

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ**

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
ODESA NATIONAL ECONOMIC UNIVERSITY
DEPARTMENT OF BANKING**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН В
УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ»
Збірник тез доповідей**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
«TRANSFORMATION OF FINANCIAL AND CREDIT RELATIONS UNDER
DIGITAL ECONOMY CONDITIONS»
Collection of scientific works**

**13-14 Червня
ОДЕСА-2019**

**June 13-14
ODESA-2019**

УДК 336

ББК 65.9(4Укр)26

Т 43 Трансформація фінансово-кредитних відносин в умовах цифрової економіки: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Одеса 20-21 квітня 2017 р.):– Одеса: ОНЕУ, 2019. – 243 с. – Укр. та англ. мовами

У збірнику подані тези доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, в яких розглядаються актуальні питання диджиталізації у сфері освіти та економіки; а також проблеми впливу розвитку фінансових технологій і цифрових валют на банківську конкуренцію, бізнес-моделі банків, монетарну політику, фінансову стабільність та підходи до банківського регулювання.

Конференція проводиться кафедрою банківської справи Одеського національного економічного університету. Видання розраховане на дослідників, викладачів і студентів економічних спеціальностей, практикуючих фінансистів, юристів, аналітиків, працівників органів державного управління.

Тези доповідей подано в авторській редакції. Усю відповідальність за достовірність і коректність змісту несуть автори. Редакційна колегія може не поділяти повністю або частково думки авторів.

Редакційна колегія: Звєряков М.І., д.е.н., професор, ректор ОНЕУ; Кузнєцова Л. В., д.е.н., професор, зав. кафедри банківської справи ОНЕУ; Коваленко В. В., д.е.н., професор кафедри банківської справи ОНЕУ; Жердецька Л.В., д.е.н., доцент кафедри банківської справи ОНЕУ; Сівкова К.О., аспірант кафедри банківської справи ОНЕУ.

Відповідальний за випуск: Жердецька Л.В., д.е.н., доцент кафедри банківської справи ОНЕУ

Рекомендовано до друку Вченою радою Одеського національного економічного університету (протокол № 11 від «25» червня 2019 р.)

© ОНЕУ, 2019

© Автори тез, 2019

Transformation of financial and credit relations under digital economy conditions: Conference Scientific Works, International scientific and practical conference (June, 13-14, Odesa, Ukraine). Odesa, 2019. 243 p.

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission in writing of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

While every effort and care has been made to ensure the accuracy of the information contained in this publication, the publisher cannot accept responsibility for any errors or omissions it may contain. The opinions expressed in this issue are the responsibility of the author(s) and do not necessarily reflect the opinion of the editor.

© Odessa National Economic University, 2017

© Authors of theses, 2017

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 1. ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: ТЕОРІЯ, АНАЛІТИКА ТА ВИКЛИКИ
СУЧАСНОСТІ

ALEKSEYENKO L., TULAI O. FINANCIAL-CREDIT RELATIONS: DISCUSSION ASPECTS FROM THE POSITIONS OF FORMATION OF DIGITAL ECONOMY.....	7
АНУФРІЄВА К.В. FINANCIAL SERVICES' DIGITALIZATION: INFORATIONAL RISKS AND CALL FOR REGULATION.....	10
БУБЛИК Є.О. ЗРОСТАННЯ ФІНАНСОВОЇ ВІДКРИТОСТІ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТА РЕАКЦІЯ РЕГУЛЯТОРІВ.....	15
ГАРКУША Ю.О. РОЗВИТОК ДИСТАНЦІНОГО БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	19
ЗАВАДСЬКА Д.В. РОЗВИТОК СТРАТЕГІЇ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....	22
HRISTO KRACHUNOV. CHALLENGES IN DIGITAL ECONOMY.....	25
КУЗНЄЦОВА Л.В. МАЙБУТНЄ БАНКІВ ТА ОСВІТИ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	29
МЕТЛУШКО О. В. ЗАСТОСУВАННЯ BIG DATA В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	33
ПАНТЄЛЄЄВА К.О. ЦИФРОВІ ТРЕНДИ ТА ПОЗИЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	37
СЕМЕНОГ А. Ю. ІНФОРМАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	43
ТАРАСЕВИЧ Н.В. ЦИФРОВІЗАЦІЯ БАНКІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	48
ТКАЧУК Н. М. ЕВОЛЮЦІЙНА ЕКОНОМІКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	52
ЧМЕРУК Г.Г. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	57
ШЕЛУДЬКО С.А. РЕГУЛЯТОРНІ ТЕХНОЛОГІЇ (RegTech) ТА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	62

СЕКЦІЯ 2. БАНКІВСЬКА КОНКУРЕНЦІЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

АНДРЕЙКІВ Т. Я. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	68
ВОВЧАК О. Д. ОЦІНКА ЗАГРОЗ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ СПІВПРАЦІ Й ПАРТНЕРСТВА МІЖ СУЧАСНИМИ БАНКАМИ ТА FİNTECH-ФІРМАМИ.....	72
ДЕРКАЧ Ю.Б. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РОЗРАХУНКІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ	77
ЗОРЯ С. П. ПЛАТІЖНИЙ ЛАНДШАФТ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	81
КУЗНЄЦОВ А.М. ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС.....	85
ЛАПШКО М. Л. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ	88
PIDDUBNA V. THE PROSPECTS DEVELOPMENT MARKETING OF BANK INNOVATIONS	92
ПРИМОСТКА Л. О. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ ЦИФРОВОГО БАНКІНГУ	98
РУДЕВСЬКА В. І., МАЙСТРЕНКО О. С. ПРИЧИНИ НИЗЬКОЇ КЛІЄНТООРІЄНТОВАНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	102
ЧАЙКОВСЬКИЙ Я. І. ВПЛИВ РОЗВИТКУ ФІНТЕХ НА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ УКРАЇНИ.....	105
ШМУРАТКО Я.А. РОЗВИТОК РИНКУ FİNTECH-КРЕДИТУВАННЯ.....	110

СЕКЦІЯ № 3. ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ БАНКІВ ПІД ВПЛИВОМ ДИДЖІТАЛІЗАЦІЇ

ДЗЮБЛЮК О. В. ГЕНЕЗИС БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ В УМОВАХ ДІДЖІТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....	115
АРТЕМЕНКО Д. А. ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ АПК.....	118
КАЗАРЯН О. Г. ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ.....	121

КРАУС Н. М., КРАУС К. М., РАМСЬКИЙ А. Ю. ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В ЧАСТИНІ ЇЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТА ДЕТЕРМІНАНТІВ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ.....	124
ПАНТЄЛЄЄВА Н. М. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ БАНКІВ.....	129
ПЛАТОНОВА І. О. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО ТОРГОВОГО ФІНАНСУВАННЯ.....	135
СЕРГЄЄВА О.С. ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ.....	139
СІВКОВА К. О. ОЦІНЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНИМ РИЗИКОМ БАНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	143
СИРЧИН О.Л. ПЛАНУВАННЯ У БІЗНЕС-МОДЕЛЯХ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ.....	146

**СЕКЦІЯ 4. ЦИФРОВІ ВАЛЮТИ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПОТЕНЦІЙНИЙ
ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ І МОНЕТАРНУ ПОЛІТИКУ**

АНТОНЮК О. І. ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ.....	151
БЕРЕСЛАВСЬКА О.І. КРИПТОВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ: БУТИ ЧИ НЕ БУТИ.....	155
ГОНЧАРЕНКО О. М., СЛАТВІНСЬКА М. О. КООРДИНАЦІЯ МОНЕТАРНОЇ І ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИК УКРАЇНИ.....	161
ЖЕРДЕЦЬКА Л.В. ЦИФРОВІ ВАЛЮТИ В КОНТЕКСТІ ТРАДИЦІЙНОЇ МОНЕТАРНОЇ ТЕОРІЇ.....	165
ЗВЄРЯКОВ М.І. МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ.....	169
КОВАЛЕНКО В.В. ОЦІНЮВАННЯ МОЖЛИВОСТІ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ ТА ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ.....	174
МАЛАХОВА О. Л. ІНСТРУМЕНТИ ГРОШОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ.....	178
ОНИЩЕНКО Ю. І. КРИПТОВАЛЮТА В ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ.....	183

ХРИСТИН А. І. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ДІЛОВА РЕПУТАЦІЯ БАНКІВ.....	188
---	------------

**СЕКЦІЯ 5. СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ**

БОНДАРЧУК М. К. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ДИДЖІТАЛІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ УЧАСНИКІВ ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИХ ГРУП.....	192
БРУС С. І. КУРС НБУ НА СТВОРЕННЯ БЕЗГОТІВКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ.....	195
ГУЗЕЛА І. А. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ».....	200
ДЖУРИК Х. Б. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ В ОТГ.....	205
КОПИЛЮК О. І., МУЗИЧКА О. М., ЖУРИБІДА Н. Р. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ.....	208
КРЕТОВ Д. Ю. БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ...213	
ЛЕТНЯК С. П. ДОВІРА НАСЕЛЕННЯ ДО СТРАХУВАННЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ.....	216
РАДОВА Н. В. НОВИЙ ПЛАН РАХУНКІВ ЯК ОБЛІКОВИЙ ІНСТРУМЕНТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БАНКІВ УКРАЇНИ.....	219
СЕГЕДА Л. М. ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ.....	223
СОКОЛОВА А. М., СІМАЧЕНКО М. О. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ЯК СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА.....	227
ШЕЛУДЬКО Н. М. ЕКОНОМІКА DIGITAL: "НОВА РЕАЛЬНІСТЬ" ДЛЯ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ.....	232
ШКОЛЬНИК І. О. ТЕНДЕНЦІЇ ДОМІНУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ.....	235
INA LECHEVA. ORGANIZATION OF THE INTERNAL CONTROL IN THE PUBLIC SECTOR – THE BULGARIAN EXPERIENCE.....	239

**Секція 1. Цифрова економіка: теорія, аналітика та виклики
сучасності**

УДК 330.32

ALEKSEYENKO LYUDMYLA,

Dr. of Econ., Prof.

Ivano-Frankivsk Research and Development Institute of Management

Ternopil National Economic University

Chief of the Department of Accounting and Finance

e-mail: olecolm@ukr.net, ORCID ID 0000-0003-4840-0188

TULAI OKSANA,

Dr. of Econ., Prof.

Ternopil National Economic University

Professor of the Department of Finance named after Serhiy Yuriy

e-mail: oksana.tulai@gmail.com, ORCID ID 0000-0002-5588-7046

**FINANCIAL-CREDIT RELATIONS: DISCUSSION ASPECTS FROM
THE POSITIONS OF FORMATION OF DIGITAL ECONOMY**

In modern financial science, the methodological basis for the study of financial and credit relations is the systematic method of cognition of economic phenomena and processes, the methods of theoretical generalization, systematization, which enable to reveal trends and contradictions in the development of these relations in the context of the emergence of the digital economy.

The digital economy allows you to fill the niches not occupied by the state (public sector) and the market. Therefore, the formation of the digital economy is an important necessity for the social development of countries. Structural changes cover the following areas of economic systems: financial globalization as a phenomenon

that permits changes in international institutions and markets; macroeconomic policy and management; products and services, technical and economic characteristics, forms of service and maintenance; Information Technology; financial markets; labor market, products and services; infrastructure, information exchange.

Most developed economies have a complex digital ecosystem and take advantage of digital technology for their economic development. Digital technologies contribute to the reform of the public and financial sectors, as they change the principles of service delivery. The formalization of most principles and procedures in the interaction of economic agents contributes to their predictability and transparency. Changing the basic principles of the interaction of economic agents provides additional opportunities for new entrants.

Under the influence of the digital economy and the expansion of the use of information and innovation technologies, modernization of theories of market volatility, financial innovation and securities portfolio management is underway. The transformation of financial and credit relations involves solving the following tasks: to identify the determinants of transformation from the standpoint of the institutional approach; to hold the typology of the latest instruments according to the segments of financial and credit relations; To define priorities of regulation of economic agents by level of investment attractiveness and riskiness.

New economic trends should take into account the activities of state regulators in monitoring the activities of economic agents, as well as stimulating the development of new economic trends. Digital technologies have become more user-friendly and for economic agents thanks to innovative approaches to data processing (cloud computing, data analytics). In the globalized financial markets, the high importance of the integration of information and financial technologies to increase the economic efficiency and competitiveness of financial and credit institutions. In digital space, the following innovative models are used:

- crowdsourcing, which enables the mobilization of resources through digital technologies to address the challenges faced by businesses, the state and society;

- crowdfunding is used to refer to different platforms and models for attracting resources, including lending (P2P-platforms), investment or charitable contributions for the implementation of certain projects.

The formation of the digital economy has contributed to the transformation of financial and credit relations, as well as qualitatively changed the needs of economic agents, in particular in the context of the development of interrelated processes of "securitization" and "disintermediation". Specialists of the International Monetary Fund recognize that financial services help find a productive use of money, but the development and application of new financial instruments can lead to unexpected results [1, p. 30-33]. After a large-scale financial and economic crisis (2008-2009), adjustments were made in the placement of financial and economic potential in the international arena: the developed countries of the European countries became more frequent recipients of financial assistance provided by international financial organizations, while "growing economies" became net lenders. This led to the development of two interdependent trends: the unification of developing countries to reform the global financial system, as well as the strengthening of national and the creation of multifunctional financial institutions in emerging markets.

Accordingly, taking into account the practical experience of development of innovative tools acquired during the time of the establishment of the digital economy, some theoretical and applied problems connected with the need for the use of the world currency are updated. The theory has requirements for the world currency: the currency must be stable and predictable; development of the financial system; the issuing country of the currency must have a strong and competitive economy [2; 3]. At the transitional stage of denationalization of money, popularization of the use of cryptography [4].

Under the conditions of the digital economy, the systematic development of financial and credit relations will promote the involvement of society in addressing the priority issues through digital platforms, crowdfunding, crowdsourcing and instruments of the "share" economy.

References

1. Классенс С., Кёсе М. Айхан, Терронес Марко Э. Колебания на финансовых рынках. *Финансы&развитие*. 2011. Март. С. 30–33.
2. Olli Rehn. European economic and monetary policy outlook // BIS central bankers' speeches. 03 May 2019. 4 p. URL: <https://www.bis.org/review/r190503a.htm> (дата звернення: 15.05.2019).
3. Greenspan A. The Euro as an International Currency // Remarks by Chairman of the Board of Governors of the Federal Reserve System, before the Euro 50 Group Roundtable. Washington, D. C. 2001. URL: <http://www.federalreserve.gov/boarddocs/speeches/2001/200111302> (дата звернення: 12.05.2019).
4. Лагард Кристин. Ветры перемен: доводы в пользу новой цифровой валюты. Фестиваль финансовых технологий в Сингапуре. URL: <https://www.imf.org/ru/News/Articles/2018/11/13/sp111418-winds-of-change-the-case-for-new-digital-currency> (дата звернення: 15.05.2019).

УДК 336.741

АНУФРІЄВА К.В.,

кандидат економічних наук,

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАНУ»,

старший науковий співробітник,

e-mail: kateryna.anufriieva@gmail.com, ORCID ID 0000-0002-3179-8655

FINANCIAL SERVICES' DIGITALIZATION: INFORMATIONAL RISKS AND CALL FOR REGULATION

The digitalization of banking services and cashless economy development innumerably increases the amount of data available, creating extremely large and complex data sets commonly referred to as “Big Data” [1, 12], and arouses a number of challenges, including those related to monitoring, banking secrecy and information

disclosure. At the same time, information technology upgrade enables processing, analysis and monitoring of such data volume.

In Ukraine, for the time being, cashless settlements as well as payment systems, applications and instruments are regulated by the Law of Ukraine On Payment Systems and Money Remittances in Ukraine No. 2346-III dated 05.04.2001 with amendments last dated July 2018 and a range of the National Bank of Ukraine legal acts. Also the central bank provides corresponding statistics. Simultaneously, cryptocurrencies and respective monitoring process remain undetermined by the law: possible regulations¹ are discussed as the basis for mining, trading and paying with a cryptocurrency as well as for taxation of crypto-cash and mining transactions.

Defining the status of fintech instruments and relations is closely connected with regulating and monitoring of movement of funds and identification of persons using these instruments. Since information disclosure issues gained momentum globally in result of the international anti-money laundering and counter-terrorist financing (AML/CTF) regulations and international financial sanctions as well as the U.S. FATCA law pursuing the taxation of the U.S. residents' revenues, and given electronic payment instruments are duly monitored by the issuing and acquiring institutions (payment systems and banks), there is a discussion with regard to the monitoring of the new payment methods as well as to the status and monitoring of cryptocurrencies.

In the near future, according to A. Shkliar, changes in payment services' market segment, technological innovation and new "fintech" entities² will take competitive advantage from banks, and virtual instruments are to be substituted for plastic cards, whereas digital security (including biometric identification and enhanced encryption) shall reduce fraud [4, 131, 142]. Therefore, there is a need to

¹ As at June 2019, there are two draft Laws No. 7183 dated 06.10.2017 On Circulation of Cryptocurrency in Ukraine and No. 7183-1 dated 10.10.2017 On Facilitation of Cryptocurrency and its Derivatives' Market in Ukraine.

² For example, PayPal, mobile payment services Apple Pay and Android Pay; digital banks launched by technological companies, payment systems, banks and retail chains (in Ukraine, Monobank launched by Universal Bank).

legally define the monitoring and gathering statistical information from such companies.

In November 2017, the Ukrainian regulators declared joint announcement on the status of a cryptocurrency, and concluded that the “compound legal nature of cryptocurrencies does not allow recognizing them as money, currency or payment instrument of another country, currency valuable, electronic money, securities, monetary substitute” and the need for determining the status rises among other from “countering money laundering and other unlawful actions, identification of the parties of the operations (financial monitoring)” [2]. Moreover, its unclear relatedness to any currency raises question of impact on the country’s foreign currency international reserves. Y. Shapoval defined further risks of cryptocurrencies, such as absence of single storage (server) cumulating all respective transactions; loss of access key to electronic funds, which might mean loss of information [5, 119].

The undetermined status of fintech instruments gives way to non-declaring of received revenues and fraud, non-regulated process of parties’ (payees and beneficiaries, investors’) identification and definition of transactions’ value and purpose regarding also price fluctuations of the virtual currencies.

Risk reduction initiatives as per the World Payment Report (2018) include enhancing anti-money laundering regulations, electronic identification, payment and cyber security, data privacy and protection, the growing non-cash transactions³. There are conflicting regulations, under which banks are on the one hand required to open transaction data according to stringent “know your customer” regulations, while on the other hand, it is required to protect customer data [6, 21, 26-27]. It is important to consider that the fintech payment services are provided jointly with third parties (e.g., card program managers, digital currency providers, sellers, retailers, different forms of “agents”) often outside the scope of AML/CTF legislation and therefore not subject to AML/CFT regulation and supervision. Digital payment methods use the Internet and envisage business relationship on a non-face-to-face basis. Anonymity as

³ Non-cash transactions are to grow by 12.7% CAGR globally, with emerging markets’ transactions growing by estimated 21.6% CAGR in 2016-21, expected to make about half of global volume by 2021 [6, 5].

a risk factor could be mitigated by implementing identification and verification procedures. Also, the risk posed by an anonymous product can be mitigated by other measures such as imposing value limits (on transaction amounts or frequency) or implementing strict monitoring systems. However, some jurisdictions allow firms to apply simplified customer due diligence measures. Customers can initiate peer-to-peer transactions by passing on a certain access information (code) to third parties (that are not customers of a service provider), who can use the code to receive money linked to that specific code. Some service providers may refuse to provide information to foreign agencies or may face legal obstacles for doing so. Formal legal assistance requests can be very time-consuming and often have only little chance of success. Where verification takes place on a non-face to face basis, it is important that firms employ anti-impersonation fraud checks, including: correspondence with the customer at their verified home address; requiring the first payment to be carried out through an account in the customer's name with a regulated credit institution; requiring copy documents to be certified by an appropriate person; using dynamic codes which change with each single transaction or access to an IPS, checking biometric data (fingerprint and voice recognition system to help prevent a single customer from opening multiple accounts unnoticed). Where new payment methods can be used for peer-to-peer remittances, providers can mitigate risk by ensuring that the recipient of the payment does not remain anonymous. A monitoring system can be a very effective tool to mitigate financial crime risks if it allows for identifying discrepancies (e.g. between submitted customer information and the IP address); unusual or suspicious transactions; cases where the same account is used by multiple users or the same user opens multiple accounts; cases where several products are funded by the same source [3, 7-10, 19-34, 52].

The spread of information technologies in the financial sector carries numerous risks dependent on the lack of regulation of the due information disclosure, but at the same time widens possibilities and applications to gather information of different types, which should not be overlooked and should be used for higher financial

inclusion of different social groups to be further analyzed also for taxation, AML/CTF or fraud and theft prevention purposes (Figure 1).

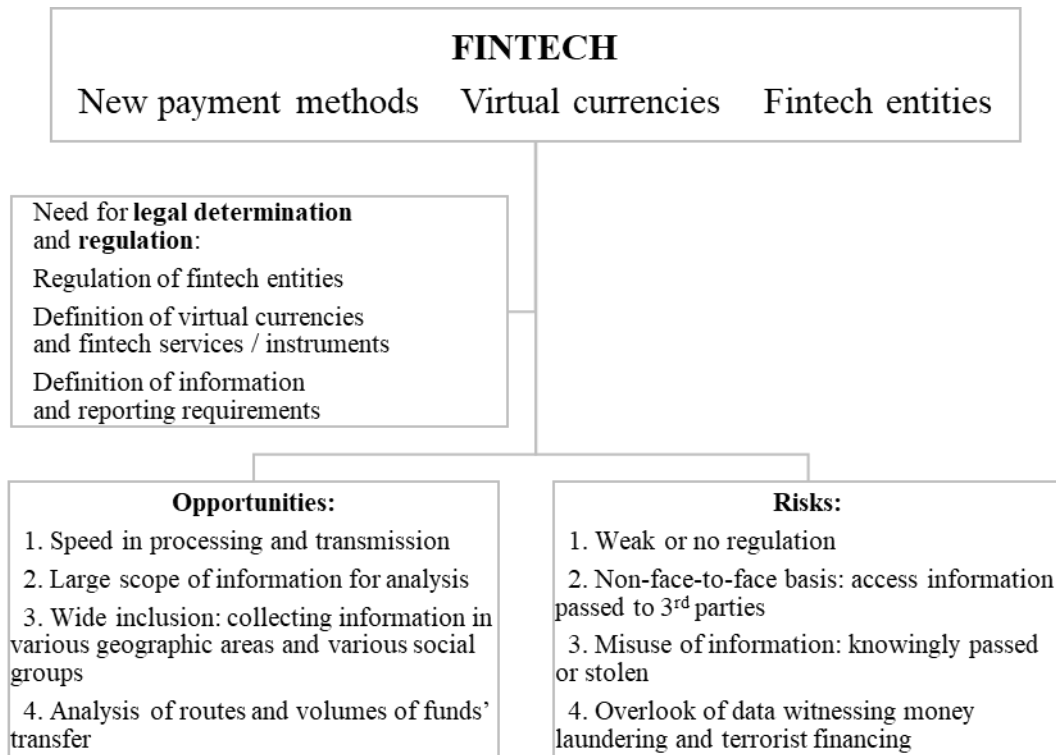

Figure 1. Analysis of fintech information disclosure, compiled by the author

The call for regulation includes setting information disclosure requirements to fulfill the need for understanding behavioural biases and thus prevent illegal activities. In relation to the rapid spread of digitalization also of banking services from one side and there is the need to review the bank secrecy and customer information protection concepts. For certain, the lack of regulation and the speed of information processing increases the popularity of fintech services, but part of that increase can be under risk, if the effective “regtech” is not implemented.

References

1. Financial Markets, Insurance and Pensions: Digitalization and Finance. OECD Report. 2018. URL: <http://www.oecd.org/finance/Financial-markets-insurance-pensions-digitalisation-and-finance.pdf>.

2. Joint Announcement of Financial Regulators on the Cryptocurrencies' Status in Ukraine. The National Bank of Ukraine: Press-Release. 30.11.2017. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59735329.
 3. Money Laundering Using New Payment Methods. FATF Report. October 2010. URL: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20using%20New%20Payment%20Methods.pdf>.
 4. Shkliar A. Transformation of a Banking Payment Business under the Influence of Fintech Innovations. The Ukrainian Socium. 2018. No. 2 (65).
 5. Shapoval Y. Traditional Banking in Terms of Industry 4.0: Advantages and Risks of New Technologies. The Ukrainian Socium. 2017. No. 4 (63).
 6. World Payment Report. BNP Paribas. Capgemini. 2018. URL: <https://worldpaymentsreport.com/wp-content/uploads/sites/5/2018/10/World-Payments-Report-2018.pdf>.
-

УДК 336.744; 339.72

БУБЛИК Є.О.,

кандидат економічних наук, с.н.с.,

ДУ «Інститут економіки та

прогнозування НАН України», с.н.с.

e-mail: bubl13@gmail.com, ORCID ID 0000-0002-6080-9341

ЗРОСТАННЯ ФІНАНСОВОЇ ВІДКРИТОСТІ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТА РЕАКЦІЯ РЕГУЛЯТОРІВ

Поширення процесів діджиталізації економіки чинить вплив на всі сфери фінансових відносин. Розвиток відповідних інформаційно-комп'ютерних технологій суттєво спростило доступ до міжнародних товарних та інвестиційних ринків. Зниження транзакційних витрат спростило транскордонні грошові перекази. Поява віртуальних ринків та криптоактивів викликала приплив до них реального капіталу. Все це зумовило спрощення руху міжнародних потоків капіталу, зростання їх обсягів та підвищення волатильності. Тільки обсяги

транскордонних грошових переказів, які складають вагому частку фінансових надходжень в економіки, що розвиваються, протягом 2002-2017 рр. у світі зросли з 50 млрд. до 250 млрд дол. США. [1]

Таке посилення транскордонних перетоків капіталу формує умови підвищення реальної фінансової відкритості економіки. На відміну від номінальної фінансової відкритості «де-юре», відкритість «де-факто» відображає рух реальних обсягів міжнародних потоків капіталу у різних формах, частина з яких відбувається у тіньовій сфері і може бути обрахована лише орієнтовно. Зокрема, проведення грошових транскордонних переказів, що виконуються за традиційними системами банківських переказів SWIFT, супроводжуються великою комісією, що спонукає використовувати альтернативні інструменти для переказів. Зростання тіньової сфери обігу капіталу через поширення криптоактивів та віртуальних валют значною мірою стимулюють процеси діджиталізації та розвитку фінтеху.

Прояви активізації руху потоків капіталу під впливом розвитку діджиталізації можна узагальнити наступним чином:

- спрощення доступу до фінансових послуг та позичкового капіталу;
- прискорення транскордонних торгівельно-розрахункових операцій;
- економія на транзакційних витратах для всіх учасників ринку;
- зниження вхідних бар'єрів для транскордонного інвестування;
- спрощення схем офшорізації капіталу та оптимізації податкових витрат;
- поява нових об'єктів інвестування – криптоактивів;

В той же час, трансформація сучасних підходів до фінансової лібералізації та вільного руху капіталу, висунула тезу про доцільність здійснення контролю за рухом міжнародних потоків капіталу з метою забезпечення національної економіки від екзогенних шоків надмірних припливів спекулятивного капіталу, їх раптових проциклічних розворотів та втечі капіталу. Відповідно, активізація потоків капіталу в умовах цифровізації економіки висуває нові вимоги до регуляторів у сфері здійснення контролю за рухом міжнародних потоків капіталу. [2]

На необхідність посилення контролю за рухом капіталу в умовах поширення цифрових грошей також звертає в своїх рекомендаціях FATF. Організація вказує на низку негативних прикладів використання віртуальних валют для відмивання коштів отриманих незаконним шляхом та фінансування терористів і звертає увагу на особливу ризикованість поширення децентралізованих криптовалют без єдиного визначеного емісійного центру. Операції з такими цифровими грошима практично неможливо ідентифікувати.[3]

Разом з тим, потрібно враховувати потужний позитивний вплив процесів діджиталізації на стимулювання економічного розвитку. Посилення конкуренції, зниження вхідних бар'єрів, економія на транзакційних витратах, спрощення доступу до позичкового капіталу відкривають нові можливості для економік, що розвиваються залучити інвестиційний капітал та збільшити свою присутність на світових ринках.

Реалізувати в таких обставинах посилення контролю за рухом потоків капіталу і в той же час підтримати позитивний вплив процесів діджиталізації на економіку – вагомий актуальний виклик для регуляторів. Його складність посилюється тим, що політика регулювання потоків капіталу не може бути реалізована в межах якоїсь однієї монетарної політики або повноважень одного регулятора. Найбільші перспективи вирішення завдання контролю за потоками капіталу в поточних умовах відкриває модернізації регуляторних політик у фінансовій сфері на засадах макропруденційного підходу.

Реалізація макропруденційної політики передбачає узгодження відповідних політик уряду, центробанку та регуляторів фінансових ринків з метою запобігання системному ризику фінансової нестабільності. Теорія та наявний практичний досвід підтверджують необхідність такої кооперації для реалізації ефективного регуляторного впливу в умовах посилення взаємозв'язків різних сфер економіки, особливо під впливом діджиталізації.

При цьому, регуляторна політика у сфері контролю за потоками капіталу повинна ґрунтуватись на засадах, що передбачають реалізацію потрібного

підходу. З одного боку це – підтримка розвитку фінтех-інновацій на національних фінансових ринках, спонукання віртуальних фінансових компаній до співпраці з традиційними банківськими інституціями, активна роль центробанку на ринку віртуальних валют, підвищення кібербезпеки. З іншого – посилення пруденційної ролі та розвитку системи моніторингу за платіжними операціями, обмеження експансії тіньового банківництва, моніторинг фінтех-інновацій на предмет їх потенційного впливу на ринок. Попри найбільшу складність, незаперечно дієвим слід визнати й третій шлях – вплив на фундаментальні фактори поширення ризиків цифровізації що зумовлюють потребу тінізації та офшорізації капіталу: фінансову нестабільність, недорозвинене інституціональне середовище національних фінансових ринків, надмірне оподаткування при низькому забезпеченні права власності та захисту інтересів учасників ринку.

Крім зазначених вище заходів, проактивна роль регуляторів повинна проявитись через розвиток інфраструктури, зокрема, в таких напрямках:

- адаптації до сучасних вимог національної платіжної системи, інтеграція національного платіжного інструментарію, каналів доставки та видів операцій з прогресивними новаціями на ринках платіжних засобів; це сприятиме популяризації використання національної платіжної системи і позбавить частину легальних учасників ринку потреби використання децентралізованих валют та платіжних систем офшорних операторів;
- прискорення переведення державної бюрократії та розрахунків з державними установами в електронний вигляд;
- власна реалізація державою сучасних фінтех-новацій із посиленням захистом учасників, наданням цінових переваг та одночасним формуванням регуляторного поля;
- узгодження поширення цифровізації та фінтех-новацій на фінансових ринках із потребами урядової політики розвитку економіки.

Реалізація зазначених заходів покликана сформувати державну частку на ринку цифрових фінансових інструментів з метою формування цільової

репрезентативної групи учасників для визначення орієнтирів, меж і потреб регуляторної політики у сфері руху потоків капіталу, моніторингу актуальних процесів цифровізації у даній сфері, аналізу перспектив здійснення в її межах стимулюючого впливу на економічне зростання. Формування репрезентативної групи в даній сфері забезпечує необхідні умови для модернізації наявного інструментарію оцінки фінансової відкритості економіки та її узгодження з реальними показниками руху потоків капіталу, що відкриє перспективи суттєвого удосконалення відповідної політики.

Список використаних джерел

1. Awazu L., da Silva P. Fintech in EMEs: blessing or curse? / Panel remarks at CV Meeting of central bank governors of CEMLA – Asuncion, Paraguay, 5 June 2018. URL: <https://www.bis.org/speeches/sp180620.htm>.
2. The IMF's Institutional view on capital flows in practice / IMF, 2018. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/np/g20/pdf/2018/073018.pdf>.
3. Звіт ФАТФ «Віртуальні валюти ключові визначення та потенційні ризики у сфері ПВГ/ФТ», червень 2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.eurasiangroup.org/files/FATF_docs/Virtualnye_valyuty_FATF_2014.pdf.

УДК 336.71

ГАРКУША Ю.О.,

кандидат економічних наук,

Одеський національний економічний університет

ст. викладач кафедри банківської справи

e-mail: yulyaharkusha@gmail.com, ORCID ID 0000-0002-7316-3893

РОЗВИТОК ДИСТАНЦІОНОГО БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сьогодні банківське обслуговування повинно не тільки відповідати вимогам і враховувати побажання клієнтів у процесі їх обслуговування, а й

адаптувати інноваційні та високотехнологічні елементи у процес обслуговування для забезпечення конкурентоспроможності банківських продуктів. Розроблення та впровадження систем електронного банкінгу суттєво впливають на процес банківського обслуговування та позитивно впливають на привабливість банківських установ для наявних та потенційних клієнтів [1, с. 83].

Імплементація технологій в банківську практику зумовлює потребу у формуванні нового підходу до реалізації банківських операцій та послуг. Дистанційне обслуговування клієнтів робить процес взаємодії банку з клієнтом привабливішим та зручнішим, проте підвищує ймовірність банківських ризиків, що підтверджує актуальність дослідження в даному напрямку.

За допомогою дистанційної форми обслуговування клієнти банків мають можливість користуватися широким спектром послуг: від елементарних, наприклад, оплата послуг операторів мобільного зв'язку, до, на перший погляд досить складними операціями, виконання яких за допомогою інтернет-банкінгу перетворюється на процес виконання декількох елементарних дій, зокрема проведення безготівкових міжбанківських платежів та огляд всіх банківських операцій по власних рахунках за необхідний період, незважаючи на час доби, день тижня або періоду року.

Спектр послуг, що надається клієнтам дистанційного банкінгу, практично не відрізняється від того, що доступний клієнтам в офісі банку. Безперечно електронні послуги базуються на відомих банківських операціях і не можуть існувати відокремлено [2, с. 1173]. Тож у вітчизняних банках, які впровадили інтернет-банкінг, доступні такі види інтернет-послуг: перевірка залишків за рахунками; грошові перекази як в Україні так і за кордон; отримання виписок за рахунками; сплата рахунків; оформлення депозиту; конвертація валюти; замовлення додаткових платіжних карток; купівля квитків на транспорт; замовлення їжі, інших товарів; оформлення страхового полісу тощо [3, с. 175].

Найбільш активними та технологічними учасниками ринку є: «ПриваБанк», «VTB Банк», «ПУМБ», «Райффайзен Банк Аваль»,

«Укрсиббанк», «Укрсоцбанк». Лідером за впровадженням інтернет-технологій в Україні, безперечно, є «ПриватБанк», база якого давно перевищує мільйон осіб.

За версією FinAwards 2018 премію найкращого інтернет-банкінгу України здобув «ПриватБанк» (Private24). Private24 здійснює найбільший спектр функцій. Тут є і прості перекази на карту, й комунальні платежі, й бюджетні платежі. Загалом, розробники неабияк постаралися, задовольнивши потреби навіть найвимогливіших клієнтів. Більш того, всі функції Private24 знайти дуже просто і швидко. А сам інтернет-банкінг - працює, як годинник. За допомогою Private24 можна не тільки побачити залишок на рахунку, подивитися виписку по карті і зробити платіж, а також тут можна замовити платіжну картку, в тому числі кредитну. Можна як відправити, так і отримати переказ за найпоширенішими міжнародними системами швидких грошових переказів, а також на будь-яку карту VISA, оплатити комунальні послуги та здійснити платіж у будь-яку точку земної кулі завдяки системі SWIFT-переказів [2, с. 1173].

Розвиток дистанційного обслуговування клієнтів є вигідним як споживачам банківських послуг, так і банку. Перевагами для користувачів є: доступність і мобільність сервісу; оперативність виконання та підтвердження транзакцій; широкий діапазон персоніфікованих послуг; мінімізація комісійних; підвищення рівня доступності фінансових послуг у регіонах.

Перевагами для банків є: урізноманітнює традиційні канали обслуговування; сприяє розширенню клієнтської бази; забезпечує зростання активних учасників інтернет-банкінгу; сприяє зниженню витрат на обслуговування клієнтів; скорочення інвестицій у розвиток мережі філій; усунення географічних і часових бар'єрів для надання послуг та ін.

Однак поруч з перевагами інтернет-банкінгу існують деякі проблеми та недоліки. По-перше, така система є досить вразливою, адже в момент входу до особистого кабінету є ризик доступу шахраїв до особистих даних та коштів клієнтів. По-друге, можливість втрати конфіденційності особистого пароля під

час користування мобільним додатком, через наявність спеціальних хакерських програм, які забезпечують зчитування або фотографування даних, задля подальшого їх використання в особистих цілях [2, с. 1173].

Отже, можна впевнено прогнозувати подальший активний розвиток інтернет-банкінгу в Україні. У найближчому часі через особистий кабінет клієнти зможуть повноцінно отримувати більшість банківських послуг.

Список використаних джерел

1. Домінова І.В. Особливості та ризики банківського обслуговування клієнтів в умовах функціонування електронного банкінгу // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – Вип. 24 Част. 2. – 83-88.

2. Москальов А.А., Рудько А.О. Інтернет банкінг як напрям розвитку банківських послуг // «Молодий вчений». 2018. - № 11 (63). – С. 1172-1175.

3. Захаркін О.О., Захаркіна Л.С., Авраменко М.О. Роль інтернет-банкінгу в розвитку ринку фінансових послуг // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 23. – С. 173-177.

УДК 337.71:338.13

ЗАВАДСЬКА Д.В.,

кандидат економічних наук, доцент

Одеський національний економічний університет,

доцент кафедри банківської справи,

e-mail: zavadska.diana@ukr.net, ORCID ID <http://orcid.org/0000-0003-2950-554X>

РОЗВИТОК СТРАТЕГІЇ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Згідно результатів робочої зустрічі з експертами Об'єднаного дослідницького центру (Joint Research Center, JRC) Європейської комісії, що відбулася 26 жовтня 2017 року на базі Міністерства економічного розвитку і

торгівлі України, підхід смарт-спеціалізації визначено ключовим компонентом умов співпраці в рамках Європейської політики добросусідства щодо можливості використання європейських структурних та інвестиційних фондів.

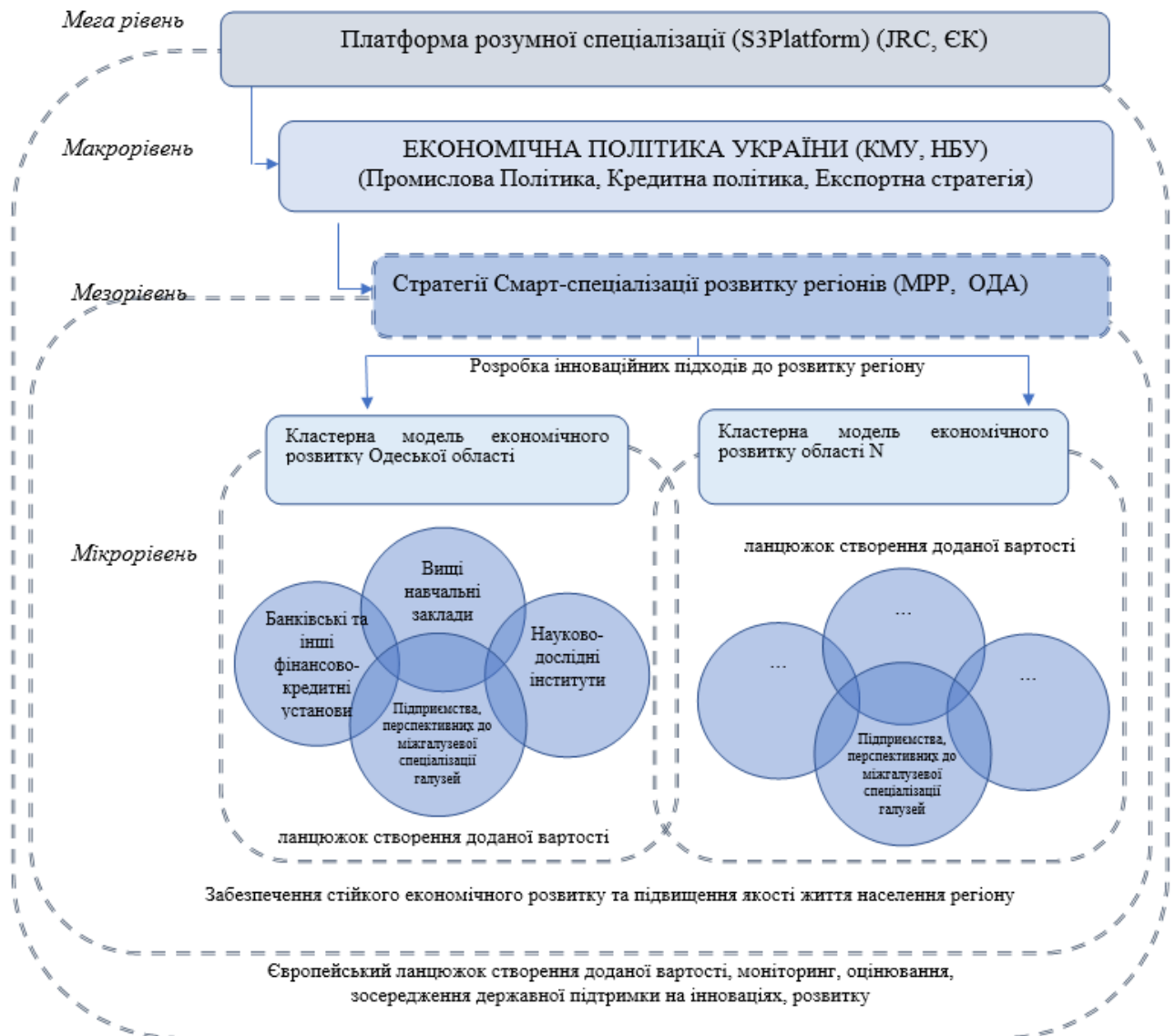

Рис. 1. Модель економічного розвитку України на засадах реалізації концепції розумної спеціалізації

Джерело: власна розробка

Відповідно до керівництва Європейської Комісії RIS 3 Guide, регіональні стратегії розумної спеціалізації визначаються як інтегровані стратегії, що

ґрунтуються на трансформації економіки. Стратегія розумної спеціалізації може мати форму національної або регіональної стратегічної політики в галузі досліджень та інновацій (R&I) або бути включеною до неї. Розумна спеціалізація, таким чином, базується на виявленні унікальних активів регіону, визначенні його конкурентних переваг, зосередженні уваги регіональних партнерів на баченні майбутніх досягнень, зміцненні регіональної інноваційної системи, збільшенні потоку знань і розповсюдженні користі інновацій в економіці регіону.

Виходячи з того, що концепція розумної спеціалізації передбачає взаємозв'язок між наукою, освітою і економікою, є доцільним формування кластерної моделі економічного та індустріального розвитку Одеського регіону. Це забезпечить можливість долучення до Smart Specialization Platform виходячи з наявності міжрегіональних та міжнародних зв'язків регіону (рис. 1).

Застосування запропонованого підходу дозволить визначати міжгалузеву спеціалізацію, найбільш перспективну щодо потенціалу розвитку кластеру на рівні регіону.

Зазначимо, що контент смарт-спеціалізацій Одеського регіону цілком кореспондує із методологічним підходом JRC S.3 щодо змісту головних етапів дослідження та імплементації сучасного стратегування, а саме, базується на аналізі соціально-економічних та інноваційних двигунів регіонального розвитку, враховуючи конкурентні переваги та перетворення слабких сторін в позитивні складові успіху області. По визначенню пріоритетів інтерактивний процес залучення стейкхолдерів, орієнтований на відкриття підприємницької діяльності в регіоні. На базі залучення інноваційних технологій покрокове здійснюються планові завдання із гарантованим фінансуванням, моніторингом, оцінкою та відповідним корегуванням Смарт-стратегії економічного розвитку регіону.

Список використаних джерел

1. Європейська комісія: Знання для зростання (2009) [online]. Available at: http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/selected_papers_en.pdf [Accessed 2 February 2019].
2. Завадська Д.В. Оцінка потенціалу кластероформування та напрями розвитку інфраструктури кластеру /Д.В. Завадська //Науковий журнал «Причорноморські економічні студії». – 2017. – Вип. 24. – С. 222-228.
3. Zavadzka D. Formation of cluster infrastructure elements in development of economic sectors of the regions / D. Zavadzka //Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Модернізація економіки та фінансової системи країни: актуальні проблеми та перспективи» (29-30 вересня, Дніпро, Україна). Дніпро, 2017, с. 50-55.

HRISTO KRACHUNOV,

Assoc. Prof. PhD,

Technical university of Varna, Bulgaria,

e-mail: <euro_expert@abv.bg>

CHALLENGES IN DIGITAL ECONOMY

The digital global economy will continue to expand and diversify in. New technologies, customer with new habits and global threats will open opportunities and threats for businesses in different sectors. This article summarizes some of them. The concept of digital economy is based on integration and simultaneous application of different, independently developed and ready-to-use digital technologies. Bharadway [3] define digital technologies as combinations of information, computing, communication, and connectivity technologies and argue that exponential advancements in price/performance capability of computing, storage, bandwidth, and software applications are driving the next generation of digital technologies to be delivered through cloud computing [1]

In the next couple of years, Blockchain technologies will consolidate and be applied to different and innovative uses increasing transparency and decentralization of information. New models will challenge how organizations store and manage data transactions and enable internet based companies develop new financial products and services. The expansion of internet of things will create zillions of data sources capable of measuring and combining physical and digital data to create and expand products and services, such as Biometrics authentication. Quantum computing will open new opportunities for a real-time based economy and mobile devices will have computing power.

After an early and atomized stage of fintechs entering the financial market, new large competitors will form digital banks and challenge conventional industries. Smaller fintechs will probably specialize in specific sectors and will concede space to large corporations such as Apple, Google and Facebook which will focus on online payments and general financial services to their clients. When headlines blare warnings such as “Tech Giants, Once Seen as Saviors, Are Now Viewed as Threats,”¹⁵ and “Silicon Valley is Not Your Friend,”¹⁶ it is time to take note that the new digital force has, indeed, run up against “the public interest and the rights of others” [2].

In Europe specially, new regulations such as the second version of Payments Service Directive (PSD2) and the General Data Protection Directive aim to transform the financial industry and stimulate competition in the financial sector and provide more security against fraud. Individual nations are zeroing in with policy decisions. “Germany’s top telecommunications regulator has US tech groups in his sights”[3]. In a more competitive, diversified and open market, companies will struggle to offer services at lower rates. Companies, doesn’t want to get trampled in a legislative stampede created by others. Meanwhile, Alphabet/Google sits as King of the Hill, dominating search with Google Search, video with YouTube, and mobile with Android, the operating system for 85 percent of the world’s mobile devices [4].

Millennials and following native digital generations will tackle current digital challenges differently. The robotization of the economy and new measures like the

universal income become a reality. Citizens spend less time working and increase their capacity to consume. The debate about privacy will enter in a new phase and individual users will count on newer resources to exploit their personal data, such as personal data lockers. On the one hand, individuals will be less afraid of trading their data, and data collectors will have to pay more for the personal data they can collect.

A world without cash will become a reality soon. All transactions being digital will help companies gather a complete picture of their market and understand more clearly market opportunities. A completely digital world will make financial services more transparent and accessible, and will create opportunities for a multimodal explosion like augmented reality, will allow customers to analyze the value of a building or calculate the cost of a mortgage for a specific car. Data marketplaces will enable new business to acquire data they do not produce and generate new products and services. Crowdfunding will leave space for crowdlending.

World Economic Forum recently rates a large-scale breach of cyber security as one of the five most serious risks facing the world today [5]. New global threats will continue to expand and transform the economy. The sharing economy will find a better legal framework and continue to advance. Massive hacking will force countries and companies to heavily invest in security and political systems will suffer recurring crisis derived from the persistent security crisis.

While in information security era it was enough to conduct basic protection from 'common' attacks, in cyber security era organisations need to implement smart, innovative and efficient controls to detect and prevent advanced and emerging cyber attacks. Cyber security activities should no longer be solely the responsibility of IT departments or assigned individuals, but institution-wide efforts with all employees engaged. We have conducted a preliminary research on how mature are security controls in large companies in Bulgaria related to important or critical national infrastructure. We came out to conclusion that basic protection is efficient, but there are still rooms for improvements in taking a collective ambition towards holistic cyber security governance and applying more advanced controls. It was our specific interest to investigate how mature and effective are basic and advanced controls to

mitigate cyber threats. Majority of sampled organisations spend around 1% of total income for cyber security, all of them have key internal policies in place and level executives are well informed about cyber risks, mainly through monthly or quarterly reports. As people responsible for cyber security report directly to CEOs, we can conclude that key organisational controls are effective. On the other hand, even there is increased awareness about cyber security, these issues are still not a core part of business strategy and culture. Our research revealed that highest executives still assume cyber security is solely the responsibility of IT departments or assigned individuals. Although this paper extends the existing body of knowledge, there are limitations of this preliminary research. Since we were focused on large companies in Bulgaria related to important or critical national infrastructure, the sample itself were small (nine companies), but representative. Research results could not be generalized for a single industry, and is not comparable to many other surveys, but might be a guideline for future work. Our plan for the future is to use this preliminary findings to conduct a separate, more focused and comprehensive research on much larger sample, covering many industries and organisations of all sizes. We can conclude that companies associated with important or critical national infrastructure in Bulgaria have very efficient basic organizational and technical controls. As our economy has grown more global and more digital, businesses have had to shift their competitive strategies, marketing techniques, and business models.

References

1. Bharadwaj, A., El Sawy, O., Pavlou, P.A., Venkatraman, N., Digital business strategy: toward a next generation of insights, *MIS Quarterly* Vol. 37, No. 2, June 2013, pp 471-482.
2. Noam Cohen, "Silicon Valley is Not Your Friend," *The New York Times*, October 13, 2017. <https://www.nytimes.com/interactive/2017/10/13/opinion/sunday/Silicon-Valley-Is-Not-Your-Friend.html>.
3. Tobias Buck, "Germany's top telecoms regulator has US tech groups in its sights," *Financial Times*, July 4, 2018. <https://www.ft.com/content/0e4297f0-7928-11e8-bc55-50daf11b720d>.

4. Global mobile OS market share in sales to end users from 1st quarter 2009 to 1st quarter 2018, Statista, 2018. <https://www.statista.com/statistics/266136/global-market-share-held-by-smartphone-operating-systems>.

5. World Economics Forum (2017).

УДК 330.47:378:37

КУЗНЕЦОВА Л.В.

доктор економічних наук, професор

Одеській національній економічній університет,

зав. кафедри банківської справи,

e-mail: lvkuznecova@ukr.net, ORCID ID 0000-0002-5097-7149

МАЙБУТНЄ БАНКІВ ТА ОСВІТИ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

У сучасних умовах впливу цифрових технологій на діяльність банків відбуваються стрімкі і незворотні зміни в їх технологіях, поведінці клієнтів та регулювання. В результаті сучасні традиційні функції банківського сектору і операційні моделі банків не зможуть залишатися незмінними в майбутньому.

Сукупний вплив трьох чинників, що визначають собою зміни в банківській сфері (технології, поведінка клієнтів і регулювання), посилюється взаємодією та взаємозалежністю між собою. Наприклад, технологічні зміни створюють нові можливості для обслуговування клієнтів банків, які, в свою чергу, сприяють подальшому інвестуванню в розвиток цифрових технологій. Аналогічним чином зміни в регулюванні призводять до інновацій в сфері обслуговування клієнтів, а також до структурних інновацій, які змінюють характер діяльності банків. У той же час зміна підходів і очікувань змінює саму реальність і сприйняття ролі і значення банківського сектору суспільством.

Під впливом процесів цифровізації лідерство в наданні банківських послуг може перейти до нового покоління інституцій, орієнтованих на потреби клієнтів і забезпеченими новими технологіями компаній (Фінтех). Сьогодні

ринок банківських продуктів відкритий в рівній мірі для традиційних і нових учасників, але без інвестицій в обслуговування клієнтів, операційної ефективності та гнучкості, без впровадження цифрових технологій банки можуть втратити свої конкурентні позиції.

На сучасному фінансовому ринку формуються нові моделі: фахівці з обслуговування клієнтів і профільні фахівці будуть об'єднані в єдину мережу на основі різних зв'язків та надання послуг в форматі «бізнес для бізнесу» замість традиційної вертикально інтегрованої моделі. Такий сценарій містить як можливості, так і загрози для банків, які давно працюють на ринку. Все залежить від готовності сучасних банків стати лідерами, від здатності адаптуватися до нових умов. Постачальники банківських послуг з небанківської сфери створюють проблеми, які поки що не знайшли відображення ні в системі регулювання банківської діяльності, ні в обговорюваних програмах регуляторних змін та стратегіях цифрового розвитку фінансового ринку [1].

Як відомо, банки традиційно виконували певні базові функції в економічних системах, і, здійснюючи операції, брали на себе кредитний ризик, ризик ліквідності, риночні ризики, при цьому банківську діяльність захищала або підтримувала система регулювання; що створювало умови для інвестування в складні операційні і технологічні банківські структури.

Завдяки страхуванню вкладів і доступу до фінансування, що надається центральними банками, банки отримували більше можливостей для доступу до недорогої ліквідності, ніж могли б отримати в іншій ситуації. Все це створило високий рівень довіри між клієнтами і банками та значні бар'єри для виходу інших фінансових інституцій на цей ринок, що захищало банки та сприяло формуванню позитивної ділової репутації та брендів.

Але світова криза підірвала довіру суспільства і влади до банків, їх ділова репутація значно погіршилась. Тому, в залежності від того, як сучасні банківські моделі обслуговування будуть ґрунтуватися на цифрових технологіях та наближатись до агентських відносин, значущість брендів банків буде зростати. Бренд та ділова репутація банків, які асоціюються у клієнтів з

довірою, чесністю, безпекою та якістю, зможуть приносити більшу користь у вирішенні питань про операційні витрати і вибором того, як і де клієнт буде отримувати банківські послуги.

Сучасні постійні зміни в сфері регулювання, успадковані з минулого проблемні активи і зіпсовані репутації банків будуть негативно впливати на їх діяльність тому для впровадження змін, необхідних для збереження конкурентоспроможності банків, їм необхідно:

- адаптуватися до змін у регулюванні і забезпечувати дотримання нормативно-законодавчих вимог,
- змінювати культуру і моделі поведінки: демонструвати безпеку, чесність, надійність та якість пропонованих послуг, щоб повернути довіру всіх зацікавлених банківських послугах сторін;
- інвестувати в розвиток клієнтського обслуговування і операційні інновації, при цьому, такими темпами і на такому рівні, які встановлені конкурентами.

Зауважимо, що банки зіткнулися з необхідністю змін в такий час, коли керівництво змушене присвячувати більшу частину свого часу рішенням проблем, що дісталися в спадок з минулого, і спробам розібратися в стрімкому потоці регулюючих документів. У цій ситуації виникає ризик того, що банки не зможуть сформулювати чітку ефективну стратегію і бізнес-модель, які дозволять їм здійснювати перетворення в тому обсязі, який необхідний для збереження ними провідної ролі в наданні банківських послуг на фінансовому ринку.

Ефективному вирішенню проблем збереження банками конкурентних позицій покликана система освіти. Система підготовки кадрів для цифрової економіки є основним джерелом її розвитку, а саме: підготовки фахівців, які будуть створювати і застосовувати алгоритми обробки цифрових даних у різних сферах економіки, у тому числі – банківській, створювати високотехнологічні банківські продукти та послуги, впроваджувати фінансові інновації. Цифрова трансформація призведе до радикальної зміни необхідних компетенцій банківських менеджерів, а це, в свою чергу, призведе до масової

нестачі фахівців, що володіють цифровими навичками, тому вже зараз потрібна адаптація освітніх програм до нових вимог [2, с.53].

Незважаючи на існування розвиненої системи вищої освіти в Україні для досягнення цілей цифрової економіки повинні бути створені нові освітні проекти. Роль вищої школи полягає в тому, щоб забезпечити цифрову економіку відповідними освітніми та дослідницькими програмами і кадрами. В іншому випадку освітні та дослідницькі завдання цифрової економіки перейдуть в приватний сектор, в кращому випадку до національних недержавних організацій, а в гіршому – до зарубіжних провайдерів і цифрових освітніх платформ.

Оцінка готовності вищої освіти в Україні до цифрової економіки має здійснюватися за такими групами показників:

- застосування інформаційних технологій в навчальному процесі;
- підготовка педагогічних кадрів до використання інформаційних технологій в освіті;
- інформатизація щодо управління освітою;
- інформаційна інфраструктура освітньої діяльності; нормативно-правове забезпечення цифровізації освіти [3].

Вища школа може підтримати розвиток цифрової економіки через підготовку кадрів і підвищення кваліфікації в необхідних масштабах тільки задіявши можливості онлайн-освіти. На сучасному українському ринку освіти частка мережеских служб вкрай незначна в порівнянні з освітніми ринками розвинених країн. Світовий ринок демонструє високі темпи зростання, які оцінюються в 20% щорічно тільки для сектора вищої освіти. Для повноцінної участі в формуванні цифрової економіки через підготовку кадрів, а також як галузь цифрової економіки України необхідна ефективна державна підтримка вузів у інформатизації.

Список використаних джерел

1. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). [Електронний ресурс] / НІТЕСН office. – грудень 2016. – 90 с. – Режим доступу: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>. Дата звертання - 3.06.2019р.
 2. Кузнєцова Л.В., Шмуратко Я.А. Регулювання ринку похідних фінансових інструментів в умовах глобальної економічної нестабільності: монографія. Харків. 2018. 248 с.
 3. World Bank (2016) Discussion Paper For International Seminar #1 ‘Digital Economy Concept, Trends and Visions: Towards a Future-Proof Strategy’. 20.12.2016 <http://www.worldbank.org/en/events/2016/12/20/developing-the-digital-economy-in-russia-international-seminar-1#4>. Дата звертання - 3.06.2019р.
-

УДК 338.76

МЕТЛУШКО О. В.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри банківської справи,

Тернопільський національний економічний університет

e-mail: olga-mayor@ukr.net, ORCID ID 0000-0002-7916-5814

ЗАСТОСУВАННЯ BIG DATA В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Big Data називають нафтою нашого часу. Завдяки цій технології компанії можуть скорочувати витрати на залучення і утримання клієнтів, підвищуючи якість фінансового результату, а звичайні користувачі – отримувати послуги тоді, коли вони їм потрібні. Великі дані – це більше не майбутнє, так як вони вже охоплюють всі сфери бізнесу, держави і життя навіть в Україні.

Насамперед, спробуємо з’ясувати, що означає термін «Big Data». Його в 2008 р. вперше вжив редактор журналу Nature Кліффорд Лінч. Він розповідав про вибухове зростання обсягів світової інформації і зазначав, що освоїти їх допоможуть нові інструменти і розвинені технології. Великі дані (Big Data) – це загальна назва для структурованих і неструктурованих даних величезних

обсягів, які ефективно обробляються за допомогою масштабованих програмних інструментів.

Проте серед науковців нема однозначного трактування терміну «Big Data». Одні розглядають його як великий обсяг накопиченої інформації, інші – як систему, що включає функції обчислення, систематизації та зберігання інформації.

Однак є усталена думка, що Великі дані – це сукупність технологій, які покликані здійснювати три операції. По-перше, обробляти великі порівняно з «стандартними» сценаріями обсяги даних. По-друге, вміти працювати з даними, які швидко надходять в дуже великих обсягах. Тобто даних не просто багато, а їхня кількість постійно зростає. По-третє, вони повинні вміти працювати зі структурованими і погано структурованими даними паралельно в різних аспектах. Великі дані припускають, що на вхід алгоритми отримують потік не завжди структурованої інформації і що з нього можна витягти більше ніж одну ідею.

Аналіз великих даних проводять для того, щоб отримати нову, невідому раніше інформацію. Подібні відкриття називають інсайтом, що означає осяяння, здогад, раптове розуміння.

Коли говорять про Big Data, згадують правило VVV – три ознаки, якими мають володіти великі дані:

- Volume – обсяг (дані вимірюються за величиною фізичного обсягу документів);
- Velocity – дані регулярно оновлюються, що вимагає їх постійної обробки;
- Variety – різноманітні дані можуть мати неоднорідні формати, бути неструктурованими або структурованими частково.

Всіх, хто має справу з великими даними, можна умовно розділити на кілька груп:

- 1) постачальники інфраструктури – вирішують завдання зберігання і передобробки даних. Наприклад: IBM, Microsoft, Oracle, Sap та інші;
- 2) датамайнери – розробники алгоритмів, які допомагають замовникам отримувати цінні відомості;

3) системні інтегратори – впроваджують системи аналізу даних з боку клієнта;

4) споживачі – компанії, котрі придбають програмно-апаратні комплекси і замовляють алгоритми у консультантів. Це компанії зі сфери фінансів, телекомунікацій, рітейлу;

5) розробники готових сервісів – пропонують готові рішення на основі доступу до великих даних. Вони відкривають можливості Big Data для широкого кола користувачів.

Найбільшими користувачами технології Великих даних є банки. Ґрунтуючись на використанні відкритих даних, технологія Big Data застосовується в таких банках як Merrill Lynch, Bank of America, Central Bank of India, HSBC, Capital One і багато інших.

Банківська сфера – одна з найбільш клієнтоорієнтованих і, отже, найбільш зацікавлених у застосуванні подібних технологій. Щодня банки отримують колосальний обсяг інформації про клієнтів. Найчастіше ці дані неструктуровані, тому їх грамотна обробка і своєчасна інтерпретація необхідні для подальшого розвитку і отримання конкурентної переваги шляхом підвищення задоволеності і лояльності клієнтів, мінімізації кредитних ризиків і запобігання випадкам шахрайства.

Існують три основні типи даних, які банки аналізують:

— анкетні дані. Коли клієнт відкриває рахунок, банк зобов'язаний попросити заповнити анкету. Регулятор вимагає, щоб банк відсканував паспорт, з'ясував місце проживання тощо;

— поведінкові дані. Банки мають досить багато даних про клієнтів завдяки послугам, які вони надають;

— відкриті дані. Наприклад, якщо клієнти банку «додають» його у друзі в соцмережах, то теоретично банк може ознайомитися з інформацією, якою вони дали згоду ділитися.

Технології Великих даних можуть ефективно використовуватися для управління ризиками та боротьби з шахрайством. За допомогою аналізу

транзакцій клієнта і геоаналітики можна своєчасно виявити і запобігти шахрайству за особистими рахунками. У найближчі два-три роки в банках будуть активно впроваджуватися технології розпізнавання клієнтів для отримання доступу до банківських рахунків та підтвердження великих платежів, що значно знизить ризики.

Управління ризиками – це одна з найсприятливіших сфер застосування Великих даних в банківській справі. Управління будь-яким видом ризиків – операційних, ринкових, кредитних, правових – залежить від повноти і об'єктивності інформації, яку отримують ризик-менеджери. Інструменти Великих даних допоможуть на будь-якому рівні відтворити інформацію про благонадійність позичальника або економічну ситуацію в окремому регіоні країни.

До недавнього часу банки оцінювали ризики, виходячи з поточних даних. У випадку аналізу кредитних ризиків, наприклад, цілковито покладалися на відомості, надані позичальником. Ці відомості не завжди правдиві та об'єктивні. Система оцінки ризиків, заснована на великих даних, розповість про потенційного позичальника значно більше та об'єктивніше. Вона враховує не лише кредитну історію клієнта, а й активність в соцмережах, тональність його коментарів, переваги в покупках і, якщо потрібно, поведінку в мережевих іграх.

Чим більше банк знає про свого клієнта, тим більше персональним буде клієнтське обслуговування. Нині 76% американських банків використовують Big Data для залучення клієнтів, побудови кращої взаємодії і підтримки лояльності. Сьогодні клієнтські дані включають не тільки внутрішні банківські відомості про стан рахунку та історії транзакцій, а й зовнішню інформацію. Виходячи з отриманих відомостей, для кожної людини формується пропозиція. Наприклад, клієнтові пропонують почати відкладати на освіту, коли його дитині виповнюється 10 років. А якщо сім'я планує купити будинок, банк може заздалегідь запропонувати їм іпотеку для молодих.

Отже, використання технології Big Data в бізнесі має низку переваг:

— спрощується планування;

- збільшується швидкість запуску нових проектів;
- підвищуються шанси проекту на затребуваність;
- можна оцінити ступінь задоволеності користувачів;
- простіше знайти і залучити цільову аудиторію;
- прискорюється взаємодія з клієнтами та контрагентами;
- оптимізуються інтеграції в ланцюзі постачань;
- підвищується якість клієнтського сервісу, швидкість взаємодії;
- підвищується лояльність поточних клієнтів.

Незважаючи на значні переваги, які дає бігдата-аналітика в банківському бізнесі, сьогодні більшість вітчизняних кредитних організацій використовують лише незначну частку інформації, котра у них зберігається. Лише окремі банки заявляють, що впровадили і застосовують відповідні системи. Серед них ПриватБанк, Монобанк, Рфйфайзен Банк Аваль та ін.

Підсумовуючи, зазначимо, що застосування технології Big Data в банківській сфері стрімко розвивається та має значні перспективи. Великі дані дають можливість проаналізувати кредитоспроможність позичальника, зменшити час розгляду кредитних заявок. За допомогою Великих даних можна проаналізувати операції конкретного клієнта і запропонувати банківські послуги, які відповідатимуть його запитам.

Список використаних джерел

1. Taylor-Sakyi, Kevin. (2016). Big Data: Understanding Big Data.
 2. Foster Provost and Tom Fawcett. “Data science for business”. O’Reilly, 2013
 3. Mark A. Beyer and Douglas Laney. “The Importance of 'Big Data': A Definition”. Gartner, 2012
 4. Bill Franks. “Taming the big data tidal wave”. Wiley, 2012
 5. David R. Hardoon and Galit Shmueli. “Getting started with business analytics – insightful decision making”. Talor & Francis Group.2013
-

УДК 341.232

ПАНТЕЛЄЄВА К.О.,

аспірант,

ДВНЗ «Університет банківської справи»

e-mail: kseniapantieleeva@gmail.com, ORCID ID 0000-0003-3709-1375

ЦИФРОВІ ТРЕНДИ ТА ПОЗИЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Вивчення принципів і практики міжнародних фінансових організацій (МФО) стосовно цільових пріоритетів та результатів їх досягнення показало, що вся їх діяльність спрямована на секторальний розвиток і стимулювання трансформаційних процесів, підтримку розбудови приватного сектору задля забезпечення стійкого економічного зростання. При цьому варто зазначити, що МФО слідкує за цифровими трендами та активно підтримує ініціативи стосовно їх поширення на регіональному рівні, адже відносить їх до драйверів економічного зростання.

На сьогодні цифровими трендами, що активно поширюються країнами світу, є: криптовалюти і блокчейн; штучний інтелект (Artificial Intelligence Technologies); технології регулювання RegTech; великі дані (Big Data); інструмент залучення інвестицій ICO (Initial Coin Offering) [1].

У цьому аспекті показовою є діяльність ЄБРР, який підтримує регуляторів у впровадженні криптовалют, краудфандингу, інноваційних платіжних систем і рішень на базі технології блокчейн, узагальнюючи кращі практики розвинутих країн, зокрема Австрії, Дубаї (DIFC), Франції, Німеччини, Великобританії та США.

Зокрема, значний інтерес викликає краудфандинг як технологія, що спроможна вирішити проблему довгострокового фінансування шляхом його залучення з альтернативних джерел через цифрові платформи. Але ЄБРР, визнаючи всі переваги, достатньо виважено відноситься до краудфандингу в

питаннях ризиків фінансової та цифрової природи та надає поради стосовно вимог до капіталу, захисту споживачів, максимального розміру пропозиції або кредиту, управління інвестиційними платформами тощо [2]. ЄБРР сприяє легітимності краудфандингу, проводячи консультації та надаючи рекомендації, що краудфандинг повинен відповідати вимогам регулювання, вимогам до капіталу та ліквідності, враховуючи масштаб діяльності та ризики, мати ефективну систему управління ризиками, забезпечувати прозорість бізнесу і формування доходу, інформаційну відкритість, здійснювати КҮС-перевірку, виокремлювати підходи залучення, перевірки та контролю для роздрібних та інституційних інвесторів, пропонувати автоматизовані інструменти диверсифікації інвестиційних портфелів, розкривати постінвестиційні права та механізми забезпечення виконання інвестиційної угоди тощо.

Іншою технологією, що отримує підтримку ЄБРР є блокчейн, розподілений реєстр криптографічно пов'язаного ланцюга блоків, що містить пакетні транзакції, які передаються всім учасникам мережі [3]. Сфера застосування технології блокчейн достатньо широка. Це державні та фінансові послуги, зокрема, здійснення державних закупівель, ведення державних земельних кадастрів, забезпечення зборів податків і проведення соціальних виплат, укладання смарт-контрактів, упровадження нових платіжних і фінансових інструментів тощо, що сукупно буде сприяти деактивації тіньової економіки, захисту даних від фальсифікації, протидії незаконним угодам і корупційним схемам та ін. Таку затребуваність підтверджують світові обсяги інвестицій у блокчейн-проекти, зокрема 1,5 млрд дол. США в 2018 р., а за прогнозом у 2022 р. вони можуть сягнути 12,4 млрд дол. США з середньорічним темпом зростання глобального блокчейн-ринку 76 %.

ЄБРР бачить своїм завданням досягнення компромісу між потенціалом технології блокчейн, особливо смарт-контрактів, та невирішеністю множини питань правового регулювання. Для цього вважає за доцільне тестування технології за умови лібералізації регулювання, набуття досвіду для подальшої

імплементції блокчейну в діючі системи з поступовим глобальним поширенням.

Багато уваги привернула до себе поява та обіг криптовалют на основі блокчейн. Позиція регуляторів кран світу є неоднозначною та дискусійною. Але їх спільність полягає у прагненні забезпечити таке регулювання, що дозволить захистити права споживачів та не допустити використання криптовалюти для відмивання «брудних» коштів і фінансування тероризму.

Згідно рейтингу країн світу стосовно умови для розробки та розвитку криптовалюти та бізнес-проектів на основі блокчейн, Україна займає 23 позицію поряд з Індією, Китаєм та США.

ЄБРР у рамках технічного співробітництва, починаючи з 2017 р., надає консультаційну допомогу Україні у вирішенні проблем реалізації реформи фінансового сектору, регулювання фінансових інновацій на основі цифрових технологій, а також розробки концепції розвитку ринку FinTech в Україні за окремими напрямками для чого створено єдиний зовнішній Проектний офіс за участі НБУ та НКЦПФР [4]. На перших робочих зустрічах учасників фінансового ринку, представників FinTech-компаній і регуляторів [5] обговорювались питання трьохсторонньої співпраці, адаптації вітчизняного законодавства до цифрових трендів, у тому числі інкорпорації й імплементції вимог Платіжної директиви Євросоюзу PSD2 (Payment Services Directive), Стандарту Open Banking та відкритих даних (API, Application Programming Interface), створення регуляторної «пісочниці», впровадження технології блокчейн з можливістю створення для тестування останньої банківського альянсу тощо. Не залишився поза увагою розвиток страхового сектору, а саме напрям Insurtech.

Крім фінансового сектору ЄБРР активно підтримує мале та середнє підприємництво в рамках ініціативи «EU4Business», у тому числі розвиток високотехнологічних ІТ-компаній, які саме і стали ініціаторами та потужними драйверами феномену FinTech у світі. Наприклад, за фінансової підтримки ЄБРР вітчизняна ІТ-компанія «Integrity Vision» розробила різні програмні

FinTech-рішення та Інтернету речей (IoT), що дозволило їй збільшити чистий прибуток і рівень працевлаштування, вийти на міжнародні ринки та підтримати лідируючі позиції системного інтегратора в Україні.

На сьогодні впровадження та поширення цифрових технологій практично не регулюється, правові ініціативи стосуються проектів Законів України, які знаходяться на розгляді у Верховній Раді України, зокрема: «Про обіг криптовалюти в Україні» (реєстр. № 7183 від 06.10.2017 р.), «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» (реєстр. № 7183-1 від 10.10.2017 р.), «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні)». Проте всі законопроекти знаходяться на стадії доопрацювання, адже мають зауваження, характер яких полягає в недостатньому обґрунтуванні та конкретизації окремих положень, а саме стосовно можливих правових і фінансово-економічних наслідків, заходів стимулювання, узгодженості з іншими нормативно-правовими актами тощо.

На думку авторів законопроекту, внесення змін до Податкового кодексу України створить передумови для надходження до країни додаткових інвестиційних потоків. Для цього пропонується: 1) «звільнити від оподаткування прибуток підприємств, крім фінансових установ, що надають фінансові послуги на ринку криптовалют, отриманий від операцій із купівлі-продажу криптовалют»; 2) «доходи від операцій з криптовалютами не включати до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу, а операції з криптовалютами та видобуванням (майнингом) криптовалюти віднести до операцій, що не є об'єктом оподаткування» [6]. Натомість зарубіжна практика (Швейцарія, Японія, Німеччина, США, Сингапур та ін.) свідчить, що криптовалютні операції підлягають оподаткуванню, незалежно від того, який визначений статус криптовалюти — рухоме майно, товар чи послуга, віртуальна валюта тощо.

Іншою сферою інтересу ЄБРР є електронне державне управління, що передбачає надання інформації та послуг громадянам і бізнесу, забезпечуючи

взаємодію з державними установами сучасними інформаційно-комунікаційними засобами на принципах клієнто-орієнтованості, відкритості, доступності, системності, стандартизованості та уніфікованості. Нині вже є перші успіхи – це створення сайтів державних установ, інформаційних центрів, здійснення державних закупівель [7]. Для повної реалізації концепції електронного державного управління потребують обов'язкової реалізації такі проекти, як електронна ідентифікація, голосування, податкове адміністрування, документообіг, інтернет-рішення для взаємодії уряду та бізнесу тощо.

Отже, ЄБРР продовжує демонструвати готовність надання допомоги під час не тільки фінансової кризи та дисбалансів, але і в умовах викликів технічного прогресу. Він постійно проявляє зацікавленість до розробки законопроектів щодо регулювання впровадження тих або інших цифрових технологій, підтримує і створює можливості впровадження фінансових інновацій на їх основі для підвищення інклюзії фінансових послуг і сталого економічного розвитку в умовах викликів і загроз цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. 2019 FinTech Trends to Watch. CB INSIGHTS. Retrieved from: <https://www.cbinsights.com/reports/>.
2. Regulating Investment and Lending-Based Crowdfunding: Best Practices. EBRD. 2018. Retrieved from : <https://www.ebrd.com/documents/pdf-report-on-best-practices-for-regulating-investment-based-and-lending-based-crowdfunding.pdf>.
3. Hileman G. and Rauchs M. Global Blockchain Benchmarking Study. Cambridge Judge Business School. 2017. Retrieved from: <https://www.jbs.cam.ac.uk/faculty-research/centres/alternative-finance/publications/global-blockchain/#.WhFodP5LEdU>.
4. За підтримки ЄБРР НБУ та НКЦПФР створять єдиний зовнішній проектний офіс з підтримки реформи фінансового сектору [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=45716441.
5. Проектний офіс: ЄБРР і НБУ готують концепт розвитку фінтеху в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://futuremagazine.io/ru/proektnyj-ofis-ebrr-i-nbu-gotovyat-kontsept-razvitiya-finteha-v-ukraine/>.

6. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62816.

7. Digitization of the Economy of Ukraine: Strategic Challenges and Implementation Technologies /Natalia Pantielieieva ; Sergii Krynytsia ; Yulia Zhezherun ; Mykhailo Rebryk ; Liudmyla Potapenko // 2018 IEEE 9th International Conference on Dependable Systems, Services and Technologies (DESSERT), 24-27 May, 2018, Page(s):508-515.

УДК 330.3+316.33

СЕМЕНОГ А. Ю.,

кандидат економічних наук, доцент,

Сумський державний університет

доцент кафедри фінансів,

банківської справи та страхування,

e-mail: andreymenog@gmail.com, ORCID ID 0000-0003-3222-9574

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасне суспільство стає все більше інформаційно залежним. Обсяг інформації та даних, що формуються суспільством та передаються завдяки технічним можливостям радіо, телебачення, інтернету, книг, газет, журналів, зростає з дивовижною швидкістю в усіх країнах світу, незалежно від ступеню їх розвитку. Кожний клік мишкою, дотик до екрану смартфона, лайк чи коментар у соціальних мережах та мобільних додатках формує потік фінансових транзакцій та зростаючу вартість інформаційно-технологічних компаній. Згідно з дослідженням аналітичної компанії Domo “Data Never Sleeps 6.0” (Domo) [1] щоденна аудиторія користувачів інтернету на кінець 2018 року досягла 4,1 млрд. чоловік, що складає 53 % усього населення планети і це на 50 % більше ніж було у 2012 році. Усі разом, вони генерують близько 20 зеттабайтів даних

за рік або 1,7 мБайту за секунду (1 зеттабайт означає можливість 63 млн. років переглядати відео у роздільній здатності 4K).

Дев'яносто відсотків інформації у світі було створено лише за останні два роки. Інтернет платформи, такі як Google, Skype, Snapchat, YouTube, Twitter та Netflix є одними з найбільших користувачів пропускної здатності Інтернету. Так, у 2018 році в середньому щохвилини інтернет-користувачі здійснювали понад 3,88 млн. пошукових запитів у сервісах Google, 18 млн. запитів прогнозу погоди на The Weather Channel та робили 176 тис. відео-дзвінків у Skype. Також люди викладали понад 2 млн. постів у Snapchat, 4,4 млн. – у Twitter та понад 49 тис. фото в Instagram, переглядали 4,3 млн. відео в YouTube та 97,2 тис. год фільмів у Netflix, прослуховували 750 тис. пісень у Spotify та завантажували 15 тис. аудіо-треків з iTunes, додавали 7 нових статей у Wikipedia та 400 годин відео на YouTube, надсилали понад 159 млн. електронних листів, 12,9 млн. смс-повідомлень та близько 25 тис. анімованих картинок у Facebook Messenger.

Станом на 2018 рік понад 4,1 Тбайта інтернет-трафіку генерувалися щохвилини, підживлюючи інновації не тільки у сферах медіа, а й роздрібної торгівлі, фінансових послуг, транспорту, туризму та державних послуг. Найбільший у світі он-лайн магазин Amazon отримував понад 332 тис. дол. США чистого доходу, відвантажуючи 1111 посилок з товаром за хвилину. Загалом в середньому в он-лайн просторі здійснювалося 73,2 тис. транзакцій на суму в понад 10,8 млн. дол. США, серед яких обсяг P2P переказів, здійснюваних завдяки лише сервісу мобільних платежів Venmo, що належить PayPal, складав майже 70 тис. дол. США за хвилину. Дані транзакції дозволили щохвилини робити, наприклад, 347 он-лайн бронювання на сервісі AirBnB та сплачувати за 1389 поїздки на Uber.

Висхідний тренд на зростання обсягів інформації суттєво вплинув і на структуру світової економіки. Так, за даними Visual Capitalist [2], у 2006 році у списку провідних світових брендів домінували бренди класичної економіки, такі як General Electric, Coca-Cola і Malboro, у 2017 році – 5 найбільш популярних та цінних брендів представляють технологічні компанії, що

пов'язані з технологією. Ще десятиліття тому у 2008 році, коли ціна на нафту перевищувала 100 доларів за барель серед лідерів світу за капіталізацією переважали нафтові компанії (6 із 10 компаній). Найдорожчою була компанія PetroChina з ринковою вартістю 728 млрд. дол., яка за прогнозами експертів мала стати першою компанією, оціненою в 1 трлн. дол. США. Натомість у 2018 році – 7 із 10 найдорожчих компаній у світі були інформаційно-технологічними компаніями (Apple – 890 млрд. дол. США, Alphabet – 768 млрд. дол. США, Microsoft – 680 млрд. дол. США, Amazon – 592 млрд. дол. США, Facebook – 545 млрд. дол. США, Tencent – 526 млрд. дол. США, Alibaba – 1999 млрд. дол. США), а першою компанією, що досягла рівня в 1 трлн. дол. США стала Apple у серпні 2018 року. Хоча лише 10 років тому Apple займала 15 місце в рейтингу, а Amazon – 82 [3]. Домінування інформаційно-технологічних компаній у світі підтверджується й даними звіту аудиторської компанії PwC Global Top 100 companies (2018) [4], згідно з яким вартість даних компаній зростає в середньому на 34 % за рік.

Цікавим є також рейтинг від аналітичної компанії Interbrand, яка публікує щорічні рейтинги компаній відповідно до їх фінансових показників, представленості бренду компанії у світі та перспективності бізнес-моделі компанії генерувати прибутки в майбутньому. Згідно з дослідженням, у 2018 році найбільш успішними глобальними брендами стали Apple, Google, Amazon та Microsoft. Кожна четверта компанія зі ста, представлених у рейтингу, відноситься до сектору інформаційних технологій. 29 % від загальної вартості 100 найкращих брендів, у 2018 році займали компанії в основі яких бізнес-модель підписки на інформаційні послуги. Наприклад, найбільш швидкозростаючим брендом у світі став Netflix – сервіс, який надає доступ до відео-фільмів та серіалів за підпискою. Його цінність за рік зросла на 45 %, а сила бренду є більшою, ніж у компанії Disney зі сторічною історією.

Підтвердженням ролі і значення інформаційних компаній у світі є також рейтинг компанії Statista – провідного постачальника ринкових і споживчих даних. Так, згідно аналізу найбільш відвідуваними інтернет-сторінками у світі є

Google.com, Facebook.com, Youtube.com, Twitter.com, Microsoft.com, Linkedin.com, Instagram.com, Apple.com. Ці дані досить тісно корелюють з проведеним у США опитуванням компанії MBLM Brand Intimacy Study 2019 [6] стосовно брендів без яких американці не уявляють свого життя, серед яких у порядку спадання такі компанії Apple, Google, Amazon, Coca Cola, Microsoft, Toyota, Walmart, Spotify, PlayStation, Youtube. Серед 10 вищенаведених брендів, знову ж таки 7 належать до сфери інформаційних технологій.

Водночас, детальний аналіз рейтингів інформаційно-технологічних компаній засвідчує домінування тих, що випускають програмне забезпечення. Так, серед 10 найсильніших брендів лише 1 компанія – Samsung займається випуском апаратного забезпечення. Незважаючи на те, що частка Samsung у 2018 році на ринку смартфонів з операційною системою Android від Google склала майже 25 %, вартість бренду даної компанії була майже втричі нижчою за Google, а вартість таких фундаторів ринку комп'ютерних технологій, як IBM та Intel є суттєво нижчою від компанії Microsoft, що використовує їх апаратні рішення як основу для просування власної операційної системи Windows. Таким чином, очевидно, що технічний прогрес останнього десятиріччя спровокував суттєві зміни на ринках світу, забезпечивши панівне становище компаній, що створюють та розповсюджують інформаційний продукт. Володіючи «платформами загального користування», до яких входять операційні системи (IOS, Android, Windows), соціальні мережі (Facebook, Instagram, Twitter, Linkdn), месенджери (WhatsApp), пошук в інтернеті (Google, Bing), магазини он-лайн додатків, ігор, відео, музики, фільмів та ін. (Itunes, Play Market), такі компанії як Apple, Google, Amazon та Microsoft сконцентрували на собі величезні потоки інформації та даних, які споживаються та використовуються суспільствами по всьому світу.

Безпрецедентний прогрес у сфері інформаційних технологій останнього десятиріччя змінює розуміння людей по всьому світу про те, що таке особисте життя, де його межі, якою інформацією ділитися зі світом, а якою ні. Змін зазнають і міжособистісні відносини, трансформується розуміння можливостей

створення власного бізнесу, виробництва та дистрибуції. Завдяки таким краудфандинговим платформам як Kickstarter чи Indiegogo можна з легкістю залучити стартовий капітал для запуску виробництва власного товару, оцінити перспективи його просування на ринку. Розмістивши продукцію на платформі он-лайн торгівлі Ебай, відкривається доступ до світового ринку товарів, гарантією оплати за які є он-лайн платформа PayPal з системою міжнародних платежів. Доступність інформації про стан та кон'юнктуру сировинних, товарних ринків, ринків нерухомості, праці може суттєвим чином допомагати економічним агентам приймати більш раціональні рішення, суттєво знижуючи трансакційні витрати, асиметричність інформації та моральні ризики. Крім того, гнучкість здійснення платежів у будь-який час доби підвищує ефективність і добробут як споживачів, так і виробників продукції.

На нашу думку високі темпи зростання потоків інформації зберуться і надалі, враховуючи збільшення кількості електронних пристроїв серед населення світу, яке станом на 2018 рік купувало щохвилини в середньому 2833 смартфони, 357 комп'ютерів та 331 планшет [1]. Оскільки все більше людей працюють у сфері послуг, навіть у країнах, що розвиваються, розвиток інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) і надалі суттєво впливатиме на усталений спосіб та організацію життя в суспільстві, а інтенсивність обміну інформацією в економічній діяльності ставатиме ще більшою. Розвиток інформаційних технологій, на нашу думку, сприятиме структурним змінам в економіці та суспільстві.

Список використаних джерел

1. Data never sleeps 6.0. Domo. URL: <https://www.domo.com/learn/data-never-sleeps-6>.
2. Chart: The Largest Companies by Market Cap Over 15 Years. Visual Capitalist. URL: <https://www.visualcapitalist.com/chart-largest-companies-market-cap-15-years>.
3. Johnston S. Largest companies 2008 vs. 2018, a lot has changed. URL: <https://milfordasset.com/insights/largest-companies-2008-vs-2018-lot-changed>.

4. Global Top 100 companies by market capitalisation. PWC. 2018. <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/assets/pdf/global-top-100-companies-2018-report.pdf>.
 5. Statista. URL: <https://www.statista.com>.
 6. MBLM Brand Intimacy Study 2019. URL: <https://mblm.com/lab/ranking-tool>.
 7. Interbrand URL: <https://www.interbrand.com/best-brands/best-global-brands/2018/ranking>.
-

УДК 336.71

ТАРАСЕВИЧ Н.В.,

кандидат економічних наук, доцент,

Одеський національний економічний університет,

доцент кафедри банківської справи,

e-mail: nvt4364@gmail.com, ORCID ID 0000-0002-2110-7320

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БАНКІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Диджиталізація економіки, яка базується на якісно новому типі інформаційно-комунікаційних технологій та охоплює всі сфери економічної діяльності, - найважливіша умова сталого економічного розвитку країни. Поняття цифрової економіки складне та багатогранне у розумінні сутності, тому у науковому та фаховому середовищі не має консенсусу щодо визначення цього поняття.

Міжнародна організація OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) концентрує увагу на трьох ключових компонентах цифрової економіки [1]:

- 1) підтримуюча інфраструктура (апаратне та програмне забезпечення, телекомунікації, мережі тощо);
- 2) електронний бізнес (ведення господарської діяльності та інших бізнес-процесів через комп'ютерні мережі);

3) електронна комерція (дистрибуція товарів через мережу Інтернет).

У «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки», схваленої Кабінетом Міністрів України від 17.01.2018 року № 67-р, під цифровою економікою розуміють «діяльність, в якій ключовими факторами виробництва є цифрові (електронні, віртуальні) дані – як числові, так і текстові. Цифрова економіка базується на інформаційно-комунікаційних та цифрових технологіях, швидкий розвиток та поширення яких впливають на традиційну економіку, трансформуючи її від економіки, що споживає ресурси, до економіки, що їх створює» [2].

Світовий і вітчизняний досвід показує, що нові цифрові технології найшвидше сприймаються і впроваджуються в фінансовому та банківському секторі, які є лідерами цифрової трансформації в країні. При цьому цифрова трансформація фінансового сектору базується на двох ключових пріоритетах:

- розширення фінансової інклюзії та підтримання фінансової стабільності, які по суті характеризують потенційні можливості та переваги від впровадження нових фінансових технологій;
- розширення відповідних ризиків для кібербезпеки, збереження даних.

Розширення фінансової інклюзії несе всім категоріям споживачів більшу доступність фінансових послуг через зростання конкуренції на ринку фінансових послуг, віддалений доступ, зниження вартості і підвищення швидкості проведення транзакцій, надання додаткових послуг та ін. Одночасно значно зростають ризики збереження даних [3].

Сучасні банки, які мають намір бути конкурентоспроможними, докладають величезних зусиль в впровадженні нових технологій цифрової трансформації, щоб стати більш динамічними, оперативними та ефективними в задоволенні потреб клієнтів. Найважливішими напрямками цифрової трансформації банківських установ є:

- цифровий банкінг - реалізація фінансових послуг за допомогою мобільних та онлайн-платформ, що вдосконалює якість роботи банку з

клієнтом, економить час і витрати, підвищує безпеку особистих даних, збільшує швидкість і якість роботи сервісів;

- електронні платіжні системи, що мають процент або комісію з продавця товару (позичальника), який використовував платформу даної розрахункової системи;

- моментальне онлайн - кредитування з наданням клієнтам позичок на період до отримання грошових виплат;

- пірингове кредитування або P2P-кредитування - спосіб позики грошей не пов'язаним між собою особам чи «рівноправним сторонам» без залучення традиційного фінансового посередника (банку, ін. кредитної установи);

- краудсорсинг - технологія мобілізації ресурсів за допомогою інформаційних технологій з метою вирішення завдань, які стосуються бізнесу, держави, суспільству в цілому. Краудсорсинг як інструмент фінансування включає три напрямки: краудфандинг – мобілізація коштів для реалізації проектів без подальшої участі в акціонерному капіталі; краудлендинг - кредитування фізичними особами інших фізичних або юридичних осіб через спеціальні інтернет-майданчики; краудінвестинг - мобілізація коштів для реалізації проектів з подальшою участю в акціонерному капіталі.

- використання штучного інтелекту та робоедвайзинг - автоматичний сервіс за допомогою роботів-радників, які здійснюють відбір інвестиційних активів і керують портфелем.

Тому пріоритетним напрямками цифрової трансформації банківського сектора мають бути: подальше впровадження цифрового банкінгу; віддалена ідентифікація; розвиток платіжного і розрахункового простору; масштабне впровадження інноваційних технологій з використанням нового рівня організації внутрішніх бізнес-процесів банків, в тому числі технологій обробки великого обсягу даних та штучного інтелекту.

Для успішного розвитку цифровізації банківського сектору потрібно зосередитись на деяких функціонуючих компонентах:

1) впровадження ефективної цифрової інфраструктури, яка забезпечуватиме нову якість та покриття широкосмуговим Інтернетом території країни;

2) формування ефективної системи віддаленої ідентифікації, захисту персональних даних клієнтів, тобто впровадження ефективної «м'якої інфраструктури»;

3) захист інтелектуальної власності та розвиток висококваліфікованого людського капіталу, який відповідає вимогам, що формують нові технології щодо володіння специфічними навичками та компетенціями для повноцінної інтеграції у цифровий простір;

4) відповідне «цифрове» законодавство, яке має визначити цифрові права громадян, визначити принципи цифровізації, забезпечити вжиття плану заходів щодо усунення законодавчих, інституційних, податкових бар'єрів та стимулювання цифровізації банківської сфери [4].

Це вимагає організації предметної взаємодії регулятора з експертними співтовариством, і перш за все з банками, іншими учасниками фінансового ринку, ІТ- та Фінтех компаніями, для впровадження інноваційних розробок на рівні світових лідерів з ціллю підвищення технологічності та конкурентоспроможності вітчизняного банківського сектора.

Список використаних джерел

1. The Concept of a “Digital Economy”. URL: <http://odec.org.uk/theconcept-of-a-digital-economy>.

2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: документ 67-2018-р., поточна редакція: прийняття від 17.01.2018 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

3. Данніков О., Січкаренко К. Концептуальні засади цифровізації економіки України. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/17_2018_ukr/15.pdf.

4. Коляденко С. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі / С. Коляденко // Економіка. Фінанси. Менеджмент: - 2016.- № 6.- С. 106–107.

5. Веретюк С., Пілінський В. Визначення пріоритетних напрямків розвитку цифрової економіки в Україні / С. Веретюк, В. Пілінський // Фінансовий простір. - 2017. - № 3 (27). - С. 51–58.

УДК 336.7

ТКАЧУК Н. М.,

кандидат економічних наук, доцент,

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова?

e-mail: kamashik@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1947-7565>

ЕВОЛЮЦІЙНА ЕКОНОМІКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Початок ХХІ ст. характеризується вступом економіки в нову стадію свого розвитку, особливостями якої є: всеохоплююча інформатизація й Інтернет, прискорення змін, що відбуваються в усьому світі, глобалізація та вільне переміщення капіталу, інформації, людей; зростаюча технологічна інтеграція виробництва тощо. Відбувається розширення масштабів і географії бізнесу банків, всезагальне співробітництво, співучасть та перетворення світового економічного простору в єдину економічну зону.

За таких умов змінюються цільові установки існування багатьох банківських установ, все частіше в якості яких виступає корпоративна соціальна відповідальність, інтеграція бізнесу, розвиток персоналу, постійне вдосконалення й самонавчання персоналу тощо. Багато банків почали сприймати себе як соціальні інститути, набуваючи своєї ідентичності, що сприяє їм бачити свою власну стратегію і ситуації невизначеності та змін. Все частіше в економічному аналізі та прогнозах моделях розвитку ринків та організацій можна побачити елементи теорії хаосу й теорії катастроф. Крім

того, в якості відносно нових елементів сучасної економічної думки можна виокремити психологічні моделі поведінки в умовах невизначеності або теорію перспектив, імпульсивну теорію попиту, теоретико-ігрові моделі та ін. Все це свідчить про заміщення лінійної парадигми розвитку більш гнучкою й еkleктичною парадигмою, а саме: нелінійною.

Відмовлення від передумов раціональності та рівноваги й заміна їх нелінійним баченням сутності економічних процесів, підготувало, на наш погляд, підґрунття для широкого становлення еволюційної економіки, яка в найбільшій мірі адекватна тим умовам нелінійного розвитку, що склалися на сьогоднішній день.

Еволюційна економіка, як відносно новий напрям економічної науки, розглядає економічні процеси, як спонтанні, відкриті та незворотні, що породжуються взаємодією зовнішніх і внутрішніх факторів, що виявляється в зміні структури економіки та діючих економічних суб'єктів. З позиції еволюційної парадигми, розвиток економіки набуває форми економічної поведінки, інститути являють собою точки перетину взаємодії людей, тому їх можна в повній мірі вважати рівноправними суб'єктами.

Початком зародження еволюційної економіки безспірно можна вважати 90-ті роки минулого століття, коли почали досліджуватися еволюційні процеси в економіці провідними західними економістами. Варто відмітити значну роль у становленні еволюційної економічної теорії Р. Нельсона, С. Унтера, П. Мюррела, Р. Райтермана, І. Шумпетера, В. Маєвського та ін. Варто відмітити доволі важливе поєднання еволюційних ідей та економічної науки, яке зробив І. А. Шумпетер у своєму визначенні еволюційної економіки: «це новий напрямок економічної науки, в межах якого економічні процеси розглядаються як спонтанні, відкриті та незворотні; вони породжуються взаємодією зовнішніх і внутрішніх факторів й виявляються в зміні структури економіки та діючих в ній агентів» [1]. Особлива увага в еволюційній економіці, на думку вченого, повинна приділятися інноваціям, конкуренції, інформації, невизначеності та часу. Також заслуга згаданого вченого ще й в тому, що він запровадив поняття

«конструктивного руйнування», що означає механізм руйнування старого й створення нового. При цьому еволюційні процеси самі здатні створювати такі механізми. Тобто, еволюція сама обирає найбільш збалансований шлях, оскільки дуже швидке руйнування домінує й перешкоджає створенню нового, а відсутність руйнівного механізму призводить до того, що старе не дає можливості розвиватися та створюватися новому.

Значний внесок у розвиток еволюційної економіки зробили Р. Нельсон та С. Унтер, запропонувавши макроекономічний підхід, згідно якого зміни, що зароджуються на рівні окремих організацій і в подальшому поширюються на галузь чи систему в цілому, й формують нові умови господарювання [2]. Відтак можна виокремити два важливих методологічних принципи: онтологія еволюції та онтологія складних систем. Перший принцип передбачає, що будь-який економічний суб'єкт системи еволюціонує в часі з чітко вираженими механізмами передачі інформації, які зумовлюють наявність спадковості, мінливості та різноманіття. Принцип складних систем базується на тому, що економіка являє собою сукупність великих і малих систем, тому вона є складною. Як і для будь-якої складної системи, для еволюційної економіки характерні такі ознаки [3, с. 23-24]:

- нелінійність взаємодії компонентів, тобто наявність емерджентних властивостей, самоорганізації компонентів тощо;
- відкритість системи, що передбачає постійний її обмін інформацією з зовнішнім середовищем;
- динамічна природа поведінки системи, тобто постійний розвиток системи в часі;
- стохастичний характер поведінки системи – непередбачуваний характер змін системи, що зумовлює певні складності в прогнозуванні її властивостей в майбутньому;
- багаторівневість системи, що зумовлюється її складністю;

- залежність поточного стану системи від її попереднього розвитку, наявність біфуркацій, можливість кардинальних змін вектора розвитку навіть за умови незначних змін умов функціонування;
- гетерогенність компонентів складної системи, тобто різноманіття, що зумовлене якісними та кількісними відмінностями складових системи;
- наявність механізмів самоорганізації та само підтримки, які забезпечують здатність системи до саморозвитку.

Цілком очевидно, що традиційний для лінійної парадигми раціональний підхід до опису динаміки розвитку економічних процесів і систем виявив свою обмеженість в сучасних умовах нелінійної економіки, для якої характерне різноманіття зв'язків між суб'єктами, нераціональність попиту, гнучкість економічної поведінки, глобалізація конкуренції, консолідація й трансформація тощо. Тому можна стверджувати, що закони розвитку економіки та суспільства в сучасній еволюційній економіці базуються на законах нелінійності, в межах яких виокремлюють такі властивості [3]:

- властивість емерджентності полягає в тому, що в складній економічній системі з'являються ознаки, які не були притаманні її складовим елементам і підсистемам;
- властивість біфуркацій передбачає якісні зміни системи за умови досягнення критичного порогового стану її розвитку;
- властивість флуктуацій, що сприяє виникненню множини дискретних варіантів і траєкторій розвитку системи;
- властивість незворотності полягає в неможливості повернення системи до попереднього якісного рівня, що дозволяє ефективно еволюціонувати системі.

Тому поява неочікуваних, якісних змін у розвитку складної економічної системи вважається закономірністю еволюційного процесу, а не виключною подією. В межах зазначених нами властивостей нелінійності сучасна банківська система являє собою не просто сукупність капіталу, майна та людських ресурсів, а виступає в якості відкритої цілеспрямованої системи, що здатна до

самоорганізації, саморегулювання, яка прагне до самопідтримки певних законів свого розвитку під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища; яка обмінюється з зовнішнім середовищем енергією, ресурсами, що призводить до зміни рівня її ентропії.

Сучасний розвиток інформаційних технологій формує зв'язки, що породжують множині нелінійності й зумовлюють нові можливості у формі біфуркацій. Відкритість банківської системи розглядається як широкий спектр вертикальних і горизонтальних інформаційних, економічних, фінансових та інших зв'язків із зовнішнім середовищем. Динамічність банківської системи визначається тим, що її структура, цілі і зв'язки між елементами є непостійними, вони змінюються та розвиваються в часі. Складність як особлива ознака банківської системи, що характеризує її як економічну систему на одному з її мікро-рівнів, пояснюється тим, що:

- банківська система є в певній мірі самоорганізованою системою, в якій виникають процеси спонтанного впорядкування, виникнення та еволюції її елементів (банків) в результаті відкритих нелінійних процесів самоорганізації (консолідації);
- банківська система є організованою економічною системою, тобто результатом свідомої діяльності людей, що спрямована на досягнення визначених цілей і завдань;
- еволюційні процеси в банківській системі відбуваються значно швидшими темпами в порівнянні з процесами розвитку інших економічних систем зокрема та систем живої природи в цілому;
- банківська система є відкритою системою, оскільки відбувається обмін із зовнішнім середовищем інформацією, енергією, речовиною;
- банківська система є організована людьми соціально-економічна система, оскільки лише за умови активної й цілеспрямованої діяльності людей створюються нові організаційні формування в банківському середовищі.

Відтак можна відмітити, що в сучасній еволюційній економіці відбуваються відкриті, багатовимірні процеси складного еволюційного

характеру, що базуються на якісних змінах, які мають прямий і безпосередній вплив і на функціонування банківської системи.

Список використаних джерел

1. Шумпетер И. А. Теория экономического развития / И. А. Шумпетер. – М. : Директмедиа Паблшинг, 2008. - 401 с.
2. Нельсон Р. Эволюционная теория экономических изменений / Р. Нельсон, С. Уинтер. – М.: ЗАО "Финстатинформ". - 2000. – 474 с.
3. Экономика и менеджмент в условиях нелинейной динамики / под ред. д-ра экон. наук, проф. А.В. Бабкина. – СПб. : Изд-во Политехн. ун-та, 2017. – 773 с.

УДК: 338.28:004.738.5

ЧМЕРУК Г.Г.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри кібербезпеки та соціальних наук,
Інституту банківських технологій та бізнесу
ДВНЗ "Університет банківської справи"
e-mail: gchmeruk@ukr.net, ORCID 0000-0001-7620-4382*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Цифрова економіка, яка розуміється як використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) державою, бізнесом та суспільством, є важливою складовою сучасного економічного ландшафту. Але на сьогоднішній день термін «цифрова економіка» не має в літературі чіткого визначення. Однією з основних причин цього є відсутність чіткого та універсального уявлення, які складові повинні бути включені при вимірюванні цифрової економіки.

Вираз "цифрова економіка" - це сполучення двох полісемічних термінів, які можуть мати кілька значень відповідно до інтересів фахівця, який висвітлює його або області застосування. Загалом цифрова економіка є терміном, який намагається осмислити цифровий бізнес-сектор. Таким чином, об'єднання двох концепцій (економіки та цифрових технологій) визначає сектор економічної діяльності, що стосується інформаційних та комунікаційних технологій, зокрема виробництва та реалізації товарів, послуг та цифрового контенту. Концепція включає в себе електронну комерція, телекомунікаційні послуги, аудіовізуальну, програмну індустрію, комп'ютерні мережі, комп'ютерне обладнання та телекомунікаційні послуги, послуги комп'ютерної інженерії, онлайн-послуги та контент і т. д.

До визначення терміну цифрова економіка існує два підходи. Перший підхід класичний: цифрова економіка - це економіка, заснована на цифрових технологіях, і при цьому правильніше характеризувати виключно область електронних товарів і послуг. Класичні приклади - телемедицина, дистанційне навчання, продаж медіаконтенту (кіно, ТБ, книги та ін.). Другий підхід - розширений: цифрова економіка - це економічне виробництво з використанням цифрових технологій. Не існує єдиного розуміння явища «цифрова економіка», але існує безліч визначень. Систематизуємо трактування поняття цифрова економіка і виявимо в них загальні закономірності.

Першим ввів термін «цифрова економіка» Дон Тепскотт ще у 1995 році. Він зазначає, що останні покоління людей живуть серед технологій і це неминуче приводить до того, що уся економіка також перейде на віртуальну площину, тому все стане більш відкритим і прозорим: «цифрова економіка – це економічна діяльність, яка, на відміну від традиційної економіки, визначається мережевою свідомістю (networked intelligence) та залежністю від віртуальних технологій» [2].

Одна із загальноприйнятих дефініцій, запропонована ще в 2001 році Т. Месенбургом і використовується й досі в статистичних органах економічно розвинених країн. Згідно з цим підходом до складу інформаційної (цифрової)

економіки пропонується включати три основні компоненти: інфраструктуру електронного бізнесу. Сюди входять обладнання, програмне забезпечення, телекомунікації, мережі, людський капітал тощо; електронний бізнес; та електронну комерцію. Всі фінансові та торгові транзакції, які проводяться за допомогою комп'ютерних мереж, та бізнес-процеси, пов'язані з проведенням цих транзакцій. [3] Однак, по мірі поширення нових технологій поняття цифрової економіки набуло істотно більш широкий сенс, і став зрозумілим центральний елемент цифрової економіки - мережа інтернет. Тому виділяти лише три компоненти цифрової економіки: інфраструктура електронного бізнесу, електронний бізнес та електронну торгівлю вже не представляється правильним.

У зарубіжній практиці, також в найширшому сенсі, під процесом «цифровізації економіки» зазвичай розуміється соціально-економічна трансформація, ініційована масовим впровадженням і засвоєнням цифрових технологій, тобто технологій створення, обробки, обміну та передачі інформації. Дане визначення наводиться, зокрема, експертами UNCTAD [4]. А Бюро економічного аналізу Міністерства торгівлі США включає в визначення цифрової економіки такі три пункти [5]: 1. цифрова інфраструктура, необхідна для існування і функціонування комп'ютерної мережі (digital-enabling infrastructure); 2. цифрові транзакції, що здійснюються завдяки використанню системи (e-commerce); 3. користувачі цифрової економіки, які створюють контент, до якого вони отримують доступ (digital media)).

За визначенням Департаменту комунікацій та цифрової економіки Австралії «Цифрова економіка — це глобальна мережа економічної і соціальної діяльності, яка доступна через такі платформи як Інтернет, мобільні і сенсорні мережі» [6]. Ще цікаве визначення наводять автори в роботі [7]. Зокрема, вони стверджують, що «Цифрова економіка — це господарська діяльність, опосередкована мільярдами щоденних онлайн-взаємодій між людьми, підприємствами, даними і процесами. Її основа — гіперпідключеність, тобто зростаюча взаємопов'язаність людей, організацій і технічних пристроїв, що

реалізується за допомогою Інтернету, мобільних технологій і інтернету речей». Іншими словами, цифрова економіка в своїй більшості розглядається як проблема технічна і технологічна, для обробки масивів даних, які збільшуються з неймовірною швидкістю (BIG DATA), як інфраструктурний проект і як засіб спілкування в рамках сьогоденної парадигми розвитку людської спільноти.

В концепції розвитку цифрової економіки та суспільства на 2018–2020 роки визначається, що «у класичному розумінні поняття “цифрова економіка” означає діяльність, в якій основними засобами (факторами) виробництва є цифрові (електронні, віртуальні) дані як числові, так і текстові. Цифрова економіка базується на інформаційно-комунікаційних та цифрових технологіях, стрімкий розвиток та поширення яких вже сьогодні впливають на традиційну (фізично-аналогову) економіку, трансформуючи її від такої, що споживає ресурси, до економіки, що створює ресурси.» [9]

Отже, як узагальнення можна привести наступне визначення: Цифрова економіка – це господарська діяльність, здійснювана суб'єктами господарювання шляхом застосування інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, в якій основними засобами (факторами) виробництва є цифрові (електронні, віртуальні) дані як числові, так і текстові.

Але на нашу думку, відділяти повністю цифрову економіку від реальної не має змісту, так як цифрова економіка, по суті, залежить від трьох підсекторів: високоякісні цифрові товари та послуги, мішані цифрові товари та послуги, ІТ-послуги або виробництво товарів. З іншого боку, це частково залежить від ІТ-індустрії, яка підтримує ці три сегменти цифрової економіки. Підсектор високоякісних цифрових товарів та послуг охоплює товари, які постачаються в цифровій формі. Він також включає в себе послуги, в яких значна частина послуги доставляється цифровим способом. Є багато видів таких послуг, як електронні журнали, продаж програмного забезпечення, продаж музики та онлайн-навчання. До підсектору змішаних цифрових товарів та послуг відносяться роздрібна реалізація матеріальних благ, таких як музика,

книги та квіти через Інтернет, бронювання готелів, бронювання туристичних турів, реклама, продажі о n-line та безпечне банківське обслуговування. Система виробництва та розповсюдження матеріальних товарів може бути такою самою, яка використовується для продажу поштового каталогу або телефонів; Інтернет служить ще одним каналом продажів. IT-послуги або виробництво товарів включають в себе послуги, які критично залежать від IT. Наприклад, більшість бухгалтерського та складного інженерного проектування. Всі ці послуги залежать від IT, щоб проводити та вдосконалювати його процес. Цей підсектор являє собою основну частину підрозділів IT, оскільки повністю забезпечує послуги та товари, що залежать від IT.

Тому пропонуємо розглядати цифрову економіку як доповнення до реальної, яке здатне підштовхнути розвиток промисловості, агропромислового комплексу, будівництва та інших сфер діяльності людини. Цифрова економіка сама по собі, без реального і сировинного секторів, без виробництва і без транспорту, що доставляє сировину на завод, продукцію на склад і товари зі складу в магазин або до вас додому - існувати не може. Тобто цифрова економіка - це не цілісна економіка, а її складова, що складається з електронних товарів і послуг (у тому числі послуг з вибору і замовлення реальних товарів).

Список використаних джерел

1. Щербатенко О. Перспективи та перешкоди цифрової економіки в Україні [електронний ресурс] / О. Щербатенко // Онлайн-видання Nachasi. – режим доступу: <https://nachasi.com/2018/01/29/what-makes-ukrainedigital/>. – назва з екрана. – дата перегляду: 28.02.2018.
2. What defines the Digital Sector? [Electronic resource] / Office for National Statistic. – Newport: ONS 08 October 2015. – 11 p. – Режим доступу: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20160105160709/>.
3. The Transformative Economic Impact of Digital Technology. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unctad.org/meetings/en/Presentation/ecn162015p09_Katz_en.pdf.
4. Defining and Measuring the Digital Economy. Working Paper Kevin Barefoot, Dave Curtis, William Jolliff, Jessica R. Nicholson, Robert Omohundro 3/15/2018.[Електронний ресурс].

– Режим доступу: https://www.bea.gov/digital-economy/_pdf/defining-and-measuring-the-digital-economy.pdf.

5. Australian Government. Department of Broadband, Communications and the Digital Economy [Електронний ресурс] / Digital Economy: Future Directions, 2009. — Режим доступу: http://www.dbcde.gov.au/digital_economy/what_is_the_digital_economy.

6. Cassar C. What is digital economy? Unicorns, transformation and the internet of things [Electronic resource] / C. Cassar, D. Heath, L. Micallef. – Режим доступу: <https://www2.deloitte.com/mt/en/pages/technology/articles/mt-what-is-digital-economy.html> (viewed on April 21, 2018). – Title from the screen.

7. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi>.

УДК 336.7

ШЕЛУДЬКО С.А.,

кандидат економічних наук,

Одеський національний економічний університет,

викладач кафедри банківської справи,

e-mail: s.szaludko@gmail.com, ORCID ID 0000-0003-0636-4940

РЕГУЛЯТОРНІ ТЕХНОЛОГІЇ (RegTech) ТА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Процеси інформатизації, діджиталізації та віртуалізації в сьогоденній світовій економіці за рівнем зацікавленості впевнено усувають з вершини п’єдесталу економічну інтеграцію та глобалізацію. Причому це стосується як науковців, так і практиків у сфері бізнесу та фінансів. Так, якщо в 2013 р. серед щоденних пошукових запитів 73 стосувалися глобалізації, а FinTech шукали лише двічі, то вже у 2018 р. співвідношення складало 71 проти 69 (причому в

ділових новинах FinTech згадували в 2,5 рази частіше за глобалізацію, а в наукових публікаціях за цей же рік – більш, ніж уп'ятеро)⁴.

Утім, якщо інтерес до фінансових технологій, викликаний, у тому числі, стрімким розвитком ринку цифрових валют, призвів до більш-менш повсюдної обізнаності щодо сутності та призначення FinTech, то відповідні знання про технології регуляторні (RegTech) досі не набули належного розповсюдження. Тому спершу варто подати дефініцію RegTech в контексті цього дослідження.

У найбільш загальному вигляді під регулятивними технологіями або RegTech розуміють управління регуляторними процесами на фінансових ринках за допомогою сучасних інформаційних технологій. У вузькому ж сенсі RegTech є конгломератом компаній, що надають послуги з комплаєнс-аналізу за допомогою SaaS-технологій⁵ [1]. Утім, зведення регулятивних технологій до комплаєнсу, на наш погляд, є некоректним, оскільки суб'єктами цієї галузі можуть бути як агенти економіки (регульовані), так і органи економічної влади (регулятори). На наш погляд, RegTech – це комплекс заснованих на цифрових технологіях засобів і методів реалізації внутрішнього та зовнішнього контролю над діяльністю суб'єктів фінансового ринку в умовах його діджиталізації. З цього випливає, що регулятивні технології за суб'єктністю можна умовно поділити на мікро- та макрорегулювання (останнє інколи називають наглядовими технологіями або SupTech) [2, с. 10].

До складу регулятивних технологій можна віднести наступні засоби:

- управління великими даними (Big Data);
- клієнтська ідентифікація (KYC⁶);
- ризик-менеджмент;
- управління змінами;

⁴ представлена інформація отримана автором з відкритого сервісу Google Trends (<http://www.trends.google.com>) за гаслами «globalization» і «fintech».

⁵ Software-as-a-Service (програмне забезпечення як послуга) – форма «хмарних технологій», за якою клієнту надається віддалений доступ до готового програмного забезпечення, що повністю регламентується, адмініструється та обслуговується постачальником.

⁶ Know Your Client (знай свого клієнта) – метод ідентифікації та оцінки клієнта до повноцінної співпраці, коли цього потребує регулятор.

– управління в умовах специфічних вимог (GDPR⁷ тощо).

Отже, інструментарій RegTech може використовуватися як для вдосконалення класичних управлінських засобів у нових умовах цифрової економіки, так і для пошуку розв’язання регуляторних проблем, пов’язаних з появою абсолютно нових сегментів фінансового ринку (тобто, FinTech). RegTech сфокусований, головним чином, на технологічних вирішеннях завдань нагляду та нормативного контролю, пов’язаного з поширенням FinTech. Для цього застосовуються цифрові дані та комп’ютерні мережі, які замінюють класичні процеси моніторингу через організаційну структуру.

Ключовим елементом регуляторних технологій (як і технологій фінансових) є нові типи обробки великих обсягів даних. Таке поєднання процесів діджиталізації та технологічних інновацій дає змогу модернізувати збір і аналіз даних з метою отримання більш точної та своєчасної інформації для забезпечення виконання нормативних вимог і завдань ризик-менеджменту в інститутах фінансового ринку і органах монетарної влади (табл. 1).

Розглядаючи модель реалізації можливостей RegTech, можна дійти висновку про компліментарність цих технологій, оскільки відмова від паралельного застосування класичних засобів нагляду можлива лише при функціонуванні фінансового ринку виключно в умовах FinTech. Оскільки індустрія регулятивних технологій (як і цифрових технологій взагалі) знаходиться у постійному розвитку та розгортається на все нових і нових сегментах фінансового ринку, зазначені в табл. 1 сфери застосування RegTech не творять вичерпний перелік.

Перспективність і необмеженість розвитку змушують органи регулювання фінансових ринків до диверсифікованого підходу у використанні RegTech. На думку експертів, заохочення інновацій у регулюванні передбачає, зазвичай, їх попередню апробацію – т.зв. «нормативну пісочницю», тобто

⁷ General Data Protection Regulation (Загальний регламент захисту даних) – Постанова ЄС 2016/679 щодо уніфікації та посилення захисту персональних даних.

обмежену кількість учасників ринку, яким дозволено впроваджувати та розвивати інноваційні технології без надмірного нагляду та заборон [5].

Таблиця 1

Сфери та рівні реалізації засобів і методів RegTech

Сфери	Рівні		
	макрорегулювання (SupTech)	мікрорегулювання (RegTech s.s.)	
1. Комплаєнс (т.зв. «динамічний комплаєнс»)	- аналіз комунікації торговців фінансового ринку; - розкриття інформації щодо акціонерів; - автоматизований аудит.	- ідентифікація та відстеження змін у національних і міжнародних регуляторних вимогах; - автоматичний моніторинг у реальному часі гатунку відповідності та комплаєнс-ризиків.	Засоби і методи
2. Ідентифікаційний менеджмент і контроль	- протидія відмиванню грошей і фінансовому шахрайству (AML); - оновлення інформації щодо власників рахунків і їх операцій у реальному часі.	- діджиталізація процесів реєстрації клієнтів і партнерів; - тригери для автоматичного виявлення шахрайських операцій на основі безперервно оновлюваних профілів клієнтів (KYC, DLT ⁸).	
3. Ризик-менеджмент	- збір, групування та аналіз даних щодо потенційних джерел генерації системних ризиків на базі технологій штучного інтелекту.	- автоматичне генерування внутрішньої звітності щодо ризиків; - автоматична ідентифікація та моніторинг ризиків; - система попередження виникнення ризику та автоматична реалізація дій щодо його мінімізації.	
4. Регуляторна звітність	- автоматизація та інтеграція регуляторних вимог до звітності.	- оптимізація та підвищення точності та своєчасності подачі звітності (у т.ч. у реальному часі).	
5. Моніторинг транзакцій	- моніторинг і аудит транзакцій на ринку у реальному часі з метою виявлення зловживань ринковим становищем.	- наскрізна перевірка систем захисту від шахрайства; - автоматизація роботи бек-офісу (розрахунок після транзакції, процедури закриття угод).	
6. Фінансовий трейдінг	- моніторинг за дотриманням принципів ринкової дисципліни в реальному часі.	- автоматизація процедур з розрахунку маржі, вибору контрагентів і торговельних майданчиків.	

Джерело: складено автором з використанням [2–4, 6].

Активне співробітництво регуляторів з фірмами з галузі FinTech і RegTech може сприяти ефективнішому виявленню перешкод для діджиталізації (як нормативних, так і адміністративних). Це важливо через безсумнівний зв'язок інновацій з цифровими даними, а відтак – і з діджиталізацією

⁸ Distributed Ledger Technology (технологія розподіленої звітності) – система децентралізованого зберігання інформації щодо транзакцій учасників платіжної системи (найвідоміша форма – Blockchain).

економіки [6]. Тому активне використання RegTech країнами із застарілими банківськими системами може привести до серйозних змін парадигми розвитку фінансового ринку для більш швидкого переходу до нової ери економічного розвитку. Це стає можливим як раз через нерозвиненість системи дозволів і заборон у діяльності фінансових інститутів, ніж у розвинених країнах з більш складними і усталеними фінансовими системами і наглядом.

Утім, украй важливо уникати впровадження нових технологій, не маючи стратегічного і всеосяжного довгострокового уявлення про те, де фінансовий нагляд повинен бути застосований більш радикально або більш ліберально. Зміна парадигми може бути успішною тільки за правильного мислення і лідерства регулюючих і наглядових органів, оскільки вони вимагають глибоких перетворень у фінансовій культурі. Монетарна влада повинна спочатку визнати необхідність змін, розуміти і відслідковувати події у світовому FinTech і RegTech, що може бути здійснено шляхом більш тісної взаємодії з гравцями галузі (не виключаючи й фірми, що перебувають поза регулятивним полем). Оскільки ж «очікуваний вплив технологічних змін, як правило, переоцінюється в короткостроковій перспективі, але недооцінюється в довгостроковій перспективі» [7, с. 24-25], випереджаюче ставлення до інновацій у кінцевому підсумку допоможе регуляторним органам орієнтуватися в майбутніх змінах, щоб сприяти розвитку й одночасно стримувати надмірні ризики.

Список використаних джерел

1. Regtech Definition // Investopedia. – Access mode: <https://www.investopedia.com/terms/r/regtech.asp>.
2. FinTech, RegTech and SupTech: What They Mean for Financial Supervision // TC Notes. – 2017. – August. – 19 p.
3. English S., Hammond S. Fintech, Regtech and the Role of Compliance in 2019 // Thomson Reuters. – 2019. – 36 p.
4. What is “Regtech” and Why Does it Matter? // Ascent. – Access mode: <https://www.ascentregtech.com/blog/what-is-regtech/>.
5. Bullock M. Financial Technology and Payments Regulation // 5th Bund Summit on Fintech. – Shanghai (July 2018).

6. RegTech in Financial Services: Technology Solutions for Compliance and Reporting // Institute of International Finance. – Access mode: https://www.iif.com/system/files/regtech_in_financial_services_-_solutions_for_compliance_and_reporting.pdf.

7. Aaron M., Rivadeneyra F., Sohal S. FinTech: Is This Time Different? A Framework for Assessing Risks and Opportunities for Central Banks // Bank of Canada Staff Discussion Paper. – 2017. – No. 10. – 35 p.

Секція 2. Банківська конкуренція в умовах розвитку фінансових технологій

УДК: 336.717

АНДРЕЙКІВ Т. Я.,

кандидат економічних наук, доц,

Львівський торговельно-економічний університет,

доцент кафедри фінансів, кредиту та страхування,

e-mail: andrejktiv7@meta.ua, ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5353-248X>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Наявність достатніх джерел ресурсів банків є фундаментом ефективного функціонування банківської системи будь-якої країни. Банківська система акумулює тимчасово вільні ресурси домогосподарств та суб'єктів господарювання для спрямування їх на потреби розвитку господарської і інвестиційної діяльності, формування відповідних резервів та підтримки власної ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості. При цьому головним завданням для сприяння економічного зростання є ефективне формування відповідної ресурсної бази банківських установ.

Водночас ресурсна база є фінансовим підґрунтям діяльності банку, передумовою його успішного функціонування. Достатність і збалансованість ресурсів забезпечують прибуткову діяльність банку в довгостроковій перспективі, що є основою його стабільності, надійності та виживання в конкурентній боротьбі. Отож, стабільність і достатність ресурсної бази банків є однією із необхідних передумов ефективного їх функціонування. Сучасні ресурсні проблеми банків зумовлені багатьма чинниками як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Так, зовнішніми чинниками, що впливають на стан банківських ресурсів, є: циклічний кризовий стан світової та національної

фінансово-економічних систем, недосконалість грошово-кредитної політики центрального банку, недосконалість законодавчої бази, підірвана довіра до кредитних установ, нерозвиненість ринку страхування та фондового ринку тощо. Найбільш вагомим чинником внутрішнього характеру щодо накопичення ресурсних проблем банків є: недостатній рівень капіталізації банків, а внаслідок цього – ненадійність, нестабільність та неспроможність банків пристосуватися до несприятливих змін кон'юнктури ринку. Тому, вирішення проблем, які виникають під впливом вище перерахованих чинників, вимагає від банків оптимізації ресурсної політики. Процес поглиблення нестабільності світового та національного фінансового ринку ускладнив всю систему управління в банках України, в тому числі і систему формування їх ресурсної бази [1].

Загалом, ресурсна база банку – це власні, залучені і запозичені кошти, сукупність яких використовується для здійснення банком активних операцій, тобто розміщення мобілізованих ресурсів з метою одержання доходу [2]. Створення відповідної ресурсної бази, тобто сукупності грошових коштів, що надходять у розпорядження банку з різних джерел та використовуються ним для здійснення активних операцій є передумовою ефективної діяльності комерційного банку. Також, ресурси комерційних банків мають важливе значення для стабілізації банківської системи, підвищення рівня ліквідності і керованості комерційних банків, що створює важливі передумови для розвитку економіки країни [4].

Дані Національного банку України свідчать про чітку динаміку щодо зменшення кількості банківських установ в Україні. Так, упродовж 2014-2018 рр. їх кількість зменшилась на 85 установ. Відповідно, на початок 2019 року в Україні налічувалось 77 платоспроможних банків. У 2018 році майже всі ключові показники роботи банківського сектору мали позитивну динаміку: очищений банківський сектор отримав рекордний за понад десятиріччя чистий прибуток – 21,7 млрд. грн. [3].

За даними НБУ, у табл. наведено інформацію щодо ресурсної бази банків України упродовж 2014-2018 рр. Аналіз свідчить, що внаслідок поглиблення

нестабільності національного фінансового ринку ускладнено систему управління в банках, у тому числі і систему формування їх ресурсної бази. Однак упродовж останніх років її динаміка мала зростаючу тенденцію як у частині власних, так і у частині залучених ресурсів.

Таблиця

Ресурсна база банків України станом на 01.01.2015-2019 рр., млн. грн.

Назва показника	Станом на 01.01.					Відхилення 2018 р. від	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2014 р.	2017 р.
Власний капітал	148023	103712	123783	161108	154960	6937	-6148
Статутний капітал	180150	206387	414668	495377	154960	-25190	- 340417
Зобов'язання	1168829	1150672	1132514	1172723	1204743	35914	32020
Кошти суб'єктів господарювання	261372	317626	369913	427506	406367	144995	-21139
Кошти фізичних осіб	416371	389060	437152	478100	508457	92086	30357
Всього пасивів	1316852	1254385	1256298	1333831	1359703	42851	25872

Джерело: складено на основі [3]

Так, згідно з даними табл. 1, ресурсна база банків України за 2014-2018 рр. збільшилась на 42,8 млрд. грн. Зростання ресурсної бази цей період відбулось за рахунок збільшення обсягу власного капіталу на 6,9 млрд. грн., який станом на 01.01.2019 р. становив 154,9 млрд. грн. та збільшення обсягу зобов'язань банківських установ – на 35,9 млрд. грн., обсяг яких станом на 01.01.2019 р. становив 1205 млрд. грн. Загалом, аналіз динаміки ресурсної бази банків України упродовж 2014-2018 рр. свідчить про абсолютне зростання обсягів ресурсів банків України.

Головним джерелом формування ресурсів комерційних банків України є залучені кошти клієнтів, які формують депозитний портфель банку. Дані табл. 1 свідчать про поступове збільшення обсягів залучених коштів клієнтів: кошти

суб'єктів господарювання зросли на 144,9 млрд. грн., кошти фізичних осіб – на 92,1 млрд. грн. Упродовж аналізованого періоду у структурі депозитного портфеля переважали кошти фізичних осіб, на яких припадало 60–70% депозитного портфеля.

Поступове збільшення обсягів коштів клієнтів за досліджуваний період може свідчити про деяке відновлення довіри до банківської системи країни, що має позитивно відобразитися на можливостях банків здійснювати вкрай необхідне економіці кредитування реального сектору. Крім того, головним завданням політики банків при формуванні ресурсів має бути забезпечення банками оптимальної структури залучених коштів з врахуванням впливу як загальносвітових, так і внутрішніх економічних і політичних тенденцій в країні. Результатом такого впливу може стати непередбачене та небажане для банку перегрупування депозитних коштів у бік скорочення строків їх залучення, що може негативно позначатися на можливостях банків здійснювати довгострокові вкладення в економіку країни.

Список використаних джерел

1. Андрейків Т. Я. Суть та значення фінансових ресурсів банку у забезпеченні стабільності банку / Т. Я. Андрейків, М. М. Сивуляк // Підприємництво і торгівля // Вісник Львівського торговельно-економічного університету, 2016. Вип.20. – 134 с. – С.64-71. – С. 110-112.
 2. Онищенко Ю. І. Проблеми формування ресурсної бази банків України / Ю. І. Онищенко, М. О. Коробченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. - Випуск 30. Частина 2. – 2018. - С. 84-89.
 3. Основні показники діяльності банків України. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua>.
 4. Тюренкова К. Ю. Сутність, джерела формування та значення фінансових ресурсів комерційного банку / К. Ю. Тюренкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ea.donntu.org:8080/jspui/bitstream/123456789/21843>.
-

ВОВЧАК О. Д.

*доктор економічних наук, професор,
ДВНЗ «Університет банківської справи»,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
e-mail: vovchak.olga@meta.ua; ORCID ID: 0000-0002-8858-5386*

ОЦІНКА ЗАГРОЗ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ СПІВПРАЦІ Й ПАРТНЕРСТВА МІЖ СУЧАСНИМИ БАНКАМИ ТА FINTECH-ФІРМАМИ

Упродовж останніх років у світі спостерігається стійка тенденція до зростання рівня використання сучасних інформаційних технологій у реалізації фінансових послуг. Глобальна доступність до Інтернету, підвищена цікавість до соціальних мереж, он-лайн магазинів та універсальних пошукових систем, формування покоління смартфонів та мобільних додатків сприяла змінам у функціонуванні банківських систем, зокрема широке використання FinTech (нові фінансові технології), які зачіпають не тільки сам фінансовий сектор, але й усі сфери, пов'язані з ним. Зазвичай FinTech характеризується як розвинений сегмент на перетині секторів фінансових послуг і технологій, в якому технологічні стартапи і нові учасники ринку застосовують інноваційні підходи до продуктів і послуг, які традиційно надаються сектором фінансових послуг. Нині поширеною є думка, що нові цифрові фінансові технології зможуть замінити відділення банків та способи спілкування банків зі своїми клієнтами.

Сьогодні в світовому FinTech виділилися такі сфери, як: управління рахунками та активами; кредитування; обробки платежів, фінансових активів та цінних паперів; мобільні платежі і сервіси переказу коштів; захист цифрової особистості та кібербезпека; фінансування освіти і малого бізнесу; роботизовані консультанти; розподілені реєстри і блокчейн; необанкінг; страхові технології

та інші. У діяльності FinTechкомпаній знаходять своє відображення і більш відомі загальні категорії – хмарні технології, Інтернет речей, штучний інтелект, машинне навчання, біометрика та інші.

Для представників малого бізнесу FinTech-компанії стали пропонувати порівняно дешеві послуги: грошові перекази за кордон через мобільні платежі; послуги мобільного еквайрингу, що позбавило їх від необхідності використовувати традиційні банківські POS-термінали для прийому пластикових карток, оскільки достатньо мати мобільний телефон з встановленим спеціальним платіжним додатком мобільного оператора в режимі реального часу [1].

Останнім часом Fintech-стартапи вартістю понад 1 млрд. доларів, так звані великі Fintech-хаби (проекти), появились в таких країнах, як:

- США, це компанії – Affirm, Stripe, Lending Club, Prosper, SoFi, Square та інші, які функціонують головним чином в Нью-Йорку, а також в каліфорнійській Кремнієвій долині (США);

- ЄС, це компанії – Klarna, iZettle, Adyen, Funding Circle, TransferWise, POWA Technologies тощо;

- Азії, це – One97, Lufax, Rakuten, Ant Financial, Qudian, Lufax і Zhongan [2].

Масова поява FinTech-компаній, які пропонують клієнтам власні додатки, призводить до здешевлення вартості грошових переказів, що спричинено недосконалістю традиційної світової банківської системи. Зокрема, такі перспективні FinTech-стартапи IT-компаній світового значення, які мають платіжні сервіси в секторі мобільних платежів, як: Apple, Google, Amazon, Samsung, LG, Microsoft – нині складають успішну конкуренцію традиційним банківським структурам.

Сьогодні в більшості фінансових установ країн світу необхідність мати фізичну інфраструктуру ринку фінансових послуг поступово відпадає. Згідно з даними дослідження Deutsche Bank тільки впродовж 2006–2011 рр. в Німеччині було закрито – 6,6% банківських установ, а за прогнозом до 2030 р., зокрема, 44

млн. фізичних осіб в Німеччині будуть користуватися онлайн-банкінгом, проти 27 млн. осіб в 2010 році [3]. Така тенденція набирає обертів по всьому світу. Щоб вижити, традиційним фінансовим установам, на нашу думку, треба буде постійно оцифровувати власні послуги, широко використовувати мобільні додатки, а також хмарні технології. Нині головна мета цих установ – бути доступними для широкого використання електронних грошових операцій цілодобово з будь-якого куточка світу. Такі банківські установи поступово з'являються в окремих країнах ЄС.

Широке поширення новітніх фінансових технологій дозволить банкам і рітейлерам розширювати мобільні платіжні послуги. Кількість користувачів цієї послуги збільшиться завдяки тому, що ці технології дозволяють розміщувати дані смарт-карт в хмарі, або в пам'яті телефону, виключаючи необхідність використання фізичних чіпів безпеки і сім-карт.

Якщо FinTech-платформи з часом стануть лідерами в роботі і з фізичними особами, і з корпоративними клієнтами, існуюча світова банківська система стиснеться до вузького набору послуг. Уже зараз традиційні банки відчують зниження прибутку і змушені збільшувати вартість своїх послуг. В цей час FinTech-компанії можуть повністю підлаштовуватися під потреби вкладників і позичальників, поступово розвинути власну інфраструктуру і кардинально змінити банківську систему [4].

Завдяки цьому фінансово-технологічні компанії сегменту FinTech, що широко використовують новітні цифрові технології діяльності через Інтернет, перекроюють картину конкуренції, розмиваючи межі, що встановилися серед учасників класичних ринків фінансових послуг. За прогнозами фахівців, так звана світова FinTech-революція з часом може знищити близько половини банківських установ в світі. А за оцінками найбільшого американського Citi-банку, подальше зростання FinTech-стартапів призведе до того, що до 2025р. 30% банківських співробітників (1,7 млн.) світової банківської системи втратять свої робочі місця [5].

Таким чином, швидкий розвиток новітніх цифрових технологій у фінансових послугах може призвести до того, що: по-перше, світова банківська система з часом може поступово втратити більшу частину доходів від грошових переказів, так як в системах, зокрема, мобільних платежів, комісія набагато менша, ніж в традиційних клірингових системах. По-друге, банки можуть втратити значну частину доходів від використання пластикових карток. По-третє, банки ризикують втратити значну частину своїх клієнтів.

На думку аналітиків міжнародної консалтингової компанії McKinsey, традиційні фінансові структури виживуть лише в тому випадку, якщо внесуть суттєві корективи в свою діяльність. Зокрема, скоротять число банківських відділень, будуть широко використовувати фінансові онлайн- і мобільні сервіси, ініціюють створення венчурних фондів для інвестування в FinTech-розробки. Окрім того, McKinsey прогнозує, що в майбутньому фінансові установи можуть перетворитися в банківський еквівалент серверних компаній.

Традиційним банкам доцільно об'єднатися з FinTech-компаніями, що дасть можливість створити якісно нову фінансову екосистему. Ймовірно, що нова фінансова архітектура майбутнього буде сформована з безлічі елементів: це і платіжні системи інтернет-концернів, і додатки FinTech-стартапів на базі банківської інфраструктури, і криптовалюта типу біткоїн [6]. Можливий і альтернативний варіант розвитку подій, при якому IT-компанії і концерни світового значення скуплять перспективні фінансові стартапи, заснувавши щось на зразок гігантського світового банку з мережею спеціалізованих підрозділів.

Подальший розвиток національних систем електронних фінансових послуг повинен передбачати активні дії в напрямі обґрунтування розвитку систем мобільних додатків, фінансових порталів, широкого використання соціальних мереж та інших сучасних засобів для просування мобільних фінансових послуг; дослідження сучасної інфраструктури систем електронних фінансових послуг в умовах її інтеграції з іншими автоматизованими технологіями, вивчення проблемних питань щодо інформаційної безпеки

систем електронних фінансових послуг; вдосконалення нормативно-правового регулювання ринку оцифрованих фінансових послуг.

Отож, другий етап розвитку Fintech буде заснований на хмарних технологіях і частково стане результатом переходу до відкритих даних, що дасть набагато більше можливостей для кардинальних глобальних змін інфраструктури та функціонування всього електронного фінансового сектору світової економіки. Щоб реалізувати можливості Fintech майбутнього, банкам і фінансово-технологічним компаніям варто співпрацювати, доповнюючи один одного.

Список використаних джерел

1. Зеньков А. Почему финтех сейчас – уже больше, чем просто финтех / Алексей Зеньков. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rb.ru/story/not-just-fintech/>
 2. Bourque Andre. 12 Top Fintech Companies to Watch / Andre Bourque [Electronic Resource]. – Mode of access: <https://www.entrepreneur.com/article/288334>.
 3. Secret of Building a Successful FinTech Startup in 2016 [Part 1] [Electronic Resource]. – Mode of access: <https://letstalkpayments.com/secret-of-building-a-successful-fintechstartup-in-2016-part-1>.
 4. Сталф В. Мир, в котором не будет наличности, – лишь вопрос времени / Валентин Сталф // Власть денег. – 2016. – № 5 (442). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsnews.ua/future/valentin-stalf-mir-v-kotorom-ne-budet-nalichnostilish-04052016150500>.
 5. Очимовская Т. Цифровая революция добьет банки / Власть денег. – 2015 – №5 // Татьяна Очимовская. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsnews.ua/economics/tsifrovaya-revolyuetsiya-dobet-banki-08052015185300>.
 6. Dickerson James. The Future of Fintech and Banking: Digitally disrupted or reimaged? – 12 p. / James Dickerson, Samad Masood, Julian Skan [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://www.fintechinnovationlablondon.co.uk/media/730274/Accenture-The-Future-of-Fintech-and-Banking-digitallydisrupted-or-reima-.pdf>
-

УДК 336.717

ДЕРКАЧ Ю.Б.,

кандидат економічних наук, доцент,

Одеський національний економічний університет,

ст. викладач кафедри банківської справи,

e -mail: djul@ukr.net,

ORCID ID: 0000-0002-5195-1821

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РОЗРАХУНКІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Платіжні картки розпочали своє поширення з середини минулого століття. Через три десятиліття, цей електронний платіжний засіб отримав загальне визнання, а ще через два - став головним платіжним механізмом в роздрібній торгівлі більшості країн світу.

Сучасні фінансові технології розвиваються стрімкими темпами. У найближчі кілька років ряд фахівців прогнозує, що платіжні картки зникнуть з фінансового ринку, більшість традиційних відділень банків закриється, а успішні банки з продавців послуг стануть інтеграторами фінансових можливостей для клієнтів. Ще на початку 2000-х років Білла Гейтса – автор книги «Бізнес зі швидкістю думки» висуває ідею, що « банкінг залишиться, а банки - ні» [1].

Ідеолог цифрового банкінгу Кріс Скіннер, вважає, що світова економіка переживає технологічну революцію, яка схожа на ту, що сталася при появі парового двигуна [2]. У своїй книзі «Цифровий банк» Кріс Скіннер доводить, що платіжні карти майже повністю зникнуть в найближчі 10 років і нова економіка буде заснована на чіпах, а частка готівки не буде перевищувати 30%. Отже, дослідження перспектив розвитку розрахунків з використанням платіжних карток в умовах діджиталізації набуває актуального значення.

За останнє десятиліття бурхливий розвиток цифрових технологій змінив платіжний ландшафт більшості країн світу, не виключенням є й Україна.

Наприклад, використання технологій НСЕ і NFC дозволяє банкам і ритейлерам розширювати мобільні платіжні послуги. Попит на ці послуги зростає, оскільки ці технології дозволяють розміщувати дані смарт-карт в хмарі, або в пам'яті телефону, виключаючи необхідність використання фізичних чіпів і сім-карт. Щоб оплатити товар або послугу достатньо мати мобільний телефон з встановленим спеціальним платіжним додатком мобільного оператора в режимі реального часу [3].

ІТ-компанії світового значення, такі як Apple, Google, Amazon, Samsung, LG, Microsoft, що мають платіжні сервіси в секторі мобільних платежів, успішно складають конкуренцію традиційним фінансовим структурам.

Зазначені зміни світового платіжного простору призвели до втручання фінансових регуляторів як на міжнародному рівні, так і на рівні окремої держави. Відповідною реакцією є впровадження Платіжної директиви Європейського союзу 2015/2366 / ЄС - Directive on Payment Services (PSD2), що набула чинності у січні 2016 року. Всі країни ЄС були зобов'язані перейти на ці правила ще до січня 2018 року. Україна, яка декларує курс на євроінтеграцію, вже кілька років активно готується до зміни цих правил і поступово імплементує окремі норми Директиви в національне законодавство [4].

Упродовж 2019 року український платіжний ринок очікують численні нововведення: впровадження нових стандартів відкриття рахунків IBAN, розширення платіжної інфраструктури, легалізація нових учасників платіжного ринку. Впровадження зазначених нововведень в українське законодавство базується на нормах європейської директиви PSD2, яка спрямована на інтеграцію новітніх платіжних рішень окремих учасників платіжного ринку.

Директива регулює порядок надання платіжних послуг, принципи взаємодії учасників ринку і питання ліцензування. По суті, вона встановлює

нові правила гри для банків і фінансово-технологічних компаній, що активно розвиваються. Мета - створити рівні умови на ринку для традиційних фінансових компаній і нових гравців, які з'явилися в результаті діджиталізації. Адже одна з основних вимог нового законодавства - доступ до акаунтів клієнтів для сторонніх компаній. Іншими словами, організація, яка володіє платіжним акаунтом клієнта (наприклад, банк), дозволить іншій організації (наприклад, Фінтех-стартапу) отримати до нього доступ через API і використовувати ці дані з метою створення нових продуктів і управління фінансами за умови згоди клієнта.

API - це спосіб обміну інформацією комп'ютерних програм між собою. На основі команд і запитів різне програмне забезпечення взаємодіє між собою, виконуючи певні команди. Завдяки цьому, дані, за згодою клієнта, будуть використовуватися для створення інноваційних продуктів на ринку фінансових послуг. Наприклад, клієнт бажає отримати кредит, але умови обслуговуючого банку його не влаштовують. Тепер він зможе скористатися послугами фінтех-компанії, яка узагальнює для нього пропозиції всіх банків на ринку. Вибравши найкраще з них, клієнт може оформити операцію онлайн. Його персональні дані будуть передані новому банку співробітниками фінтех-компанії через API. Серед інших особливостей директиви - надійна система ідентифікації клієнта, посилений захист даних при передачі їх стороннім провайдерам.

Всередині 2019 року НБУ презентуватиме новий законопроект під робочою назвою «Про платіжні послуги». Зазначений законопроект, в основі якого покладено принципи директиви PSD2, сприятиме кооперації між фінансовими компаніями в інтересах споживача, захисту персональних даних клієнтів, а також збільшенню конкуренції в сфері роздрібних платежів, де домінують карткові платіжні системи.

Варто відмітити, що законопроект «Про платіжні послуги» нестиме для банків не лише виклики, а й переваги. До переваг законодавчих новацій для банківських установ можна віднести отримання нових джерел прибутку за рахунок продажу свої дані або стягування зі сторонніх провайдерів певної

плати за підключення до інтерфейсів банку; розподіл фінансових ризиків з точки зору ІТ-розробки завдяки підключенню нових партнерів; зниження витрат на ІТ-розробку всередині банку за рахунок підключення сторонніх провайдерів.

Аналіз як світового платіжного ландшафту так і українського, як його невід’ємної складової, свідчить, що за останні роки з’являється все більше фінансово-технологічних стартапів у галузі проведення платежів, все більше фінансових операцій відбувається за допомогою мобільних пристроїв: перевірка балансу, перекази коштів між рахунками, оплата послуг мобільних операторів, що, в найближчому майбутньому, сприятиме скороченню розрахунків з використанням платіжних карток. В свою чергу, підписання Закону «Про платіжні послуги» лише підсилюватиме зазначені тенденції, збільшуючи конкуренцію в цій сфері.

Список використаних джерел

1. Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли. / Билл Гейтс - Москва: Эксмо-Пресс, 2000. – 480 с.
 2. Ворона Т. Якими будуть банки майбутнього - 10 тез від гуру цифрового банкінгу Кріса Скіннера. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ain.ua/2014/12/03/kakimi-budut-banki-budushhego-10-teziso-ot-guru-cifrovogo-bankinga-krisaskinnera>
 3. Очимовская Татьяна. Цифровая революция добьет банки / Власть денег. – 2015 – № 5 // Татьяна Очимовская [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsnews.ua/economics/tsifrovaya-revolyuetsiya-dobet-banki-08052015185300>.
 4. Національний банк планує розробити закон про платіжні послуги [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/447897/natsbank-planuye-rozrobyty-zakon-pro-platizhni-poslugy>
-

УДК 336.74

ЗОРЯ С. П.,

*кандидат економічних наук, доцент,
Полтавська державна аграрна академія,
доцент кафедри фінансів і кредиту,
e-mail:svitlanazora@gmail.com, ORCID ID 0000-0002-7918-1371*

ПЛАТІЖНИЙ ЛАНДШАФТ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В умовах розвитку фінансових технологій, посилення банківської конкуренції, досить важливим є питання забезпечення ефективності та надійності функціонування платіжних систем та переказу коштів, як ключових орієнтирів розвитку фінансово-кредитного сектору України й забезпечення фінансової стабільності.

Платіжний ландшафт України являє собою сукупність внутрішньодержавних та міжнародних платіжних систем та систем переказу коштів створених як Національним банком України (НБУ), так і іншими фінансовими установами з метою задоволення потреби економічних суб'єктів у здійсненні переказу коштів, проведенні різного роду розрахунків за зобов'язаннями. В той же час, слід зазначити, що базовим законом, яким визначено функціональні аспекти діяльності платіжних систем в Україні та порядок здійснення переказу коштів, є Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [3].

Станом на початок 2019 р. платіжний ландшафт в Україні налічує 24 внутрішньодержавних та 19 міжнародних платіжних систем. З них, зокрема, в контексті забезпечення високого рівня надійності та ефективності проведення грошових переказів між банками у національній валюті належить Системі

електронних платежів (СЕП), розрахунковим банком та платіжною організацією якого є НБУ. Реалізуючи 97,0 % міжбанківських переказів, СЕП НБУ має статус системно важливої системи класу RTGS (відповідно до міжнародної класифікації) та відіграє провідну роль у контексті забезпечення стабільності функціонування банківської системи, розвитку фінансових технологій. Про підвищення рівня продуктивності та максимізації пропускної спроможності СЕП, свідчить збільшення за 2014-2018 рр. суми та кількості оброблених платежів, а також зростання середньоденного обсягу операцій (рис. 1).

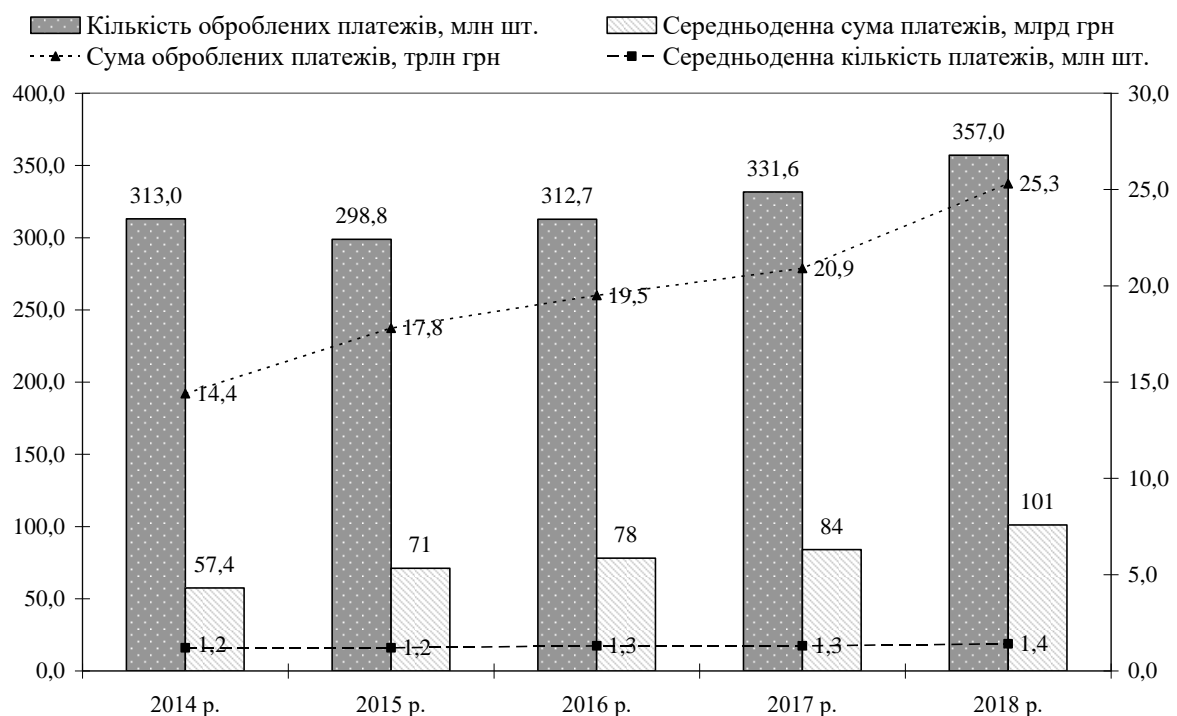

Рис. 1. Динаміка основних показників діяльності системи електронних платежів (СЕП) Національного банку України, 2014-2018 рр. [1].

З метою досягнення ключових цілей проекту НБУ Cashless economy [2], а саме зниження готівки в обігу та відповідно популяризації безготівкових розрахунків, важливе значення має стан ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури. Зазначимо, що станом на кінець 2018 р. кількість активних електронних платіжних засобів емітованих банками України становить 36949 тис. шт., що на 3907 тис. шт. (або на 11,8 %) більше у порівняно і

значенням даного показника на кінець 2014 р. Не дивлячись на суттєве збільшення за 2014-2018 рр. безконтактних платіжних карток, а також популяризації серед населення мобільних платіжних інструментів (проведення розрахунків на основі сервісів безконтактної оплати за умови підтримання смартфоном чи іншим пристроєм технології NFC), в структурі активних платіжних карток у 2018 р. найбільшу питому вагу (82,2 %) займають електронні платіжні засоби з магнітною смугою – рис. 2.

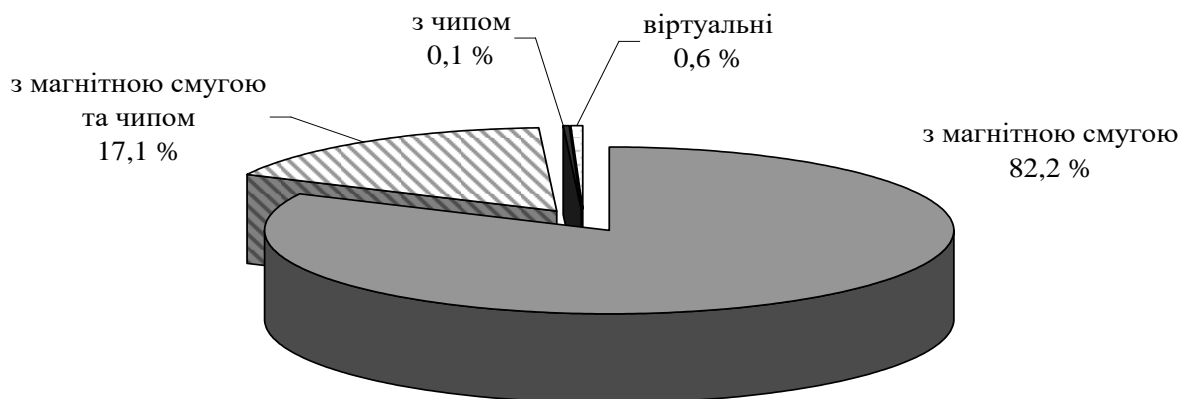

Рис. 2. Структура активних електронних платіжних засобів емітованих українськими банками, 2018 р., % [4].

У розрізі платіжних систем найбільша питома вага електронних платіжних засобів припадає на міжнародні карткові платіжні системи MasterCard та VISA – 70,3 % та 28,5 % [4] відповідно від їх загальної кількості в обігу.

До позитивних змін як у сфері ринку платіжних карток зокрема, так і фінансового сектору в цілому є збільшення частки безготівкових операцій із 25,0 % у 2014 р. до 45,1 % від загальної вартості операцій проведених із застосуванням електронних платіжних засобів. В той же час, на нашу думку, в контексті досягнення програмних показників Cashless economy [2], стосовно збільшення частки безготівкових операцій до 55,0 % у 2020 р., важливе значення мають впроваджені в Україні за період 2017-2018 рр. компанією Google за партнерства ПриватБанка глобального сервісу безконтактної оплати Android Pay та Apple Pay.

Як зазначалося вище, в основі побудови безготівкової економіки важливе значення також належить розгалуженості платіжної інфраструктури. Так, у 2018 р. у порівнянні із 2014 р. кількість платіжних терміналів збільшилася на 93,4 тис. шт. (або на 45,9 %) та становить 297,3 тис. шт. Кількість банківських пристроїв самообслуговування за досліджуваний період залишилася майже не змінною та становить 36,6 тис. шт. станом на кінець 2018 р. У структурі останніх, найбільшу питому вагу займають банкомати та ПТКС (програмно-технічні комплекси самообслуговування) – 50,2 % та 45,4 % відповідно.

Поряд із вище зазначеними платіжними системами станом на початок 2019 р. платіжний ландшафт України налічує 2-і внутрішньодержавні та 15-ть міжнародних систем переказу коштів. Лідируючі позиції за обсягом переказів коштів здійснених у межах України займає платіжна система «Поштовий переказ» платіжною організацією якої є ПАТ «Укрпошта», за вартістю – ТОВ «ПОСТ ФІНАНС».

Отже, враховуючи тенденції до збільшення маси грошей в обігу та посилення банківської конкуренції, актуальним є питання подальшого розвитку платіжної інфраструктури на основі впровадження інноваційних інструментів здійснення безготівкових розрахунків та інших прогресивних фінансових технологій, забезпечення модернізації системи міжбанківських розрахунків орієнтованої на підвищення рівня її безпеки, катастрофостійкості, гнучкості, тощо.

Список використаних джерел

1. Аналіз діяльності СЕП. Інформаційні матеріали Національного банку України : веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=68159519&cat_id=78675 (дата звернення: 06.05.2019).
2. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року / Постанова Правління Національного банку України від 18.06.2015 р. № 391. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297> (дата звернення: 09.05.2019).
3. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2346-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14> (дата звернення: 08.05.2019).

4. Ринок платіжних карток України. Інформаційні матеріали Національного банку України : веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219 (дата звернення: 08.05.2019).

УДК 330.47:378:37.01:001.9

КУЗНЄЦОВ А.М.,

кандидат економічних наук,

ст. викладач кафедри менеджменту,

Одеській національній економічній університет

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС

У період «класичної» глобалізації, що характеризувалася інтенсивною інтернаціоналізацією і транснаціоналізацією виробництва, країни, що розвиваються, в тому числі Україна, на основі участі в глобальних ланцюжках вартості отримали доступ до сучасних технологій і компетенцій. Однак в сучасних умовах розвитку цифрових технологій національній економіці потрібно чимало часу для адаптації до нових технологічних процесів і їх ефективному впровадженню, але без цифрової трансформації Україна не зможе виконати стратегічне завдання сталого розвитку.

Цифрова економіка на виклики модернізації створює якісно інші можливості. Нові можливості цифрової економіки визначають значний потенціал країн, що розвиваються в сфері цифровізації і формування ринків, з цим пов'язаних. За межами розвиненого світу сьогодні функціонує приблизно 30% з 500 найбільш потужних суперкомп'ютерів. Індія вже займає друге місце в світі за кількістю інтернет-користувачів – при тому, що рівень проникнення Інтернету становить близько 30% у порівнянні з 53% в Китаї і 65% в Україні (на 2018 р.). Темпи цифровізації в Індії феноменально високі: за оцінками, протягом одного 2017 р. більш 200 млн індійців отримали доступ до Інтернету, та очікується, що в найближчій перспективі кількість користувачів збільшиться

ще на десятки мільйонів.

Навіть обмежені цифрові ресурси найбідніших країн дозволяють їм «перестрибувати» в нову «цифрову реальність» з відповідними новими можливостями для бізнесу та ринків. Наприклад, у Нігерії, де лише 14% населення мають доступ до електропостачання, а рівень грамотності населення не перевищує 30%, майже 60% громадян користуються мобільними телефонами.

Інтернет досить швидко перетворився на важливий інструмент торгівлі, дозволяючи компаніям економити на дорогих фізичних торгових майданчиках, оптимізувати і знижувати витрати на логістику. Цифрові торгові майданчики дають можливість індивідуальним підприємцям і мікропідприємствам, дрібним фермерам продавати продукцію за більш вигідними цінами і в більших кількостях, а також з мінімальними витратами виходити на світові ринки. Зазначене сприятиме підвищенню інклюзивності міжнародної торгівлі, яка охоплює більш широкі верстви підприємців з різних країн і сфер діяльності.

Різке збільшення швидкості передачі даних і впровадження технології хмарних обчислень відкриває доступ до майже безмежних можливостей обчислення і зберігання інформації практично з будь-якої точки світу. Хмарні обчислення і великі дані уможливають створення схем взаємодії, в тому числі в комерційних цілях, між людьми, що знаходяться на величезних відстанях один від одного і навіть не знайомих, тобто учасником міжнародної комерції потенційно може стати кожен житель планети.

Характерна риса «цифрової» економіки – багаторазове збільшення потоків даних в глобалізованому віртуальному середовищі. Очікується, що глобальний інтернет-трафік буде зростати на 23% щорічно в 2019-2025 рр. і до кінця періоду в 66 разів перевершить рівень 2005 р. Новий феномен, що виник в результаті синтезу процесів цифровізації і глобалізації, – глобальні онлайн-платформи, які, за оцінками, до 2025 р можуть додати 2,7 трлн дол. США до світового ВВП, створити 72 млн. нових робочих місць, поліпшити виробничі результати для 540 млн. осіб.

Такі платформи за допомогою цифрових технологій значно розширюють спектр можливостей для комерційної діяльності фактично в глобальному масштабі. Обсяг ринку послуг онлайн-аутсорсінгу в 2018 р перевищив 5 млрд дол. США і, як очікується, буде рости темпами не менше 25% щорічно. Коло завдань, що вирішуються в рамках «цифрового» аутсорсінгу, дуже широкий, серед основних – розвиток програмного забезпечення і технологій, творчі проекти та пов'язаний- ні з застосуванням мультимедійних технік, сприяння продажу та маркетингу, конторська робота і введення даних, переклад, різні професійні послуги.

Цифрова трансформація економіки і міжнародної торгівлі веде до підвищення інклюзивності та значної демократизації останньої, диверсифікації складу її суб'єктів за рахунок малих і мікропідприємств, домогосподарств з самих різних країн і регіонів світу. Хмарні обчислення та великі дані уможливають створення схем взаємодії, в тому числі, у комерційних цілях, між людьми, що знаходяться на величезних відстанях один від одного і навіть не знайомих між собою. Тобто учасником міжнародної комерції потенційно може стати будь-який житель планети.

Поява нового універсального, без національних кордонів середовища для комерційної діяльності, що базується на стрімкому розвитку Інтернету, хмарних технологій, глобальних онлайн-платформ, якісно змінює саме сприйняття міжнародної торгівлі: вона все глибше проникає в національні економіки, стає не стільки торгівлею між країнами, скільки міжнаціональною торгівлею за участю компаній, індивідуальних підприємців і домогосподарств..

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018—2020 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80/print>.

2. Digital Trade and Its Impacts on Foreign Trade in Services. URL: http://www.mdic.gov.br/images/REPOSITARIO/scs/decin/Eventos/Joshua_Meltzer.pdf.

3. Мировой рынок электронной коммерции по итогам 2019 года вырастет на 17%. Retail & Loyalty news. URL: <https://www.retail-loyalty.org/news/mirovoy-rynok-elektronnoykommertsii-vyrastet-po-itogam-2019-goda-na-19>.

УДК 339.727.22:336.71(477)

ЛАПИШКО М. Л.,
кандидат економічних наук., професор,
НУ «Львівська політехніка»,
професор кафедри фінансів, обліку та аналізу,
e-mail: lapishko@i.ua, ORCID ID: 0000-0002-6690-3080

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ

За рівнем проникнення іноземного капіталу в банківську систему можна виділити на 3 групи країн, у яких:

1. частка капіталу нерезидентів не перевищує 10%; (Китай, Індія, Корея, інші розвинуті країни);
2. рівень присутності іноземних банків перебуває в межах 15-80% активів банківської системи; (держави Центральної та Східної Європи, в т. числі Польща, Україна);
3. реалізовано повний іноземний контроль над банківським сектором; (Непал, Бахрейн, Йорданія, Нова Зеландія, Словаччина, Чехія, Естонія)[1, с.172].

В країнах першої групи держава отримує лише позитивний вплив від іноземного капіталу. Банки з іноземним капіталом в країнах третьої групи майже зовсім не постраждали підчас глобальної фінансової кризи, оскільки їх захистили потужні материнські структури. Україна, що входить до другої групи, недостатньо добре регулює діяльність іноземних банків, через що і

постраждала в період військової агресії Росії.

У Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [2] визначені порогові значення індикатора банківської безпеки - частки іноземного капіталу в статутному капіталі банків (ЧІКСКБ), від розміру якого залежить безпека функціонування банківської системи (БС).

Невеликий обсяг іноземного капіталу в БС (до 30%) позитивно впливає на конкурентоздатність банківського сектора, легше піддається контролю з боку НБУ, особливо, якщо материнські структури є великими банками з високим рейтингом. Якщо індикатор ЧІКСКБ перевищує 1/3, регулятивна роль НБУ зменшується, що негативно впливає на макропроцеси в країні.

Надмірна присутність іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі може привести до розхитування фінансової безпеки банківської системи, ускладнення банківського нагляду, втрати суверенітету в проведенні грошово-кредитної політики, зростання чутливості вітчизняних банків до коливань на світових фінансових ринках, посилення іноземного контролю, підвищення ймовірності відпливу українського капіталу до зарубіжних країн [3, с.4]. Все це створює загрозу національній безпеці країни.

До 2014 року частка російського капіталу у банківській системі України складала більше 30%, проте, як показали події останніх років, діяльність банків з російським капіталом мала згубний вплив на фінансову безпеку банківської системи. Фінансову небезпеку створило проведення російськими банками операцій на валютному ринку з метою посилення девальваційних тенденцій та фінансування валютного ринку Росії, фінансування тероризму та осередків «Руского міра», що вже має вплив також і на безпеку держави. У зв'язку з вище наведеним, банки Російської Федерації не можуть уже успішно вести бізнес в Україні, не можуть вивести капітал з України, бо потрапили під санкції. Після застосування санкцій прибутковість та ліквідність банків з російським капіталом різко знизилася, як результат: МБ – Банк (Банк Москви) – самоліквідувався, ВТБ Банк – визнано неплатоспроможним, Ві Ес Банк, як дочку, Сбербанк продав Таскомбанку.

«Дочка» найбільшої державної фінансової установи Росії «Сбербанк», яка продовжує працювати в Україні, терпить численні збитки. Так за перший квартал 2019-го збиток цього банку склав понад 1 млрд. грн. через те, що установа вирішила збільшити резерви під знецінення кредитів, які позичальники відмовляються погашати російському банку. Загалом на ці потреби «Сбербанк» направив 1,46 мільярда гривень. Крім цього, проти українського «Сбербанку» в Україні триває низка судових процесів, пов'язаних з відшкодуванням Росією збитків українським компаніям за експропріацію майна під час незаконного захоплення Криму. Третейський суд у Гаазі зобов'язав Російську Федерацію відшкодувати низці українських компаній збитки за анексію Криму на суму 159 млн. доларів, а наприкінці січня 2019 року Верховний суд дозволив конфісковувати майно російських державних банків в Україні [4].

Таблиця 1

Заходи щодо зниження негативного впливу іноземного капіталу на фінансову безпеку банківської системи України (БСУ)

№	Загрози фінансовій безпеці БСУ	Заходи щодо зниження впливу іноземного капіталу
1	Надмірна концентрація іноземного капіталу в БСУ	Встановити максимальний розмір для ЧКСКБ. НБУ здійснювати комплексну діагностику банка-інвестора, з врахуванням його міжнародного рейтингу для допуску на вітчизняний фінансовий ринок, обмежити частку капіталу однієї країни до 20%.
2	Ненадійність контролю за здійсненням валютних операцій та діяльністю іноземних банків	Запровадити систему моніторингу та єдину систему контролю за ризиками банківської діяльності. НБУ підтримувати стабільний курс національної валюти ефективними монетарними методами;
3	Низька капіталізація вітчизняної банківської системи	Підвищувати рівень капіталізації українських банків адміністративними методами, забезпечити умови для ринкової справедливої конкуренції між банками;
4	Економічні, політичні кризи в країнах - інвесторах	Забезпечити національну безпеку в усіх галузях економіки, моніторинг показників фінансової стійкості та вжиття невідкладних заходів до захисту від імпорту кризи в країну;
5	Високий рівень корупції і тінізації в фінансовому секторі	Посилити боротьбу з корупцією на всіх ділянках державотворення, в усіх установах. Створити сприятливі нормативно-правові умови для виходу бізнесу з тіні.
6	Витік капіталу з країни через банки з іноземним капіталом	НБУ, СБУ, Фінмоніторингу та іншим державним структурам розробити систему контролю за фінансовими потоками. Заборонити діяльність банків з офшорних зон.
7	Отримання іноземними	Захистити самостійність та незалежність банківської

№	Загрози фінансовій безпеці БСУ	Заходи щодо зниження впливу іноземного капіталу
	банками контролю над банківським сектором	системи України законодавчими, нормативно-правовими документами, регулюванням притоку іноземного капіталу в країну;
8	Економічне шпигунство за посередництва банків з іноземним капіталом	СБУ та НБУ посилюють контроль за фінансовими потоками суб'єктів господарювання, не допускати витоку секретної економічної інформації через іноземні банківські структури.

Джерело: авторська розробка на основі [1, 6, 7].

Прояви негативних наслідків впливу банків з іноземним капіталом на фінансову безпеку банківської системи України зумовлені відсутністю ефективних законодавчих, наглядових та стратегічних підходів до захисту вітчизняної банківської системи. Тому Національний банк України повинен здійснювати якісний контроль та регулювання доступу іноземного капіталу в банківський сектор і підтримувати конкурентоспроможність вітчизняного банківського капіталу, ініціювати важливі законопроекти, які зміцнюватимуть позиції вітчизняної банківської системи [5]. Важливо з якою репутацією іноземний банк заводить свій капітал в Україну та для яких цілей. Узагальнені заходи щодо зниження негативного впливу іноземного капіталу на фінансову безпеку банківської системи подано у табл. 1.

На сьогодні недостатньо ефективними є законодавчі норми, які регулюють допуск іноземного капіталу на вітчизняний ринок банківських послуг в частині регулювання присутності іноземних банків з державним капіталом країни-донора, що має досить негативний вплив на фінансову безпеку банківської системи і держави в цілому. Вдосконалення законодавчих, наглядових та стратегічних ініціатив до регулювання діяльності банків з іноземним капіталом дасть змогу створити умови для ефективного його використання в Україні, що матиме позитивний вплив на вітчизняну економіку в цілому і банківську систему зокрема.

Список використаних джерел

1. Крупка І.М. Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки [Текст] / І.М. Крупка // Бізнесінформ. – 2012. - № 6. – С. 168-175.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 №1277[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.

3. Довгань Ж.М. Позитивні та негативні наслідки впливу іноземного капіталу на стійкість банківської системи України [Електроннийресурс] - Режим доступу: <http://fkd.org.ua/article/download/29224/26253>.

4. Українська «дочка» російського «Сбербанку» від початку року отримала 1 млрд. грн збитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/ukrayinska-dochka-rosijskogo-sberbanku-vid-pochatku-roku-otrimala-1-mlrd-grn-zbitku>.

5. Коваленко О. О., Кошевий М.М. Проблеми та перспективи присутності іноземного капіталу в банківській системі України. Електронний журнал «Ефективна економіка» №6, 2011. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=6&y=2011>.

6. Барановський О. Специфіка фінансової безпеки в банківській сфері / О. Барановський // Вісник НБУ- 2014. - № 9. - С. 17-23. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2014_9_15.

7. Івасів І. Вплив іноземних банків на банківську систему України / І. Івасів, Р. Корнилюк // Вісник НБУ. – 2011. – № 10. – С. 84–91.

UDC 336.71:658.8

PIDDUBNA V.G.,

graduate student departments of banking,

Odessa National economic university, Ukraine,

e-mail:lagosodessa@vega.com.ua

THE PROSPECTS DEVELOPMENT MARKETING OF BANK INNOVATIONS

The strategy and tactics of bank marketing directed to satisfaction of the existing and potential clients is provided with the renewed and growing network of devices of data collection which become less noticeable for the client and are similar to daily use of electricity. People depend on gadgets, devices and sensors, benefit from them.

L.V. Kuznetsova made several forecasts in which achievements in the field of digital bank technologies are noted [1]. Based on the previous researches [2]; [3], we can offer several expected changes in the most important fields of the financial industry and key elements of technological revolution which we will see in the next years.

One of the main factors influencing bank marketing is evolution of personal gadgets that creates a trend in retail service to openness of activity. Banks will improve the strategy and a role as producers of innovative products together with the partners in an ecosystem. As the operator of the market, banks will also expand the partnership to offer the best products and services.

Customer expectations on interactive interaction caused need of improvement of transaction opportunities due to use of smartphones and other mobile devices. Thanks to the fact that such companies as Apple and Samsung, release own payment applications banks are concentrated on granting mobile solutions for the clients.

In the course of digitization of bank technologies, working process is optimized, possibilities of analytics of data and the reporting extend. Banks did not see value and had no access to expanded analytics. Today banks seek to increase quality of customer service, to automate processes and to reduce to the operational costs. Clients are much more interested in active approach to the financial planning, and banks it is necessary to continue to use expanded opportunities of the reporting to be aware of this demand. Implementation of digital technologies increased efficiency of transactions. Protocols of blockchains can lower considerably transaction expenses, eliminating need for third-party platforms. Banks will benefit by this available technology and to use it for fast customer service.

The technology of the interface will gradually pass to the voice principles as developers increase production of voice settings. The client will have no exhaustive choice which can be thumbed through and compared as now is on the device with the screen. As clients will rely more and more on voice functions of search, and voice assistants will become more and more personalized according to the interests of clients, voice announcements will resemble advertising more on offers and

recommendations less and marketing specialists have to prepare for domination of digital advertising on absolutely new voice search. All information on clients will be constantly controlled and the example of behavior will be studied from the history of clients depending on such parameters as the area, the house, office, time.

Exchange of information on the Internet will be interwoven so easily into everyday life that will become imperceptible. Force of the user content will surpass branded content as brands begin to give way in the marketing to the clients. Development of online reviews, posts on social networks and blogs means that brands will be in great need in strengthening of influence on minds of the clients. In response to this trend there will be popular a joint creation of content between brands and consumers. As influence of social network amplifies, most banks will transfer the marketing efforts to social canals.

There will increasingly be a clear correlation between the quality of customer service and indicators of the stability of the banking business. The UK Customer Service Institute published a study that showed that British banks, which provided customer satisfaction above the industry standard, received an additional 8.6 thousand current accounts in 2018, and banks, where customer satisfaction was below average, lost during the year 5 thousand accounts [4].

During a digital era the choice of the client will begin earlier, at the time of intention or primary need long before he begins to look for a banking product or service. Methods of influence on clients, will become more various, taking into account experience from different areas, including psychology [5]. Banks will introduce artificial intelligence and to use analytics in everything to develop the technologies extremely focused on the client. Whether it be a role of mobile applications, change of nature of customer expectations in retail bank service or need of the integrated systems of a back office and the front office which allow to satisfy customer needs and to increase efficiency. Dynamics between technological infrastructure which banks know and on which it is possible to rely, both expectations and customer needs develops. The focus on the client finally will lead to development

of digital innovations, digital banking is, eventually, the trend based on customer expectations.

Brands can offer the services based on information which is provided by clients. Customer reviews and their feelings in relation to a brand will define future bank. In fact, if clients are happy, they with pleasure will make all necessary to draw attention of a favourite brand. But only to seek to make a positive impression at the client will be insufficiently. Banks will need to enter innovations more effectively to create great value for the clients. Nevertheless, excellent service will never get out of fashion.

One of driving forces of the current digital technologies are the open application programming interfaces of API in which one computer program can interact with other program that allows to exchange data, simplifies introduction of innovations and use of market decisions. API will become a key to the innovations focused on expectations of the client. Banks will also use API - interfaces for data integration from various external sources into innovative products and services, and clients will be able to obtain more actively information on structure of the expenses by means of the automated systems which operate personal finance more actively, using accounts in different places on various digital platforms. This trend will lead to the fact that clients will become more exacting waiting for transparency. The need for good content, in particular visual which will govern in the world of online marketing will amplify, developing traditional marketing approaches in various forms.

The cyberthreat will continue to amplify as hackers are aimed at the decisions based on artificial intelligence. Thanks to innovative technologies criminals will find new opportunities and abuses will be scaled, and banks have to be ready to face unprecedented threats, such as malicious use of their network of a blockchain. Therefore, banks will increase investments into safety tools for counteraction to probabilistic methods of breaking. Besides safety technologies, banks will have to make investments in experts with experience and skills in safety to protect the interests of the clients in more and more open bank world.

It is expected that banks will aspire to labor which comprehensively combines knowledge of business, the industry, clients and organizational issues. As the universities seldom let out the graduates ready to the market, banks will need to overcome this gap by cooperation with the academic circles to bring training programs into accord with requirements of the market and to acquaint students with real problems. New bank culture will appreciate continuous training and orientation one client bigger, than ever. Programs of training will become more available on mobile devices with use of feedback in real time to increase focus on the client.

As London The Guardian notes, as a result of violation of protection of personal data in Facebook network of advertising 2 million users in 11 key states of the USA were subject to "targeted impact". As a result, for several days financial losses of the Facebook company were 60 billion dollars [6]. The European Union strengthened and unified protection of personal data of all citizens (residents) of the EU. The general regulations on data protection came on May 25, 2018 into force [7]. Growth of number of the built-in and wearable sensors in houses, the organizations, goods and services, the environment and even in bodies of clients revolutionizes marketing. By 2025 most of clients will carry devices which connect them to the Internet, providing feedback about their location, activity, the state of health or even tracing children and employees. In the future sensors can be everywhere where people were: in the refrigerator, the bathroom, the car, the house, on open places, and each information will be traced by sensors and advertisers to send special offers. It is a basis of future relationship with clients, will help to understand their requirements and to direct them target advertising. At the same time the client has to have firm security guarantees at which he has to transfer in essence own information to bring benefit to hungry banks. This extensive collecting and data exchange finally will change a marketing landscape. Banks will have no other choice except how to take the responsibility for data protection, transferred from their hands to third-party users. Banks will prove in data protection and confidentiality, having introduced strict control, reliable systems for receiving consent of the client, standards of enciphering and safety, authentication processes.

As one of the main economic systems, a banking system is strictly adjustable environment. Each step which is taken by bank always is under close attention of the state as changes can have deep consequences for economy in general. It means that the way of introduction of innovations is not easy, but it means also that the vital changes are set in motion.

The personalized marketing will become more distinguished and less persuasive, based on creation of the relations. There will be more exact tool of collecting and measurement data. What does most banks for measurement of marketing success of the brands will leave - viewing of metrics of "vanity", such as likes, or tweets. We wait for emergence of more perfect analytical tools which will help marketing specialists to estimate the success more precisely.

References

1. Kuznetsova L.V. Problems of activating the development of innovation in Ukraine. /L. V. Kuznetsova// Naukovy visnik Uzhgorodsky natsionalny universitet. Ceria: Mijnarodni ekonomihni vidnosiny that to a svitova hospodariate. - 2015.-No. 4. – Page 9-13.
 2. Bukovinski S.A., Piddubna V.G. The evolution of the product line in commercial banks of Ukraine: from settlement cards to cloud structures. Naykovi praci NDFI. 2018. VIP. 3 (84). S.92-101.
 3. Piddubna V.G. Digital transformation of marketing banking innovations in the context of financial instability. Visnik sotsialno ekonomichnikh doslidjen. 2018. No. 3 (67). Page 209-221.
 4. UKCSI Banks and Building Societies Sector Report - January 2019. – [Elektronny resource]. Mode of access-<https://www.instituteofcustomerservice.com/research-insight/research-library/ukcsi-banks-and-building-societies-sector-report-january-2019>.
 5. Lloyds Crowd-Banking. – [Electronic resource]. Mode of access-<https://www.lloydsbank.com/online-banking/mobile-banking.asp? WT.ac =NavBarTop/Navigation/SNOBMB1012>.
 6. Revealed: 50 million Facebook profiles harvested for Cambridge Analytica in major data breach. [Electronic resource]. – Mode of access is <https://www.theguardian.com/news/2018/mar/17/cambridge-analytica-facebook-influence-us-election>.
 7. 2018 reform of EU data protection rules. General Data Protection Regulatio. – [Electronic resource]. Mode of access-https://ec.europa.eu/commission/priorities/justice-and-fundamental-rights/data-protection/2018-reform-EU-data-protection-rules_en.
-

УДК 336.71

ПРИМОСТКА Л. О.,

*доктор екон. наук, професор,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,
завідувач кафедри банківської справи,
e-mail: priml@ukr.net, ORCID0000-0001-5430-2112*

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ ЦИФРОВОГО БАНКІНГУ

В епоху діджиталізації цифрові технології активно проникають в політику, економіку, побут, державне управління, соціум, сферу суспільних відносин. Формується цифрова економіка, де основним ресурсом стає інформація та інтелектуальний капітал. Впровадження цифрових технологій у всіх сферах суспільного життя активізувало появу нових типів фінансових посередників, зокрема таких як FinTech-компанії, що супроводжується загостренням конкуренції всередині фінансового сектору як на міжнародному, так і на внутрішньому рівнях. І це, насамперед, торкнулося традиційних інститутів, насамперед, банків.

Динамічний розвиток інформаційних систем вимагає від учасників фінансового ринку застосування інноваційних методів та технологій управління, орієнтованих на визначення перспектив та обґрунтування стратегії розвитку в умовах цифрової економіки. Активізація цих процесів супроводжується зростанням ризикових факторів, що підвищує суспільні вимоги до діяльності фінансових посередників, їх надійності та стабільності.

Глобальні зміни зовнішнього середовища спонукають банки закріплювати свої позиції на фінансовому ринку за допомогою впровадження інноваційних банківських послуг, підвищення стандартів корпоративної соціальної відповідальності та етики ведення бізнесу, зміни стратегічних пріоритетів, цілей та моделей розвитку банків. Нові технології разом зі змінами в економіці

обумовлюють зміни у принципах та правилах ведення банківського бізнесу. Діяльність банків трансформується, удосконалюється система наднаціонального регулювання, відбувається реструктуризація банківського сектора, внаслідок чого реформуються власні бізнес-моделі банків, виникають нові форми банківських об'єднань, фінансові екосистеми.

Постійно зростає рівень цифрової індустріалізації в управлінні основними банківськими процесами у взаємодії з клієнтом. Щоб ефективно працювати в цифровому просторі банки, мають запроваджувати адекватні бізнес-моделі ведення банківського бізнесу, серед яких найбільш перспективними вважаються Digital Bank і Bank-2-Bank. Кожен банк має або обрати одну з цих моделей як стратегію свого розвитку, або створити власну гібридну модель на основі комбінації цих моделей.

Цілком очевидно, що впровадження цифрових технологій та діджиталізація в банківській сфері потребує підготовки фахівців нового покоління. Якщо раніше банкір мав оволодіти знаннями фундаментальних законів грошового обігу та кредиту, навичками здійснення основних банківських операцій та особливостей їх відображення в обліку, вміння проаналізувати баланс та визначити фінансовий стан банку, то зараз вимагатиметься набагато більше знань та навичок. Це вже не лише суто професійні знання та навички ведення банківської справи, а й глибока математична підготовка, оволодіння основами програмування та математичного моделювання, уміння працювати з хмарними технологіями та великими масивами аналітичної інформації, знайомлення із базовими засадами кібербезпеки, розуміння основ криптографії та торгівлі криптоактивами, а також навички продакт-менеджменту в банку. Такий фахівець стає універсалом в сфері цифрового банкінгу.

Таким чином, в цифровій економіці вимоги до професійного банкіра вже формуються на якісно новому, вищому рівні, вимагаючи оволодіння новими компетентностями. Однак, на цей час в Україні немає спеціалізованих освітніх програм, орієнтованих на підготовку фахівців такого рівня для цифрового

банкінгу. Відтак, виникла потреба у розробці таких навчальних програм, які б враховували цифрові інновації в банківській сфері та забезпечували навчання фахівців для банківської системи за спрямуванням «Цифровий банкінг». В навчальній програмі мають бути гармонійно поєднані та збалансовані всі складові підготовки сучасного фахівця для банківської системи, яка функціонує в умовах цифровізації. Сукупність таких вимог значно ускладнює проблему розробки адекватного навчального плану.

Створення освітньо-професійної програми (ОПП) «Цифровий банкінг» має базуватися на певних принципах. При розробці такої програми за основу було прийнято принцип: в кожному семестрі серед нормативних дисциплін має викладатися принаймні одна математична дисципліна та одна дисципліна з програмування. Разом з тим, це не вплинуло на рівень викладання дисциплін базової банківської та фінансової підготовки, обсяг яких в навчальному плані не має зменшуватися, оскільки диплом бакалавра випускники отримують за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Крім того, за діючими вимогами значну частину навчального часу відведено на викладання загальноєкономічних дисциплін та іноземної мови.

В процесі розробки освітньо-професійної програми (ОПП) «Цифровий банкінг» було проведено численні консультації з керівниками банків з приводу того, якими вони хочуть бачити своїх майбутніх працівників, з банкірами-практиками, професійними програмістами та системними аналітиками, викладачами суміжних спеціальностей: математиками, програмування, криптографії та кібербезпеки, хмарних технологій, аналітично-інформаційних систем та технологій. В результаті навчальний план побудовано так, що протягом всього періоду навчання (4 роки) вивчаються математичні дисципліни та дисципліни з програмування. Також, крім традиційних банківських дисциплін, до плану включено й нові предмети, зокрема й такі інноваційні як «Продакт-менеджмент у цифровому банку», «Big Data в банкінгу», «Ризик-менеджмент у банку» та інші (табл.1).

Нові дисципліни ОПП «Цифровий банкінг»

<i>Математика та програмування</i>	<i>Банківництво</i>
Економічна інформатика	Продакт-менеджмент у цифровому банку
Сучасні мови програмування	Ризик-менеджмент у банку
Технології розробки програмного забезпечення	Цифрова економіка
Основи криптографії	Дистанційний банкінг
Штучний інтелект і нейронні мережі	Банківська безпека в цифровій економіці
Основи кібербезпеки	Big Data в банкінгу
Блокчейн технології та системи	Електронні платіжні системи
Блокчейн технології у фінансуванні бізнесу	Система фінансового моніторингу
Розвідувальний аналіз даних (Data Intelligence)	Інформаційні системи та технології у банківській сфері
Системи бізнес-аналітики	Маркетинг у цифровому банку

Такий підхід до формування нової освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за напрямом «Цифровий банкінг» дозволив максимально врахувати вимоги та побажання роботодавців до майбутніх банкірів, які будуть працювати в цифровому середовищі. Також в процесі навчання слухачі зможуть оволодіти всіма навичками та компетенціями, які потрібні для побудови успішної кар'єри на фінансових ринках, матимуть професійну підготовку для роботи не лише в банках, а й в аналітично-інформаційних агенціях, на біржах, в FinTech-компаніях, приймати участь у створенні фінансових екосистем. Адже запропонований перелік дисциплін надає досить широкий спектр знань, умінь, навичок та компетенцій, орієнтованих на застосування в умовах діджиталізації.

УДК 65.014.12

РУДЕВСЬКА В.І.,

кандидат економічних наук,

Інститут банківських технологій та бізнесу,

ДВНЗ «Університет банківської справи»

email: rudevska@ukr.net, ORCID ID 0000-0001-6697-9096

МАЙСТРЕНКО О.С.,

Інститут банківських технологій та бізнесу,

ДВНЗ «Університет банківської справи»,

email: maistrenko.oleksii@gmail.com

ПРИЧИНИ НИЗЬКОЇ КЛІЄНТООРІЄНТОВАНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Сьогодні доволі широко використовуваним на українському бізнесовому ринку є поняття «клієнтоорієнтованість», що має здебільшого теоретичне поширення, тісно пов'язане з маркетинговими стратегіями, сферою сервісного обслуговування, іноді розглядається як філософія бізнесової діяльності чи її окремий елемент. Щодо практичної реалізації, на жаль, в українських реаліях клієнтоорієнтованість не має широкого цілеспрямованого систематичного застосування, а проявляється частіше інтуїтивно в діяльності окремих бізнесових організацій. Причин цьому низка: наслідки економічного мислення, сформованого певною ідеологією, ментальні особливості, стійкий страх змін [1] та інше. Очевидним лишається те, що ситуація потребує кардинального перетворення, переосмислення теоретичних тлумачень поняття «клієнтоорієнтованість» та практичної реалізації у економічній діяльності.

Сучасні бізнесові структури навперебій в засобах масової інформації висвітлюють свої концепції економічного розвитку, декларуючи клієнтоорієнтований підхід у своїй діяльності. Клієнтоорієнтованість постає як

політика (що подається, як характерна специфічна особливість, можливість, здібність) будь-якої бізнес-структури, або як інструмент, що реалізується через конкретні дії і в кінцевому результаті спрямований на клієнтів, як на ресурс-джерело доходу. Отже, клієнтоорієнтованість – це здатність бізнес-структури отримувати додатковий прибуток за рахунок розуміння потреб клієнтів та їх ефективного задоволення, що досягається шляхом поліпшення, наприклад, якості сервісу клієнтів.

В основі клієнтоорієнтованості - характерна істотна ознака будь-якого бізнесу – прагнення з потенційного клієнта, покупця зробити лояльного, постійного. При цьому важливо не лише знати клієнта та розуміти його потреби, але й передбачати потенційні бажання, несвідомі потреби, створити емоційну прив'язку. У цьому сенсі клієнтоорієнтованість виступає як основна базова цінність, як філософська категорія, що спрямована на забезпечення позитивних емоцій клієнта, задоволення його потреб й таким чином створення передумов щастя. Клієнтоорієнтованість робить бізнес сфокусованим на щасті клієнта, а це в свою чергу дозволяє забезпечити довгострокову перспективу і приносить власнику стабільний дохід [3].

Численні поради щодо завоювання клієнтів містять інформацію щодо розуміння психологічних аспектів та нюансів такої роботи, інструментів завоювання довіри та співпраці зі складними клієнтами, уміння забезпечувати комунікативний зв'язок, розуміти вербальні та невербальні знаки тощо [2]. Проте невирішеними лишаються причини, які заважають мешканцям пост-Радянського простору бути щиро клієнтоорієнтованими. Серед них виділяють такі:

- українські компанії, як і більшість компаній СНД, намагаються максимізувати прибуток будь-якими засобами. В короткостроковій перспективі такий підхід є виграшним і дає плідний результат, проте, якщо компанія має намір підкорювати ринок і працювати довготривало, то це потребує зовсім інших методів роботи.

- більшість компаній не турбуються про настрій, відчуття та емпатію до клієнта загалом. Вони є виключно прибуткоорієнтованими. Це пояснюється структурою ринку та формою власності. Український ринок в переважній більшості складається з великих фірм, установ та корпорацій, що зосереджені в руках владної верхівки та олігархів. Вони розглядають дані суб'єкти господарювання не як перспективний бізнес, а лише як джерело збагачення та примноження капіталу. А тому й не зацікавлені в змінах та ризикових підходах, оскільки це загрожує головному – прибутку. В свою чергу, середні та малі суб'єкти підприємництва не мають достатньо фінансів для впровадження клієнтоорієнтованого підходу та головне – бажання, оскільки в умовах жорстокої конкуренції з великими фірмами додаткові витрати – це дороге задоволення;

- системне небажання установ та організацій діяти та йти на ризик без наказу «з гори». Тобто без зовнішніх чинників впливу суб'єкти господарювання (особливо муніципальні та комунальні суб'єкти: освіта, транспорт, інфраструктура) не мають стимулу до впровадження технологій та інновацій. Це можна пояснити плановою економікою, що існувала за часів СРСР, відсутністю ринкової конкурентної боротьби за клієнта, яка упродовж тривалого часу формувалася західною ринковою системою.

Таким чином, клієнтоорієнтованість, як здатність організації отримувати додатковий прибуток за рахунок вибудовування відносин з клієнтом, орієнтованих на розуміння та задоволення їх запитів, поки що не набула широкого розповсюдження в Україні та країнах СНД загалом. Не зважаючи на це, зміни в політиці установ все ж помітні й дедалі більше нагадують клієнтоорієнтованість, яка передбачає багато зусиль та креативності для генерації додаткових джерел прибутку, особливо в українських реаліях.

Список використаних джерел

1. Манн І. Клієнтоорієнтованість [Електронний ресурс] / Ігор Манн. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=A6CSdQqCvPI&feature=youtu.be>.
 2. Мудра М. Клієнтоорієнтованість як філософія [Електронний ресурс] / Марія Мудра // management.com.ua. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: Клієнтоорієнтованість як філософія Джерело: <http://www.management.com.ua/notes/client-orientation-as-philosophy.html>.
 3. Сорокіна Т. Клієнтоорієнтованість робить бізнес сфокусованим на щасті клієнта [Електронний ресурс] / Тетяна Сорокіна // OsvitaNova. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://osvitanova.com.ua/posts/1626-kliientoorientovanist-robyt-biznes-sfokusovanyum-na-shchasti-kliienta>.
-

УДК 338.71

ЧАЙКОВСЬКИЙ Я. І.,

кандидат економічних наук, доцент,

Тернопільський національний економічний університет,

доцент кафедри банківської справи,

e-mail: slawik1966@gmail.com, ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-1287-8094>

ВПЛИВ РОЗВИТКУ ФІНТЕХ НА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ УКРАЇНИ

У світі фінансові технології (ФінТех) зазнають бурхливого розвитку. На протязі останніх трьох років ФінТех розвивається і в Україні. На початок 2018 року в Україні активно працюють 80 ФінТех-компаній. Серед них є як стартапи, так і більш зрілі надавачі фінансових послуг [1, с. 2].

Після світової фінансової кризи 2008 року банки усіх країн були змушені адаптуватися до нових умов. Центральні банки посилили вимоги до капіталу банків, запровадили нові стандарти управління ризиками та суворіші вимоги до виконання процедур KYC (Know Your Customer – процедура ідентифікації клієнтів) та AML (Anti Money Laundering – процедура протидії відмиванню грошей).

Одночасно, швидко розвивалися новітні технології та інновації, зокрема [1, с. 4]: поширеним явищем став Інтернет, з'явилися та набувають популярності смартфони та мобільні додатки, швидкими темпами поширюються соціальні мережі, зросли обсяги грошових переказів трудовими мігрантами рідним, мікро- та малі підприємства почали шукати альтернативні шляхи з метою фінансування власної діяльності та ін.

З появою новітніх технологій орієнтація банків на внутрішні процеси внаслідок кризи 2008 року та бажання користувачів експериментувати з цифровими послугами стали причинами виникнення та зростання нових ФінТех-компаній.

Найбільший обсяг інвестицій одержали такі сектори, як [1, с. 4]: платежі, кредитування, банківські технології, мобільні фінансові послуги, управління фінансами та рахунками, грошові перекази, роботи-консультанти, страхові технології, краудфандинг, P2P кредитування, блокчейн та криптовалюти.

ФінТех – це технології, що застосовуються в фінансових службах або використовуються для того, щоб допомогти компаніям керувати фінансовими потоками свого бізнесу, включаючи нові програми та додатки, процеси та бізнес-моделі.

На даний час ФінТех став основою для всіх онлайн-транзакцій – переказів грошових коштів, кредитування, сплати комунальних платежів та ін.

За допомогою ФінТех-технологій можна контролювати особисті доходи та витрати, планувати бюджет та привчати себе до економії грошових коштів.

ФінТех являє собою значну цінність для поширення фінансових послуг та продуктів у нові сфери та серед різних верств населення.

Значні інвестиційні можливості для ФінТех-сектору створюють [1, с. 6], великий відсоток фізичних осіб, які знаходяться поза банківською системою або отримують недостатній обсяг банківських послуг і продуктів, труднощі для банків з обслуговування малого та середнього бізнесу і людей, які проживають у віддалених населених пунктах.

Основними рушійними силами ФінТех стали [1, с. 6]: наявність мобільного Інтернету та смартфонів, втрата довіри населення до банків та незадоволеність банківськими послугами і продуктами.

У світі еволюція ФінТех відбувалася спочатку у відповідь на банківську кризу 2008-2009 років, а потім у результаті кризи 2013-2014 років [1, с. 14].

Зараз у світі в сфері ФінТех працюють 7891 компаній. У відносному значенні картина частки фінтех-стартапів розподілилися наступним чином (рис. 1) [2].

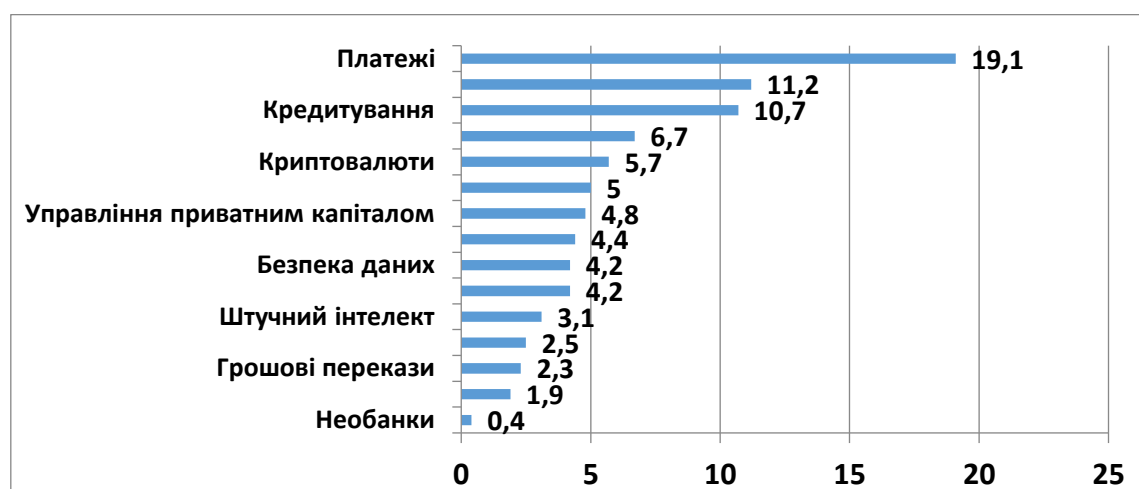

Рис. 1. Розподіл FinTech-стартапів у світовому тренді, % [2]

В Україні ФінТех перебуває на етапі зародження. Разом із фінансовою кризою 2008-2009 років почали з'являтися перші гравці серед ФінТех-стартапів. Переважно, ці проекти створювалися у напрямку грошових платежів та переказів. Починаючи з 2015 року з'явилися 58 % усіх ФінТех-стартапів. Зараз близько 84 % ФінТех-компаній вже почали пропонувати продукти та надавати послуги, а 16% ще знаходяться на етапі формування [1, с. 14, 18].

Розвиток ФінТех активно підтримується низкою різноманітних ініціатив та заходів НБУ, який постановою від 18.06.2017 №391 затвердив Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року, що передбачає низку ініціатив [3]: курс на безготівкову економіку 2020, перехід на стандарти ISO20022, обмін документами у електронному форматі з використанням електронного підпису, скасування штампів, печаток та паперових копій, зберігання документів в електронному форматі, віддалена ідентифікація особи,

можливість замовлення фінансових послуг онлайн, електронне візування сканкопій та підпис касових документів, можливість використання системи Bank ID для дистанційної ідентифікації клієнтів банків, захист прав користувачів фінансових послуг, підвищення фінансової грамотності населення, нові правила для стимулювання ліцензування нових гравців у секторі платежів.

Розвитку ФінТех в Україні сприяє проникнення Інтернету. Інтернет став доступним більшості населення. Якщо у 2008 році лише 24 % дорослого населення мало доступ до Інтернету, то у 2017 році показник виріс до 63 % [1, с. 15].

Зараз покращується правове та регуляторне середовище для підтримки ФінТех та інших стартапів. Зокрема [1, с. 16-17]: дозвіл на підписання рахунків та угод електронним підписом, вітчизняні ІТ компанії користуються спрощеним оподаткуванням – 5 % на рік, прийняття Закону України «Про електронні довірчі послуги» та ін.

Одним з ключових сервісів, який базуватиметься на новому законі про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних операцій на внутрішньому ринку, стане послуга MobileID.

На рис. 2 подано напрямки, за якими працюють ФінТех-провайдери в Україні відповідно до проведеного опитування.

Рис. 2. Напрямки ФінТех-компаній в Україні, % [1, с. 17]

Ключовими перевагами банків у порівнянні з ФінТех-компаніями є [4, с. 20]: довіра споживачів, стійкий ризик-менеджмент, відносини, які склалися з клієнтами, використання переваг напрацьованої роками клієнтської бази даних для підтримки масштабів проведених операцій, можливість пропонувати велику кількість послуг в одному місці.

Банківські установи належать до числа основних учасників ринку новітніх технологій та інновацій постійно вдосконалюють свої послуги за допомогою використання онлайн-платформи та інших сервісів. Так, розвиток мобільного та Інтернет-банкінгу для здійснення клієнтами банку різних трансакцій з використанням свого особистого рахунку стало сьогодні нормою для переважної більшості банків.

Проте, для банків основними ризиками, які виникають у результаті впливу ФінТех є [5, с. 129, 131]: стратегічні ризики, операційний ризик, комплеанс-ризик, ризик аутсорсингу, ризики кібератаки.

Головні переваги ФінТех -компаній в порівнянні з традиційними банками [6]: більш висока мобільність, можливість швидше реагувати на нові потреби та побажання споживачів, витрати на надання послуг у ФінТех -компаній значно нижчі, ніж у банків, що дає їм можливість знижувати вартість послуг і таким чином отримувати перевагу в конкуренції.

Однією з ніш, яку можуть зайняти FinTech-компанії, є надання фінансових послуг клієнтам, які на даний момент не зацікавлені банківськими установами. FinTech-компанії подібних споживачів можуть залучити за допомогою нижчої вартості послуг і гнучкішого формату їхнього надання.

У світі конкурентна боротьба за клієнта стає більш жорсткою, тому компаніям, що пропонують тільки один продукт або канал його просування, буде все складніше залишатися на ринку фінансових послуг [6].

Висновки. Швидко зростаючий ФінТех-сектор дає змогу можливості для розробки банківських і фінансових продуктів, які стають незамінними для користувачів. Загалом сегмент ФінТех-компаній складає відчутну і зростаючу конкуренцію банківським установам у різноманітних сферах банківського

обслуговування клієнтів. У найближчі роки в розвитку фінансового посередництва будуть різні форми співпраці між традиційними банками ФінТех -компаніями. Більше 90 % банків і більше 80 % ФінТех-компаній зацікавлені в співпраці в майбутньому [7]. Сучасні банки збережуть більшу частину своїх клієнтів за рахунок активного використання новітніх фінансових технологій та інновацій.

Список використаних джерел

1. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог. URL: https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf. (дата звернення: 15.05.2019).
 2. FinTech в Україні: чому потрібно розвивати ринок фінансових технологій? URL: <https://evris.law/uk/statija-fintech-vukraini-chomu-potribno-rozvivati-rinok-finansovih-tehnologij>. (дата звернення: 15.05.2019).
 3. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року : затверджена Постановою Правління НБУ від 18.05.2015 р. № 391. Дата оновлення 16.01.2017. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15>. (дата звернення: 15.05.2019).
 4. Усоскин В. М., Белоусова В. Ю., Козырь И. О. Финансовое посредничество в условиях развития новых технологий. Деньги и кредит. 2017. № 5. С. 14-21. URL: http://www.cbr.ru/content/document/file/26408/usoskin_05_17.pdf. (дата звернення: 15.05.2019).
 5. Коваленко В. В. Розвиток FinTech: загрози та перспективи для банків України. Приазовський економічний вісник. 2018. Випуск 4(09). С. 127-133. URL: . (дата звернення: 15.05.2019).
 6. Переваги фінтех-компаній перед традиційними банками – думка експерта. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/413865/perevagy-finteh-kompanij-pered-tradytsijnymy-bankamy-dumka-eksperta>. (дата звернення: 15.05.2019).
 7. FinTech. Тенденції та перспективи. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2017/12/07/31324053/>. (дата звернення: 15.05.2019).
-

УДК 338.71

ШМУРАТКО Я.А.,

кандидат економічних наук,

Одеський національний економічний університет,

ст. викладач кафедри банківської справи,

e-mail: yshmuratko@gmail.com, ORCID 0000-0002-7698-4216

РОЗВИТОК РИНКУ FINTECH-КРЕДИТУВАННЯ

Стрімкий розвиток цифрових технологій створив підґрунтя для низки суттєвих інновацій у сфері фінансів, виокремивши в архітектурі світової фінансової системи новий сегмент, який отримав назву Fintech.

Зазначимо, що на сьогодні у науковій літературі ще не сформовано єдиного підходу до визначення поняття Fintech, але аналіз наукових джерел свідчить, що у загальному випадку під «Fintech» розуміють надання фінансових послуг небанківськими інститутами, які зазвичай відносяться до ІТ-сектору [1-4].

За дослідженнями Банку міжнародних розрахунків інтереси представників Fintech зосередженні у напрямку традиційно банківських видів діяльності, а саме розрахункових сервісів (41% від усіх реалізованих у світі проектів), сервісів з організації кредитування та управління капіталом (18% проектів). При цьому інновації, пов'язані з організацією кредитування, поступово виокремлюються у окремий напрям розвитку, який отримав назву Fintech-кредитування [2]. Загалом, Fintech-кредитування визначається як кредитна діяльність, яка здійснюється небанківськими інституціями із використанням електронних (он-лайн) кредитних платформ або майданчиків.

У порівнянні з традиційним банківським кредитуванням, Fintech-кредитування вирізняється значною цифровізацією процесів та спеціалізацією кредитних платформ, що призводить до зменшення трансакційних витрат та підвищення зручності для кінцевих користувачів. Як альтернативне джерело

фінансування його розвиток сприяє підвищенню ефективності фінансового посередництва, збільшує можливості та доступ до кредитів та інвестицій для малозабезпечених верст населення або бізнес-сектору. Однак, разом з тим, запровадження таких інноваційних моделей кредитування генерує й низку проблемних питань щодо подальшого розвитку кредитного ринку, його впливу на традиційне банківське кредитування, породжує невизначеність щодо можливого впливу на фінансову стабільність, оскільки саме ризики, пов'язані з кредитною діяльністю, генерують найбільші загрози стабільному функціонуванню фінансової системи.

Так, фінансові ризики на Fintech-платформах можуть бути вищими, ніж у банках, через більшу схильність до кредитного ризику, неналагоджені процеси оцінювання ризиків, великий вплив кібер-ризиків. Зазначене вимагає від національних регуляторів зусиль щодо забезпечення належного захисту як споживачів, так й інвесторів.

Електронні платформи з кредитування можуть значно відрізнитися в дизайні та методології взаємодії між позичальниками та інвесторами, але їх поєднує те, що всі вони використовують цифрові технології та інновації, спрямовані на те, щоб повністю перевести в інтернет-мережу усі процеси, пов'язані із обробкою інформації та взаємодією з клієнтами.

Однією з найпоширеніших у світі моделей організації діяльності кредитних платформ є традиційна або однорангова модель P2P-кредитування, яка забезпечує стандартизований процес надання позики та полегшує пряме узгодження та здійснення операцій між позичальниками та кредиторами (інвесторами). Її характерною ознакою є те, що саме кредитор, а не оператор платформи, приймає на себе усі ризики, пов'язані із наданням кредиту.

Для поліпшення інформації, яку отримують кредитори (інвестори) та позичальники при виборі окремих позик, більшість платформ надає додаткові послуги, такі як оцінка позичальників та модель ціноутворення на позики.

Оцінка кредитоспроможності позичальників зазвичай повідомляється у вигляді кредитного рейтингу позичальника, який може бути використаний для

встановлення процентної ставки за кредитом. Деякі платформи пропонують більш ринкові механізми ціноутворення, такі як аукціони. Проте, дедалі все більше відомих платформ у світі пропонують своїм клієнтам фіксовані ціни - спред або процентні ставки.

Окрему увагу кредитні платформи надають управлінню ризиками та заохочують кредиторів (інвесторів) до їх розподілу. Так, інвестори можуть розподілити свої інвестиції по кількох позиках та пропонують автоматично формувати портфелі позик на основі визначених критеріїв ризику. Так, 95% користувачів P2P- платформ в США і 75% в Європі використовують процес автоматичного вибору портфелю позик. Така пропозиція - структуризації інвестицій у диверсифікований кредитний пул – стає дедалі поширеною в багатьох країнах світу, що окрім диверсифікації ризиків сприяє рекламі як цільових проектів, так й доходів, які отримують користувачі зазначених кредитних платформ [5].

Отримує поширення така послуга кредитних платформ як частковий захист від дефолту кредиту. Наприклад, платформи в декількох країнах підтримують резервний фонд, призначений для виконання платежів інвесторам, якщо позичальник не виконає своїх зобов'язань.

Зауважимо, що Fintech-кредитування набуває швидкого розвитку у всьому світі, але його зростання є досить нерівномірним. Дослідження свідчать, що розмір ринку Fintech-кредитування залежить від економічного розвитку країни, структури фінансового ринку, зокрема розвитку банківської системи. Так, чим менш розвинутою та конкурентоспроможною є банківська система, чим більш жорсткими є підходи до її регулювання, тим більш стрімким є розвиток та обсяги сегменту Fintech-кредитування.

Підсумовуючи наведене дослідження, зауважимо, що незважаючи на наведені переваги та особливості, стійкість сегменту Fintech-кредитування ще не була перевірена протягом повного економічного та кредитного циклу, тому потребує подальших досліджень та постійної уваги як з боку його учасників, так й з боку регуляторів ринку. Серед ключових напрямів досліджень варто

виокремити такі, що стосуються практики управління операційними ризиками, в тому числі кібербезпеки, системних впливів та економічних ефектів розвитку Fintech-кредитування тощо.

Список використаних джерел

1. Концепти інноваційного розвитку підприємництва [Текст] : [Монографія] / За заг. ред. д.с.н., проф. Храпкіної В. В.; Національний університет «Києво- Могиллянська академія». К.: Інтерсервіс, 2018. 263 с.
 2. Basel Committee on Banking Supervision, Consultative Document: Sound Practices: Implications of fintech developments for banks and bank supervisors [Virtual Resource]. – Basel. – August 2017. – Access Mode: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d415.pdf>
 3. Коваленко В.В. Розвиток Fintech: загрози та перспективи для банків України. Приазовський економічний вісник. 2018. № 4(09). С. 127-132
 4. Оніщенко Ю.І. Банківська діяльність в умовах розвитку цифрових технологій. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. Том 23. Випуск 8 (73). 2018. - С. 160-165.
 5. FinTech credit. Market structure, business models and financial stability implications. Report prepared by a Working Group established by the Committee on the Global Financial System (CGFS) and the Financial Stability Board (FSB)
-

Секція № 3. Трансформація бізнес-моделей банків під впливом диджіталізації

УДК 336.71

ДЗЮБЛЮК О. В.,

доктор економічних наук, професор,

Тернопільський національний економічний університет,

завідувач кафедри банківської справи,

e-mail: alex5203@ukr.net, ORCID ID 0000-0002-4967-823X

ГЕНЕЗИС БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ В УМОВАХ ДИДЖІТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Основні тенденції розвитку сучасного банківського бізнесу визначаються макроекономічною нестабільністю, посиленням регулятивних вимог з боку держави на основі базельських принципів, підвищенням ризиків ведення банківської справи, посиленням глобальної конкуренції на фінансових ринках, а також розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та диджіталізацією економічних процесів. Фінансова глобалізація та постійні тенденції щодо проникнення на національні ринки фінансових послуг іноземних банків ще більше загострюють посилення конкуренції у банківському середовищі. За таких обставин підтримання стійкості банківського сектору лише на основі традиційних напрямів його розвитку і показників ефективності роботи уже явно недостатньо, адже в сучасних умовах необхідно оцінювати не лише фінансові результати функціонування банківських установ, але й їхній інноваційний потенціал.

Саме ефективна політика запровадження фінансових інновацій у банківський бізнес слугує необхідною умовою його збалансованого і стійкого розвитку у довгостроковій перспективі. А тому іманентною ознакою генезису сучасної банківської справи стає активне впровадження інноваційних банківських

продуктів, зміна концепції їхнього просування до споживача, а також модернізація організаційних структур банківських установ і систем їх внутрішнього контролю у такий спосіб, щоб вони максимально сприяли підвищенню швидкості проходження управлінських рішень та формуванню ефективної системи банківського ризик-менеджменту.

Одним із головних атрибутів сучасного фінансового ринку стала його диджиталізація, котра виявляється у зближенні та переплетенні банківських інститутів із міжнародним інформаційним комплексом, тобто йдеться про посилення тенденцій віртуалізації банківської системи, що відображає її дрейф із фізичного світу у світ віртуальної реальності. Саме комп'ютеризація та інформатизація економіки, цифрові технології зробили революцію у сфері розробки новітніх банківських послуг, умови надання яких принципово змінюються передусім унаслідок розвитку інформаційних технологій, завдяки яким стало можливим необмежене вдосконалення банківських операцій. Йдеться, зокрема, про розширення сфер застосування таких банківських продуктів, як інноваційні фінансові інструменти строкового ринку, включаючи його валютний сегмент, мікрофінансування, інструменти хеджування фінансових ризиків, включаючи свопи і деривативи, технологічно удосконалені безготівкові розрахунки фізичних осіб із застосуванням безконтактних і дистанційних платежів за допомогою мобільних телефонів та ряд інших продуктів. Їхнє впровадження змінило порядок і швидкість надання банківських послуг та дозволило вирішувати усе більш складні завдання щодо обслуговування клієнтів, на взаємодію із якими спрямовані усі сучасні фінансові інновації у банківській сфері. Таким чином, поступово у банківському бізнесі реалізовується ідея перетворення будь-якого комерційного банку на фінансовий супермаркет, у якому клієнт може придбати необхідний пакет послуг, не вдаючись до складних маніпуляцій із роздільним використанням власних фінансових ресурсів.

Важливим аспектом фінансових інновацій став також перерозподіл обов'язків банківського персоналу в процесі обслуговування клієнтів, адже диджиталізація бізнес-процесів зробила можливим якщо не повне звільнення

співробітників від рутинної операційно-касової роботи, то суттєве зниження її частки у загальному навантаженні персоналу, що призвело до його орієнтування більшою мірою на консультування клієнтів. По суті в умовах інформаційної економіки відбувається зсув від економічно не вигідних, мало інтелектуальних завдань у бік високоефективної праці менеджерів, що займаються кредитними, консалтинговими та іншими видами послуг. У цьому зв'язку з'являється тенденція до зміщення потреб самих клієнтів банків від традиційних банківських послуг, наприклад депозитних, на користь послуг із фінансового консультування та управління портфелями більш доходних і ліквідних цінних паперів. У цих умовах банки навіть попри імовірність втрати певної частини своїх традиційних процентних доходів можуть значно підвищити власну фінансову стійкість і прибутковість за рахунок інвестиційного банкінгу, тобто послуг щодо розміщення клієнтських коштів у цінні папери, а також консультаційного супроводу виходу клієнтів на відкритий ринок.

Крім того, важливим наслідком диджиталізації фінансових ринків стала також зміна самої бізнес-моделі організації банківського бізнесу. Адже у даний час у багатьох розвинених країнах відбувається перехід від класичної філіальної моделі до моделі дистанційного банківського обслуговування, а відтак усе більше операцій проводиться клієнтами без візиту в банк. Еволюція банківського обслуговування в бік дистанційної моделі пояснюється змінами способу життя сучасного суспільства, його усе більше оцифрування, тобто диджиталізацію, що також відображає і постійну динаміку соціального та економічного середовища банківської сфери. А тому у зв'язку із переносом центру ваги на дистанційне обслуговування функції існуючої банківської роздрібною мережі поступово звужуються, а банківські філії усе більше нагадують спеціалізовані сервіс-центри. Цінність таких послуг для споживача полягає у тому, що вони розширюють часові та просторові рамки, в яких клієнт може здійснити банківські операції, що надає йому можливість самостійно вести роботу зі своїми рахунками, не прив'язуючи свої потреби до часу роботи конкретної банківської установи.

Отже головні результати запровадження фінансових інновацій у

банківському бізнесі проявляються у розширенні клієнтської бази банку і його філіальної мережі, збільшенні частки ринку, скорочення трансакційних витрат на здійснення банківських операцій, а також у забезпеченні стійкості функціонування банку в довгостроковій перспективі. Це означає, що в умовах зростаючої конкуренції на ринках банківських послуг фінансові інновації в основному спрямовані на залучення нових і утримання існуючих клієнтів, а також на розширення спектру послуг, що надаються і вдосконалення технологій їх надання клієнтам. Крім того, фінансові інновації щодо оптимізації взаємодії з клієнтами призвели не лише до вдосконалення традиційних банківських продуктів, але і до створення нових типів банківських послуг, а також до удосконалення самої бізнес-моделі банківського бізнесу.

Список використаних джерел

1. Дзюблюк О. В. Роль банківської системи в інноваційному розвитку економіки // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2019. – №1. – с. 81-101.
2. Трансформація банківської системи у контексті глобалізаційних викликів: монографія / за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. – Vienna : Premier Publishing s.r.o. Vienna, 2018. – 354 с.

УДК 351.851:378.1

АРТЕМЕНКО Д. А. ,

аспірант кафедри банківської справи,

Одеського національного економічного університету

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ АПК

Перехід до цифрової економіки вимагає розробки нових методів моніторингу зовнішнього і внутрішнього середовища для інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень у напрямку технологічної модернізації агропромислового виробництва.

Для комплексної оцінки впливу процесів цифровізації на агропромисловий комплекс, необхідно визначити готовність впровадження нових цифрових технологій, ступінь інноваційної активності економічного суб'єкта, ідентифікувати наявність дефіциту в ресурсах, що перешкоджає переходу до цифрових технологій.

Для проведення такого аналізу необхідно аналізувати кількісні та якісні показники підприємств АПК, галузеві та загальноекономічні індикатори, використання яких дозволяє виявити явні і приховані взаємозв'язки між процесами цифрової модернізації на макро- і мікрорівнях, виявити їх потенціал і напрямки подальшого розвитку, ідентифікувати поточний технологічний стан аграрного сектору економіки.

Для досягнення завдань такого аналізу необхідно:

1. Визначити мету: оцінити готовність сільськогосподарських підприємств до модернізації в умовах цифрової економіки.

2. Сформулювати завдання аналізу. Основними завданнями аналізу процесів впровадження цифровізації підприємствами АПК є наступні:

- вироблення інформації для прийняття управлінських рішень і готовності переходу окремих економічних суб'єктів до системного застосування цифрових технологій;
- формування даних для розробки регіональних програм модернізації сільського господарства;
- скорингова оцінка дефіцитів і проблемних аспектів, що перешкоджають цифровізації сільськогосподарського виробництва;
- оцінка стану технологічних та інноваційних процесів у АПК і напрямків їх подальшого розвитку;
- виявлення технологічних бар'єрів, що перешкоджають розвитку аграрного сектора економіки.

3. Виділити етапи і блоки проведення аналітичних дій: аналіз перспектив впровадження цифрових технологій передбачає проведення аналітичних дій як на мікрорівні, так і на мезорівні.

Періодичність проведення та черговість використання аналітичних блоків залежить від інформаційних запитів основних категорій користувачів, проте загальна оцінка проводиться тільки при наявності результатів по кожному з виділених блоків.

4. Створити систему інформаційного забезпечення (інформаційна база), з урахуванням наступних джерел інформації:

- бухгалтерської та статистичної звітності; даними управлінського обліку економічного суб'єкта;
- відомостями, отриманими при інтерв'юванні найбільш компетентних в питаннях технологічної модернізації експертів;
- результатами внутрішньої і зовнішньої експертної оцінки;
- маркетингових досліджень і опитуванням;
- системою внутрішніх нормативних актів і регламентів; нормативно-правовими актами та офіційними джерелами інформації.

5. Розробити механізм оцінки показників. Для оцінки показників аналізу цифровізації в АПК необхідно визначити оптимальне значення для кожного показника і сформулювати шкалу, яка дозволить виявити ступінь відхилення того чи іншого показника від оптимального значення і тим самим ідентифікувати ступінь готовності підприємства до проведення технологічної модернізації в умовах цифрової економіки.

6. Для проведення аналізу розвитку цифрових технологій в АПК вибираються найбільш успішно функціонують економічні суб'єкти, які є лідерами галузі. Ці підприємства мають достатні фінансові ресурси для впровадження цифрових технологій і найбільш кваліфікований персонал.

На завершальному етапі проводиться інтерпретація результатів аналізу. На регіональному рівні доцільно виробити комплекс заходів у залежності від результатів аналізу на різних стадіях життєвого циклу виконання проекту по цифровізації сільського господарства.

Виконання такого аналізу дозволить зробити перехід від традиційної модернізації сільського господарства до цифрової більш оперативним і менш

трудомістким, що дозволить виробляти більш ефективні організаційно-економічні регулятори процесу модернізації підприємств АПК в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1437-р [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248907971>
2. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80/print>
3. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018—2020 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80/print>.

УДК 336.77.334.012

КАЗАРЯН О. Г.,

аспірант кафедри банківської справи,

Одеський національний економічний університет

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Проблемам розвитку малого і середнього підприємництва та його забезпечення банківськими позиками приділено багато уваги в працях українських науковців. Зокрема ці питання висвітлені в роботах Л.Барбакової, О. Вовчак, О. Дзюблюка, Л. Кузнецової, Н. Шульги та ін. Однак проблемам впливу цифрових технологій на процеси кредитування підприємств малого та середнього бізнесу, зокрема краудфандінвестингу та рівноправного

кредитування для фінансування інвестицій та оборотного капіталу малих та середніх підприємств у вітчизняній науці залишається малодослідженим.

Сучасні малі та середні компанії в пошуках джерел фінансування формують попит в Інтернет-просторі на цифрові валюти та похідні фінансові інструменти цифрової економіки. Як наслідок – формуються нові сегменти фінансового ринку, які фінансують малий бізнес: краудфандингу, краудінвесту тощо.

Цифрові платформи нових сегментів фінансового ринку розміщуються в глобальному хмарному просторі, який майже не регулюється і тому виникає необхідність розробки правових основ та норм регулювання цифрових технологій кредитування підприємств малого та середнього бізнесу [1].

Активізації процесів використання малими та середні компаніями цифрових кредитних технологій не сприяють наступні чинники: в умовах відсутності тривалої позитивної кредитної історії, дефіциту власних ресурсів та значних ризиків діяльності через її низьку диверсифікованість, малому підприємству досить складно отримати необхідну суму кредиту на прийнятних умовах. Крім того, підприємці часто не розглядають банківські кредити як можливе джерело формування своїх фінансових ресурсів через тривалу й ускладнену процедуру їх отримання та нестачу фахівців з фінансово-економічного обґрунтування і оцінки інвестиційних перспектив проектів та суб'єктивні негативні очікування щодо реальності отримання кредиту. Навіть за наявності можливості отримання кредиту його умови по термінам вартість сума вимоги до забезпечення та інші параметри часто є занадто обтяжливими або фінансово неприйнятними для малого підприємства.

Краудлендинг (також вживається термін «народне кредитування») – метод онлайн-кредитування фізичними особами інших фізичних осіб або компаній через спеціально створені інтернет-ресурси. Цей метод практично не відрізняється від банківського кредитування, тільки замість одного позичальника автор проекту отримує кредитування від сотень або тисяч людей у вигляді мікrokредитів [2].

Дослідження свідчать, що краудфандинг активно розвивається упродовж останніх років в усьому світі. На сучасному етапі у світовій практиці малі та середні підприємства залучають значну частку фінансових ресурсів на ринку краудфандингу. Згідно даних звіту Global Crowdfunding Market у 2016-2020 pp., очікується, що ринок краудфандингу буде зростати із середньорічним темпом зростання CAGR 26,87% в період 2016-2020 pp. [3].

Перевагою краудфандингу для кредиторів виступають більш високі ставки та надання позики у дуже широкому спектрі галузей, а для позичальника – відсутність великого обсягу документації, низькі ставки і зручність отримання кредиту.

Народне кредитування ділиться на два блоки: фінансування юридичних осіб та фінансування фізичних осіб. Кредитування фізичних осіб може існувати як у вигляді народного кредитування, так і у вигляді P2P кредитування (Peer to peer), коли позичальники кредитують інших фізичних осіб та P2B кредитування (Person-to-Business) – коли фізичні особи кредитують компанії, в першу чергу які представляють середній і малий бізнес.

Варто зауважити, що український ринок краудфандингу знаходиться на початковому етапі становлення, тому особливості його розвитку мають деякі відмінності від світових. Для України краудфінансування явище нове, недостатньо розвинене як за кількістю платформ, так і за масштабами реалізованих проєктів. Його ресурсів достатньо лише для задоволення дрібних потреб малого бізнесу та населення.

Сучасні банки в процесі P2P кредитування можуть виступати як партнери, що надають фінансову підтримку, проводять додаткову оцінку кредитоспроможності позичальників (кредитний скоринг) та інші послуги, отримуючи при цьому комісію, а не процентний дохід. Таким чином, розвиток кредитного ринку в Україні зазнає поступових змін. Поряд із традиційними кредитними продуктами, що надаються фінансовими посередниками, розпочато практику кредитування P2P, що має як переваги, так і недоліки для суб'єктів кредитного процесу. Враховуючи такий бурхливий розвиток технологій, усім

учасникам фінансового ринку, що займаються кредитуванням, варто удосконалювати власні кредитні продукти, щоб залишатися конкурентоспроможними на кредитному ринку.

Список використаних джерел

1. Національний банк ініціює врегулювання питання P2P кредитування [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=30375585.

2. Крухмаль О.В. Peer-to-peer кредитування в Україні: перспективи розвитку та виклики для банків / О.В. Крухмаль, О.С. Заєць // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» Серія: «Економічні науки». – 2017. – 2 (24). – Т. 2. – С. 93-96.

3. Report: Global Crowdfunding Market 2016-2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://crowdfundbeat.com/mobile/2016/02/03/report-global-crowdfunding-market-2016-2020/> – Назва з екрану. – Дата перегляду: 28.05.2019.

УДК: 338.28:(004.08+621.377.6)

КРАУС Н. М.,

*доктор економічних наук, доцент,
Київський університет ім. Б. Грінченка,
професор каф. фінансів та економіки
e-mail: k2205n@ukr.net,
ORCID ID: 0000-0001-8610-3980*

КРАУС К. М.,

*кандидат економічних наук,
Київський університет ім. Б. Грінченка,
доцент кафедри управління
e-mail: k23k@ukr.net,
ORCID ID: 0000-0003-4910-8330*

РАМСЬКИЙ А. Ю.,

*доктор економічних наук, доцент,
Київський університет ім. Б. Грінченка,
зав. кафедри фінансів та економіки
e-mail: a.ramskyi@kubg.edu.ua, ORCID ID: 0000-0001-7368-697X*

ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В ЧАСТИНІ ЇЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТА ДЕТЕРМІНАНТІВ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ

Цифрова економіка являється закономірним етапом еволюційного розвитку технологічної моделі суспільства, що забезпечує конкурентоспроможність, ефективність національних економік, створює

унікальні можливості існування людського капіталу, стимулює інноваційні та креативні індустрії. Затримка з переходом на цифрові технології в будь якій сфері діяльності є національною небезпекою для будь-якої країни [1, с. 78]. Технологічною основою мережі стають платформи – цифрове середовище, в якому особливий програмно-апаратний комплекс з набором певних сервісів і функцій забезпечує можливості прямого взаємозв'язку між споживачами та виробниками. Особисте спілкування та економічні зв'язки здійснюється через мережу, яка вже має не тільки централізоване упорядкування, але і децентралізовані способи взаємодії.

Вплив цифрової трансформації на економіку до 2020 має дати Україні 300-400 тис. нових робочих місць (цифрові проекти будуть потребувати великої кількості фахівців), 95% закладів обслуговування громадськості перейдуть на безготівкові розрахунки, 97% громадян матимуть цифрову ідентифікацію (Mobile ID, citizen-card), користувачів Інтернету стане більше, 7 із 10 домогосподарств будуть підключені до Інтернету, 70-80% території покриють ширококутовим Інтернетом, розроблено 7 дорожніх карт трансформації (легка і харчова промисловість, енергетика, туризм тощо), втричі збільшиться кількість підприємців, що випускають цифрові продукти, буде 5 інжинірингових R&D центрів, прогнозується зростання на 25% високотехнологічного експорту, прогнозується 3 млрд дол щорічних приватних інвестицій у цифрові інфраструктури і найголовніше цифрова трансформація вплине на ріст ВВП (+2% до 2019 року, +3% до 2020, +6% до 2021) [2].

З розвитком інформаційних технологій, що супроводжується глобальним проникненням мобільного доступу до Інтернету та цифрових послуг, змінюється і процес надання послуг, в тому числі фінансових. Банківський сектор тривалий час вважали досить консервативним у контексті використання новітніх технологій. Однак сьогодні банківські установи та фінансові компанії не можуть дозволити собі залишатись осторонь технологічного прогресу, насамперед, через істотне підвищення конкуренції з боку фінансових компаній

та start-up, сфера діяльності яких безпосередньо стосується надання банківських та інших послуг [3, с. 141].

Щодо цифровізації діяльності банків варто зазначити, що даний процес уявляється нам як система заходів, спрямованих на поглиблення співпраці з Fintech-start-up проектами з метою досягнення довгострокових цілей розвитку пов'язаних з упровадженням інноваційних методів роботи, нових банківських продуктів/послуг для збільшення та розширення клієнтської бази і підвищення конкурентоспроможності банку. Для вітчизняних банків цифровізація діяльності на даному етапі потребує такого стилю роботи, в основі якого лежить пошук нових можливостей, вміння залучати і використовувати для вирішення поставлених завдань ресурси із різних джерел, досягаючи бажаного результату при мінімальних витратах [4, с. 4].

Завдяки автоматизованим програмним сервісам і відсутності затрат на забезпечення доступу клієнта до банківської установи цифрові фінансові установи отримують значні переваги перед традиційними банками, адже їх кредитні умови значно цікавіші, ніж у класичних банків. Окрім того, такі фінансові установи активно використовують соціальні мережі для систематизації і контролю за споживчою та фінансовою поведінкою клієнта. Тому вони більш мобільні, більш чутливі до фінансових потреб клієнтів, але в той же час і більш впливові на нього. Банк на цифровому етапі розвитку перестає бути посередником, він стає агентом, який надає клієнту послугу доступу до рахунку й операцій по ньому. Комунікація з банківською установою обмежується поданням відповідних команд, які виконуються в системі цифрових технологій. Клієнт стає певним чином автономним, самостійним щодо банку [5, с. 255]. Найбільш розповсюджені види вітчизняних інноваційних банківських продуктів та особливості управління ними представлено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Деякі види вітчизняних інноваційних банківських продуктів та особливості управління ними (складено авторами на основі 4; 5; 6)

<i>Вид банківського продукту</i>	<i>Зміст/загальна характеристика новітніх банківських продуктів, що є результатом цифровізації</i>
Інтернет-банкінг	ключова новація майбутнього десятиліття, яка сьогодні пропонується клієнтам більшістю банків. Україна входить у топ-10 країн Європи за кількістю користувачів, але через низьке проникнення в регіони все ще має значний потенціал зростання Інтернет-аудиторії у майбутньому. Для банків це відкриває великі можливості, тому експерти роблять основну ставку саме на розвиток віддаленого банкінгу.
Мобільний банкінг	завдяки мобільному телефону можна здійснити більшість операцій із власними рахунками, він відкриває великий спектр послуг, зокрема, залишок по рахунку, платежі, перекази коштів, кредити однієї фізичної особи іншій тощо. Як уважають експерти, мобільний телефон замінить пластикову картку як засіб платежу вже через кілька років. Саме за допомогою NFC-чипів, які вбудовані у телефон, буде відбуватися ідентифікація клієнта, тому зникне потреба в паспорті, тому що ідентифікація клієнта банком стане можливою лише за допомогою телефону. Сьогодні ця тенденція з'явилася на ринках США і Європи, де ідентифікація вже відбувається навіть за адресою електронної пошти клієнта.
POS-термінали в торговельних мережах	на відміну від західних країн вони не призвели до глобальної революції в українському безготівковому просторі. Однак сьогоднішні 15 % безготівкових операцій з платіжними картками все-таки змушують банкірів вірити в посилення цього тренду в найближчі п'ять років. У майбутньому POS-термінали будуть установлювати самі торговці, оскільки в оплату будуть прийматися не пластикові картки, а інформація з NFC-чипів, вбудованих у телефон. Тим часом термінали самообслуговування, що з'явилися кілька років тому, набирають популярності як у банківських відділеннях, так і за їхніми межами.
«зона 24»	за допомогою цього продукту клієнт може самостійно керувати своїми рахунками, одержувати консультацію фахівця call-центру, залишати заявку на одержання послуги, записатися на обслуговування в будь-яке відділення банку. Практично кожна «зона 24» оснащена банкоматом, модулем поповнення готівкою CashIn, телефоном доступу до інформаційної служби. Цей напрямок банківської діяльності продовжує вдосконалюватися.
електронний залишок	упровадження даної послуги в касах банку дозволяє скоротити витрати на обіг монет, оскільки залишок менше однієї гривні зараховується на рахунок мобільного телефону клієнта або у вигляді електронного ваучера.

Останній часом в Україні відбулося декілька важливих подій стосовно спрощення ведення бізнесу, залучення інвестицій емітентами цінних паперів та переходу нашої держави на рейки “цифрової економіки”. А саме йдеться про

ухвалення Радою законопроекту № 5592-д щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій емітентами цінних паперів 16 листопада 2018 року, а також ухваленням Урядом 17 січня 2018 року Концепції розвитку цифрової економіки до 2020 року. Ці зрушення взаємопов'язані і матимуть значний вплив на економіку України, в тому числі на залучення інвестицій. Здавалося б, як чітке розмежування між ПАТ і ПрАТ, спрощена процедура переходу останніх, анулювання необхідності зібрання ними загальних зборів акціонерів і подачі звітності 4 рази на рік тощо, введення “digital economy”, тобто цифрової економіки (а саме трьох основних складових – e-business infrastructure, e-business, e-commerce) має збільшити обсяг залучення капіталу [6, с. 653; 7; 8; 9].

Вважаємо, що в перспективі необхідно розробити політику цифрового розвитку національної банківської системи в контексті цифрового розвитку світової спільноти, що спирається на наскрізні банківські процеси, стандарти банківського та комунікаційного обладнання, програмного забезпечення, послуг, тарифів, доступу до банківських даних і сервісів, безпеки банківської інформації.

Список використаних джерел

1. Гриценко О. А. Цифрова економіка: сучасні виклики для економістів та правознавців. Економічна теорія та право. 2018. № 2 (33). С. 77–90.
2. Швидкісний Інтернет та зростання ВВП: у Кабміні розповіли про майбутній "цифровий стрибок" Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.depo.ua/ukr/money/shvidkisniy-internet-tazrostannya-vvp-u-kabmini-rozpovili-pro-maybutniy-cifroviy-stribok-ukrayini-20180130717803>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 03.03.2019.
3. Кириленко С.А. Зміна парадигми продажу банківських послуг в умовах розвитку цифрових каналів дистрибуції. Світ фінансів. 2016. Вип. 4. С. 140-147.
4. Кльоба Л.Г. Цифровізація – інноваційний напрям розвитку банків. Ефективна економіка. 2018. № 12. С.1-8.
5. Корнівська В. О. Цифровий банкінг: ризики фінансової дигіталізації. Проблеми економіки. 2017. № 3. С. 254-261.

6. Дєєва Н.Е., Делейчук В.В. Механізми залучення інвестицій емітентами цінних паперів в умовах розвитку цифрової економіки України. Молодий вчений. 2018. № 3 (55). С. 653–659.

7. Краус К.Н., Краус Н.М. Цифровізація в умовах інституційної трансформації економіки: базові складові та інструменти цифрових технологій. Науковий економічний журнал. Інтелект ХХІ століття. 2018. № 1. С. 211–214.

8. Криворучко О. С., Краус К.Н., Краус Н.М. Віртуальна реальність національного інформаційно-інноваційного простору. Економіка та суспільство. 2018. № 14. Режим доступу: <http://economyand.society.in.ua>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 16.05.2019.

9. Краус Н. М. Інноваційна економіка в глобалізованому світі: інституціональний базис формування та траєкторія розвитку: монографія (2019) Київ: Аграр Медіа Груп. – 491 с.

УДК 336.71

ПАНТЕЛЄЄВА Н.М.,

доктор економічних наук, доцент,

ДВНЗ «Університет банківської справи»,

Черкаський інститут,

e-mail: npanteleeva2017@gmail.com, ORCID ID 0000-0001-6457-6912

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ БАНКІВ

Сучасний банківський бізнес, поряд із загрозою втрати фінансової стійкості, необхідністю забезпечення належного рівня капіталізації (Basel III) і ліквідності, відновлення ділової активності та прибутковості, відчуває посилення викликів, зумовлених поглибленням клієнто-орієнтованих і ризико-орієнтованих підходів, необхідністю конвергенції й імплементації стандартів KYC («Знай свого клієнта»), PSD2 (Payment Service Directive 2), Open API (Application Programming Interface), МСФЗ-9. Тому бізнес-моделі банків, багатогранність яких визначається ключовими вимірами – розмір, діяльність,

структура активів і модель прибутку, капітал і залучення позикових коштів, право власності та методи корпоративного управління, корпоративна та правова структура тощо, постійно еволюціонують. Деяка схильність до їх зміни визначилась вже напередодні, а безпосередньо структурного реформування вони зазнали після фінансової кризи, зокрема це стосувалось відокремлення від споживчого кредитування інвестиційно-банківських послуг, приватного капіталу і власних хедж-фондів фінансових установ, заборони на інвестиційну діяльність банкам, які мають державні гарантії тощо.

Сучасним драйвером трансформації бізнес-моделей стають цифрові технології. Розвиток феномену FinTech призвів до загострення дезінтермедіації між банками та високотехнологічними компаніями (Amazon, Google, Apple, Alibaba, Microsoft, Facebook та ін.), які прагнуть надавати фінансові послуги, використовуючи всі переваги цифрових технологій, загострив кризу конкурентних бізнес-стратегії та зумовив трансформацію бізнес-моделей від класичних до цифрових платформ і екосистем.

У цьому аспекті найбільш активно розвиваються цифрові платформи інвестування (краудфандінг, краудінвестінг), технологія блокчейн для децентралізованої та розподіленої реалізації бізнес-процесів, штучний інтелект для автоматизації обслуговування клієнтів, транзакційної аналітики, управління ризиками, виявлення шахрайства тощо [1]. Кожна з означених технологій на сьогодні знаходиться на початковому етапі розвитку, проходить апробацію та набуває функціональної чіткості, повноти і надійності, враховуючи неоднозначне сприйняття з боку регулятора, адже поряд із розумінням інколи явних переваг, потрібен час для виявлення можливих економічних і соціальних ефектів і впливів не тільки безпосередньо на діяльність фінансових посередників, але також на фінансовий ринок, банківську систему, національну систему та суспільство загалом.

Залежно від ступеня впровадження цифрових технологій на сьогодні вже виокремлюють такі моделі цифрових банків: Модель А – цифровий банківський бренд; Модель В – банк із цифровими дистанційними каналами; Модель С –

цифрова «донька» класичного банку; Модель Д – необанк (його синоніми – віртуальний, мобільний, цифровий банк або банк-челенджер) [2]. Проте такий підхід, на нашу думку, враховує можливості здійснення дистанційного банківського обслуговування, але не відображає концептуальну трансформацію бізнес-моделі. Останнє, вважаємо за доцільне, розглядати у вимірі вектору змін «банк – цифрова платформа – екосистема». Концептуальна відмінність банку як екосистеми полягає у забезпеченні реалізації принципів відкритості фінансового посередництва на виконання вимог директиви PSD2, розвитку нових напрямів і створення єдиного цифрового каналу персоніфікованого продажу багатокомпонентного банківського продукту, глибоку інтеграцію з суміжними сервісами не тільки інших учасників ринку, а і державними установами та підприємницькими структурами, базуючись на цифрових технологіях і будуючи інтерфейс Open API, що особливо актуально, враховуючи побудову системи електронного державного управління та поглиблення державно-приватного партнерства. Крім того, екосистема банку повинна підтримувати оперативну обробку значних обсягів інформації, постійно здійснювати бізнес-аналітику, забезпечувати точність управління як операційними процесами, так і відносинами і лояльністю клієнтів тощо.

Враховуючи означене, серед інших цифрових технологій привертає увагу значний потенціал таких, як Big Data (великі дані) – сукупність інструментів і підходів аналізу даних, прогнозування, імітаційного моделювання, статистичного аналізу, розпізнавання образів і природніх мов тощо. За інформаційним підходом, коли зростають обсяги та цінність інформації, – це технології для економічно ефективного отримання корисної інформації з великих обсягів різноманітних даних шляхом швидкісного їх збору, обробки та аналізу. У зв'язку з цим поширюється тенденція побудови масштабних інформаційно ємких центрів обробки даних, які потребують значних капітальних вкладень, адже провідні банки мають обсяги даних, що вимірюються петабайтами. В 2019 р. обсяг інвестицій у Big Data досягне 189 млрд дол. США проти 21,3 млрд дол. США в 2015 р.

Сфера застосування Big Data в бізнес-моделях банків досить широка, зокрема платежі та грошові перекази, управління капіталом і фінансовий трейдінг, управління програмами лояльності та пропозицією персоніфікованих банківських послуг та інвестиційних моделей, кредитний скоринг, фінансовий моніторинг і комплаєнс-контроль, управління ризиками тощо, де потрібно обробляти великі обсяги структурованих і неструктурованих даних у режимі реального часу для прийняття обґрунтованих рішень. Напрями трансформації бізнес-моделі банку для управління відносинами з клієнтами і пропозиції персоніфікованих банківських послуг на основі Big Data надано на рис. 1. Більш деталізований опис напрямів трансформації бізнес-моделі банку на основі Big Data надано в табл. 1.

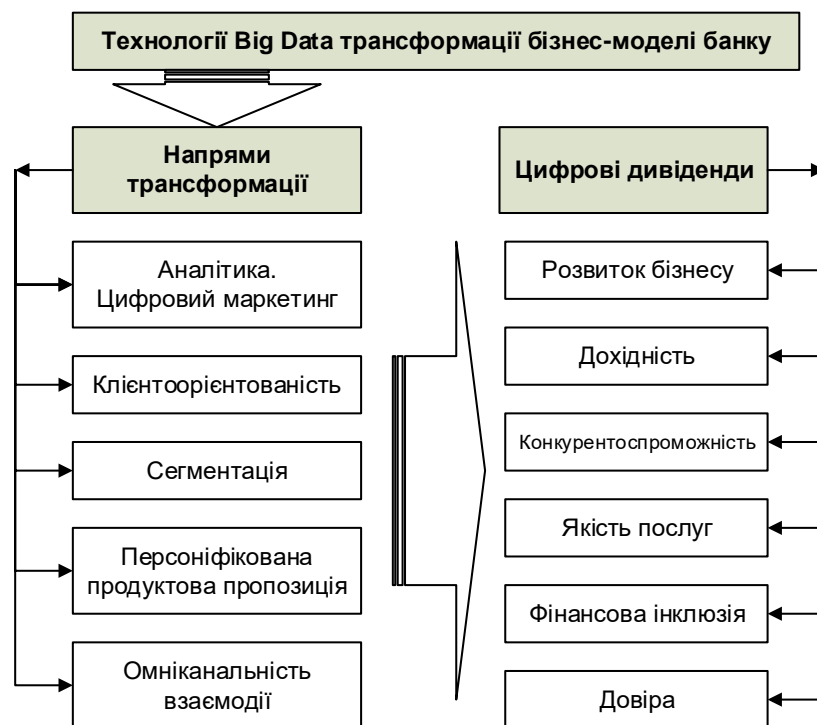

Рис. 1 Напрями трансформації бізнес-моделі банку на основі Big Data

Так, наприклад, HSBC, використовуючи Big Data, протидіє шахрайству і сумнівним операціям із пластиковими картами, UniCredit здійснює профілактику правопорушень на основі пошуку, моніторингу, аналізу і візуалізації великих даних, які одержують з веб-сайтів, додатків, серверів,

мереж, датчиків і мобільних пристроїв у режимі реального часу [3]. Банки, які працюють на українському ринку, наприклад, Приватбанк та Альфа-Банк за допомогою Big Data аналізують кредитоспроможність позичальника, спираючись на інформацію з соціальних мереж і поведінковий профіль користувачів сайту банку, ОТП Банк – оптимізує процес продажів.

Таблиця 1

Реалізація потенціалу технологій Big Data за напрямками трансформації клієнто-орієнтованої бізнес-моделі банку

Напрямок	Цільові завдання та можливості цифрових технологій
Аналітика. Цифровий маркетинг	моніторинг думок, почуттів, відношення до бренду банку, набуття знань для корегування маркетингової тактики; визначення ключових клієнтів, які є найбільш впливовими для поширення бренду в соціумі; формування зворотного зв'язку, виявлення найбільш цінних ідей споживачів для покращення продуктів і послуг
Клієнто-орієнтованість	визначення профілю клієнта та залучення до створення інноваційних і персоніфікованих продуктів; прогнозування відтоку клієнтів
Сегментація	сегментація за певними ознаками та аналіз цільового сегменту; розробка цільових маркетингових програм і програм лояльності на основі знання уподобань клієнтів; формування відносин у категорії цінних клієнтів
Персоніфікована продуктова пропозиція	бізнес-аналітика корзини споживача для збільшення відкритих і перехресних продажів, визначення закономірностей для прогнозування майбутніх продажів/покупок; покращення лояльності та зміцнення відносин за рахунок майбутніх перспектив
Оmnіканальність взаємодії	• надання ревалентного контенту за каналом, якому надається перевага; визначення багатоканальної поведінки клієнта та моделі комунікацій; бізнес-аналітика ефективності каналів взаємодії

Джерело: сформовано автором на основі опрацювання [4]

Проте, все це можливо завдяки головній характеристичній особливості технологій Big Data – бізнес-аналітики завдяки чому бізнес-моделі набувають інтелектуальності. Які ефекти очікуються від Big Data: по-перше, підвищення

операційної ефективності та продуктивності; по-друге, покращення якості обслуговування, реалізація принципів фінансової інклюзії; по-третє, управління ризиками, у тому числі кібер-ризиками, та дотримання вимог законодавства.

Отже, технології визначають цифрові трансформації банківського бізнесу, успіх яких залежить від корпоративної інфраструктури та інформаційної бази, розширення функціонального базису бізнес-моделей банків за рахунок переваг, які, поряд з іншими, надають технології Big Data для оптимізації бізнес-процесів, мінімізації ризиків, підвищення конкурентоспроможності та зайняття лідируючих позицій на ринку банківських послуг.

Список використаних джерел

8. Digitization of the Economy of Ukraine: Strategic Challenges and Implementation Technologies /Natalia Pantielieieva ; Sergii Krynytsia ; Yulia Zhezherun ; Mykhailo Rebryk ; Liudmyla Potapenko // 2018 IEEE 9th International Conference on Dependable Systems, Services and Technologies (DESSERT), 24-27 May, 2018, Page(s):508-515.

9. IBM предложил классификацию цифровых банков [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <https://www.forbes.ru/biznes/371421-ibm-predlozhl-novuyu-klassifikaciyu-cifrovyyh-bankov>.

10. Big Data in the Banking Industry: The Main Challenges and Use Cases [Electronic resource]. — Available at :: <https://easternpeak.com/blog/big-data-in-the-banking-industry-the-main-challenges-and-use-cases/>.

11. Big data in banking for marketers. How to derive value from big data [Electronic resource]. — Available at :: <https://www.evry.com/globalassets/insight/bank2020/bank-2020---big-data---whitepaper.pdf>.

УДК 336.7

ПЛАТОНОВА І. О.,

*аспірант кафедри економіки,
Одеський національний економічний університет,*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО ТОРГОВОГО ФІНАНСУВАННЯ

Процеси цифрової трансформації глобальної і національних економік давно стали однією з актуальних тем сучасних міждисциплінарних досліджень. На думку Селени Харвьер (Celine Herweijer), експерта Світового економічного форуму, сучасний світ стоїть на порозі початку нової цифрової епохи, коли всі частини цифрового світу (великі дані та потужні алгоритми їх обробки, апаратне і програмне забезпечення, блокчейн, високошвидкісні передачі мереж інформації тощо) об'єднуються, а штучний інтелект виривається з дослідницьких лабораторій у повсякденне життя [1].

Цифровізація і впровадження фінансових технологій кардинально трансформують існуючі принципи та інструменти на фінансових і товарних ринках економік більшості країн світу.

Завдяки інноваціям і сучасної інфраструктури багато операцій, які раніше вимагали особистої присутності і займали багато часу, тепер можуть бути доступні «в один клік» і виконуються усього за кілька хвилин.

До цифрових інновацій відноситься і смарт-контракт, який був запропонований в 1994 р. Ніком Сабо (США) – вченим у сфері інформатики, криптографії та права. Він описав смарт-контракт як цифрове представлення набору зобов'язань між сторонами, що включає в себе протокол виконання цих зобов'язань [2].

Таким чином, смарт-контракт може бути визначений як договір між двома і більше сторонами про встановлення, зміну або припинення юридичних

прав і обов'язків, у якому частина або всі умови записуються, виконуються і / або забезпечуються комп'ютерним алгоритмом автоматично в спеціалізованому програмному середовищі.

Однією з потенційних напрямків застосування смарт-контрактів у банківському бізнесі є автоматизація надання банківських послуг при фінансуванні ланцюжків поставок. Для таких послуг смарт-контракти дозволять скоротити витрати банків, у першу чергу – за рахунок автоматизації процедур укладення та виконання банківських угод, а також процесів відстеження пересування активів (в логістиці та оптимізації поставок).

Смарт-контракти дозволять автоматизувати платежі сторін договору і, таким чином, знизити невизначеність і кредитні ризики. Крім того, використання смарт-контрактів дозволить скоротити використання людських ресурсів за рахунок автоматизації документообігу, що, в свою чергу, скоротить витрати.

Наприклад, Британський банк «Barclays» використав смарт-контракти для проведення угод з акредитивами в рамках міжнародної поставки товарів (сиру і вершкового масла). До складу документів, що підтверджують виконання умов акредитива, увійшли електронні документи: сертифікат походження товару, страховий сертифікат, рахунок, товарно-транспортна накладна. Транзакція була проведена за допомогою фіатних грошей [3].

Слід зазначити, що кредитна форма міжнародних розрахунків у торгових операціях існує вже багато років. А сучасне її оформлення у вигляді смарт-контрактів дозволяє зробити цей інструмент набагато безпечнішим, дешевшим і зручнішим, оскільки позбавляє від багатьох проблем і ризиків, властивим як звичайним валютам, так і криптовалютам.

Схема використання смарт-контрактів не набагато відрізняється від традиційного міжбанківського кредитування торгових операцій. Смарт-контракт генерується платформою в момент платежу на користь банку бенефіціара і містить умову для банку платника погасити суму кредиту на встановлену дату. Сума смарт-контракту виражається в національній грошовій

одиниці і може прирівнюватися до вартості кошика валют. І це є одним з важливих умов смарт-контрактів, тому що використовуючи в кошику різні валюти, смарт-контракти можуть виражати інтереси відповідних країн.

Архітектура проекту може включати: Центральний банк як наглядовий орган, комерційні банки, їх філії та іноземні банки. Відповідно, Центральний банк може регулювати цю систему стандартними засобами: встановленням процентної ставки, лімітуванням операцій банків та операціями на відкритому ринку.

Дана система має ряд переваг. Одна з них – неможливість роздування фінансового «бульбашки», як у випадку криптовалюта. У зв'язку з тим, що система заснована на кредиті, кожна розрахункова операція має дві сторони – дебет і кредит, відповідно, сума всіх операцій в кожен момент часу буде дорівнювати нулю.

Іншою перевагою є відмова від традиційних валют і розрахунків через кореспондентські рахунки банків. Крім того, використання смарт-контрактів, заснованих на кредитній формі розрахунків є зручною схемою банківського торгового фінансування.

Як і у випадку з будь-якими інноваційними продуктами на початковому етапі розвитку, застосування смарт-контрактів має недоліки, багато з яких в процесі вдосконалення цифрових технологій можуть бути виправлені.

Крім того, при використанні смарт-контрактів виникають питання правозастосування та захисту прав учасників ринку, основними з яких є:

- відсутність правового регулювання смарт-контрактів у національних системах права. Відсутність єдиних міжнародних правових основ функціонування смарт-контрактів накладає обмеження на застосування даного інструменту.

При цьому з розвитком технології розподілених реєстрів правове закріплення статусу смарт-контрактів і регулювання відносин сторін стане необхідним чинником розвитку економічної та фінансової систем держави;

- проблеми визначення застосовного права, а також питання можливості виконання винесеного рішення. В даному контексті слід врахувати, що смарт-контракти, як правило, використовують в рамках транскордонних відносин, у зв'язку з чим виникають питання в сфері матеріального права (відповідно до прав якої країни складається такий контракт) і процесуального (суд якої юрисдикції буде вирішувати суперечки, що виникають при виконанні таких угод).

Зауважимо, що крім стандартних питань, пов'язаних зі здійсненням судових рішень у транскордонних відносинах, сторони смарт-контракту можуть зіткнутися з проблемою можливості виконання судового рішення на території країни, де знаходиться сторона, що порушила законодавство. У зв'язку з цим, співробітники банків повинні володіти відповідними компетенціями та глибокими знаннями не тільки в банківській справі та юриспруденції, а й в технічних науках.

Список використаних джерел

1. Celine Herweijer. AI can help save the planet // 2018. 24 янв. <https://www.weforum.org/agenda/2018/01/8-ways-ai-can-help-savethe-planet>
 2. A Roadmap for US Robotics. From Internet to Robotics 2016 Edition // Computing Community Consortium. 2016. 107 p. <https://cra.org/ccc/wp-content/uploads/sites/2/2016/11/roadmap3-final-rs-1.pdf> (дата обращения 02.05.2019).
 3. Bauer F., Hausmann L., Krause J., Netzer T. How will same-day and on-demand delivery evolve in urban markets? // Сайт компании Mckinsey. Июль 2017. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/travel-transport-andlogistics/our-insights/how-will-same-day-and-on-demand-deliveryevolve-in-urban-markets> (дата звертання 02.05.2019).
-

УДК 336.717.18:336.71

СЕРГЄЄВА О.С.,

кандидат економічних наук, доцент,

Одеський національний економічний університет,

доцент кафедри банківської справи,

e-mail: lenasergeeva2007@ukr.net ORCID ID: 0000-0002-5523-3894

ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ДИДЖІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ

У сучасних умовах діджиталізації банківської сфери актуальним є питання щодо безпосереднього прийняття управлінських рішень при проведенні фінансового контролінгу грошових потоків банків, де найбільш важливими виступають задачі їх моделювання, що застосовуються для прогнозування наслідків прийняття управлінських рішень відносно управління грошовими потоками на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях управління в короткостроковій та довгостроковій перспективах.

Результати моделювання в управлінні грошовими потоками банків складають основу для побудови фінансових моделей та системи планування в цілому, оптимізації, сценарного аналізу руху грошових потоків тощо.

Крім моделювання, обов'язковим елементом фінансового контролінгу грошових потоків банків є моніторинг індикаторів екзогенних та ендогенних чинників, що змінюють їх кількісні та якісні параметри, оскільки саме вони впливають на досягнення цілей управління, відхилення фактичних параметрів грошових потоків від встановлених планами оперативного, тактичного та стратегічного рівнів, обумовлюють необхідність вжиття коригуючих управлінських впливів тощо.

З метою забезпечення фінансового контролінгу грошових потоків банків на кожному рівні їх управління нами сформована система контрольних / індикативних показників, відповідність яких встановленим значенням відстежується як на етапі розробки стратегічних, тактичних та оперативних планів, так і на етапі діяльності за технологією, наведеною на рисунку 1.

Найважливіше значення під час фінансового контролінгу грошових потоків банків з точки зору моніторингу та контролю має вивчення причин, які викликають появу відхилень з точки зору їх контрольованості та керованості суб'єктами управління.

Неконтрольовані причини пов'язані з операційним середовищем, в якому банки здійснюють діяльність та в якому генеруються грошові потоки.

Контрольовані причини можна поділити на дві групи:

- відхилення, які можуть виникнути в результаті планування грошових потоків та, до певної міри, пов'язані з помилками в процесі складання прогнозів (виникають в результаті недостатності інформації, недостатній прогноз розвитку, невідповідності методам планування);
- відхилення, що пов'язані з реалізацією планів та результату діяльності банків.

Правильно встановлені причини відхилень фактичних параметрів грошових потоків банків від цільових дозволять не тільки оперативно виявити проблеми, що вплинуть на досягнення кінцевих цілей управління, та вчасно зреагувати на них, але й дозволять визначити, наскільки кардинальні зміни слід вносити в діяльність або заплановані показники, щоб забезпечити фінансову стійкість у довгостроковій перспективі.

Відповідно до виявлених причин відхилень, має бути розроблений комплекс управлінських впливів щодо коригування діяльності банків для забезпечення того, щоб кількісні та якісні параметри грошових потоків відповідали встановленим планами та були адаптованими до умов операційного середовища, в якому здійснюються діяльність.

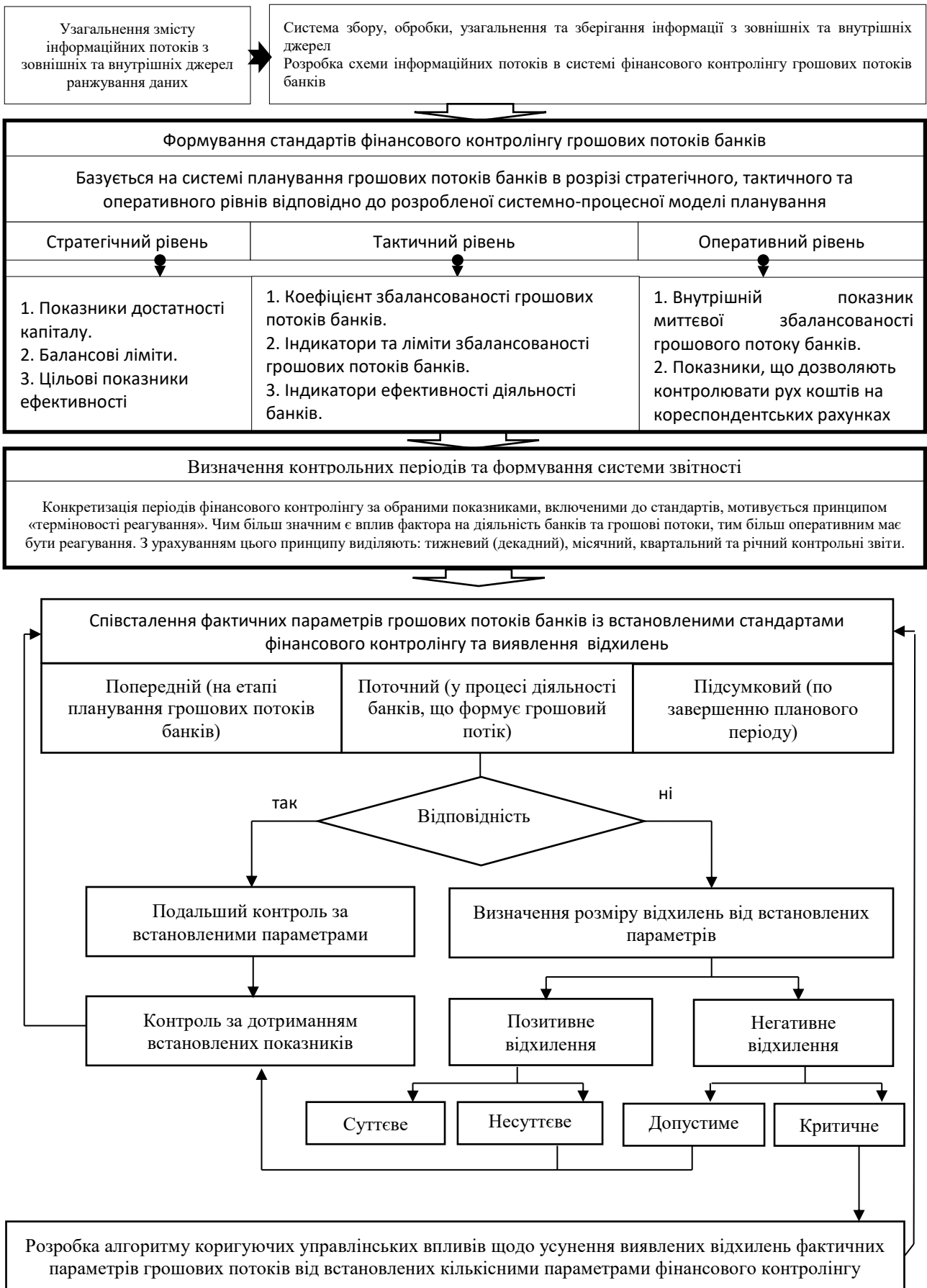

Рис. 1. Етапи проведення фінансового контролінгу при управлінні грошовими потоками банків [авторська розробка]

Отже, фінансовий контролінг грошових потоків призначений для виявлення як сприятливої, так і несприятливої зміни їх кількісних та якісних параметрів за сформованою системою цільових орієнтирів, лімітів, індикаторів стратегічного, тактичного та оперативного рівнів управління з метою нейтралізації негативних наслідків або використання можливостей, до яких можуть призвести результати вже прийнятих рішень, або зміни у операційному середовищі функціонування.

Але, слід визначити, що розвиток ІТ дозволив зробити величезний крок у пришвидшенні обробки банківської інформації, фінансового контролінгу тощо, тоді як комп'ютерні технології хоч і підвищили швидкість вирішення прикладних, передовсім пов'язаних із громіздкими обчисленнями, завдань, але не змогли замінити їх повністю.

На нашу думку використання фінансового контролінгу в банках в умовах діджиталізації дозволить:

- відстежити недоліки управління грошовими потоками на рівні управління даними в моделі Business Performance Management [1];
- обґрунтувати планування та прогнозування грошових потоків, які будуть вбудовані в загальну ІТ-інфраструктуру банку;
- забезпечити досягнення поставлених цілей, зокрема досягти планового рівня ефективності, не порушуючи фінансову стійкість та підтримуючи необхідний рівень ліквідності та відповідність інформаційного комплексу ІТ-стратегії банку;
- забезпечити стійке функціонування під час криз та нестабільності операційного середовища функціонування.

Список використаних джерел

1. Исаев Р. Методика построения эффективной системы регламентации банка и ее практическое применение [Электронный ресурс] / Р. Исаев. – Режим доступа : <http://betec.ru/index.php?id=06&sid=127>.
-

УДК 336.7

СІВКОВА К.О.,

Одеський національний економічний університет,

аспірантка кафедри банківської справи,

e-mail: sivkovak@ukr.net, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-8350-3134>

ОЦІНЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНИМ РИЗИКОМ БАНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Останнім часом комерційні банки все частіше приділяють пильну увагу оцінці операційного ризику та усвідомлюють необхідність управління ним. Така ситуація є наслідком збільшення кількості випадків значних збитків та втрат внаслідок реалізації операційного ризику. Національний банк України визначає операційний ризик як «імовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів унаслідок недоліків або помилок в організації внутрішніх процесів, навмисних або ненавмисних дій працівників банку або інших осіб, збоїв у роботі інформаційних систем банку або внаслідок впливу зовнішніх факторів» [1]. З даного визначення слідує, що джерелами операційного ризику в комерційному банку є недосконалість організації бізнес-процесів, дії персоналу банку, недоліки інформаційних систем, а також зовнішні чинники.

Реалізація операційного ризику відбувається через настання операційних випадків, які в свою чергу поділяються на наступні категорії:

- Внутрішнє шахрайство (крадіжки, шахрайство, ухиляння від виконання внутрішньої нормативно-правової бази банку);
- Кадрова політика (недотримання вимог трудового законодавства, розголошення особових даних працівників тощо);
- Клієнти, продукти і практика бізнесу (помилки під час обслуговування клієнтів, недосконалість банківських продуктів);
- Системні збої (порушення роботи програмного забезпечення, збої в електропостачанні, комп'ютерні віруси);

- Управління процесами (помилки, пов'язані з проведенням операцій з контрагентами, облікові помилки, втрата документації, подання некоректної звітності);
- Пошкодження активів (фізична втрата активів через ненавмисні або навмисні дії, або через стихійні випадки);
- Зовнішнє шахрайство (протиправні дії, вчинені сторонніми для банку особами). [2, с.138-139]

Яскравим прикладом реалізації операційного ризику в банках може бути Аграрний банк Китаю, який зазнав збитків у розмірі 497 мільйонів доларів після того, як був ошуканий працівниками мільярдера Го Венгуї. В іншому випадку вісім індійських банків зазнали збитків у розмірі 770 мільйонів доларів США у справі про шахрайство, пов'язане з засновником Kingfisher Airlines Віджай Маллою. Також нещодавно шведські банки зазнали фішингової атаки, під час якої хакери використали шкідливе програмне забезпечення, щоб отримати доступ до мереж банків, що дозволило їм перенаправляти платіжні доручення та відбирати кошти. Три з банків цієї країни зіткнулися з потенційними втратами в сумі близько 312 млн. дол. США. [4].

За даними основних 96 банків світу їх втрати з 2011 по 2016 рр. внаслідок реалізації операційного ризику склали близько 210 млрд. дол. США.

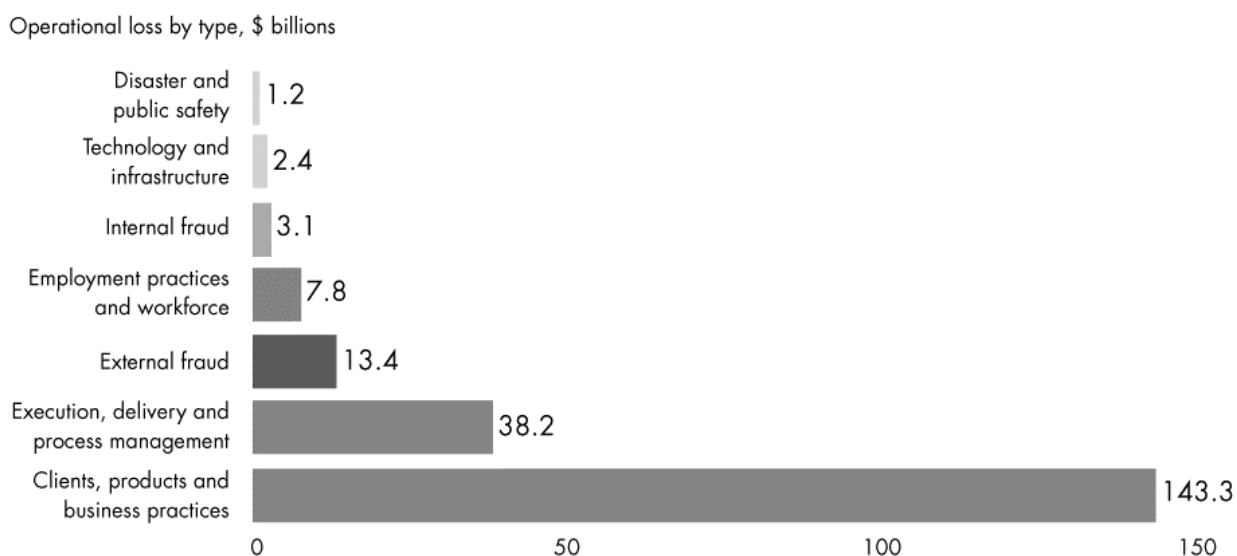

Рис. 1 Основні категорії операційних випадків у банках [3]

З рисунку 1 бачимо, що основною категорією операційних випадків, що призводять до втрат, є «клієнти, продукти і практика бізнесу».

Таким чином, в період активної цифровізації економіки в усьому світі спостерігається збільшення випадків реалізації операційного ризику в банках. Це потребує активного втручання центральних банків країн, наглядових органів, а також активної участі керівництв банків в реорганізації бізнес-процесів з метою мінімізації втрат від операційного ризику.

В Базельській угоді в залежності від складності проведення розрахунків виділяють підхід на засадах базових індикаторів, стандартизований та прогресивний підходи регулювання й менеджменту операційного ризику. Однак дані підходи мають ряд недоліків: прогресивний підхід дає можливість банкам зменшити необхідний розмір економічного та регулятивного капіталів, проте передбачає більший розмір збитків від реалізації операційного ризику; підхід на засадах базових індикаторів та стандартизований підхід використовують показник чистого доходу, у той час, як у кризові періоди відбувається збільшення рівня ризиків з одночасним зменшенням рівня доходу, підхід на основі базового індикатора також не враховує відмінності між окремими бізнес-напрямами. Тому в результаті досліджень Базельський комітет з банківського нагляду розробив стандартизований підхід, в якому застосовуються бізнес-індикатори, що дає можливість відображати експозицію операційного ризику банку залежно від структури бізнес-напрямів.[5]

Отже, сучасним банкам потрібно приділяти значну увагу операційним ризикам. Для того, щоб знизити операційний ризик банкам необхідно розробляти власні моделі оцінки, аналізу та управління ризиком. Також банкам рекомендовано вести власні бази даних подій операційного ризику, та застосовувати стандартизований підхід з використанням бізнес-індикаторів.

Список використаних джерел

1. Мінімальні вимоги до капіталу під операційний ризик [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=94992123>.

2. Деревська О.Б. Операційний ризик: категорії та управління / О.Б. Деревська / Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2010. - №1 (7). – С.137-140.

3. How Banks Can Manage Operational Risk [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.bain.com/insights/how-banks-can-manage-operational-risk/>.

4. Top 10 operational risks for 2018 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.risk.net/risk-management/5424761/top-10-operational-risks-for-2018>.

5. Жердецька Л.В. Розвиток методичних підходів до оцінки капіталу банків під операційний ризик /Л. В. Жердецька // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2016. - Вип. 3. - С. 125-129. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2016_3_26.

УДК 336.7

СИРЧИН О.Л.,

кандидат економічних наук, доцент,

Одеський національний економічний університет, Україна,

доцент кафедри банківської справи,

e-mail:aleks_syrchin@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-7206-4439

ПЛАНУВАННЯ У БІЗНЕС-МОДЕЛЯХ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Єдиний принцип управління, який забезпечує життєздатність банку, – це управління на основі поставлених цілей. Постановку якісних і кількісних цілей на майбутні періоди діяльності банку передбачає така функція управління як планування. Планування вирішує завдання щодо визначення цілей розвитку банку та конкретних шляхів їх реалізації на різних рівнях деталізації та тимчасових відрізках його діяльності. Оскільки банк повинен функціонувати безперервно, то в його управлінні постійно повторюється цикл: планування → виконання плану → контроль і коригування плану → планування тощо.

Уточнення теоретичних особливостей планування банківській діяльності засновано на теорії банківської справи, розглянутої у працях іноземних та

вітчизняних авторів [1-11]. Питання щодо науково-практичної цінності та обґрунтованості такого підходу до планування основних показників діяльності банку в сучасних умовах залишається відкритим.

У кожному банку практика розробки і прийняття рішень має певні особливості, зумовлені специфікою його діяльності, організаційною структурою, діючою системою комунікацій тощо. Разом з тим, є загальні характерні особливості процесу планування діяльності, де б він не здійснювався. Це той єдиний стрижень, який формує технологію розробки і прийняття плану в будь-якому банку.

Для вирішення поставлених завдань існує алгоритм процесу планування діяльності банку, який можна розділити на 8 етапів.

Перший етап – формування концептуальних основ діяльності банку на плановий період. Концепція розвитку формулюється власником і вищим керівництвом банку та містить місію, стратегічне бачення і основні цілі діяльності банку на плановий період.

Другий етап – аналіз вихідного стану банку і прогноз зовнішнього та внутрішнього середовища його діяльності.

Аналіз стану зовнішнього середовища діяльності банку проводиться в динаміці за низкою років з метою дослідження тенденцій, що склалися у розвитку національної економіки, банківського сектора, конкурентного середовища банку тощо. Прогноз зовнішнього середовища проводиться з урахуванням можливості реалізації банком своєї місії, досягнення позицій бачення і стратегічних цілей, сформульованих в концепції розвитку. Розвиток зовнішнього середовища діяльності банку в плановому періоді прогнозується за трьома сценаріями («найгірший, оптимальний і кращий сценарій») з розробкою переліку показників, достатніх для побудови фінансової моделі.

Аналіз стану внутрішнього середовища діяльності банку передбачає аналіз фінансового стану банку та ситуації щодо організаційної системи і системи управління.

Оцінка небезпек і можливостей – план повинен містити оцінку ринкових небезпек, а також ринкових можливостей досягнення цілей і завдань в кожному із сегментів, в яких банк діє або має намір діяти в майбутньому. Ця оцінка базується на аналізі вихідного положення ринку і відносної конкурентоспроможності.

Третій етап – розробка планових сценаріїв розвитку банку на плановий період і вибір із них базового сценарію.

Банк розробляє не менше трьох сценаріїв розвитку («найгірший, оптимальний і кращий») при несприятливих, усереднених і сприятливих умовах розвитку зовнішнього середовища. Кожен сценарій розвитку передбачає план і короткий опис дій банку щодо досягнення планових показників. Розроблені сценарії розвитку аналізуються на предмет можливості їх реалізації в реальності («оцінка ймовірності реалізації») і відповідності параметрам концепції розвитку. На основі результатів аналізу визначається базовий сценарій розвитку. Інші сценарії розглядаються як малоімовірні, але запасні варіанти дій банку на випадок, якщо виникне непередбачувана ситуація.

Четвертий етап – корективи плану в процесі його розробки.

Розробка плану – це ітеративний процес, в ході якого часто виникають ситуації «невідповідності» розділів плану між собою і необхідності внесення корективів до планів діяльності банку в цілому та його окремих напрямків (підрозділів) до тих пір, поки плани прийдуть в стан несуперечливої системи показників.

П'ятий етап – формування системи моніторингу реалізації плану.

Визначаються показники моніторингу, звітність, періодичність її складання, а також відповідальні особи за проведення моніторингу. Показники моніторингу ранжуються за двома напрямками:

– зовнішнє середовище діяльності банку – показники зовнішнього середовища ранжуються на предмет їх відповідності параметрам, що входять до основи плану;

– внутрішнє середовище діяльності банку – ранжуються показники, що включені до плану для окремих напрямків і заходів.

Шостий етап – формування системи показників, їх значень або контрольних цифр.

Значення показників, на які банк повинен «вийти» у випадку успішної реалізації плану подаються у вигляді планового балансу, плану доходів і витрат, плану заходів як в цілому по банку, так і за окремими напрямками діяльності та структурними підрозділами. Результати планування повинні відображати динаміку відповідних параметрів на весь період реалізації плану.

Сьомий етап – затвердження плану уповноваженим органом (наглядова рада, правління, дирекція філії тощо).

Восьмий етап – моніторинг реалізації плану та його коригування за результатами моніторингу; оцінка якості системи планування банку як ступінь збігу планових і фактичних даних (в ідеалі 100 %).

Перспективи подальших розробок за даною тематикою полягають у тому, що поєднання різних теоретичних підходів до планування з безліччю інструментів прогнозування і планування розширює методичні можливості застосування наукових підходів в практичній роботі щодо планування діяльності банків.

Список використаних джерел

1. Долан Э.Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Пер. с англ. – М.: Туран, 1996. – 448 с.
2. Друкер П. Энциклопедия менеджмента /Пер. с англ. – М.: Вильямс, 2004. – 432 с.
3. Кидуэлл Д.С., Петерсон Р.Л., Блэкуэлл Д.У. Финансовые институты, рынки и деньги / Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2000. – 752 с.
4. Кузнецова Л.В., Маслов Ю.К. Процеси організації планування фінансової діяльності банку. – Одеса: Пальміра, 2006. – 265 с.
5. Ларионова И. В. Управление активами и пассивами в коммерческом банке. – М.: Консалтбанкир, 2003. – 272 с.

6. Линдгрэн М., Бандхольд Х. Сценарное планирование: связь между будущим и стратегией / Пер. с англ. – М.: ОЛИМП БИЗНЕС, 2009. – 233 с.
 7. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента / Пер. с англ. – М.: Дело, 1997. – 494 с.
 8. Миллер Р.Л., Ван-Хуз Д.Д. Современные деньги и банковское дело / Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 856 с .
 9. Поморина М. А. Планирование как основа управления деятельностью банка. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 382 с.
 10. Роуз П. Банковский менеджмент / Пер. с англ. – М.: Дело ЛТД, 1995. – 768 с.
 11. Синки Дж. Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг / Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 1018 с.
-

Секція 4. Цифрові валюти: теоретичні засади та потенційний вплив на фінансову стабільність і монетарну політику

УДК 336.7

АНТОНЮК О.І.,

аспірант,

Одеський національний економічний університет,

викладач кафедри банківської справи,

e-mail:alena.antonyuk1978@gmail.com. ORCID ID 0000-003-4363-3273

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ

За умови відсутності шоків та наявності незначних дисбалансів банківський сектор економіки буде стабільним, що відповідає стану ринкової рівноваги та фазі стабільного зростання бізнес-циклу. На нашу думку, ключовим аспектом у визначенні фінансової стабільності є здатність банківського сектору економіки виконувати покладені на нього функції. Отже, у найбільш загальному визначенні фінансова стабільність банківського сектору економіки – це його здатність виконувати свої функції навіть в умовах негативного впливу зовнішніх чинників (шоків). Виникнення серйозних шоків може призвести до фінансової волатильності, що втілюватиметься у коливанні окремих індикаторів, проте не призведе до порушення функцій банківського сектору та не розповсюджуватиметься на інші сектори. Хоча наявність такої волатильності й потребує уваги з боку регулятора.

Уразливість банківського сектору економіки («крихкість») являє собою дуже небезпечну ситуацію, коли навіть незначний шок може мати значний негативний ефект погіршення стану системи. Наприклад, одним із джерел такої вразливості є визначальний вплив ліквідності на формування цін на активи. Як відомо із вітчизняного досвіду, значні дисбаланси ліквідності та відкриті валютні позиції зумовили значний негативний ефект світової фінансової кризи

на вітчизняну банківську систему. Проте, якби зовнішній шок був меншим, банківська система була б здатна до більш швидкого відтворення. І, нарешті, наявність серйозних дисбалансів та потужний зовнішній шок здатні призвести до фінансової нестабільності, або, іншими словами – фінансової кризи.

У найбільш загальному визначенні криза (фінансова нестабільність) – це «час значних труднощів та небезпеки» або «переломний момент фінансової нестабільності, коли мають місце важливі зміни, що характеризують відновлення». Однак деякі науковці вважають, що криза є фазою економічного циклу, яка характеризується значним та раптовим скороченням показників, а подальше скорочення вважається депресією. Тобто по суті сама криза ототожнюється зі спадом чи рецесією. На підтримку такого підходу можна навести наступне визначення: «Фінансова криза – це ситуація, коли вартість активів фінансових інститутів різко падає. Як правило, фінансова криза супроводжується набігами вкладників (панікою), за яких інвестори намагаються якнайшвидше позбавитися активів та/або отримати гроші зі своїх рахунків. Панічні настрої спричинені очікуванням падінням вартості активів» [1]. Схожий висновок роблять у своєму дослідженні й румунські вчені, які зазначають, що фінансові криза являє собою різке скорочення економічних та фінансових індикаторів, дисбалансів між пропозицією та попитом на гроші, падінням цін на активи, що супроводжується банкрутством фінансових інститутів, передусім банків. Натомість Ф. Мишкін визначає фінансову кризу як «порушення» фінансових ринків, коли значно погіршуються проблеми несприятливого відбору та асиметрії інформації» [2]. Більшість науковців визначають кризу як «погіршення стану фінансових ринків», пов'язують її із фінансовою нестабільністю чи акцентують увагу на порушенні фінансовою системою її функцій. Узагальнюючи, можна зробити висновок, що фінансова криза є порушенням економічної рівноваги (накопичення дисбалансів) та протилежністю фінансової стабільності банківського сектору економіки, а раптове виникнення відбувається за рахунок несприятливої події (шоку).

Вважаємо, що передумовами, які формують загрозу негативного впливу криптовалют на фінансову стабільність, є наступні: асиметрія інформації, моральний ризик та бульбашки цін на активи.

Асиметрія інформації (або інформаційна асиметрія, англ. – information asymmetry) на банківському ринку виникає внаслідок більшої обізнаності банку стосовно якості своїх активів, іншими словами – вкладники, покупці кредитних свопів та інші контрагенти не завжди володіють повною інформацією стосовно фінансового стану банку. Водночас варто додати, що асиметрія інформації спричиняє наявність морального ризику. Поняття морального ризику з'явилося у межах теорії контрактів та означає, що одна зі сторін угоди недобросовісно уклала договір, надала невірну інформацію про свої активи, зобов'язання або кредитоспроможність. Крім того, моральний ризик також може означати, що сторона угоди прийматиме надмірні ризики з метою максимізації власного прибутку. У банківському секторі економіки варто зауважити такі напрями прояву морального ризику: з боку банків – приховування свого фінансового стану та якості кредитного портфеля з метою залучення вкладників й максимізації прибутку; з боку позичальників – приховування реального фінансового стану для отримання позички; з боку вкладників – вкладення коштів без оцінки фінансового стану банків, сподіваючись на компенсацію від держави; з боку системних банків – проведення ризиковою діяльності з метою збільшення доходів, сподіваючись на підтримання їхнього фінансового стану з боку регулятора. Асиметрія інформації разом із моральним ризиком, а також так звана ринкова недальноглядність (myopia) призвели до викривлення оцінок банківських активів, що підлягали сек'юритизації та продажу (покупці формували своє судження, базуючись на оцінці рейтингових агентств та експертів). Водночас схильність економічних суб'єктів до колективної поведінки призводить до виникнення феномену колективного морального ризику – прийняття банками надмірних ризиків та можливість виникнення ситуації «too many to fail», коли банки вкладають кошти у схожі активи (кредитування певних секторів, купівля фінансових інструментів тощо). У

дослідженнях С. Бхаттачарья, А. Гейла, Д. Доу та Ф. Хейдера зазначається, що у більшості випадків моральний ризик відіграє ключову роль у спотворенні мотивів фінансових інститутів [3, 4]. Колективний моральний ризик у даному випадку полягає в тому, що фінансові інститути (та й інші економічні суб'єкти) прийматимуть надмірний ризик у пошуках короткострокового прибутку, що в сукупності призведе до неможливості всієї фінансової системи виконувати свої функції, реалізації системного ризику та кризових наслідків.

Зазначені вище передумови (асиметрія інформації, моральний ризик та бульбашки цін на активи) без належного регулювання здатні стати джерелом таких системних ризиків – макроекономічна нестабільність та ризик платіжних систем.

Макроекономічна нестабільність виникатиме у випадку інертної поведінки центрального банку у відповідь на розвиток криптовалют. Трансмісійний механізм виникнення такої нестабільності можна описати наступним чином: паперова валюта застаріла, а центральний банк не емітує власну цифрову валюту → всі платежі здійснюються за допомогою приватних грошей (включаючи віртуальні валюти). Науковці та практики зазначають, що стрімкий розвиток приватних валют можуть призвести до ситуації, в якій національні економіки не матимуть жодного функціонального законного платіжного засобу [5]. Системні ризики в платіжних системах виникають внаслідок їхньої властивості до збільшення прибутків від масштабів діяльності. Тому, за відсутності конкуренції з боку централізованих цифрових валют, вся платіжна система може стати квазімонополістичною. А за таких обставин будь-яка істотна операційна проблема в платіжній мережі може становити значний ризик для всієї фінансової системи та макроекономіки.

Список використаних джерел

1. Електронний словник економічних термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.investopedia.com/terms/m/moralthazard.asp>

2. Bernanke B., Mishkin F. (1997): Inflation Targeting: A new Framework for Monetary Policy?, NBER Working Paper No. 5893. Available at: <http://www.jstor.org/stable/2138238>
 3. Bhattacharya S. and D. Gale (1987) Preference Shocks, Liquidity and Central Bank Policy, in W. Barnett and K. Singleton (eds.), New Approaches to Monetary Economics, Cambridge University Press, 69-88.
 4. Dow J. (2000) What Is Systemic Risk? Moral Hazard, Initial Shocks, and Propagation // Monetary and economic studies/DECEMBER 2000. // <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.201.983&rep=rep1&type=pdf>
 5. Nicolaisen, Jon (2017). "What Should the Future Form of Our Money Be?" Available at: <http://www.norges-bank.no/en/published/speeches/2017/2017-04-25-dnva/>.
-

УДК 336.74

БЕРЕСЛАВСЬКА О.І.,

доктор економічних наук, професор,

Університет ДФС України, завідувач кафедри,

e-mail: bereslav@bigmir.net, ORCID ID 0000-0001-8856-2478

КРИПТОВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ: БУТИ ЧИ НЕ БУТИ

У сучасному світі цифровізації грошей криптоактиви стали закономірним явищем та деяким прообразом майбутнього, яке очікує на глобальні фінансові ринки. Унеможливлення заперечення даного явища обумовило центральні банки розвинених країн висловити свою позицію і визнати, що поява віртуальних грошей і технології блокчейн є однією з великих революцій, спроможних здійснити докорінний переворот у їх діяльності та системі банківських платежів. Актуальність даної проблеми створює підґрунтя для дослідження поведінки центральних банків в епоху цифровізації грошей.

Свого часу з появою та розповсюдженням Інтернету деякі вчені та практики задавалися питанням, чи стануть центральні банки потрібними в результаті прогресу в сфері інформаційних технологій [1,2]. І хоча світовий досвід підтверджує, що центральні банки ще мають сильні позиції на грошовому ринку, посилення ролі криптоактивів у здійсненні розрахунків та зростання попиту на них, заново поновило ці дискусії. На сьогодні ще важко погодитися з тим, що у недалекому майбутньому ці активи стануть альтернативними платіжними засобами та розрахунковими одиницями, які зведуть до мінімуму попит на фіатні гроші країн світу. Якщо це станеться, то вже зараз актуалізується питання, чи потрібно центральному банку протистояти цим процесам і почати емісію своєї власної криптовалюти.

Більшість центральних банків розвинених країн тільки вивчають ідею випуску своєї цифрової валюти і не поспішають до її практичної реалізації. Зокрема, керівництво ФРС США вважає, що у технології випуску криптовалюти є певні проблеми, з якими необхідно розібратися, перш чим планувати запуск урядових криптовалют. ЕЦБ взагалі дотримується думки, що біткоїн – це не валюта, а «середньовікова тюльпаноманія» і що в теперішній час вплив цифрових валют на економіку Єврозони обмежений, тому вони не представляють загрозу грошовій монополії центрального банку. Народний банк Китаю зазначає, що повністю контролює ситуацію на ринку криптовалют і умови для освоєння цієї технології в нього вже визріли. Центральні банки Японії, Німеччини, Франції, Індії, Канади і Австралії дуже обережно ставляться до ідеї випуску власних криптоактивів і не форсують цей процес. В той же час, Нідерландський банк два роки тому створив власну криптовалюту під назвою DNBcoin для внутрішнього обороту, щоб краще зрозуміти як це працює. У кінці лютого 2018 р. Венесуела випустила криптовалюту El Petro, намагаючись побороти інфляцію в країні, яка за попередні 12 місяців склала 6147% [3].

Криптоактиви є закономірним результатом розвитку фінансових технологій в епоху глобалізації, тому не випадково їх поява співпала з першою кризою вже сформованої глобальної економіки у 2007-2009 рр. Вихід з цієї

кризи неминуче передбачав появу проривних фінансових технологій, адекватних викликам сучасної епохи, а закономірним продуктом таких технологій стали криптовалюти.

Ринок криптвалюти знаходиться у стадії розвитку, а його капіталізація щодня змінюється. Це пояснюється тим, що криптоактиви є занадто волатильними та ризикованими і тому вони поки не є загрозою для фіатних грошей. Більше того, ці активи не користуються такою ж довірою громадян, як національні гроші. На сьогодні операції з ними супроводжуються випадками шахрайства, зломів гаманців, а також асоціюються з незаконною діяльністю. Однак постійні технологічні інновації можуть усунути деякі з цих недоліків. Для стримування потенційного конкурентного тиску з боку криптоактивів центральні банки повинні проводити ефективну монетарну політику.

Криптоактиви набувають ринкової вартості в результаті обміну на інші валюти та у процесі здійснення платежів і використання в якості засобу збереження вартості. На відміну від вартості фіатних грошей, яка закріплюється монетарною політикою і їх статусом законного платіжного засобу, вартість криптоактивів формується виключно на очікуваннях того, що інші особи також будуть їх цінувати і використовувати. Оскільки вартісна оцінка, головним чином, існує на переконаннях, які недостатньо добре зафіксовані, коливання цін є сильним.

Деякі криптоактиви, такі як біткойн, мають невеликий інфляційний ризик, оскільки їх пропозиція є обмеженою. Однак їм не вистачає трьох важливих функцій, виконання яких необхідно в рамках стабільних монетарних режимів: захист від ризику структурної дефляції, здатність гнучко реагувати на тимчасові шоки в сфері попиту на гроші і тим самим згладжувати економічний цикл, а також здатність виступати в якості кредитора останньої інстанції.

Як засіб обміну, криптоактиви мають певні переваги. При їх використанні, по-перше, зберігається значний ступінь анонімності, притаманний готівці; по-друге, існують можливості проводити операції на великій відстані; по-третє, розрахункова одиниця операції (наприклад, біткойн)

потенційно може розподілятися на більш дрібні. Ці властивості роблять криптоактиви особливо привабливими для мікроплатежів в умовах нової цифрової економіки, заснованої на колективному використанні і послугах.

На відміну від банківських переказів, кліринг і розрахунки за операціями з використанням криптоактивів можуть швидко відбуватися без участі посередника. Ці переваги стають особливо очевидними при трансграничних платежах, які є дорогими, складними і непрозорими. Нові послуги, що використовують технології розподіленого реєстру і криптоактиви, скоротили час, необхідний для проходження трансграничних платежів з днів до секунд, минаючи кореспондентські банківські мережі. Тому не можна виключити можливість того, що деякі криптоактиви в кінцевому підсумку будуть широко використані і стануть виконувати майже всі функції грошей в регіонах або приватних мережах електронної торгівлі.

У більш масштабному плані зміцнення ролі криптоактивів і широке впровадження технологій розподіленого реєстру можуть вказувати на перехід від платіжної системи на основі облікового запису до такої системи, яка базується на вартості або токенах [4]. У системах, заснованих на обліковому запису, передача вимог реєструється на рахунок у посередника, такого як банк. І навпаки, системи на основі вартості або токена зводяться просто до передачі об'єкта платежу, такого як товар або валюта. Якщо вартість або справжність об'єкта платежу прозоро перевіряється, операція пройде незалежно від довіри до посередника або контрагенту.

Такі зрушення можуть також передвіщати зміну способу створення грошей в епоху цифрових технологій: від кредитних грошей до товарних грошей, в результаті чого повністю замкнеться коло і тоді людство повернеться до тієї ситуації, в якій знаходилося декількома сторіччями раніше. У ХХ столітті гроші базувалися переважно на кредитних відносинах: гроші центрального банку (або грошова база) представляють собою кредитні відносини між центральним банком і громадянами (у разі готівки), а також між

центрального банку і банками другого рівня (у разі резервів). Гроші банків (вклади до запитання) являють собою кредитні відносини між банком і його клієнтами. Криптоактиви, навпаки, не засновані на будь-яких кредитних відносинах, не є зобов'язаннями будь-яких компаній і більше схожі на товарні гроші за своїм характером [5, с.15].

Економісти до теперішнього часу продовжують дискусії щодо походження грошей і про те, чому устрій грошових систем протягом усієї історії чергувався між товарними і кредитними грошима. Якщо криптоактиви дійсно приведуть до підвищення ролі товарних грошей в епоху цифрових технологій, попит на гроші центрального банку, швидше за все, знизиться [5, с.15].

У цьому контексті постає питання, чи будуть ці зрушення мати значення для монетарної політики і чи зменшать попит, що знизився на гроші ЦБ, а також – на здатність останніх контролювати короткострокові процентні ставки? ЦБ зазвичай проводять монетарну політику шляхом встановлення короткострокових процентних ставок на міжбанківському ринку на резерви (або за допомогою залишків на клірингових рахунках, які вони утримують в центральному банку. В роботі М.Кінга робиться припущення, що припинення статусу монопольного постачальника таких резервів дійсно позбавить ЦБ можливості здійснювати монетарну політику [1].

Серед економістів немає згоди щодо того, чи будуть потрібні істотні коригування балансів ЦБ для зміни процентних ставок в світі, де зобов'язання центрального банку перестали виконувати будь-які функції розрахунку. Чи буде потрібно центральному банку купувати і продавати багато криптоактивів для того, щоб змінювати процентні ставки в світі цифрових грошей?

Незважаючи на ці розбіжності, головне питання залишається аналогічним – наскільки буде важливою монетарна політика ЦБ. Для Б. Фрідмана реальна проблема полягає в тому, що «...процентні ставки, які може встановлювати ЦБ ... стають менш тісно (до певної межі) пов'язані з процентними ставками і цінами на інші активи, які мають значення для операцій» [6]. Іншими словами,

якщо гроші ЦБ більше не визначають розрахункову одиницю для більшості видів економічної діяльності (і якщо розрахункові одиниці замість цього надаються криптоактивами), тоді монетарна політика ЦБ стає неактуальною. Доларизація в деяких країнах, що розвиваються, є свого роду аналогом цього. Коли значна частина внутрішньої фінансової системи працює з іноземною валютою, монетарна політика стосовно національної валюти стає відірваною від місцевої економіки.

Висновок. Для того, щоб уникнути загроз щодо посилення конкурентного тиску з боку криптоактивів, ЦБ повинні:

1. Здійснювати ефективну монетарну політику.
2. Урізноманітнити свої заходи щодо підвищення ефективності та стабільності фіатних грошей.
3. Посилити відповідальність за використанням криптоактивів у сфері обігу шляхом суворого застосування заходів з попередження відмивання грошей і фінансування тероризму, посилення захисту споживачів і дієве оподаткування криптооперацій.
4. Підвищувати привабливість своїх грошей для використання їх у якості засобів платежу та збереження вартості.

Список використаних джерел

1. King M. Challenges for Monetary Policy: New and Old. Speech delivered at a symposium sponsored by the Federal Reserve Bank of Kansas City, Jackson Hole, WY, August 27. 1999. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/speech/1999/challenges-for-monetary-policy-new-and-old> (дата звернення 17.05.2019).
2. Woodford M. Monetary Policy in a World without Money. *International Finance*. Vol 3 (2). 2000. P. 229–260. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-2362.00050> (дата звернення 17.05.2019).
3. Что говорят центральные банки мира о Биткоине. URL: <https://cryptocurrency.tech/chto-govoryat-tsentralnye-banki-mira-o-bitkoine/> (дата звернення 12.04.2019).

4. He D., Ross L., Vikram H., Tommaso M., Nigel J., Mikari K., Tanai K., Céline R., and Hervé T. Fintech and Financial Services: Initial Considerations. IMF Staff Discussion Note 17/05, International Monetary Fund, Washington, DC.2017. URL: <https://www.imf.org/~media/Files/.../2017/sdn1705.ashx> (дата звернення 20.05.2019).

5. Дун Хэ. Денежно-кредитная политика в цифровую эпоху. Финансы и развитие. Июнь, 2018. С.13-16.

6. Friedman B. Decoupling at the Margin: The Threat to Monetary Policy from the Electronic Revolution in Banking. International Finance. Vol 3 (2). 2000. P.261–272. URL: <http://www.nber.org/papers/w7955.pdf> (дата звернення 20.09.2018).

УДК 336.02

ГОНЧАРЕНКО О. М.,

доктор економічних наук, доцент,

Одеський національний економічний університет,

декан факультету фінансів та банківської справи,

e-mail: engoncharenko@ukr.net, ORCID ID 0000-0002-6298-9024

СЛАТВИНСЬКА М. О.,

кандидат економічних наук, доцент,

Одеський національний економічний університет,

доцент кафедри фінансів,

e-mail:slatma81@gmail.com, ORCID ID 0000-0002-7356-1189

КООРДИНАЦІЯ МОНЕТАРНОЇ І ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИК В УКРАЇНІ

Зміни, які відбуваються в суспільстві та соціально-економічній системі викристалізують проблеми щодо реалізації соціальної функції держави й завдань сталого розвитку. Це, у свою чергу, передбачає залучення достатнього обсягу фінансових ресурсів як визначального чинника повноти забезпечення темпів соціально-економічного розвитку і вимагає пошуку альтернативних шляхів

зростання фінансового потенціалу країни та підвищення стандартів життя населення. Останнє актуалізує необхідність координації монетарної і фіскальної політик з метою ефективного управління державними запозиченнями та зниження державного боргу. Протягом 2014 - 2018 рр. державний борг перевищує допустимі норми та складає більше 60% ВВП.

Емпіричні дослідження дають підстави стверджувати, що протягом 2014-2017 рр. в Україні відбувалося домінування фіскальної політики над монетарною, і це доводить недосконалість механізму координації цих політик. Наслідком цього стало зростання державного боргу та поглиблення фіскальних дисбалансів, посилення фінансілізації і макрофінансової нестабільності в Україні.

Варто зазначити, що як фіскальна так і монетарна політики є складовими фінансової політики держави, і вони мають бути скоординовані між собою заради досягнення поставлених цілей фінансової та економічної політик держави. У цьому контексті В. В. Зимовець зазначає, що точкою дотику монетарної та фіскальної політики є бюджетний дефіцит і політика державного боргу. Саме припустимі розміри бюджетного дефіциту є тим параметром, через який інтегруються фіскальна і монетарна політики [1, с.35].

З цього приводу Д. Уелдон зауважує, що в той час коли операції фінансової системи погіршуються, фіскальні та грошові стимули впливають на економіку по різному [2]. Тому координація монетарної і фіскальної політик має провадитись із врахуванням соціально-економічних проблем які назріли в країні. Саме такий підхід обирають провідні країни світу, розробляючи власну модель координації монетарної та фіскальної політики.

Ефективність налагодження узгодженості між фіскальною та монетарною політиками визначає ефективність фінансової політики в цілому. Форма та зміст взаємодії залежить від специфічних рис кожної країни, глибини її фінансового ринку, валютного режиму, існуючої інституційної архітекτονіки тощо [3].

Наприклад, у Польщі центральний банк на засіданні Комітету з управління державним боргом у присутності представників Міністерства фінансів дає власну оцінку основних показників державного бюджету, а у Чехії координація відбувається через систематичні консультації з інституціями щодо питань економічної політики. Натомість, Туреччина використовує режим інфляційного таргетування, у зв'язку з чим, уряд прилюдно підтверджує направленість бюджетної політики на досягнення встановленого інфляційного орієнтира на рівні 5,5% [4].

В Україні координація фінансової та монетарної політик ґрунтується на основних макроекономічних показниках розвитку на наступний рік, прогнозних і програмних документах економічного та соціального розвитку, основних засадах грошово-кредитної політики та основних напрямках бюджетно-податкової політики [5,с.309; 6]. При цьому взаємодія зводиться до взаємного повідомлення про очікувані показники розвитку. Міністерство економіки України надає прогноз основних макроекономічних показників Міністерству фінансів та Національному банку для розробки ними своїх прогнозних і програмних документів, а НБУ на їх основі розробляє Основні засади грошово-кредитної політики, на базі яких уряд формує проект бюджету. Тоді як їх координація повинна бути транспарентною та здійснюватись із залученням зацікавлених інституцій. Адже успішність та ефективність розвитку економіки залежить від здатності уряду і Національного банку координувати свої дії.

В цьому контексті доречною є точка зору А. Вдовиченка, який стверджує, що «ігнорування урядом цілей центрального банку призводить до зниження ефективності інструментів монетарної політики. Як наслідок, центробанку стає складніше скеровувати інфляцію до цілі, і нестабільна та непередбачувана інфляція створює проблеми для досягнення цілей фінансової політики» [7]. Проблема поглиблюється ще й з огляду на те, що фінансова політика, як стверджують В. Мускателлі і П. Тіреллі, [8] залишається єдиним

можливим каналом впливу на економічну активність у країнах – членах Євросони в умовах централізації монетарної влади ЄЦБ.

З огляду на зазначене та з метою координації фіскальної і монетарної політик варто здійснювати їх реалізацію на базі поєднання дискреційної та недискреційної політики із застосуванням нормативно закріплених принципів, правил, які визначають основні напрями, цілі, завдання цих політик на довгостроковий та середньостроковий період із поєднанням монетарних і немонетарних інструментів забезпечення макрофінансової стабільності; передбачити розробку не лише монетарної стратегії а й фіскальної стратегії з чітко сформульованими правилами та принципами фіскальної політики, зокрема щодо дефіциту бюджету та боргової політики.

Список використаних джерел

1. Зимовець В. В. Державна фінансова політика економічного розвитку / Владислав Вікторович Зимовець; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозування. – К., 2010. – 356 с.
2. Weldon Duncan Monetary and fiscal incentives are not the same thing May 22, 2012. - URL::<http://touchstoneblog.org.uk/2012/05/monetary-and-fiscal-stimulus-are-not-the-same-thing/>
3. Серебрянський Д.М. Капелюш А.А. Світові тренди фіскально-монетарної взаємодії URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvbdfa_2014_26_35.pdf
4. Полозенко Д. В. Монетарна і фіскальна політика в умовах бюджетного дефіциту України. Економіка АПК, 2015, №2. С.36-42. URL: http://eaprk.org.ua/sites/default/files/eaprk/15_02_36-42.pdf
5. Мищенко С.В. Проблемы устойчивости денежного обращения / С.В. Мищенко. – М.: Новые знания, 2014. – с. 399.
6. Коваленко В. В., Коренева О. Г. Координація грошово-кредитної та фіскальної політики та їх вплив на економічне зростання в Україні. Науково-виробничий журнал «Бізнес - навігатор». 2017. № 3 (42). 137-142. URL: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/66820/3/Kovalenko_Koreneva_Coordination_of_monetary.pdf

7. Міщенко В. І., Міщенко С. В. Розвиток механізмів координації монетарної та бюджетної політики в контексті подолання наслідків банківської кризи. URL: <http://fkd.org.ua/article/download/109936/105466>

8. Вдовиченко А. Кабмин и НБУ – партнеры или «автономии» URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2018/05/30/637280/>

УДК 336.7

ЖЕРДЕЦЬКА Л.В.,

доктор економічних наук, доцент,

Одеський національний економічний університет,

доцент кафедри банківської справи,

e-mail: lzherdetska@gmail.com, ORCID ID 0000-0001-5398-868X

ЦИФРОВІ ВАЛЮТИ В КОНТЕКСТІ ТРАДИЦІЙНОЇ МОНЕТАРНОЇ ТЕОРІЇ

Сучасні умови розвитку фінансових ринків характеризуються масштабними змінами: появою нових криптовалют, технологій, бізнес-моделей, форм угод тощо. Тенденції зростання електронної комерції зумовлені постійним запровадженням інновацій для задоволення попиту клієнтів в технологіях, підвищення зручності користування, зростання ефективності та скорочення транзакційних витрат. Ці тенденції зумовили появу інноваційних та гнучких учасників на глобальному фінансовому ринку – FinTech-фірм та цифрових екосистем. Вони створюють посилену конкуренцію для вже існуючих банків. Однак в умовах недостатнього доступу до клієнтської бази, досвіду у фінансовій галузі, довіри клієнтів і надійної глобальної інфраструктури, нині ці структури здійснюють свою діяльність відокремлено. Отже, розвиток фінансових технологій та цифрових валют, з одного боку створює загрози погіршення фінансової стабільності, а з іншого, - формує нові можливості у проведенні розрахунків. Варто додати, що особливої актуальності

дана тема набуває в умовах сучасного розвитку банківської індустрії та одночасного зростання віртуального ринку.

Пропозиції щодо розвитку фінансових технологій висловлювали багато відомих вчених економічної науки. Віддаючи належне напрацюванням учених-економістів необхідно зауважити, що теоретико-методологічні засади цифрових валют залишаються недостатньо розробленими. Ураховуючи зазначене вище, мета представленого дослідження є формування теоретичних засад цифрових валют в контексті традиційної монетарної теорії.

Досягнення мети дослідження потребує обґрунтування типології віртуальних валют та їхньої сутності (табл. 1).

Таблиця 1

Типологія цифрових валют та їхні сутнісні характеристики

Сутнісні характеристики		Типологія		
Властивості	<i>Форма</i>	Цифрові валюти		
	<i>Централізація/регулювання</i>	Центрального банку	Приватні	
	<i>Конвертабельність</i>		Неконвертабельні у гроші	Криптовалюти
Функції грошей	<i>Засіб платежу</i>	+	+/-	+
	<i>Міра вартості</i>	+	-	--/+
	<i>Зберігання вартості</i>	+/-	--/+	+/--

Джерело: власна розробка за даними [1, 2, 3].

Визначаючи сутність цифрових валют, необхідно передусім розмежувати поняття «цифровий» та «віртуальний». В Оксфордському словнику віртуальний визначається як такий, що «фізично не існує та зроблений програмним забезпеченням» [4]. Натомість у Філософському енциклопедичному словнику надається більш широке трактування: «... використовується пояснення, опису й аналізу як об'єктивно існуючих предметів (абсолютно тверде тіло, абсолютно сухе повітря, абсолютно рівна поверхня, ідеальний газ), так і штучно створених сучасними інформаційними технологіями, зокрема комп'ютерною технікою (програмне забезпечення, ігри тощо)» [5]. Цифровий означає «використанням комп'ютерних технологій», такий, що «стосується, використовує або зберігає дані або інформацію у вигляді цифрових сигналів» [4]. Враховуючи зазначене

вище, варто погодитися із думкою, що цифрова валюта – це узагальнююче поняття, яке включає віртуальну валюту, та, по суті, характеризує лише форму [2]. Іншими словами, на відміну від віртуальної валюти, цифрова валюта охоплює більшу групу, яка представляє грошові активи в цифровій формі. Залежно від централізації (регулювання) можна виділити централізовані та приватні цифрові валюти. До централізованих валют відносяться цифрова валюта центральних банків (CBDC), які являють собою цифрову форму фіатних грошей певної країни та емітуються і регулюються компетентним грошовим органом країни. Ще однією вагомою властивістю цифрових валют є їхня конвертабельність – можливість вільно обмінюватися на грошові одиниці. У цьому контексті варто виділити неконвертабельні (Інтернет або купони мобільного зв'язку, милі авіакомпанії, ігрові монети тощо) та конвертабельні (цифрові валюти центральних банків та криптовалюти) валюти. Криптовалюти (наприклад, Bitcoin, Ethereum тощо) вважаються частиною групи віртуальних валют. Криптовалюта використовує технологію криптографії, яка забезпечує збереження та автентичність транзакцій, а також допомагає керувати та контролювати створення нових одиниць валюти. Такі криптовалюти існують і обертаються через спеціалізовані мережі, засновані на технології блокчейн, які відкриті для загальної публіки.

Вагомою складовою розкриття суті цифрових валют є оцінка виконання ними функцій грошей. Варто зауважити, що в сучасній економічній літературі виділяють три основні функції грошей [1, 3]: засіб платежу, міра вартості та зберігання вартості.

Функція засобу платежу означає, що гроші виконують роль посередника в обміні товарів і забезпечують їхній обіг. Цю функцію виконують усі досліджувані типи цифрових валют: цифрові валюти центральних банків, приватні криптовалюти (залежно від рівня довіри до емітента) та неконвертабельні валюти (які обмежено використовуються для здійснення платежів лише на окремі види товарів – мобільні послуги, авіаквитки та ін.).

Можна зробити висновок, що функція засобу платежу є основною при наданні певному активові статусу валюти.

Функція міри вартості полягає у здатності грошей як загального еквівалента вимірювати вартість усіх інших товарів, надаючи їй форму ціни. Цифрові валюти центральних банків є цифровою формою національних валют, тому у межах національної економіки виконують цю функцію; в окремих випадках ця функція може бути притаманна й криптовалютам, а неконвертабельні валюти її не виконують.

Функція зберігання вартості означає придатність валюти/активу для створення заощаджень й накопичення капіталу, зберігаючи при цьому купівельну спроможність такого активу в майбутньому. Можна казати про умовне виконання неконвертабельними валютами цієї функції, оскільки можливості й напрями їхнього використання в майбутньому обмежені певним товаром чи послугою. Цифрові валюти центральних банків в цілому виконують цю функцію, проте на тривалість формування таких заощаджень суттєвий вплив здійснює рівень інфляції. Криптовалюти також здатні виконувати функцію зберігання вартості, проте її виконання суттєво обмежується волатильністю вартості криптовалют та супутніми ризиками.

Отже, цифрові валюти – це сукупність різноманітних засобів платежу, які об'єднує форма функціонування. Залежно від властивостей та виконуваних функцій можна виділити централізовані валюти, неконвертабельні валюти та криптовалюти. Нині серед науковців та практиків все більший інтерес та стурбованість з точки зору впливу на фінансову стабільність викликають криптовалюти, що й зумовлює пріоритетні напрями подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. He, D., Habermeier, K., Leckow, R., Haksar, V., Almeida, Y., Kashima, M., Kyriakos-Saad, N., Oura, H., Saadi Sedik, T., Stetsenko, N., & Verdugo Yepes, C. (2016). IMF Staff Discussion Note: Virtual Currencies and Beyond: Initial Considerations. USA: INTERNATIONAL MONETARY FUND. doi: <https://doi.org/10.5089/9781498363273.006>

2. Electronic Dictionary. Virtual Currency Available at: <https://www.investopedia.com/terms/v/virtual-currency.asp> Date of reference 28/06/2019
 3. Michael D. Bordo & Andrew T. Levin, (2017). "Central Bank Digital Currency And The Future Of Monetary Policy," Economics Working Papers 17104, Hoover Institution, Stanford University.
 4. Oxford Electronic Dictionary. Virtual. Available at: <https://www.lexico.com/en/definition/virtual> Date of reference 28/06/2019
 5. Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; голов. ред. В.І. Шинкарук. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
-

УДК 336.7

ЗВЕРЯКОВ М.І.,

доктор економічних наук, професор,

Одеський національний економічний університет,

ректор

e-mail: rector@oneu.edu.ua, ORCID ID 0000-0003-0039-5068

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ

Глобалізація та інтеграція – об’єктивні та невід’ємні риси розвитку сучасних світових економічних відносин. Однак для розвинених країн глобалізація пов’язана із більш широкими перспективами й універсальними можливостями, у той час як трансформаційні економіки змушені вибирати або залежність та ізоляцію, або модернізацію задля того, щоб якнайшвидше досягнути рівня розвинених країн та мати рівні умови у глобальному економічному середовищі. Україні для того, щоб мати можливість брати участь у формуванні міжнародної економічної структури, потрібно враховувати вплив іноземної конкуренції.

У сучасних умовах розвитку економіки України необхідно здійснювати податково-бюджетну та грошово-кредитну політики, спрямовані на сприяння

розвитку реального сектору економіки. Варто зауважити, що в умовах економічного спаду вкрай важливою є реалізація антициклічної податково-бюджетної і грошово-кредитної політик. При цьому важливими передумовами досягнення позитивних результатів антициклічної політики є макроекономічна й фінансова стабільність, а також мінімізація диспропорцій в економіці.

Центральні банки країн світу послабили монетарну політику у відповідь на фінансову кризу, що розпочалася в 2007-2008 рр. Водночас, починаючи з 2010-2011 рр., глобальна монетарна політика стає більш нейтральною, а диференціація за окремими країнами зростає: більшість центральних банків підвищили рівень ставок за виключенням Федеральної резервної системи та Банку Англії. На сьогоднішній день рівень розбіжностей монетарних політик країн світу зростає: країни Північної Америки, Об'єднане Королівство, окремі країни Європи (у т.ч. Україна й Туреччина) та Азії підсилюють монетарну політику, у той час як країни Південної Америки, Китай та Австралія – пом'якшують дію інструментів монетарної політики.

Нині майже у всіх розвинених економіках процентні ставки перебувають на найнижчому рівні за останні 150 років: глобальні тенденції свідчать про зниження реальної процентної ставки на 2 п.п. протягом останніх 30-40 років. З огляду на це вважаємо, що зростанню реальних процентних ставок сприятиме зміна глобальних імперативів розвитку, таких як: стійке економічне зростання, узгодження між світовим попитом та пропозицією на засадах забезпечення вартості та ліквідності активів.

Узагальнюючи основні засади грошово-кредитної політики країн світу, необхідно виділити такі стратегічні орієнтири – монетарне таргетування, таргетування обмінного курсу, інфляційне таргетування та інше (наприклад, забезпечення зайнятості є основною метою діяльності ФРС США).

Основи монетарного таргетування активно почали впроваджуватися в 1990-і роки, що було пов'язано з відмовою від планової економіки країн Східної Європи, та з отриманням незалежності й формуванням центральних банків в таких країнах, як Гана, Гвінея, Кенія, Нігерія, Йорданія, Мальта. Нині

монетарні показники є цільовим орієнтиром лише у найменш розвинених малих економіках. Стратегічними цілями монетарної політики в цих країнах виступають: цінова стабільність і стабільність національної валюти, а також макроекономічна стабільність або параметри економічного зростання. Водночас, незважаючи на множинність цілей, центральні банки вибудовують ієрархію цільових пріоритетів і завдань реалізованої грошово-кредитної політики, в якій цінова стабільність розглядається як першочергова мета, яка створює умови для стійких темпів зростання економіки. Монетарні показники в сучасних умовах таргетують лише центральні банки фінансово-замкнутих недостатньо розвинених економік. Відносна фінансова закритість цих країн є умовою, що дозволяє центральним банкам обмежити вплив кон'юнктурних коливань фінансових ринків на рух обмінного курсу національної валюти, що формується в рамках плаваючого режиму валютного курсу. Натомість монетарна політика відрізняється для малих відкритих економік. Так, центральні банки малих досить глибоко інтегрованих в світову економіку країн в більшості своїй дотримуються таргетування обмінного курсу, підтримуючи цінову стабільність та впливаючи на вартість національної валюти. Обмінний курс є цільовим орієнтиром в країнах із середнім або високим рівнем ВВП на душу населення. Необхідно додати, що, здійснюючи таргетування обмінного курсу національної валюти до валюти країни з більш низькими темпами інфляції, центральний банк, імпортуючи інфляцію, забезпечує досягнення кінцевої мети грошово-кредитної політики – уповільнення динаміки цін всередині країни або цінову стабільність.

У сучасному розумінні інфляційне таргетування передбачає таргетування індексу цін в якості самостійного режиму грошово-кредитної політики. Водночас необхідно зазначити, що інфляційного таргетування в його традиційному розумінні дотримуються тільки найбільш економічно розвинені країни: У переважній більшості країн, що розвиваються, режим інфляційного таргетування почав активно застосовуватися у другій половині 1990-х рр. Однак варто акцентувати увагу на тому, що переходу більшості країн, що

розвиваються, до режиму інфляційного таргетування передувала активна фінансова лібералізація, а також низка валютних і банківських криз.

Центральні банки країн, що розвиваються, в умовах високої доларизації, дотримуються гнучких режимів таргетування інфляції, приділяючи більше уваги параметрам випуску і обмінного курсу без встановлення будь-яких кількісних орієнтирів. Такий змішаний режим має низку переваг в країнах, що розвиваються, оскільки послаблює не тільки спекулятивні, а й політичні ризики, пов'язані з невиконанням позначених курсових орієнтирів.

Необхідно зазначити, що ефективність режиму таргетування інфляції значною мірою залежить від низки умов, передусім від ступеня довіри економічних агентів до центрального банку. Недотримання окремих передумов ефективного запровадження інфляційного таргетування створює додаткові ризики реалізації цілей монетарної політики в Україні.

Протягом останніх кількох десятиліть учені дотримуються точки зору, що проведення монетарної політики має бути систематичним і прозорим – це сприяє ефективності механізму монетарної трансмісії, а також підзвітності центрального банку перед обраними посадовцями та широкою громадськістю. Вважаємо, що запровадження цифрової валюти центрального банку (ЦВЦБ) дозволить підвищити прозорість системи грошово-кредитної політики центральних банків, в тому числі й НБУ.

Учені М. Бордо та А. Левін розробили низку критеріїв ефективності запровадження ЦВЦБ [1]:

- ЦВЦБ можуть стати засобом обміну, який майже не потребуватиме витрат на створення; створення та обслуговування рахунків у цифровій валюті може здійснювати безпосередньо центральний банк або через державно-приватне партнерство з комерційними банками;
- рахунки в ЦВЦБ у випадку нарахування за ними відсотків, забезпечуватимуть надійне зберігання вартості, а процентна ставка за цими рахунками може слугувати основним інструментом проведення грошово-кредитної політики;

- з метою прискорення переходу на цифрові розрахунки ЦВЦБ повинна стати доступною для широкої громадськості із чітко визначеним графіком обміну готівки на цифрові кошти;

- реальна вартість ЦВЦБ повинна залишатися стабільною, а таргет монетарної політики повинен бути визначений у термінах конкретного цінового індексу; при цьому транспарентність цінового індексу забезпечуватиметься порядком його розрахунку (на основі публічно оголошених цін таким чином, щоб приватні аналітики могли перевірити достовірність розрахунків).

В умовах так званого «старіння» паперової валюти широке використання ЦВЦБ було б доцільним у попередженні ухилень від сплати податків, відмивання грошей та інших незаконних видів діяльності [2]. Ці переваги є очевидним як для країн з розвинутою економікою, так і для країн, що розвиваються, де значна частина економічної діяльності проводиться з використанням готівкових коштів, і, відповідно, частота ухилення від сплати податків дуже висока. Практика запровадження ЦВЦБ була продемонстрована в Еквадорі, де цифрова валюта стала широко доступною на основі використання простої і надійної платформи, яка базується на двоетапній перевірці мобільних телефонів і текстових повідомлень [3]. Аналогічним чином уряд Кенії став одним із перших у створенні державно-приватного партнерства для забезпечення низької вартості цифрових платежів [4]. Необхідно зазначити, що, ураховуючи швидкі темпи розвитку інновацій та цифрових валют, центральні банки повинні швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі. Натомість пасивна позиція у сфері застосування цифрових технологій може призвести до накопичення й реалізації значних ризиків, включаючи втрату фінансового контролю й зростання уразливості до серйозних економічних спадів. На цій основі варто зробити висновок щодо необхідності запровадження та розвитку цифрових валют центральних банків.

Список використаних джерел

1. Michal D. Bordo & Andrew T. Levin, (2017). "Central Bank Digital Currency And The Future Of Monetary Policy," Economics Working Papers 17104, Hoover Institution, Stanford University.
 2. Rogoff, Kenneth (2016). The Curse of Cash. Princeton, NJ: Princeton University Press.
 3. Electronic money. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bce.fin.ec/en/index.php/electronic-money-system>.
 4. Dorn, James (2017). Monetary Alternatives: Rethinking Government Fiat Money. Washington, DC: Cato Press.
-

УДК 336.77:334.7

КОВАЛЕНКО В.В.,

доктор економічних наук, професор,

Одеський національний економічний університет,

професор кафедри банківської справи,

e-mail: kovalenko-6868@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-2783-186X

ОЦІНЮВАННЯ МОЖЛИВОСТІ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ ТА ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

Однією з найактуальніших світових фінансових проблем останнім часом є зростання кількості випадків участі банків у процесі відмивання брудних грошей. Це завдає величезних збитків банкам, підриває довіру порядних вкладників, крім того, обіг таких коштів шкодить економіці держави.

Актуальність питання, що розглядається у статті, підкріплюється тим, що організовуючи роботу і розробляючи внутрішньобанківську систему запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, банківські

установи повинні не тільки зупиняти неправомірні операції клієнтів та притягати їх до відповідальності, а й відстежувати весь ланцюжок легалізації незаконно добутих коштів, викривати злочинців, конфісковувати їхні активи. Тобто основний тягар системи фінансового моніторингу припадає на банківську систему [1, с. 9].

До особливостей сучасного етапу розвитку фінансового моніторингу є те, що розширюються можливості та схеми легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму з використанням електронних грошей.

В умовах швидкого розвитку фінансового ринку та стрімкого технологічного прогресу, з використанням нових інформаційних і телекомунікаційних технологій, розроблено ряд інноваційних рішень в сфері роздрібних платіжних послуг, які створили базис для нової форми платежу, що має спеціальне в даній галузі назву – electronic money, e-money, ELM, електронні гроші [2].

Під електронними грошима слід розуміти будь-який інструмент, який дозволяє здійснювати обмін прав вимоги на цінності між користувачами із застосуванням віртуальних рахунків, електронних облікових записів, що дозволяє конвертувати дане право вимоги у грошові кошти.

Електронні гроші мають свій прояв у вигляді обігу криптовалют. Криптовалюти активно використовують як засіб платежу і багатьох країнах світу, однак більшість таких операцій є спекулятивними, і вони здійснюються з метою одержання доходу на курсовій різниці. Крім того, в більшості випадків у разі здійснення платіжних операцій відбувається подвійна конвертація – ціна цифрової валюти виражається в доларах або в євро, а потім переводиться в національну валюту [3].

У багатьох країнах вже створено біржі, які здійснюють торгівлю криптовалютами, сформована мережа банкоматів і терміналів, у яких можна поповнити крипто-гаманець за національну валюту. Перший в Україні біткоін-

банкомат з'явився в у 2017 р. в Одесі. Пізніше 6 таких банкоматів було встановлено в Києві та 2 – у Харкові [4, с. 311].

С позиції оцінювання можливості легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму з використанням електронних грошей, слід виокремити їх особливості, а саме: доступність – простота у відкритті електронного рахунку та використання його незалежно від місця перебування; мобільність – місце перебування власника електронного рахунку не має значення; для доступу до електронного гаманця достатнім є наявність комп'ютеру та підключення до Інтернет; простота – не вимагається спеціальних знань, вмінь та навиків; оперативність – оплата відбувається майже миттєво.

Розглядаючи вище представлені особливості та переваги електронних грошей, можна виокремити чотири риси, які роблять електронні гроші уразливими до використання у сфері легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму. Тобто можна стверджувати, що переваги використання електронних грошей, виступають їх уразливою проблемою при виявленні злочинів, пов'язаних з їх обігом.

По-перше. Електронні гроші забезпечують прискорене, практично миттєве переміщення грошових коштів у значних обсягах. Використання можливостей банківської системи в окремих випадках не завжди забезпечує необхідну швидкість переказів через те, що валютне законодавство окремих країн передбачає обов'язкове надання документів в банк, який здійснює платіж.

По-друге. Використання готівки обумовлено особистим контактом платника та одержувача, оскільки грошові кошти хтось, фізично повинен переносити і приносити. Використання банківської системи для безготівкових грошових переказів передбачає контакт з цією системою.

Системи електронних грошей не передбачають особистого контакту системи з клієнтом. Електронні гроші не мають фізичної природи, та по своїй суті із самого початку їх запровадження, були орієнтовані на віддалене використання, тобто користувачі можуть не залишати ніякої інформації ні про себе, ні про угоди. Крім цього, клієнти можуть здійснювати свою діяльність за

допомогою спеціальних технічних або програмних засобів (анонімайзери), що ускладнюють ідентифікацію користувача.

По-третє. Електронні гроші з самого початку орієнтовані на використання в мережі Інтернет, тому їх використання може приймати міжнародний характер. Клієнт може перебувати в одній юрисдикції, злочинець в іншій, а система електронних грошей, що використовується – зареєстрована в третій. Таким чином, використання електронних грошей для міжнародних переказів значною мірою ускладнює протидію, розкриття і розслідування злочинів, пов'язаних з системою електронних платежів.

По-четверте. Системи електронних грошей можуть розташовуватися в країнах зі слабкою нормативно-правовою базою в сфері протидії легалізації злочинних доходів та фінансування тероризму. Тобто, недостатній обсяг процедур, що проводяться в цій сфері в одній країні, може зменшити ефективність заходів, прийнятих для протидії незаконним фінансовим операціям в інших країнах.

Таким чином, на наш погляд, для успішної організації механізму протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму з використанням електронних грошей, необхідна комплексна і планомірна робота за наступними напрямками: введення ідентифікації клієнтів-користувачів системи електронних платежів та обігу електронних грошей; введення обмежень на суми переказів електронних грошей; введення обов'язкового зазначення призначення платежу; закріплення фактів інформування державних органів про проведені угоди з електронними грошима; введення ліцензування емісії електронних (ліцензування систем функціонування електронних грошей).

Ухвалення відповідних нормативних актів, розробка рекомендацій щодо організації протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму, які враховують специфіку особливостей обігу електронних грошей (доступність, мобільність простота, оперативність) дозволять значно знизити ризики їх використання для відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму.

Список використаних джерел

1. Коваленко В.В. Дослідження процесу організації фінансового моніторингу в банках. Актуальні проблеми економіки регіону. 2017. Вип. 13. Т.1. С. 8-17.
2. A glossary of terms used in payments and settlement systems. Committee on Payment and Settlement Systems. Bank for International Settlements. March 2003. URL: https://www.bis.org/cpmi/glossary_030301.
3. Криптовалюты могут вызвать масштабный финансовый кризис? URL: <http://www.beznanl.pro/news/12909-kriptoaljuty-mogut-vyzvat.html>.
4. Науменкова С. В., Міщенко В.І., Міщенко С.В. Цифрові валюти у контексті суспільної довіри до грошей. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2018. № 2 (25). С. 305–316.

УДК 336.7

МАЛАХОВА О. Л.

кандидат економічних наук, доцент,

Тернопільський Національний економічний університет,

доцент кафедри банківської справи

ORCID iD 0000-0003-3395-1294

ІНСТРУМЕНТИ ГРОШОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Останнім часом одним з найпомітніших трендів в економіці розвинених країн є її розвиток інструментів розрахунків, які стали альтернативними засобами готівці, економічно ефективними, а також з високим ступенем захисту. Австрія, США, Велика Британія, Німеччина зменшують кількість грошей в руках у населення, натомість активно розвивають інфраструктуру для використання розрахункових карт, мобільних гаманців, оплати через Інтернет тощо.

З одного боку, бізнес йде в он-лайн, наприклад, обсяг онлайн-продажів у 2017 р. склав 2,3 трлн. доларів (що в 2 рази більше, ніж в 2014-му). А з іншого, забезпечення готівкового обігу є досить витратною статтею для емісійних банків. У 2017-му операції з готівкою коштували США 628 млн. доларів: це забезпечення обігу готівки, стільки ж було витрачено грошей на її друк. Для довідки, НБУ в 2016-му витратив 1,3 млрд. гривень на емісію готівкових засобів.

Саме тому, нині грошово-кредитні ринки національних держав у глобалізованому світі функціонують під впливом процесів інтернаціоналізації і взаємопроникнення грошових систем та знаходяться в перманентному трансформаційному стані, що характеризується інноваційними змінами в міжнародних розрахунках і платіжних системах, поширенням електронних грошей, криптовалют, впровадженням безконтактних платежів. Інноваційною трансформацією на глобальному грошово-кредитному ринку є перехід до інноваційних безготівкових грошей, відмова від готівкових розрахунків та, відповідно, побудова глобальної безготівкової економіки.

Саме країни-лідери у впровадженні безготівкових розрахунків отримують додаткові драйвери економічного зростання та спричиняють вплив на країни з ринками, що формуються. З одного боку, країни з ринками, що формуються отримують доступ до інноваційних технологій грошово-кредитного ринку та розширюють можливості участі у міжнародних платіжних системах. З іншого — випереджаюче зростання високорозвинених країн зумовлює зростання розриву в інноваційному і фінансовому розвитку між ними та країнами з ринками, що формуються. У цьому контексті для України важливим є прискорення процесів переходу до безготівкової економіки та подальша інтеграція як рівноправного партнера в міжнародні економічні відносини.

У 2015 році за результатами досліджень McKinsey & Company співвідношення готівкових і безготівкових платежів у світі становило 85 до 15 (табл. 1). У 2017 році найуспішнішими країнами у впровадженні безготівкової економіки стали Канада, Швеція, Британія, Франція, США, Китай, Австрія,

Німеччина, Японія і Росія. Кількість платіжних карток у цих країнах становить в середньому 2 шт. на одну особу [1]. Частка готівки у грошовому обігу країни (співвідношення грошового агрегату М0 до ВВП) як індикатор рівня безготівкової економіки є найменшою у таких високорозвинених країнах як Канада (3,8 %), Велика Британія (3,6 %), Норвегія (1,9 %), Данія (3,0 %), Швеція (1,9 %).

Таблиця 1.

Частка готівкових і безготівкових платежів у регіонах світу

Регіон	Частка готівкових платежів, %	Частка безготівкових платежів, %
Азіатсько - Тихоокеанський (розвинені країни)	65	35
Азіатсько-Тихоокеанський (країни, що розвиваються)	98	2
Північна Америка	48	52
Південна Америка	91	9
Західна Європа	66	34
Східна Європа	93	7
Африка	99	1

Джерело: [2, с. 23]

В Україні також прискорюються процеси переходу до безготівкової економіки (рис.1). Так, у 2018 році збереглися позитивні тренди розвитку безготівкових операцій та безконтактної платіжної інфраструктури.

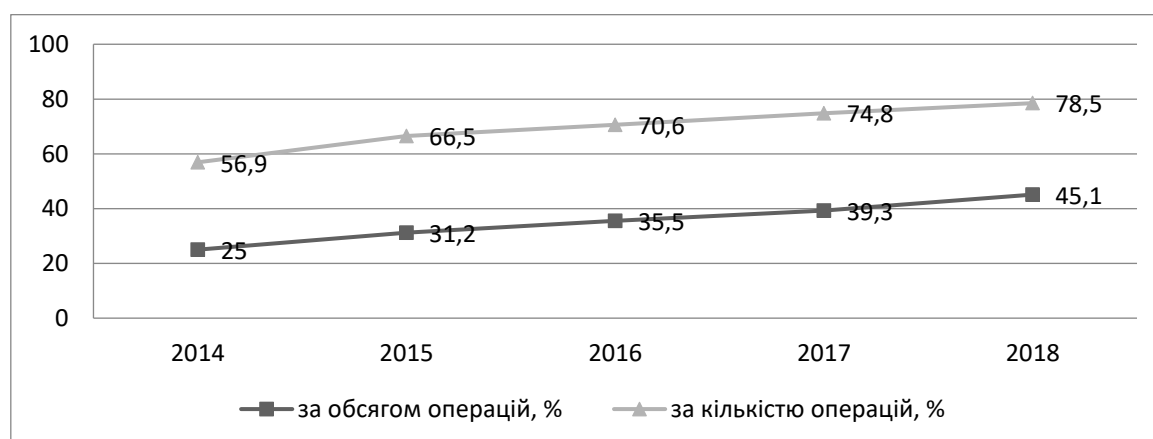

Рис. 1. Динаміка зміни частки безготівкових операцій, від загального обсягу/кількості операцій, здійснених із використанням платіжних карток

Джерело: [3]

Усього в 2018 році держателі платіжних карток українських банків здійснили 3,9 млрд. операцій, що на 26,7% більше, ніж у 2017 році, а їх обсяг збільшився на 35,4% та склав майже 2 877 млрд. грн. Частка обсягу безготівкових операцій із використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, за підсумками 2018 року досягла 45,1%¹. Це на 5,8 в. п. більше порівняно з результатами 2017 року (39,3%). Такий позитивний тренд пов'язаний зі стабільним підвищенням попиту на безготівкові операції серед українців та популяризацією інноваційних фінансових сервісів.

Таким чином, система безготівкових розрахунків відіграє важливу роль у розвитку національної економіки, а саме, сприяє зменшенню частки тіньового сектору економіки та стійкості грошового обігу, розвитку сучасних електронних технологій та підвищенню активності населення як учасника банківської системи країни тощо. При цьому важливість таких розрахунків проявляється також у насиченні банківської системи грошима, що відкривають додаткові можливості для інвестування, отримання прибутку, підвищення прозорості та надійності всієї національної фінансової системи.

Окрім того, варто звернути увагу на те, що нині бурхливий ріст в міжнародній економіці розрахунків, заснованих на системі блокчейна, послабив позиції грошових регуляторів і змінив діючий порядок емісії грошових знаків. Для запобігання негативним наслідкам необмеженої і неконтрольованої емісії приватних електронних грошей центральним банкам потрібно активно заявити себе на новому сегменті грошового ринку, визначити правила і характер відносин між різними учасниками системи цифрового грошового обігу.

Вважається, що новітні форми грошей матимуть істотні відмінності від нинішніх готівкових та безготівкових грошей. Їх поява на міжнародному грошовому ринку була викликана низкою об'єктивних чинників: а) інтересом до інновацій з боку фінансового сектора для більш повного задоволення потреб всіх учасників ринку; б) появою нових учасників на ринку платіжно-розрахункових послуг; в) істотним скороченням використання готівки в обігу

ряду розвинених країн; г) використанням приватних цифрових токенів і модернізацією системи розрахунків із застосуванням блокчейна [4, с. 65.].

Впровадження в обіг цифрових валют, емітованих центральними банками, вплине відразу на три найважливіші напрямки їх діяльності: платіжну систему, систему грошово-кредитного регулювання економіки і систему підтримки фінансової стійкості національної економіки. Саме запровадження системи цифрових валют дозволить розширити можливості і підвищить статус небанківських учасників ринку за рахунок рівного допуску їх до інфраструктури грошового ринку, створить рівні права і підвищить конкуренцію на фінансовому ринку між його учасниками.

В даний час механізм випуску цифрових валют тільки розробляється центральними банками, тому поки що не вироблено чіткого визначення нової форми грошей і порядку їх застосування в економіці. Однак більшість зарубіжних економістів припускають, що нові гроші будуть являти собою зобов'язання центрального банку, виражені в прийнятих розрахункових одиницях, і зможуть слугувати як засобом обміну, так і засобом збереження вартості. Нові цифрові форми грошей можна розглядати як продовження розвитку старих безготівкових форм розрахунків центральних банків з комерційними [5, с. 136].

На сьогоднішній день, центральні банки вже використовують безготівкові цифрові розрахунки з комерційними банками при перерахуванні обов'язкових резервів і здійсненні операцій на коррахунках банків. Центральні банки планують ввести нові цифрові гроші в якості доповнення до вже вживаних операцій, але попередньо їм слід розширити коло учасників таких операцій [6]. Варто припустити, що після модернізації системи безготівкових розрахунків центральних банків з комерційними, нова система буде володіти принципово іншими можливостями, включати інших учасників і проводити розрахунки без обмежень в часі.

Список використаних джерел

1. Finance+monthly (2017), "The World's Top 10 Cashless Countries In 2017", available at: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.finance+monthly.com/2017/10/the+worlds+top+10+cashless+countries+in+2017/> (Accessed 10 May 2018).
 2. Олешко А. Інноваційні тенденції розвитку безготівкової економіки / А. Олешко // Інвестиції: практика та досвід – 2018. - №10. – С. 22-25.
 3. Огляд ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури України за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=88661687>.
 4. Савинский С.П. Криптовалюты и их нормативно – правовое регулирование в КНР, Из зарубежного опыта / С. Савинский // Деньги и кредит. – 2017. - №7, - С. 63-70.
 5. Дубянский А.Н. Теория происхождения денег и криптовалюты, Дискуссионные материалы // А.Н Дубянский // Деньги и кредит. – 2017 - № 12 С. 134-139.
 6. International banking and financial market developments. BIS Quarterly Review. September 2017, с. 59-61 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :https://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt1709.htm.
-

УДК 336.7

ОНИЩЕНКО Ю.І.

кандидат економічних наук,

Одеський національний економічний університет,

Доцент кафедри банківської справи,

e-mail: yulia_pere@rambler.ru, ORCID ID 0000-0002-3114-4504

КРИПТОВАЛЮТА В ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Система грошового обігу продемонструвала крайню нестабільність в період світової фінансової кризи 2008-2009 рр. Саме в цей час довіра до американського долара послабшала і в суспільстві з'явилися ідеї щодо

створення та використання нових цифрових валют, найпоширенішою з яких стала криптовалюта. Зазначимо, що приклади численних цифрових валют: повітряні милі, випущені авіакомпаніями, ігрові жетони для комп'ютерних ігор та багато інших форм – існували і до виникнення та розповсюдження криптовалют, проте вони носили локальний характер, не базувалися ні на якій унікальній технології, майже завжди мали формальну функцію обміну у рамках лише своєї бази і були дуже обмежені у конвертації. Однак перші згадки про криптовалюту як нову альтернативну систему розрахунків належать японцеві Вей Дай і датуються 1998 роком. З часу виникнення першої справжньої криптовалюти минуло десять років, з'явилися сотні інших, проте світову увагу вони отримали лише наприкінці 2015 р.

Саме у цей період справжній інвестиційний вибух призводить до збільшення капіталізації ринку криптовалют у десятки разів, і хоча скептичні думки багатьох економістів досить довго точилися довкола ринку криптовалют, у нових умовах ігнорування впливу цього ринку на розвиток світової фінансової системи стає неможливим. Світ постійно змінюється і вимагає від його учасників адаптивності до цих змін, що й обумовлює актуальність дослідження законодавчого регулювання обігу криптовалют в Україні. Основна проблема використання криптовалют у діяльності банків, на нашу думку, зводиться до введення законодавчого регулювання їх випуску та обігу, що ускладнюється децентралізованою системою емісії криптовалют.

Вивченням тенденцій розвитку криптовалют в світі займаються як іноземні, так і вітчизняні науковці: О.Бречко, С.Васильчак, Є.Галушка, А.Герваїс, Т.Желюк, О.Караме, А.Квитка, Б.Хюбнер тощо. Варто зазначити, що у дослідженнях зарубіжних науковців основна увага приділяється вивченню практичних аспектів використання криптовалюти банками, а в Україні більш масштабно досліджуються теоретичні основи випуску та обігу криптовалют.

Зазначимо, що у світі ще не сформувалося єдиного підходу щодо регулювання операцій з криптовалютою. І основна проблема полягає у визначенні сутності даного поняття, що дозволить класифікувати її та віднести

до однієї з груп активів: іноземна валюта, фінансовий актив чи майнові права, бо кожен вид даних активів регулюється різними законодавчими актами та різними державними інститутами.

В Україні ринок криптовалют розвивається великими темпами, про що свідчить два фактори: по-перше, Україна входить в ТОП-10 країн світу за кількістю користувачів Bitcoin; по-друге, в Україні функціонує найбільше в СНД біткоїн-агентство Kuna. Однак на законодавчому рівні в Україні сьогодні не визначено ні поняття «криптовалюта», ні порядок її регулювання та обігу на території країни. Підкреслимо, що в Верховну Раду України було внесено два законопроекти щодо регулювання та обігу криповалют (див. табл. 1) :

- "Про обіг криптовалюта в Україні" (далі - №7183) [1];
- "Про стимулювання ринку криптовалюта і їх похідних в Україні" (далі - №7183-1) [2].

Таблиця 1

Порівняння законопроектів щодо регулювання та обігу криптовалют в Україні

"Про обіг криптовалюти в Україні"	Основні визначення та критерії	"Про стимулювання ринку криптовалюти і їх похідних в Україні"
Трактування в законопроекті		Трактування в законопроекті
програмний код, що є об'єктом права власності, який може виступати засобом міни, відомості про який вносяться та зберігаються у системі блокчейн в якості облікових одиниць поточної системи блокчейн	криптовалюта	децентралізований цифровий вимір вартості, що може бути виражений в цифровому вигляді та функціонує як засіб обміну, збереження вартості або одиниця обліку; вважається фінансовим активом
це організація, яка забезпечує взаємозв'язок між суб'єктами криптовалютних операцій, забезпечує обмін криптовалюти на електронні гроші, валютні цінності, цінні папери		сукупність фінансових установ на ринку криптовалют та їх клієнтів, а також система правовідносин між ними; юридична особа, що має статус фінансової установи та надає всі види фінансових послуг на ринку криптовалют
Національний банк України (НБУ)	державне регулювання	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг)
- не несе зобов'язань, а також не відшкодовує вартість	державні гарантії	професійні учасники ринку криптовалют не відповідають за

"Про обіг криптовалюти в Україні"	Основні визначення та критерії	"Про стимулювання ринку криптовалюти і їх похідних в Україні"
криптовалюти у випадку її знецінювання або втрати з будь-яких інших причин; - не гарантує та не здійснює будь-яких заходів із забезпечення діяльності онлайн-сервісів з обміну криптовалюти		зобов'язаннями держави, а держава - за зобов'язаннями таких учасників ринку криптовалют
операції з міни (обміну) криптовалюти будь-яких видів на іншу криптовалюту, обмінювати її на електронні гроші, валютні цінності, цінні папери, послуги, товари .	криптообмінні операції	операції з обміну національної валюти на криптовалюту, криптовалюти на національну валюту, а також одного виду криптовалюти на інший
не передбачено	похідні інструменти	деривативи на криптовалюту укладаються як на організованому ринку, так і поза ним.

Так, в проекті Закону України "Про стимулювання ринку криптовалюти і їх похідних в Україні" криптовалюта визначається як децентралізований цифровий вимір вартості, що може бути виражений в цифровому вигляді та функціонує як засіб обміну, збереження вартості або одиниця обліку, що заснований на математичних обчисленнях, є їх результатом та має криптографічний захист обліку, при цьому криптовалюта для цілей правового регулювання вважається фінансовим активом.

А, отже, в подальшому всі операції з криптовалютою здійснюються на ринку криптовалют та підпадають під регулювання Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг). Для банків криптовалюта стає фінансовим активом, з яким він може здійснювати різні види операцій, врахувавши всю сукупність ризиків, що супроводжують операції банку з даним фінансовим активом.

Відповідно до проекту Закону України "Про обіг криптовалюти в Україні", криптовалюта – це програмний код (набір символів, цифр та букв), що є об'єктом права власності, який може виступати засобом міни, відомості про який вносяться та зберігаються у системі блокчейн в якості облікових одиниць поточної системи блокчейн у вигляді даних (програмного коду).

Як наслідок, криптовалюта прирівнюється до майна, до операцій з яким застосовуються ті ж норми, що і до бартеру в Україні. На криптобіржі покладається моніторинг за криптовалютними транзакціями (дані щодо суб'єкту криптовалютних операцій, призначення криптовалютної транзакції та будь-які інші дані, що мають відношення до криптовалютних транзакцій), ідентифікацією та персоніфікацією суб'єкта криптовалютних операцій, що підпадає під контроль та регулювання НБУ. В даному випадку криптовалюта в діяльності банків практично не використовується, та може бути лише альтернативою платіжним системам в окремих випадках, хоч регулювання процесу її випуску та обігу на території України покладений на НБУ.

Підкреслимо, що в деяких країнах криптовалюта вже визнана на законодавчому рівні. Так, в Австралії біткоїн є абсолютно легальним і має такий же статус, як гроші; у Швейцарії криптовалюта регулюються так само, як і іноземні валюти; в Японії біткоїн вважається офіційним платіжним засобом з 2016; у США в більшості штатів операції з криптовалюта ліцензуються так само, як грошові перекази. [3]

Сьогодні криптовалюта вже стає основним конкурентом платіжних систем, через що в платіжній системі Visa припинили обслуговування європейських клієнтів найбільших криптовалютних компаній, включаючи BitPay, TenX, Wirex, Bitwala, а також емітентів біткоїн-карт WaveCrest Holdings Limited, з яким працюють 75% платіжних блокчейн-стартапів.

Сучасна трансформація світової економіки відкрила новий етап не тільки у розвитку міжнародної банківської системи, а і у розвитку вітчизняної банківської системи. Сьогодні спостерігається тенденція розширення спектра банківських операцій та появи нових послуг під впливом розвитку цифрових технологій. Важливим моментом сучасного етапу функціонування банківського сектора України є впровадження в діяльності банків фінансових технологій, а також розробка нових напрямів діяльності, які можуть в майбутньому приносити банку прибуток. Одним з таких напрямів є розробка та впровадження операцій з криптовалютою, що буде можливе тільки після

законодавчого врегулювання даного питання та однозначного визначення дефініції «криптовалюта».

Список використаних джерел

1. Проект закону України про обіг криптовалюти в Україні від 06.10.2017. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684.

2. Проект закону України про стимулювання ринку криптовалюта і їх похідних в Україні. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710.

3. EY research: Initial Coin Offerings (ICOs). URL: <http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/>.

УДК 65.012.32: 378.08

ХРИСТИН А. І.,

аспірант,

Одеський національний економічний університет

ЦІФРОВІЗАЦІЯ ТА ДІЛОВА РЕПУТАЦІЯ БАНКІВ

Управління репутацією банків - це управління інформаційним простором, сформованим навколо банку. Сьогодні управління репутацією як окремий вид PR-діяльності називають репутаційних менеджментом. Репутаційний менеджмент зазвичай розглядається як проведення заходів, спрямованих на формування та підтримку доброзичливого ставлення громадськості до банку. Якщо спочатку термін «управління репутацією» ставився до сфери зв'язків банку з громадськістю, то зараз розвиток комп'ютерних технологій, Інтернету та соціальних медіа поставило репутацію в залежність від результатів пошуку.

Послуги онлайн-ринку стали звичними і затребуваними в банківському бізнесі, що знайшло застосування і в сфері управління діловою репутацією банків [1].

Розвиток цифрових технологій призвів до виникнення нового поняття – онлайн-репутації банку, яку визначають як комплекс оціночних уявлень цільових аудиторій про банк та результати його діяльності, сформованих в інтернет-мережі на основі об'єктивно-суб'єктивної інформації.

В умовах цифрової трансформації на онлайн-репутацію банків впливають такі чинники: імідж і престиж банку в Інтернеті; бренд, гудвіл, репутація власників та стейкхолдерів банку; фінансова стійкість і прибутковість банку; умови праці; інноваційність та лідерство; якість банківських продуктів і послуг; соціальна відповідальність банку.

Основні місця, в яких сконцентровані оцінки, коментарі та рекомендації та накопичується інформація про банк – це соціальні мережі, тематичні спільноти, сайти відгуків, форуми, відеохостінги, спеціалізовані тематичні портали. Подібні відгуки можуть стати визначальним фактором при виборі банку або бренду. У цих умовах виникає необхідність розвитку маркетингового управління онлайн-репутацією банків, як процесів планування, розробки та реалізації маркетингових інструментів. Завданням таких інструментів є встановлення, зміцнення і підтримка лояльного ставлення клієнтів та контактних груп до діяльності банку на онлайн-ринку банківських продуктів з метою зростання показників прибутку, підвищення обсягів активів та пасивів, формування репутаційного капіталу банків в Інтернет-мережі.

Тобто, управління репутацією в мережі Інтернет або ORM (англ. Online reputation management) – це ефективна маркетингова технологія, завдяки якій відбувається формування позитивного іміджу банку в мережі.

Відомо, що недооцінка банками важливої ролі соціальних мереж у формуванні громадської думки може призвести до серйозних репутаційних ризиків та втрат, а також зростанню кількості нелояльних клієнтів. У зв'язку з цим, актуальною є розробка ефективного механізму маркетингового управління

онлайн-репутацією з метою не тільки підвищення лояльності контактних груп банку, але й збільшення прибутковості і рентабельності його діяльності [2].

При цьому поширення оціночної інформації і формування репутації в діджитал-середовищі може здійснюватися за трьома основними каналами банківських комунікацій:

1. Власні медіа-канали, які перебувають у власності у банку (блоги, сайт, спільнота, профіль в соціальних мережах).

2. Придбані медіа-канали, орендовані банком (медійна реклама, контекстна реклама, спонсорство).

3. Добровільні медіа – споживачі самі поширюють інформацію про банківський продукт (чутка, вірусний ефект).

До ключових стратегічних прийомів управління онлайн-репутацією банку в умовах розвитку цифровізації відносяться:

- формування репутації банку в соціальних медіа (SMM ORM);
- ефективна робота працівників банку з відгуками і коментарями в блогах, на форумах, тематичних сайтах та створення за допомогою цього відповідної ділової репутації (SERM ORM);
- просування позитивної інформації в мережі Інтернет, а точніше – в пошукових системах, наприклад Google, необхідної для формування позитивної репутації документів, які повинні потрапити на першу сторінку пошукової видачі (SEO ORM);
- робота з «порятунку» репутації банку під час кризових ситуацій, атаки конкурентів, інформаційної війни тощо. (Crisis ORM);
- взаємодія банку з засобами масової інформації: написання статей, участь у певних онлайн-шоу та інтерв'ю, які будуть сприяти формуванню позитивного іміджу банку і зміцненню його ділової репутації (Public ORM);
- управління онлайн-іміджем певної особи (наприклад керівника банку) може бути використане за умови, якщо позиціонування банку нерозривно пов'язане з конкретною особистістю, репутація якої прямо впливає на репутацію банку (OIM) [3].

Велике значення для управління онлайн-репутацією банку має діяльність прес-служби (PR-відділ банку), що повинен здійснювати збір і детальний аналіз різних матеріалів та інформації, розміщених у ЗМІ, щодо самого банку та його діяльності, про його акціонерів та персоналу, основних клієнтів і партнерів.

Список використаних джерел

1. Кузнєцова Л.В. Цифрова трансформація банківського бізнесу. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. м.Львів, 24 листопада 2018 р. Львів, 2018. Ч. 2. С.72-75.
 2. Міцура О.О., Хижняк М.О. Управління онлайн-репутацією: теоретичні засади та методичні підходи. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. № 4.С. 121–129.
 3. Jones R.3 Steps for Developing an Online Reputation. Management Strategy Marketing. September 19, 2011. [Електронний ресурс]. Режим доступа. RL: <http://www.clickz.com/clickz/column/2109654/steps-developing-online-reputation-management-strategy>. Дата звернення – 5.04. 2019 р.
-

Секція 5. Сучасні трансформації регулювання діяльності фінансових посередників

УДК 336+658

БОНДАРЧУК М.К.,

доктор економічних наук, професор,

Національний університет

«Львівська політехніка»,

професор кафедри фінансів,

e-mail: mbondarchuk@i.ua, ORCID ID: 0000-0002-4624-0734

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ДИДЖІТАЛІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ УЧАСНИКІВ ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИХ ГРУП

Інформаційний розвиток промислово-фінансових груп (ПФГ), зокрема фінансових посередників в умовах цифрової економіки вимагає дослідження сучасних тенденцій диджиталізації виробничих підрозділів та фінансово-кредитних структур ПФГ.

Вважаємо, що у складі ПФГ доцільно створити окремий підрозділ аналітичної і цифрової обробки інформації, що враховуватиме запропоновані методології оцінки діяльності виробничих підрозділів та фінансово-кредитних структур ПФГ. Основними завданнями такого підрозділу буде диджиталізація всієї необхідної для управління ПФГ інформації та її оперативна обробка. Цей підрозділ також вирішуватиме аналітичні завдання, необхідні для розвитку всіх суб'єктів ПФГ. Під час функціонування такого підрозділу вивчатиметься необхідність інформації для виконання окремих функцій управління на різних його рівнях, а саме - уточнюватиметься зміст, обсяг та терміни передачі аналітично обробленої інформації керівникам на кожному рівні управління і водночас її диджиталізація. Щоби уникнути дублювання збору первинної

інформації, розроблятиметься перелік вхідної інформації, необхідної для вирішення аналітичних завдань.

У зв'язку з цим, при обробці інформації, необхідної для планування діяльності ПФГ, аналітичний підрозділ може використовувати автоматизовані засоби обробки текстів за допомогою персональних комп'ютерів і програм, автоматизовані інструменти обміну інформацією (комунікації), "електронну пошту" (відеотермінальні системи, локальні мережі, факсимільні апарати, відеоінформаційні системи), автоматизовані засоби діяльності керівників на базі комп'ютерних систем: автоматизовані системи робочих місць (АРМ) (технічні та програмні засоби, інформаційне та методичне забезпечення в режимі діалогу ЕОМ), автоматизовані системи управління ПФГ (АСУ ПФГ) (автоматизований збір, обробка інформації, необхідної для управління ПФГ), автоматизовані системи технологічної підготовки виробництва та управління технологічними процесами (системи технічних та програмних засобів, при виконанні функцій з технологічної підготовки виробництва та управління технологічними процесами), інтегрована інформаційна система управління ПФГ (яка охоплює всі фази виробничого циклу розробки та виготовлення продукції, має багаторівневу ієрархію управління, реалізує скоординоване прийняття рішень шляхом взаємодії в процесі управління для досягнення мети, визначеної для ПФГ).

Фінансово-економічний аналіз діяльності ПФГ використовує інформаційні дані в процесі ретроспективного, оперативного та перспективного аналізу, відчуваючи недоліки та переваги діючої системи економічної інформації.

В умовах диджиталізації семантичний аналіз економічних процесів діяльності ПФГ та її суб'єктів особливий тим, що вони розглядаються як відносно відокремлені системи. Такий аналіз передбачає кілька етапів. На першому етапі промислово-фінансову групу розглядають як систему, для якої на основі аналізу економіко-правових регуляторів ринкових відносин, стратегічних та індикативних планів, порівняльного аналізу концепції і

прогнозу розвитку ПФГ визначають мету, завдання та умови її функціонування. Діяльність ПФГ розглядають у виробничому та фінансовому аспектах. Входом такої системи є розмір основних і обігових фондів, а виходом – розмір отриманого прибутку. На другому етапі системного аналізу визначається система показників (синтетичних, аналітичних, абсолютних і відносних, кількісних і якісних), які достатнім чином характеризують діяльність ПФГ та її суб'єктів. На третьому етапі створюється загальна схема системи аналітичних досліджень, визначаються головні її складові, функції, взаємозв'язки. На основі інформаційної системи діяльності ПФГ, тобто сформованої системи економічних факторів, будується модель комплексного аналізу і класифікація факторів. На четвертому етапі визначаються всі основні фактори, що дають кількісну характеристику системи, формалізуючи зв'язки між ними. На даному етапі розробляється система методів факторного аналізу. На п'ятому етапі на основі інформації з попередніх етапів будується модель системи, до якої включаються конкретні дані про роботу ПФГ і отримують параметри моделі в числових значеннях. З урахуванням основних методів диджиталізації, аналізуються показники за всіма блоками: оцінюються результати діяльності, комплексно виявляються резерви для підвищення ефективності виробництва, тенденції розвитку економіки ПФГ, внаслідок чого окреслюються перспективи розвитку діяльності ПФГ.

Отже, системний аналіз діяльності ПФГ в умовах диджиталізації базується на дослідженні інформаційної моделі економічної системи управління ПФГ, тобто на дослідженні інформації про окремі елементи виробництва, їх впливу на діяльність ПФГ в цілому та взаємодії процесів функціонування всієї системи на окремі суб'єкти ПФГ.

Список використаних джерел

1. Brennen S. Digitalization and Digitization URL: <http://culturedigitally.org/2014/09/digitalization-and-digitization>.
2. De Clerck J.-P. Digitization, digitalization and digital transformation: the differences URL: <https://www.i-scoop.eu/digitization-digitalization-digitaltransformation-disruption>.

3. Коптелов А. К. Digitization (оцифровка) vs Digitalization (цифровизация) URL: <http://koptelov.info/digitization-digitalization> 4.

4.Бондарчук М.К. Теоретичні аспекти взаємодії фінансових установ і реального сектору економіки в умовах антикризового управління: [Взаємодія банків та інших фінансових установ з підприємствами: теорія, методика і практична реальність: монографія / за заг. ред. Л.І. Катан та Н.І. Демчук. — Дніпро: Пороги, 2018, с.216-225.

5.Bondarchuk Mariia / Approaches to ranking causes of management crises in an industrial and commercial association // Науковий журнал Львівської політехніки «Economics, Entrepreneurship, Management», Volume 2, Number 1, 2015., P.15

УДК 336.76, 339.727

БРУС С.І.,

кандидат економічних наук., с.н.с.,

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»,

старший науковий співробітник,

e-mail: vetusya37@gmail.com, ORCID ID 0000-0001-5373-273X

КУРС НБУ НА СТВОРЕННЯ БЕЗГОТІВКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

В багатьох країнах набирають обертів тенденції щодо зменшення використання готівкових коштів в обігу. Класичний прикладом ініціативи відмови від обігу готівки є Швеція. У 2013 році ініціаторами такого кроку виступили три найбільші шведські банки (SEB AB, Swedbank AB and Nordea Bank AB). Зниження обігу готівки та монет у 2016 та 2017 році в Швеції було максимальним. За опитуванням Insight Intelligence у 2017 році лише 25% шведів платили готівкою частіше ніж один раз на тиждень, при цьому 63% використовують готівкові кошти лише 102 рази на рік. [1] Частка паперових банкнот в економіці Швеції склала лише 3%.

Поступово уряди країн скорочують суми дозволених готівкових розрахунків. У Франції та Португалії обмеження на даний час становлять 1 тис. євро, у Іспанії такі обмеження встановлені до 2,5 тис. євро. Зазначимо, що більшість країн ЄС використовують обмеження щодо обігу готівки на своїй території. Вони можуть стосуватися не лише граничної суми, але й видів обмеження та агентів, що під них підпадають. [2] В Україні у 2013 році було прийнято Постанову НБУ, яка обмежувала використання готівки сумою у 150 тис грн. для фізичних осіб та 10 тис грн для підприємств. [3]

У 2016 році ЄЦБ приймає рішення щодо припинення випуску купюри номіналом 500 євро. Мотивацією до таких дій, за словами представників ЄЦБ, стала боротьба з незаконними вчинками в яких використовуються банкноти цього номіналу. Незважаючи на те, що купюра в обігу готівки займала лише 3%, вона була найбільш вразлива до підробки, її могли використовувати для підкupu та у інших кримінальних діях.

В Німеччині Bundesbank за результатами опитування зробив висновки, що незважаючи на великі обсяги в країні готівкової оплати, карткові розрахунки все більше набирають популярності. У 2017 році 47,6% платежів було здійснено за допомогою готівки, що на 5,6% менше ніж у 2014 році. Ринок карток в ці ж роки зріс на 6% та у 2017 році його частка становила 39,4%. Ринок інтернет-платежів у Німеччині досить вузький та становить близько 4%.

При цьому ініціатива уряду обмежити платежі готівкою сумою в 5000 євро мала жорстку критику від суспільства та так і не була реалізована. Bundesbank був єдиним центробанком єврозони, який був проти вилучення з обігу купюр номіналом 500 євро. За даними дослідження ЄЦБ німці та австрійці найчастіше використовують готівкові кошти серед країн, які відносяться до більш багатого сегменту єврозони. [1].

НБУ згідно світовим трендам також почав проводити політику направлену на зменшення готівкового обігу та збільшення безготівковим розрахунків в Україні. У 2016 р. українським центробанком був представлений

проект Cashless economy, який планувалося впроваджувати разом з програмою підвищення фінансової грамотності населення.

Основним показником успішності впровадження було анонсовано зменшення готівкових розрахунків з 80 до 55% у 2020 році та зниження обсягу готівки в обігу з 14,3 у 2015 до 9,5% до ВВП у 2020 [4]. Основні напрямки роботи за якими НБУ передбачає досягти результатів стосуються: зниження попиту на готівку, популяризації безготівкових платежів, розвитку платіжної інфраструктури, зміні звичок людей. Для цього НБУ планує реалізувати наступне: стимулювання безготівкових переказів Р2Р, отримання доходів виключно через платіжні картки, переведення пенсій та соціальних виплат на карткові рахунки, безготівкова оплата транспорту, зниження граничної суми готівкових операцій, максимальне використання терміналів та інтернет розрахунків.

Такі впровадження матимуть позитивні стимули для усіх учасників платіжного ринку. Головні з них стосуються: декриміналізації економіки, зменшення тіньового сектору, збільшення бази оподаткування шляхом виходу бізнесу з тіні, скорочення операційних затрат, зниження ризиків, підвищення захисту від шахрайських дій (пограбувань та зменшення обсягів підроблених купюр), зручність використання для населення та доступ до нових сервісів з оптимізацією часу та витрат клієнтів банків.

За даними НБУ у 2018 році частка обсягу безготівкових операцій в Україні становила 45,1%. За рік спостерігалось зростання на 5,8% за останній рік (у 2017 р. – 39,3%). [5] Тренд на зростання безготівкових платежів продовжився і в I кварталі 2019 року. Частка таких операцій збільшилася до 50%. Найбільша кількість безготівкових операцій здійснювалася із використанням платіжних терміналів – майже 50% від загальної кількості. [6]

Кількість активних платіжних карток в обігу на 01.04.2019 року за даними НБУ 0,9 шт. на одну особу (емітованих – 1,4 шт.). В ЄС цей показник дорівнює 1,6 шт. на одну людину. В таких країнах як Румунія, Польща, Словачія, Чеська Республіка, Латвія, Литва, Угорщина кількість емітованих

карток менша за українські показники. Розвиток інфраструктури платіжних карток досяг середньоєвропейського рівня, але їх використовуваність знаходиться на досить низькому рівні, що пов'язано з проблемами у розвитку іншої (супутньої) інфраструктури: використання смартфонів, забезпечення платіжними терміналами, низьке забезпечення платіжними терміналами, нерівномірне інтернет-забезпечення та мобільне забезпечення та ін.

В Україні кількість платіжних терміналів на мільйон населення у 2017 році становила 5 992 шт. Таким чином, якщо кількість випущених карток в Україні та країнах-членах ЄС співставна, то кількість забезпечення платіжними терміналами в Україні у 4,5 рази менше за рівень забезпечення у країнах-членах ЄС (25 436 на мільйон населення) [7]. Найменша розвинута інфраструктура POS-терміналів у Румунії (9 872 шт), Словачії (10 804), Словенії (16 782), Німеччині (14 600), Австрії (16 181), Польщі (16 252), Бельгії (16 741), Болгарії (17 879), але і в цьому випадку це в 2-3 рази більше ніж в Україні.

Іншою проблемою є нерівномірність розподілу платіжної інфраструктури в Україні в регіональному розрізі. Найбільша кількість платіжних карток випущено в м. Києві. Кількість випущених карток на одного жителя становить 3,61 шт. В першій п'ятірці за цим показником також знаходяться великі промислові міста: Дніпропетровськ (2,37), Одеса (1,51), Запоріжжя (1,43), а також Київська та Львівська області (1,89 та 1,47 відповідно). Найнижче забезпечення мають Донецька та Луганська області, що пов'язано з веденням бойових дій на частині їх території, а також західні області України (Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька, Тернопільська), що можна пов'язати не тільки з низькою інфраструктурною забезпеченістю та технічними обмеженнями, але й особливостями менталітету (релігійні переконання) та низькою вмотивованістю.

Потрібно зазначити, що НБУ маючи на меті досить амбітні плани про впровадженню Cashless в економіку України та мають усі шанси досягти кількісних показників, які були поставлені. При цьому досить багато питань,

які належать як до компетенції НБУ, так і інших органів влади, потребують вирішення. По-перше, це усунення законодавчих, фіскальних та інфраструктурних перешкод. По-друге, підвищення рівня фінансової грамотності населення. По-третє, підвищення рівня довіри до банківської системи. По-четверте, підвищення рівня діджиталізації економіки (спрощення доступу до адміністративних послуг, підключення BankID, визнання юридичних та платіжних документів отриманих через електронні сервіси).

Недостатність розвитку банківської інфраструктури особливо у малозаселених місцевостях (малі міста, села) також гальмує процес розвитку безготівкової інфраструктури. Кількість POS-терміналів в Україні, як зазначалося, значно відстає від середньоєвропейського рівня. Скорочення відділень банків особливо у регіонах віддалених від великих міст не просто обмежує доступ до нових технологій, але й до банківських послуг загалом.

Список використаних джерел

1. Отказ от наличных: Швеция зашла слишком далеко? [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.vestifinance.ru/articles/97916>.
 2. К. Швандар, А. Анисимова Зарубежный опыт развития системы безналичных платежей: практика и результаты // Финансовый журнал. – № 1. – 2015. – С. 91-98.
 3. Постанова НБУ № 210 від 06.06. 2013 року «Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-13>.
 4. Текст відео-звернення Голови НБУ В.Гонтаревої до учасників Cashless Ukraine Summit 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=39204070&showTitle=true.
 5. Огляд ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури України за 2018 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>.
 6. Офіційного сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>.
 7. Payments Statistics - ECB Statistical Data Warehouse [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: За даними <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000001403>.
-

УДК 368:339

ГУЗЕЛА І.А.,

*аспірант кафедри податків та фіскальної політики,
Тернопільського національного економічного університету,
email:huzela1996@ukr.net, ORCID ID 0000-0003-0193-9469*

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ»

Однією з форм державного регулювання страхового ринку є податкове регулювання, в процесі якого застосовуються непрямі методи впливу держави на діяльність учасників страхового ринку через сукупність інструментів податкової політики. При цьому в науковій літературі часто трапляються певні суперечності та неточності у трактуванні понять і дефініцій в сфері податкового регулювання страхового ринку. Розкриємо сутність поняття «податкове регулювання» з метою подальшого обґрунтування дефініції «податкове регулювання страхового ринку». Систематизуємо та згрупуємо визначення податкового регулювання за декількома підходами.

За першим підходом науковці розглядають податкове регулювання як складовий елемент державного регулювання економіки, конкретизуючи його як сукупність заходів, комплекс дій, процес [1; 2, с. 11; 3, с. 56]. На нашу думку, такий підхід є найширшим, адже податкове регулювання у поєднанні з іншими інструментами державної економічної політики забезпечує свідомий, активний та ефективний вплив держави на вирішення проблем в соціальній та економічній сферах.

Досить загальними є трактування податкового регулювання з позиції процесного підходу, зокрема як цілеспрямованого впливу держави на учасників економічних відносин (поведінку економічних агентів) за допомогою інструментарію податкової політики [4, с. 220; 5, с. 15; 6, с. 26]. При цьому автори доречно вказують на інструменти, методи, важелі, елементи податкової

політики, які забезпечують не лише формування фінансових ресурсів держави для виконання нею суспільних функцій шляхом реалізації фіскальної функції податків, а й створення передумов для трансформаційних змін і вирішення проблем соціально-економічного розвитку.

Відповідно до другого підходу податкове регулювання розглядають більш вузче, як елемент податкового механізму [7, с. 117; 8, с. 130]. Некоректним є трактування податкового регулювання як процесу детальної розробки способів реалізації податкових планів, оскільки регулювання передбачає вплив, а про які способи реалізації податкових планів може йти мова, невідомо. При цьому податкове регулювання, на думку науковців, може здійснюватися на конкретний період часу. Зазначимо, що держава може регулювати соціально-економічні процеси в ході реалізації стратегії податкової політики, враховуючи інтереси учасників податкових відносин на тривалу перспективу. Саме в основу довгострокових стратегічних цілей держави закладається податкове регулювання як елемент податкового механізму в визначенні І.В. Фокіної [9, с. 9].

Згідно третього підходу податкове регулювання трактують як один з наймобільніших елементів податкового механізму і сфери державного податкового менеджменту, виокремлюючи податкові оперативні та стратегічні цілі. Заслуговує на увагу твердження А.І. Крисоватого, що «податкове регулювання як сукупність заходів здійснюється через наявність певних регулятивних механізмів, які закладені в структурі окремого податку, та завдань, що перед ним ставляться. Оптимальне податкове регулювання – один з наймобільніших елементів податкового менеджменту, стрижень якого складає система економічних мір оперативного втручання в хід виконання податкових зобов'язань» [10, с. 252]. Водночас науковець наголошує, що «податкове регулювання, яке здійснюється через економічно обґрунтовану систему пільг, характеризує взаємообумовлений комплекс податкових стратегічних дій, які компенсують фінансові витрати при випуску нової і конкурентоспроможної продукції, модернізації технологічних процесів...» [10, с. 259].

Зазначимо, що в економічній літературі знайдено лише поодинокі та неоднозначні визначення податкового регулювання страхового ринку. Зокрема, Л. В. Боровська та Д. Ю. Шаршонь трактують це поняття, як «цілеспрямованої дії держави, з одного боку, для підтримки і стимулювання розвитку страхового ринку, а з іншого – на стримування і пом'якшення негативних наслідків діяльності, що здійснюється суб'єктами страхового ринку» [11, с. 96]. В цьому визначенні автори розглядають податкове регулювання страхового ринку як цілеспрямовані дії держави, вказуючи таким чином на суб'єкт, який здійснює регулювання, зазначають об'єкт, на який спрямоване таке регулювання, – страховий ринок та акцентують увагу на меті цілеспрямованої дії держави в контексті застосування інструментів дискреційної (стимулюючої та стримуючої) політики. Однак, з визначення не зрозуміло, що мова йде саме про податкове регулювання страхового ринку, адже стимулювати чи стримувати розвиток, підтримувати або пом'якшувати негативні наслідки функціонування ринку можна за допомогою й інших інструментів державного регулювання.

Островерха Р. Є. розкриває економічну природу податкового регулювання через взаємозв'язок функцій категорії «податки» та властивостей терміну «регулювання», що дозволило трактувати «податкове регулювання ринку страхових послуг» як функцію державного управління системою оподаткування суб'єктів ринку страхових послуг [12, с. 7]. За такого підходу автора податкове регулювання є складовою державного податкового менеджменту. При цьому, «податкове регулювання ринку страхових послуг» пов'язане з регулюючою функцією податків, а об'єктом регулювання є ринок страхових послуг. Натомість державне управління системою оподаткування передбачає об'єкт управління – елементи цієї системи.

На думку, Т. В. Яворської, податкове регулювання страхового посередництва – «це низка заходів держави, спрямованих на своєчасне поповнення дохідної частини бюджетів усіх рівнів, здійснюється у законодавчо визначеному порядку; податки можуть впливати та регулювати як макроекономічну ситуацію у державі загалом, так і поведінку кожного суб'єкта

підприємництва» [13, с. 35]. У наведеному вище визначенні автор акцентує увагу в основному на фіскальній функції податків, поза увагою залишається їх регулятивна дія. Недоречним є висловлювання автора стосовно того, що податки можуть впливати і регулювати певні процеси, адже регулювання може здійснювати держава за допомогою податків, зміни їх кількості, розмірів ставок, впровадження податкових пільг тощо. Відтак сутність податкового регулювання з визначенням його суб'єктів, об'єкту, інструментів та мети не розкрито.

Зважаючи на обмежений обсяг теоретичних досліджень податкового регулювання страхового ринку, з метою розкриття його сутності доцільно врахувати визначення дефініцій «державне регулювання страхового ринку» та «податкове регулювання». На нашу думку, податкове регулювання страхового ринку – це цілеспрямований вплив держави на страховий ринок як єдину систему, в якій взаємодіють між собою його суб'єкти, за допомогою використання методів та інструментарію податкової політики з метою формування прозорого й дієвого інституціонального підґрунтя ринкового середовища у сфері страхування, досягнення оптимального розподілу податкового навантаження серед платників податків і забезпечення надійних джерел формування бюджету держави, підвищення та стимулювання ділової активності учасників страхового ринку з метою досягнення соціально-економічних результатів.

Вважаємо, що таке визначення найбільш повно розкриває сутність податкового регулювання страхового ринку, адже враховує основні його складові: суб'єкт, об'єкт, методи й інструменти податкової політики та мету. Так, суб'єктом податкового регулювання страхового ринку є винятково держава в особі органів законодавчої та виконавчої влади. Як зазначалось, податкове регулювання здебільшого здійснюється через вплив на страховий ринок як єдину систему, в якій взаємодіють між собою його суб'єкти (страховики, страхувальники, страхові посередники, представники

інфраструктури ринку), тобто воно пов'язане з діяльністю усіх учасників страхового ринку та їх фінансовими результатами, що є об'єктом регулювання.

Список використаних джерел

1. Глоссарий бюджетных терминов. URL : <https://www.budgetrf.ru>.
 2. Жарко Р. П. Теоретико-методичні засади удосконалення податкового регулювання підприємницької діяльності : автореф. дис. канд. екон. наук. К., 2006. 24 с.
 3. Крючкова Н. М. Механізм податкового регулювання економічного розвитку України. Вісник Одеського національного університету. 2009. Вип. 15 Т. 14. С. 55–62.
 4. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій. Навчальний посібник / Під редакцією д-ра екон. наук, проф. Іванова Ю. Б., д-ра екон. наук, проф. Майбурова І. А. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. 492 с.
 5. Проблеми податкового регулювання і планування податкових платежів. Наукове видання / Іванов Ю. Б., Тищенко О. М., Давискіба К. В., Карпова В. В. та ін.; за заг. ред. Ю. Б. Іванова. Харків : ХНЕУ, 2006. 240 с.
 6. Дубинецька П. П. Податкове регулювання в системі управління національним господарством : дис....канд. екон. наук. Львів, 2015. 254 с.
 7. Податкова система : навч. посіб. / Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.; за ред. В. Г. Баранової. Одеса : ВМВ, 2014. 344 с.
 8. Заяц Н. Е. Теория налогов : учеб. Мн. : БГЭУ, 2002. 220 с.
 9. Фокіна І. В. Формування механізму податково-субсидіарного регулювання вугільної промисловості : автореф. дис. канд. екон. наук. Донецьк, 2006. 22 с.
 10. Крисоватий А. І. Теоретико-організаційні домінанти та практика реалізації податкової політики в Україні: Монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2005. 371 с.
 11. Боровська Л. В., Шаршонь Д. Ю. Особливості оподаткування страхових компаній. Культура народів Причерномор'я. 2013. № 265. С. 95–99.
 12. Островерха Р. Е. Податкове регулювання ринку страхових послуг в Україні : автореф. дис. канд. екон. наук. Ірпінь, 2007. 25 с. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2007/07orespu.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1.
 13. Яворська Т. В. Державне регулювання страхового посередництва в Україні : моногр. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 420 с.
-

УДК 336.8+352.1

ДЖУРИК Х.Б.,

аспірант кафедри фінансів,

Національний університет

«Львівська політехніка»,

e-mail: dxb180987@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7100-8128

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ В ОТГ

Трансформація фінансово-кредитних відносин ОТГ в умовах цифрової економіки вимагає дослідження сучасних тенденцій їхнього інформаційного регулювання.

Поряд з цим потрібно зазначити, що важливу роль в діяльності об'єднаної територіальної громади (ОТГ) відіграє фінансовий блок. До цього блоку можуть входити різні типи фінансово-кредитних установ: банки, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні інститути (інвестиційні фонди та інвестиційні компанії), кредитні спілки, факторингові та лізингові компанії, фонди фінансування будівництва (фонд операцій з нерухомістю), ломбарди тощо. Однак для всіх них головною функцією є залучення капіталу до пріоритетних інвестиційних проектів в ОТГ [1;2].

Процес управління та аналізу в системі ОТГ передбачає використання фінансово-економічної інформації різних видів, що базується на математичній теорії інформації, яка досліджує способи визначення та оцінки кількості інформації, в якій відомі є ті множини, з яких вибираються тільки необхідні дані, або ймовірності вибору тих чи інших даних. На основі математичної теорії інформації здійснюється переробка та використання планових, нормативних, статистичних, бухгалтерських, оперативних джерел інформації.

Створення раціональних джерел інформації в рамках ОТГ має базуватися на таких принципах: виявлення інформаційних потреб і визначення способів

ефективного їх задоволення, об'єктивність відображення процесів виробництва, обігу, розподілу та споживання, використання природних, трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, єдність інформації різних звітних джерел (бухгалтерської, фінансової, податкової, статистичної та оперативної звітності), а також планових даних, ліквідація дублювання в первинній інформації, швидкість інформації, що забезпечується використанням нових засобів зв'язку.

Взаємозв'язок інформації та фінансового аналізу в особі органів, що його проводять, є двостороннім: по-перше, органи, які проводять аналіз відіграють роль контролера економічної інформації; по-друге, органи аналізу є основними споживачами інформаційних даних.

У зв'язку з цим, одним з важливих етапів організації аналітичної роботи в рамках ОТГ є перевірка вихідних даних. Вивчення інформації, її аналіз використовується у трьох напрямках: синтаксичному, семантичному, прагматичному. Синтаксична оцінка економічної інформації пов'язана зі знаковою системою, із символічною інформаційною мовою, яка може видозмінюватися при вдосконаленні електронно-обчислювальної техніки. Семантичний аналіз економічної інформації пропонує вивчати і оцінювати зміст її інформаційних програм і підпрограм. Прагматична оцінка економічної інформації визначає її доцільність для тих чи інших практичних цілей, для вирішення управлінських завдань ОТГ.

Дослідження корисності та раціональності фінансово-економічної інформації в умовах її систематичного нагромадження – процес складний, адже проходить докорінна зміна взаємозв'язків економічних явищ та процесів. Тому в системі ОТГ не завжди можна використати вже існуючі показники для формування джерел інформації. Існуючі показники повинні відповідати критерію інформаційної корисності (доцільності).

Відтак, інформаційну систему управління ОТГ можна охарактеризувати наступним чином. У системі ОТГ управлінська інформація неоднорідна, схема взаємозв'язків окремих її видів складна. Систематично зростає обсяг інформації, що супроводжується недостатністю даних для прийняття

управлінських рішень. Формування джерел фінансово-економічної інформації ускладнюється при переході від суб'єктів ОТГ до керівництва ОТГ, від ОТГ в цілому до макроекономічного середовища. При цьому зростають труднощі її кількісного та якісного аналізу. Фінансово-економічний аналіз діяльності ОТГ використовує інформаційні дані в процесі ретроспективного, оперативного та перспективного аналізу, відчуваючи недоліки та переваги діючої системи економічної інформації. Семантичний аналіз фінансово-економічних процесів діяльності ОТГ та її учасників особливий тим, що вони розглядаються як відносно відокремлені системи.

Вважаємо, що органи місцевого самоврядування ОТГ великих адміністративнотериторіальних одиниць створюватимуть самостійно веб-ресурси з надання електронних адміністративних послуг, однак це потребуватиме значних фінансових ресурсів [3].

У зв'язку з цим, створення локальних обчислювальних та корпоративних мереж є базовим елементом ІТ-інфраструктури органів місцевого самоврядування ОТГ. При цьому, варто раціонально підходити до питання поєднання провідної та безпроводної складових цих мереж, враховувати різні параметри цього процесу, зокрема: об'єми інформації, що передаватиметься, захист інформації тощо.

Список використаних джерел

1. Джурик Х.Б. Зарубіжний досвід фінансування місцевого самоврядування. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», №12 (2018), 69-74 <https://modecon.mnau.edu.ua> | ISSN 2521-6392.
 2. Bondarchuk Mariia K., Druhov Oleksiy O., Voloshyn O. P. (2017) Research On The Problematics Of Anti-Crisis Innovations Financing In Business Structures. Financial and credit activity: problems of theory and practice, Vol 2, No 23.
 3. Матвійчук Р. (2016) Загальні рекомендації щодо застосування інформаційних технологій у діяльності органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад та створених ними центрів надання адміністративних послуг <http://cnap.in.ua/wp-content/uploads/2017/08/11>.
-

УДК 65.01:336.71

КОПИЛЮК О. І.,

*доктор економічних наук, професор,
Львівський торговельно-економічний університет,
завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу,
e-mail: febltey@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0977-1309*

МУЗИЧКА О. М.,

*кандидат економічних наук, доцент,
Львівський торговельно-економічний університет,
доцент кафедри фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу,
e-mail: febltey@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2625-5741*

ЖУРИБІДА Н. Р.,

*Львівський торговельно-економічний університет,
аспірант кафедри фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу,
e-mail: febltey@gmail.com.*

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ

Розвиток і функціонування банківської системи України неодноразово стикалися з наявністю кризових ситуацій, пошуком шляхів виходу та стабілізації. Банківський сектор України впродовж останніх років пройшов стадію очищення системи від фінансово нестійких та нежиттєздатних установ, діяльність яких була проблемною. У зв'язку з націоналізацією ПАТ КБ "Приватбанк" від 19 грудня 2016 року відбулися суттєві зміни і в структурі форм власності, оскільки державні банки стали домінуючими за величиною активів, зобов'язань, капіталу з часткою понад 55%.

За нашими дослідженнями негативними тенденціями, які супроводжували діяльність банків у 2012-2018рр. і спричинили загрози їх економічній безпеці стали:

1) скорочення частки пасивів банківського сектору у ВВП з 80,2% у 2012р. до 38,2% у 2018р., тобто на 42%, що є свідченням суттєвого послаблення ресурсної спроможності вітчизняного банківського сектору;

2) значне скорочення частки власного капіталу у ВВП з 12,1% у 2012р. до 4,4% у 2018р.

3) суттєве перевищення темпів зростання статутного капіталу над власним, яке у динаміці мало стійку тенденцію до поглиблення і у 2018 році ця диспропорція поглибилась утричі. Як наслідок – негативна динаміка показника співвідношення статутного до власного капіталу, значення якого становило 96,2% - у 2013р., й 300,4% у 2018р., що сигналізує про зниження рівня економічної безпеки та значне поглиблення кризових тенденцій у банківському секторі, оскільки власний капітал виявився неспроможним виконувати покладену на нього традиційну захисну функцію;

4) скорочення частки зобов'язань у ВВП з 68,2% у 2012р. до 33,9% у 2018р. Отже, ресурсна спроможність банківського сектору України як один із критеріїв економічної безпеки продовжує залишатися на критично низькому рівні;

5) недостатність обсягу акумульованих ФГВФО коштів (на 1 січня 2016 р. їх обсяг становив лише 8,343 млрд. грн. за виведення з ринку 67 неплатоспроможних банків), що негативно вплинуло на рівень депозитної безпеки банківського сектору економіки України;

б) катастрофічне зростання обсягу і частки проблемної заборгованості у кредитному портфелі банків. Зокрема, частка простроченої заборгованості в загальному обсязі кредитного портфеля на 01.01.2019р. становила 52,85%, що спричинило суттєві відрахування у резерви на суму 556,4 млрд. грн;

7) збитковість банківської системи у 2016р. 159,4 млрд. грн., у 2017р. – 26,5 млрд. грн. [1].

Для ідентифікації рівня економічної безпеки та кризових явищ у банках України нами запропоновано і здійснено аналіз й оцінювання ключових показників індикаторів, таких як: прибуток (збиток), співвідношення

статутного й власного капіталів, обсягів проблемних кредитів до їх загальної величини, сформованих резервів до сукупного кредитного портфеля.

За результатами групування банків України за визначеними нами 4 показниками індикаторами можна ідентифікувати рівень безпеки й тип та глибину кризи, яка може бути потенційною, прихованою (латентною), гострою та сигналізувати про критичний кризовий стан установи.

Впродовж 2012-2018рр. кількість банківських установ скоротилась з 175 до 78 установ, тобто на 97 одиниць. За нашими розрахунками, кількість банків, що знаходились у стадії потенційної кризи мала нестабільну динаміку і тенденцію до скорочення з 51 до 14 банків, тобто на 37 установ. Лише 17,95% банківських установ функціонували станом на 01.01.2019р. в режимі позитивного значення основних фінансово-економічних показників і їх кризовий стан можна визначити як потенційний, тобто такий, що не загрожує їх фінансовій стійкості, стабільності та безпеці.

Значна кількість банківських установ характеризувалася негативним значенням ключових показників і багато з них перебували у стані прихованої (латентної) кризи. За нашими розрахунками кількість таких банків мала стійку тенденцію до скорочення із 100 у 2012 році до 43 банків у 2018 році, тобто на 57 установ. Питома вага таких банків у банківській системі України характеризувалася нисхідною динамікою, а саме: 57,14% у 2012р., 41,67% у 2013р., 41,14% у 2014р., 25,69% у 2015р., 29,03% у 2016р., 57,14% у 2017р., та 55,13% у 2018р.

Гострий кризовий стан спостерігався у ряді банківських установ, кількість яких мала тенденцію до зростання з 22 од. або 12,57% у 2012р. до 27 од. або 29,03% у 2016р. та зменшення до 11 установ або 14,1% у 2018р. За нашими розрахунками, кількість банків, що знаходяться у гострому кризовому стані характеризувалася такою тенденцією: 22 од. або 12,57% у 2012р., 20 од. або 11,11% у 2013р., 35 од. або 22,15% у 2014р., 34 од. або 31,19% у 2015р., 27 од. або 29,03% у 2016р., 16 од. або 16,05% у 2017р., 11% або 14,1% у 2018р. Для таких установ характерні ознаки проблемності, нежиттєздатності й

можливої ліквідації за критеріями неплатоспроможності, нездатності своєчасно розраховуватись за зобов'язаннями та забезпечити своєчасність платежів.

Критичний кризовий стан характерний для банківських установ у яких порушуються рекомендовані значення показників-індикаторів і їх фінансовий стан можна оцінити як такий, що вимагає реактивних методів антикризового управління або ініціювання процедур ліквідації як за рішенням власників чи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб або НБУ. За нашими дослідженнями кількість банків у стадії критичного кризового стану коливалася з 2 одиниць (1,14%) у 2012р. до 10 установ (12,82%) у 2018р. Динаміка банків із ознаками кризового стану характеризувалася так: 2 од. або 1,14% у 2012р., 4 од. або 2,22% у 2013р., 18 од. або 11,39% у 2014р., 11 од. або 10,09% у 2015р., 12 од. або 12,90% у 2016р., 13 од. у 2017р. та 10 од. або 12,82% у 2018р.

Наші дослідження дозволили представити групування банків України залежно від типу й глибини кризи та рівня їх економічної безпеки (рис. 1).

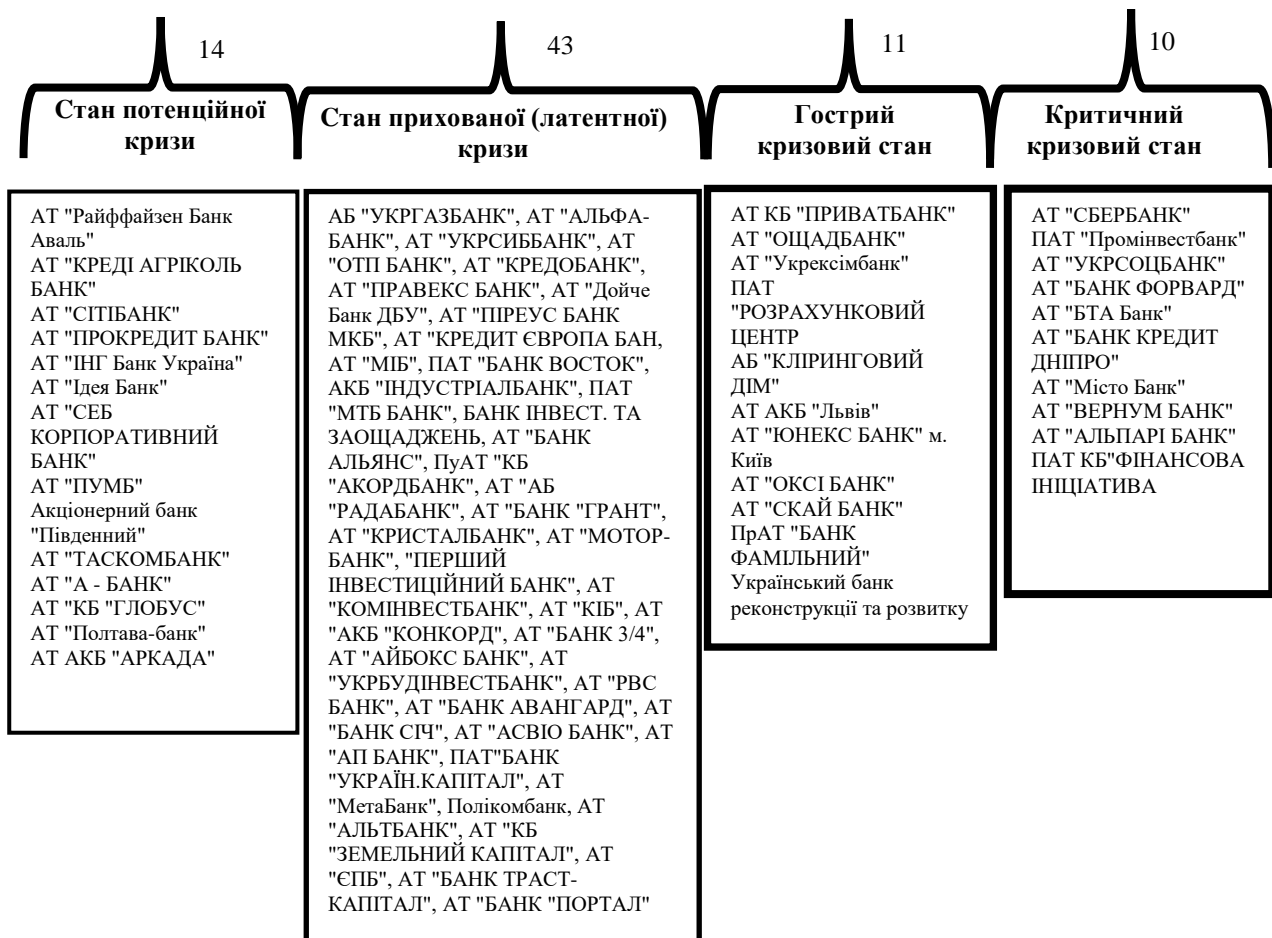

Рис. 1. Групування банків України залежно від стадії кризи у 2018 році

Джерело: розраховано авторами

В процесі впровадження антикризового управління діяльністю банків використовуються основні методи превентивного і реактивного антикризового менеджменту.

Превентивна модель антикризового управління вважається доцільною в контексті дотримання позицій економічності, оскільки витрати на запобігання кризі значно менші, ніж витрати на її подолання й мінімізацію.

На нашу думку, превентивний менеджмент реалізовується на стадіях потенційної та латентної кризи.

Реактивна модель антикризового управління – це система заходів, спрямованих на подолання уже існуючої кризи, її негативних наслідків на основі стратегічних альтернатив із застосуванням специфічних методів та інструментів. Методологічні засади такого управління ґрунтуються на розробці програм виходу із реальної кризи з позицій мінімізації втрат та нейтралізації ризиків й загроз.

Отже, комплекс превентивних та реактивних заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банків являє собою сукупність методів та інструментів, спрямованих на досягнення визначених цільових орієнтирів, сформульованих залежно від стадії та глибини кризових явищ на безпекоорієнтованих засадах.

Список використаних джерел

1. Дані фінансової звітності банків України за 2012-2018 рр. Національний банк України: сайт. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.

КРЕТОВ Д.Ю.,*кандидат економічних наук,**Одеський національний економічний університет**викладач кафедри банківської справи,**e-mail: dmitriy.kretov@gmail.com ORCID 0000-0001-7129-4040*

БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Необхідність цифровий модернізації економіки на сьогоднішній день є аксіомою. Банківське обслуговування присутнє сьогодні практично у всіх сферах цифрового життя людини: мобільні пристрої, соціальні мережі, електронні платежі і перекази, інтернет-речі, грошові депозити і т.п. Механізми взаємодії банку і його клієнтів знаходять зовсім іншу форму - інтерактивну, сформувалося цифрове мислення.

На цьому тлі особливо гостро стоїть питання про подолання негативних явищ у фінансовому секторі, оскільки саме надійність банків є одним з найважливіших факторів, що визначають розвиток будь-якої національної економічної системи. Однак проблеми банківської сфери продовжують турбувати світове бізнес-суспільство.

За офіційною статистикою правоохоронних органів щорічно виявляється менше 40% осіб, які вчинили злочини економічної спрямованості. В таких умовах ефективна робота банківського сектора неможлива без забезпечення комплексу заходів в області економічної безпеки. У зв'язку з цим з метою підвищення рівня економічної безпеки настає об'єктивна необхідність в дослідженні сучасних способів організації та функціонування фінансових ринків, зокрема, цифрового банкінгу, що і обумовлює актуальність нашого дослідження.

Згідно з даними одного з провідних світових інформаційних агенцій Business Insider, за останні п'ять років обсяг фінансування угод, пов'язаних з

застосуванням штучного інтелекту, збільшився майже в 10 разів і досяг суми в 1,5 млрд. дол. США [1]. Найбільш кардинальні зміни відбуваються в банківському секторі. Так, наприклад, в Китаї успішно тестується національна криптовалюта, один з найбільших банків світу HSBC Holdings plc. використовує штучний інтелект в автоматизації процесів захід відмивання коштів, в Росії в кінці 2017 р. в квітні 2017 року - «Цифровий індекс Іванова» - показник, що характеризує рівень цифровізації життя середньостатистичного жителя країни.

Таким чином, національні економіки розвинених країн і країн з наздоганяють економіками змушені існувати в нових умовах. Клаус Мартін Шваб, засновник і беззмінний президент Всесвітнього економічного форуму в Давосі, позначив таку трансформацію суспільства як «четверта промислова революція» або «Індустрія 4.0».

На думку фахівців, в найближче десятиліття інформаційні технології докорінно змінять особисте життя людини, бізнес і глобальну економіку. Світовим лідером за часткою цифровий економіки в ВВП серед країн Великої двадцятки є Великобританія [2].

Економічна безпека кредитної організації - це комплекс організаційних, правових, програмно-технічних та силових заходів, методів і засобів, призначених для захисту банку від будь-яких негативних впливів як зсередини, так і ззовні. На наш погляд, до числа основних проблем системи економічної безпеки сучасної кредитної організації можна віднести забезпечення і захист ІТ-інфраструктури, збереження цілісності та конфіденційності інформації, протидія шахрайству [3, с. 255].

За оцінками аналітиків, саме внаслідок кримінальних дій шахраїв-банкірів, велика кількість світових банків були позбавлені ліцензії, не можна не згадати і про останні вірусні атаки на вітчизняні банки та інші фінансові державні та приватні установи (Petya, WannaCry), коли деяким банкам довелося навіть призупинити на деякий час роботу своїх відділень. Тому для створення надійної системи економічної безпеки організації сьогодні важливі не так

програмно-апаратні засоби, скільки цифрова стійкість, налагоджена і добре вибудована система цифрового банкінгу.

Розвиток економіки завжди ґрунтується на основі впровадження нових технологій, в умовах сучасної науково-технічної революції банківський сектор опинився на передовій. Саме банківський сектор, на думку світових експертів, буде основним джерелом капіталу в 2019-2020 рр.

Отже, з метою підвищення рівня економічної безпеки, в умовах формується цифрового банкінгу, на наш погляд, необхідно:

1. Здійснювати систематичне перетворення і виробництво програмних забезпечень.
2. Створити централізовану базу даних.
3. Покращувати законодавчі та нормативно-правові засади побудови системи економічної безпеки кредитної організації

Тому щоб уникнути фінансових втрат вкрай важливо приділяти увагу побудові ефективної системи економічної безпеки кредитної організації в контексті цифрового банкінгу.

Список використаних джерел

1. The Financial Brand [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://thefinancialbrand.com/62711/top-10-strategic-priorities-for-banking-in-2018/>.
 2. Официальный сайт The World Economic Forum. The Global Competitiveness Report, WEF, 2010–2018 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://reports.weforum.org/globalcompetitiveness-index/>.
 3. Гонтарь, А.А., Сазонов, С.П. Економічні методи забезпечення інформаційної безпеки кредитної організації // Управління економічними системами: електрон. наук. журнал. - 2016. - № 9. – С. 7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uecs.ru/ekonomicheskaya-bezopasnost/item/4064-2016-09-03-08-02-57> (дата звернення: 05.06.2019).
-

УДК: 332.132

ЛЕТНЯК С.П.

аспірантка,

Тернопільський національний економічний університет,

e-mail: letniaksophia@gmail.com, ORCID ID 0000-0002-7790-4142

ДОВІРА НАСЕЛЕННЯ ДО СТРАХУВАННЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Довіра населення до страхування має вкрай важливе значення як для самих страхових компаній так і для економіки країни в цілому. Оскільки страхування життя – це джерело вкладення довгострокових фінансових інвестицій і економіку країни, що призведе до зростання добробуту громадян в майбутньому.

Довіра базується на здатності передбачити, спрогнозувати діяльність економічного об'єкта. Довіра мінімізує ризики співпраці між економічними агентами та базується на чесності, добросовісності один до одного.

Термін «довіра» в економічній літературі розглядається ще за часів Адама Сміта. У своїй «Теорії моральних почуттів» він вважає, що довіра одна з основних пристрастей людини та є природним відчуття, за допомогою якої можна керувати та переконувати інших людей [1].

Дж. М.Кейнс схиляється до думки, що при прийнятті інвестиційних рішень потрібно враховувати чинник довіри, а не лише опиратися на раціональні розрахунки.

К. Ерроу вважає, що недостатність довіри між економічними учасниками породжує економічну відсталість у світі. Він також стверджує, що будь-яка комерційна операція містить в собі елемент довіри.

Л. фон Мізес стверджує, що продавець повинен виправдовувати довіру клієнта, чим він здобуває собі репутацію, яка в майбутньому принесе йому

більше прибутків. Він наголошує, що постійний покупець вибирає собі не товар чи послугу, а продавця, якому він довіряє [2].

Щодо ринку страхування життя то рівень довіри до страхових компаній є надто низьким. Населення боїться вкладати кошти в довгострокові види страхування. Основним критерієм цього є показники ринку страхування життя в Україні в порівнянні з показниками високорозвинених країн світу, де поліс зі страхування життя є першочерговим.

Рівень довіри до страхових компаній був підірваний ще за часів розпаду Держстраху, коли поліс страхування мала третина населення України, а зобов'язання по них так і не повернулися.

Нестабільна політична та економічна ситуація, інфляція національної валюти – провокує недовіру до страхових компаній. Будь-яке вкладання коштів населення оцінює як операцію з високим ризиком, навіть на невеликі терміни. Якщо говорити про довгострокові види страхування – це надто ризиковано в сучасних умовах.

Низький рівень доходів громадян не дає можливості вкладати свої заощадження в страхування. Громадяни України не бачить страхування життя своєю першочерговою потребою, про що свідчить рівень страхової культури населення.

Більшість пересічних громадян взагалі не ознайомлені з можливостями добровільного страхування, його видами, та способами. В Україні продаж полісів накопичувального страхування в більшості випадків відбувається через банки, які вимагають страхування життя у позичальника кредитів, корпоративні канали та через страхових агентів. Проте не кожен клієнт готовий довіритись страховому агенту, який не має ліцензії та його дії не контролюються державою. Тому важливість страхування життя потрібно пропагувати на рівні самої страхової компанії та держави, що збільшить рівень довіри населення до страхових компаній.

Ще одним критерієм недовіри до страхових компаній та до держави в цілому є відсутність гарантій збереження вкладених коштів на законодавчому

рівні. У 2013 р. створювався проект Закону України «Про Фонд гарантування страхових виплат за договорами страхування життя», проте на законодавчий акт він так і не перетворився [3].

Отже, щоб покращити стан ринку страхування життя в Україні – потрібно донести населенню, що страхування життя забезпечує найцінніше – життя, здоров'я, впевненість у власному майбутньому та можливість зберегти гідний рівень життя сім'ї у разі смерті страхувальника. На сьогоднішній день рівень довіри до страхування життя є вкрай низьким, а це є наслідком історичних подій, нестабільної економічної та політичної ситуації в країні, інфляції національної валюти, низьких доходів громадян, низької страхової культури населення, відсутності гарантій на законодавчому рівні щодо повернення вкладених коштів, відсутність ліцензування страхових агентів та їх контролю з боку держави.

Оскільки страхування життя забезпечує довгострокові фінансові інвестиції в економіку країни та надає високий рівень соціального захисту її громадянам, то відновлення довіри населення до довгострокових видів страхування є першочерговою потребою для України.

Список використаних джерел

1. Ліпич Л. Г. Взаємозалежність ефективності діяльності підприємства та рівня довіри до працівника. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – № 4(12). С. 45–51.
 2. Мизес Л. фон. Человеческая деятельность. Трактат по экономической теории. М.: ОАО «НПО «Экономика»», 2000. 878 с.
 3. Про прийняття за основу проекту Закону України про Фонд гарантування страхових виплат за договорами страхування життя. Постанова Верховної Ради України від 8 жовтня 2013 року № 632-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/632-18> (Дата звернення 16.01.2019).
-

УДК 336.71:657

РАДОВА Н.В.,

кандидат економічних наук,

Одеський національний економічний університет,

ст. викладач,

e-mail:radovanatalya1982@gmail.com, ORCID ID 0000-0002-4681-4902

НОВИЙ ПЛАН РАХУНКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БАНКАХ УКРАЇНИ

Новий План рахунків бухгалтерського обліку затверджений Національним банком України відповідно до загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів, Міжнародних та Національних стандартів бухгалтерського обліку. Він є обов'язковим для використання банківськими установами України. План рахунків розроблений окремо для комерційних банків і установ НБУ з метою забезпечення потреб по складанню фінансової звітності. До кінця грудня 2017 року банки України користувались Планом рахунків бухгалтерського обліку банків України, що був затверджений постановою Правління Національного банку України від 17 червня 2004 року № 280. І лише 25 грудня 2017 року вступив в силу закон, про перехід банків на новий план бухгалтерських рахунків. Цей план рахунків та оновлення тимчасового характеру, були затверджені керівництвом Національного банку України постановою №89 від 11.09.2017 року [1].

Зазначений документ дозволяє здійснювати детальний і повний облік усіх банківських операцій, а також своєчасно надавати детальну, достовірну і змістовну інформацію керівникам банку, існуючим чи потенційним акціонерам і діловим партнерам, Національному банку України, податковим, статистичним органам та іншим користувачам. Від структури Плану рахунків залежить рівень деталізації і точність інформації.

Головна умова побудови Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України – орієнтація на формування показників фінансової звітності. План рахунків бухгалтерського обліку банків України поділено на 9 класів. У його структурі виділяються три логічні частини – балансову частину, частину доходів та витрат і позабалансову частину.

Балансова частина містить перші п'ять класів Плану рахунків. На підставі цих класів забезпечується формування інформації за статтями активу та пасиву балансового звіту банку. Частина доходів та витрат об'єднує класи доходів і витрат. На їх підставі складають звіт про фінансові результати діяльності банку. Позабалансова частина Плану включає позабалансові рахунки. У цій частині здійснюється облік тих об'єктів, які згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) не можуть визнаватися елементом активу або пасиву, оскільки або не мають прямого відношення до можливої вигоди чи втрат в майбутньому, або не забезпечують можливості достовірного визначення вартості конкретного виду активу чи зобов'язання. В позабалансовій частині ведеться облік позабалансових вимог та зобов'язань банку, списаної заборгованості, активів клієнтів на зберіганні, інших засобів, цінностей та документів.

Усі частини Плану рахунків перебувають у тісному логічному зв'язку. Наприклад, записи за рахунками доходів та витрат виконуються наростаючим підсумком з початку звітного року і в кінці року залишки закриваються на відповідний рахунок 5 класу «Капітал банку». Варто зауважити, що План рахунків побудовано за ієрархічним принципом. Кожна з чотирьох цифр номера балансового рахунку означає рівень ієрархії. Таким чином, перша цифра визначає клас рахунку, перша і друга – розділ, перша, друга й третя – групу, перша, друга, третя і четверта – номер рахунку. Такий підхід дає змогу виконувати групування на різних рівнях ієрархії та легко будувати звіти різних форм.

Необхідно зазначити, що чинному плану рахунків бухгалтерського обліку банків властиві певні особливості побудови, стосовно визначення яких відсутня єдність в поглядах вітчизняних науковців.

Зокрема, І.А. Волкова до особливостей плану рахунків бухгалтерського обліку банків відносить: мультивалютність, наявність класу рахунків для управлінського обліку, подвійний запис операцій за позабалансовими рахунками [3, с.31].

Натомість А.М. Герасимович та Л.М. Кіндрацька, крім зазначених особливостей, додатково виділяють ще структурно-логічний взаємозв'язок синтетичного та аналітичного обліку [4, с.85], а автори навчального посібника «Фінансовий облік у банках» серед особливостей плану рахунків виокремлюють “нові вимоги до аналітичного обліку” і обґрунтовують свою позицію наявністю специфічних вимог до формування аналітичних рахунків при здійсненні обліку в банках [5, с.23-24].

Варто зауважити, що Постановою №89 від 11.09.2017 року було затверджено наступне [2]:

1) Застосування таблиць для перенесення залишків із старого плану рахунків у новий;

2) До першого січня 2019 року банки повинні поступово перейти на здійснення операцій платіжними картками з урахуванням балансових рахунків 2600 АП «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання»; 2620 «Кошти на вимогу фізичних осіб»

Перехід на новий план рахунків, здійснювався для того, аби всі фінансові операції, які здійснюють банки, відповідали міжнародним стандартам фінансової звітності, а саме стандарту №9 «Фінансові інструменти».

Також у новому плані рахунків з'явилися рахунки 65,75 (стосуються обліку комісійних доходів). Затверджений план рахунків по змісту аналогічний старому, хоча деякі субрахунки подвоїлися (дані які в старому плані зберігалися на одному субрахунку, відповідно у новому розділились на два), а деякі субрахунки навпаки з'єднали.

Аби зробити цей перехід якісним, він здійснюється поетапно та дуже повільно. З 01 до 14 грудня 2017 р. банки мали перенести свої залишки згідно таблиці перенесення (рахунки для обліку премії, наданих кредитів, депозитів, залучених коштів та проблемних заборгованостей). З 18 до 24 грудня 2017 р. банки повинні були перенести згідно перехідної таблиці рахунки, на яких обліковувалися залишки по резервах за активними операціями. З 01.01.2018 року до 30.03.2018 року банки створювали класифікацію, оцінку активів та зобов'язань. На балансовому рахунку 5030 «Нерозподілені прибутки минулих років» або 5031 «Непокриті збитки минулих років» відображаються операції за попередні звітні періоди. До 30 березня 2018 року бухгалтерськими проводками була здійснена оцінка фінансових активів. Після чого на рахунки для обліку резервів, перенеслися пасивні активи з аналітичних рахунків для нарахування відсотків.

Варто зацентувати увагу, що згідно з пунктом 2.11. Положення про організацію діяльності в банках України, в реєстрах бухгалтерського обліку, банк має відображати операції того періоду, до якого вони належать, а операції які здійснювалися після закінчення банківського часу (у вихідний чи святковий день) мають відображатися у день здійснення або у наступний робочий день після вихідного. Цей пункт затвердили для того, щоб інформація у звітах була більш достовірною. Тобто, оскільки останні дні у 2017 році були вихідними, вони відображались коригуючими проводками, а вже перші дні 2018 року—поточними [6].

Підводячи підсумок, потрібно зазначити, що перехід на Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 9 «Фінансові інструменти» (далі - МСФЗ 9) характеризується низкою переваг: дозволить формувати фінансову звітність, яка є більш зрозумілою для іноземних інвесторів; дозволить банківським установам безперешкодно вийти на міжнародні ринки фінансового капіталу; знизить вартість запозичень у зв'язку з відсутністю необхідності витратити кошти на аналіз та переклад звітності під зрозумілі для інвестора стандарти; сприятиме залученню інвестицій в країну; полегшить стандартизацію

інформаційних систем, призначених для ведення обліку; підвищить ефективність проведення процедури аудиту вітчизняних банківських установ. Подальші дослідження процесу реформування системи бухгалтерського обліку в банках слід присвятити проблемам управлінського обліку, які можуть виникнути при переході на міжнародні стандарти обліку.

Список використаних джерел

1. Постанова Правління НБУ від 11.09.17 р. № 89
2. Сайт НБУ . – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=875457&cat_id=71412
3. Волкова І.А. Бухгалтерський облік у банках : навч. пос. / І.А.Волкова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.
4. Облік та аудит в банках : підруч. / [А.М. Герасимович, Л.М. Кіндрацька, Т.В. Кривов'яз] ; за заг. ред. А.М. Герасимовича. – Вид 2–ге, без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 536 с.
5. Табачук Г.П. Фінансовий облік у банках : навч. пос. / Г.П. Табачук, О.М. Сарахман, Т.М. Бречко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 424 с.
6. Інтернет-ресурс Balance.ua - [Електронний ресурс]- Режим доступу : <https://balance.ua/news/archive/izmeneniya-v-plane-schetov-banka>

УДК 336.711

СЕГЕДА Л. М.,

*аспірант, викладач кафедри банківської справи,
Тернопільського національного економічного університету,
e-mail: l_segeda@ukr.net, ORCID ID 0000-0002-5830-2568*

ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ГРОШОВО- КРЕДИТНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Перманентні економічні та політичні кризи в Україні зумовлюють появу широких дискусій на предмет реформування економіки, державного управління, монетарної політики, банківської системи та інших напрямків життєдіяльності

країни, що часто призводить до розробки рекомендацій щодо запозичення світового досвіду в тій чи іншій сфері.

Дійсно світова економічна наука та апробовані практичні підходи до ведення монетарної політики можуть слугувати дорожньою картою реформування грошово-кредитної сфери в Україні, однак 27 років вивчення і запозичення світового досвіду не принесли вагомих результатів в царині забезпечення дієвості інструментів грошово-кредитної політики, механізму монетарної трансмісії, вибору монетарних режимів та й в цілому ефективної організації банківської справи.

Поясненням цьому можуть бути щонайменше дві причини: 1) сліпе копіювання світового досвіду без реальної оцінки не тільки можливостей його адаптації до вітчизняних реалій, а й без прорахунку певних сценаріїв розвитку вітчизняної економіки після такого впровадження; 2) відсутність політичної волі щодо завершення адаптації чи імплементації світового досвіду, адже, як показує практика, адаптацію багатьох слухних прикладів було не завершено.

Не є винятком й останнє масштабне впровадження світового досвіду в систему грошово-кредитного регулювання, яке передбачало зміну монетарного режиму з метою досягнення цінової та фінансової стабільності. Як відомо, результатом такого підходу стали найбільші за історію незалежності збитки банківської системи, виведення з ринку 100 банків, трикратна девальвація національної валюти, а в кінцевому підсумку – зниження ВВП з 180 до 90 млрд. дол. США [3].

За таких умов основними завданнями грошово-кредитної політики Національного банку України на короткострокову та середньострокову перспективу, на наш погляд, мають бути наступні:

1. Оптимізація монетарного режиму. Як показує практика реалізації інфляційного таргетування в Україні, наявний монетарний режим не сприяє встановленню цінової і фінансової стабільності, а є режимом, що гальмує економічний розвиток внаслідок неефективного перерозподілу банківських ресурсів в економіці, лєвова частка яких зберігається на депозитних

сертифікатах в НБУ. Тому Національному банку України варто було б підвищити гнучкість грошово-кредитної політики шляхом запровадження еклектичного монетарного режиму, який відображає неоднорідну систему множинності таргетів (валютного курсу, інфляції, номінального ВВП), а також належне застосування інструментів грошово-кредитної політики, методів комунікації та управлінських рішень центрального банку, що спрямовані на оперативне реагування на зміну ситуації на фінансових ринках та в реальному секторі економіки з метою забезпечення фінансової стабільності й стійкого економічного зростання [4]. Тобто еклектичний режим грошово-кредитної політики – це той найгнучкіший її варіант, який зможе ефективно згладити вплив зовнішніх і внутрішніх шоків на ключові індикатори фінансової стабільності та ефективно розподілити фінансові ресурси в економіці з метою досягнення стійкого економічного зростання, яке, в свою чергу, є основою забезпечення мінімального рівня безробіття і розвитку держави в цілому.

2. Підвищення дієвості інструментів грошово-кредитної політики. Основні інструменти грошово-кредитної політики Національного банку України мають низьку дієвість в контексті регулювання інфляції, обсягів кредитування та економічного зростання. Така ситуація, перш за все, пов'язана з немонетарними чинниками і неправильним вибором монетарного режиму, адже жодного разу цільового показника по інфляції не було досягнуто. Окрім цього, основою цінової стабільності і економічного зростання впродовж 2008-2017 років є валютна стабільність. Швидкість повернення банківських кредитів становить менше року часу, що свідчить про відсутність довгострокових програм кредитування та демонструє неефективність політики рефінансування НБУ. Таким чином, Національному банку потрібно повністю переглянути існуючу концепцію грошово-кредитної політики.

3. Подолання фінансової нестабільності є також одним із основних завдань грошово-кредитної політики, адже нестабільне функціонування банківського сектору не сприяє економічному зростанню, а цінова і валютна нестабільність доповнюють замкнуте коло проблем монетарної сфери в Україні, які потребують

негайного вирішення.

4. Підтримання сталого економічного зростання є узагальнюючим завданням грошово-кредитної політики та вимагає швидкого виконання всіх згаданих вище завдань, адже без удосконалення процентної політики, надання довгострокових кредитів рефінансування, забезпечення цінової і валютної стабільності неможливо активізувати ділову активність та збільшити рівень виробництва й зайнятості населення.

Отже, акцентування уваги лише на монетарній складовій інфляційного таргетування та на дезінфляційних тенденціях внаслідок дії монетарного трансмісійного механізму, на наш погляд, може призвести до викривлення висновків про архіважливість певного монетарного режиму для національної економіки, що, вочевидь, мало місце в Україні. Враховуючи структуру економіки та зовнішньої торгівлі України, макроекономічні дисбаланси, а також низьку ефективність правової системи, Національний банк не зможе забезпечити стабільність цін опираючись виключно на елементи інфляційного таргетування. Зважаючи на те, що Україна володіє малою, сировинною і відкритою економікою, першочерговим завданням НБУ повинно стати оптимізація і модифікація режиму інфляційного таргетування в еклектичний монетарний режим, який передбачатиме поєднання декількох таргетів та різних, відомих в новітній історії, інструментів монетарної політики. А, враховуючи низьку ділову активність, повільне економічне зростання і високий рівень доларизації економіки, на нашу думку, в межах еклектичного монетарного режиму окрім інфляційної цілі необхідно впровадити ціль щодо валютного курсу, номінального ВВП та ліквідності банківської системи, на зразок досвіду Нової Зеландії, Туреччини, Норвегії, тощо.

Список використаних джерел

1. Жигаев А. Ю. Денежно-кредитная политика в Новой Зеландии. *Деньги и кредит*. Москва: Финансы и статистика, 2010. №2. С. 42-51.

2. Криворучко С.В., Свириня Е.М. Особенности таргетирования инфляции в условиях волатильности валютного курса (на примере Турции и Индонезии). Деньги и кредит, 2015. № 11. С.46-52.

3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>.

4. Сегеда Л. М. Еклектичне таргетування – перспективний шлях подолання фінансової нестабільності. Монетарні і фінансові аспекти стабільного економічного розвитку: зб. тез доп. Всеукр. наук. Інтернет-конф. (м. Тернопіль, 10 листопада 2018 р.) Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 72-74. <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/33394/1/72.PDF>.

5. Сухарева И., Солнцев О. Опыт Банка Норвегии: регулирование ставок денежного рынка и гибкое инфляционное таргетирование. URL: http://www.forecast.ru/_ARCHIVE/Analytics/NorvegBank/OS_IS.pdf.

УДК 368.023.5 – 043.86(045)

СОКОЛОВА А.М.,

кандидат економічних наук,

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,

доцент кафедри фінансів та банківської справи,

e-mail: alenani Sokolova@gmail.com ORCID iD 0000-0001-5025-1252

СИМАЧЕНКО М.О.,

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,

студентка кафедри фінансів та банківської справи

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ЯК СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА

Процес економічних реформ в Україні неможливий без функціонування ефективного фінансового ринку. Дана сфера економічних відносин кардинально впливає на становлення, розвиток, структуру та специфіку фінансової системи країни. За допомогою фінансового посередництва здійснюється акумулювання тимчасово вільних коштів суб'єктів ринку

фінансових послуг, розподіл цих коштів шляхом надання фінансових послуг у встановленому законом порядку, для задоволення попиту на фінансові послуги учасників фінансових відносин з метою отримання прибутку та зміцнення національної економіки [1; 2].

Страхові компанії за рівнем капіталізації є одними з провідних суб'єктів фінансового посередництва серед інших небанківських фінансових посередників в Україні [4].

Станом на 31.12.2018 р. в Державному реєстрі фінансових установ міститься інформація про 2024 фінансові установи (фінансові посередники) на ринку фінансових послуг, що на 37 установ (1,8 %) менше порівняно з 2014 р. (станом на 31.12.2014 р. – 2061 фінансових компаній) (табл. 1). Так, загальна кількість фінансових посередників на ринку фінансових послуг України за останні п'ять років була відносно сталою. Однак, аналізуючи кількість страхових компаній, то вона зазнала найбільшого зниження серед інших видів фінансових посередників – на 42,9 %, особливо зі страхування життя – на 57,4 %. Відповідна тенденція спостерігається і щодо частки страхових компаній за аналізований період. Так, за 2014-2018 рр. частка СК знизилась з 18 % до 11 %.

Таблиця 1

Кількість фінансових посередників на ринку фінансових послуг України за 2014-2018 рр., од.

Фінансові установи	Роки					Динаміка 2018 р. від 2014 р., %	Відхилення 2018 р. від 2014 р., (+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018		
Страхові компанії	382	361	310	294	218	57,1	-164,0
в т.ч non-life	325	312	271	261	251	77,2	-74,0
life	57	49	39	33	30	52,6	-27,0
Кредитні спілки	589	588	462	378	358	60,8	-231,0
Ломбарди	477	482	456	415	359	75,3	-118,0
Фінансові компанії	415	571	809	818	940	226,5	525,0
Недержавні пенсійні фонди	55	60	64	64	62	112,7	7,0
Інші фінансові установи	143	152	24	24	87	60,8	-56,0
Всього	2061	2214	2125	1993	2024	98,2	-37,0

Джерело: складено автором за [3]

Однак, за часткою активів, серед небанківських посередників на ринку фінансових послуг, страховим компаніям належить провідна роль (табл. 2) після фінансових компаній. Так, за 2014-2018 рр. частка активів СК складала від 31 % до 56 %. Незважаючи на значне скорочення кількості страхових компаній в посткризовий період, вони зберегли сталу тенденцію щодо обсягу активів за 2014-2018 рр. – зменшення на 0,3 %. Тому зниження кількості СК на фінансовому ринку паралельно із збільшенням їх активів, ми розглядаємо як «укрупнення ринку» та його очищення від дрібних, нерентабельних компаній, а не як негативну тенденцію.

Протягом досліджуваного періоду обсяг страхових платежів мав тенденцію до зростання – на 30,3 %, при цьому як СК «non-life» – 30,6, так і СК «life» – на 26,9 % (табл. 3), що свідчить про підвищення попиту на страхові послуги, збільшення довіри до страхових компаній та усвідомлення значення страхування населенням.

Таблиця 2.

Обсяг активів фінансових посередників на ринку фінансових послуг
України за 2014-2018 рр., млн грн

Фінансові установи	Роки					Динаміка 2018 р. від 2014 р., %	Відхилення 2018 р. від 2014 р., (+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018		
Страхові компанії	60729,1	70261,2	55377,0	56814,0	59468,0	97,9	-1261,1
Кредитні спілки	2338,7	2064,3	2193,0	2165,0	2352,0	100,6	13,3
Ломбарди	1518,6	1710,3	3235,0	3494,0	4054,0	267,0	2535,4
Фінансові компанії	39781,2	51264,8	107704,0	121012,0	118744,0	298,5	78962,8
Недержавні пенсійні фонди	2469,2	1980,0	2077,0	2327,0	2651,0	107,4	181,8

Джерело: складено автором за [3]

Важливими показниками діяльності страхового ринку є страхові резерви та рівень виплат. Так, страхові резерви відзначилися тенденцією до зростання – на 56,9 %. Зокрема, технічні резерви зросли на 49,8 %, а зі страхування життя – на 70,9 %. Обсяг виплат протягом досліджуваного періоду зріс на 72,8 %. Результати

аналізу свідчать, що страховий ринок України перебуває на етапі формування, поступово адаптуючись до вимог європейського та світового ринків.

Таблиця 3.

Динаміка основних показників діяльності страхових компаній на ринку фінансових послуг України за 2014-2018 рр., млн грн

Види внесків	Роки					Динаміка 2018 р. від 2014 р., %	Відхилення 2018 р. від 2014 р., (+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018		
Страхові платежі	26768,3	22354,9	24844,0	31391,0	34875,0	130,3	8106,7
в т.ч non-life	24608,5	19468,3	22856,8	29369,3	32133,6	130,6	7525,1
life	2159,8	2886,6	1987,2	2021,7	2741,4	126,9	581,6
Страхові резерви	15828	18376,3	19477	21805	24834	156,9	9006,0
в т.ч non-life	10522	11487,0	11981	13753	15767	149,8	5245,0
life	5306	6889,3	7496	8052	9067	170,9	3761,0
Страхові виплати	5065,4	8100,5	6271	7375	8755	172,8	3689,6

Джерело: складено автором за [3]

Таким чином, слід зазначити, що наслідки фінансової кризи 2014 р. спричинили зменшення кількості страхових компаній, однак аналіз основних показників діяльності свідчить про сталу тенденцію розвитку СК. Проте існує низка проблем, які характерні практично для усіх видів небанківських фінансових посередників: недосконалість законодавчої бази їх функціонування, відсутність сприятливого середовища для розвитку ринку посередницьких послуг; невизначеність ролі регулятора в підготовці законопроектів, його самовідстороненість у вирішенні нагальних для ринку питань; фактична відсутність на ринку нових масових видів страхування (серед яких такі соціально та суспільно важливі, як медичне страхування, пенсійне і аграрне страхування, страхування від стихійних лих і техногенних аварій); жорстка зарегульованість страхового ринку і можливість двоякого тлумачення вимог і положень законодавства; відсутність ефективного механізму захисту інтересів учасників ринку і, перш за все, застрахованих, що негативно впливає на рівень довіри до страхового ринку в цілому; низька капіталізація компаній, відсутність або недостатність високоліквідних активів; демпінг і недобросовісна

конкуренція при відсутності відповідальності за їх застосування; забюрократизованість і зарегульованість багатьох процедур, відсутність механізмів швидкого реагування на ситуацію на ринку; відсутність повноцінного інституту страхового омбудсмена як найважливішого елемента функціонування ринку [2; 5; 6].

Для подолання зазначених проблем необхідні: консолідовані зусилля держави і громадських саморегулювальних об'єднань учасників фінансового ринку; підвищення ролі саморегулювальних організацій з метою захисту інтересів як застрахованих, так і страхових компаній; активна протидія демпінгу як головному фактору дискредитації ринку в цілому; впровадження мегарегулятора з фінансового нагляду і державного регулювання за діяльністю фінансових посередників в Україні. Мегарегулятор фінансового посередництва сприятиме: координації та узгодженості дій фінансових регуляторів, що сьогодні діють в Україні; чіткому окресленню меж їх повноважень та уникненню дублювання функцій; запровадженню єдиної системи звітності з метою підвищення ефективності регуляторної політики тощо. Створення мегарегулятора в Україні є головною перспективою, що дасть змогу забезпечити ефективний розвиток національного фінансового ринку.

Список використаних джерел

1. Близнюк О.П. Ринок фінансових послуг : навч. посібник для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління та адміністрування / О. П. Близнюк, О. М. Іванюта. – Харків : ХДУХТ, 2017. – 255 с.
2. Ковернінська Ю. В. Фінансове посередництво та його вплив на алокацію фінансових ресурсів в економіці України [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Ковернінська Юлія Вікторівна ; Держ. фіскал. служба України, Ун-т держ. фіскал. служби України. - Ірпінь, 2016. - 19 с.
3. *Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг*: Офіційне інтернет – представництво [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/>.

4. Рекуненко І.І. *Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній* / І.І. Рекуненко, С.В. Чорна // Економіка і суспільство. – № 8. – 2017. – С. 234-241.
 5. Рудь І. Ю. *Особливості функціонування фінансового посередництва: теоретичний аспект* / І. Ю. Рудь, Т. В. Біловус // Молодий вчений. – 2016. – № 6. – С. 104–107.
 6. *Insurance investment in a challenging global environment [Electronic resource]* / SwissRe // Sigma. – 2010. – № 5. – Режим доступу: <http://www.swissre.com/> – Назва з титул. екрану.
-

УДК 336.7

ШЕЛУДЬКО Н.М.,

доктор економічних наук, професор,

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»,

зав. відділу грошово-кредитних відносин,

e-mail: n.sheludko@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4365-017X>

ЕКОНОМІКА DIGITAL: "НОВА РЕАЛЬНІСТЬ" ДЛЯ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ

Нинішня стрімка цифровізація суспільно-економічних відносин, як і будь-яка технологічна революція, не лише забезпечує переваги і вигоди унаслідок масового поширення цифрових технологій, однак породжує і низку ризиків. Як правило, у періоди активного поширення інновацій, ризики у сфері грошово-кредитних відносин проявляються чи не найбільшою мірою. І якщо цифровізація носить глобальний характер, то адекватність темпів адаптації і вжитих регулюючих заходів в значній мірі визначаються якраз національними (локальними) регуляторами, у тому числі й центральними банками.

Поява криптоактивів – чи не найбільш дискусійний приклад використання цифрових технологій в індустрії фінансових послуг, що породжує виклики для

центральных банків. По мірі поширення криптоактивів головне застереження для центральных банків, сформульоване у рамках фахових дискусій, стосувалось питання звуження функціоналу центробанків унаслідок потенційного зменшення попиту на фіатні гроші [1, 2, 3].

Поки що криптовалюти не становлять суттєву загрозу для фіатних валют – насамперед через їх волатильність і ризикованість. Втім, як підкреслюють фахівці МВФ, не виключена можливість розширення виконання криптоактивами функцій грошей, зокрема, в приватних системах електронної торгівлі та окремих регіонах [1, С.15].

З іншого боку, вказана обставина актуалізує для центральных банків завдання забезпечення стабільності фіатних грошей і підвищення їх привабливості як засобу платежу.

Однією з технологічних інновацій останніх років, яка змінює ландшафт фінансового посередництва, є фінтех-стартапи, які доволі агресивно нарощують клієнтську базу в сегменті фінансових послуг і складають конкуренцію традиційним банкам. Для надавачів фінансових послуг вигоди від використання фінтеху полягають у зменшенні транзакційних витрат, зниженні рівня інформаційної асиметрії, для клієнтів фінтех-компаній – в раціоналізації фінансових продуктів і послуг та їх здешевленні. Фінтех-компанії і нові технології вже змінили здійснення багатьох фінансових послуг і операцій (онлайн-кредитування, мобільні платежі, P2P, управління активами тощо).

Враховуючи, що технологічні інновації в сегменті платіжних операцій і поява нових фінтех-компаній призводитимуть до значних змін у середньостроковому та довгостроковому періоді (майже експоненціальна тенденція у світі до зростання інвестицій у фінтех підтверджує це [4, С.136]), для центральных банків важливо адекватно перебудувати системи моніторингу. Особливо враховуючи те, що найкрупніші гравці з сегменту традиційного банкінгу усвідомили потенційну небезпеку нарощування ринкової ваги нових гравців і намагаються запозичувати їх ключові інновації та підходи.

Одним з рушіїв змін на фінансових ринках стануть також аспекти безпеки, які є ключовими для індустрії фінансових послуг. Є підстави вважати, що останні досягнення у сфері технологій (біометрична автентифікація, розширене шифрування тощо) істотно знизять ризики шахрайства при здійсненні мобільних платежів. У цьому контексті інертність і повільність процесів у банківському секторі щодо посилення безпеки платежів мають стати предметом прискіпливої уваги центральних банків для забезпечення стабільності платежів.

Загалом необхідно визнати, що цифровізація економіки стала «ною реальністю» сучасного світу і формує для центральних банків як виклики, так і створює нові можливості.

За висновками академіка В.Вишневського, в оперативному плані з урахуванням фактора цифровізації глобальної економіки монетарна політика центробанків істотніше впливатиме на економічний розвиток, порівняно з фіскальною. Не в останню чергу – завдяки раціональному і адекватному опануванню нової технологічної хвилі, використанню «вікон можливостей» [4, С.155]. Для України важливо не пропустити цю хвилю і не згаяти час.

Список використаних джерел

1. Трансформація денег. Судьба денежных единиц в цифровом мире. *Финансы и развитие*. 2018. – Вып. 55. №2. С. 4–19.
 2. *Наукові праці НДФІ*. 2017. Вип. 4. С. 6–103.
 3. *Монетарная власть в современном мире. Кто бросит вызов доллару?* : монографія / под ред. В.П. Вишневского и Н.М. Шелудько. – К. : Академперіодика, 2017. – 200 с.
 4. *Смарт-промисловість в епоху цифрової економіки: перспективи, напрями і механізми розвитку* : монографія [електронне видання] / за ред. В.П. Вишневського; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – К., 2018. – 192 с.
-

УДК 336.1

ШКОЛЬНИК І.О.,

доктор економічних наук, професор,

Сумський державний університет,

завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

e-mail y.shkolnyk@yabs.sumdu.edu.ua,

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-5359-0521>

ТЕНДЕНЦІЇ ДОМІНУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Фінансовий ринок України наразі перебуває в дуже скрутному становищі, оскільки спостерігається тенденція щодо скорочення обсягів фінансових активів, що обумовлено низкою факторів, серед яких погіршення в цілому макроекономічних показників, особливо, якщо брати до уваги їх значення у реальному, а не номінальному вимірі; проведене очищення банківського сектору та фондового ринку країни, політична нестабільність, тощо. Водночас, якщо брати до уваги, заходи, які здійснені Національним банком України та Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку щодо очищення фінансового ринку, то ефект від зниження активів, які носили суто спекулятивний характер та мали низьку якість, може бути отриманий в довгостроковому періоді.

Варто зазначити, що поряд із скороченням активів фінансових посередників – банків та небанківських фінансових установ, що відображено на рисунку 1, на сучасному етапі на фінансовому ринку формується інша, на нашу думку загрозлива ситуація, а саме складається стійка тенденція щодо домінування публічних фінансів. В даному випадку під публічними фінансами ми розуміємо «сферу фінансової системи України, що включає в себе державні фінанси, місцеві фінанси, фінанси державних корпорацій та фонди соціального страхування, які мають ознаки імперативності, транспарентності та публічності

(приналежність публічному союзу, суспільству). В контексті ролі публічних фінансів у розвитку фінансового ринку їх варто розглядати з двох позицій. По-перше, з точки зору учасників (суб'єктів) фінансового ринку – присутності та діяльності державних фінансових корпорацій, які згідно статистичного класифікатора України можуть включати: банки, кредитні спілки, інвестиційні фонди; страхові компанії; пенсійні фонди; додаткові фінансові корпорації (брокери, в т.ч. страхові, інфраструктура фінансового ринку - фондові біржі та ін.). По-друге, з точки зору об'єктів – фінансових інструментів (цінних паперів, емітованих в межах виконання публічними фінансами своїх функцій).

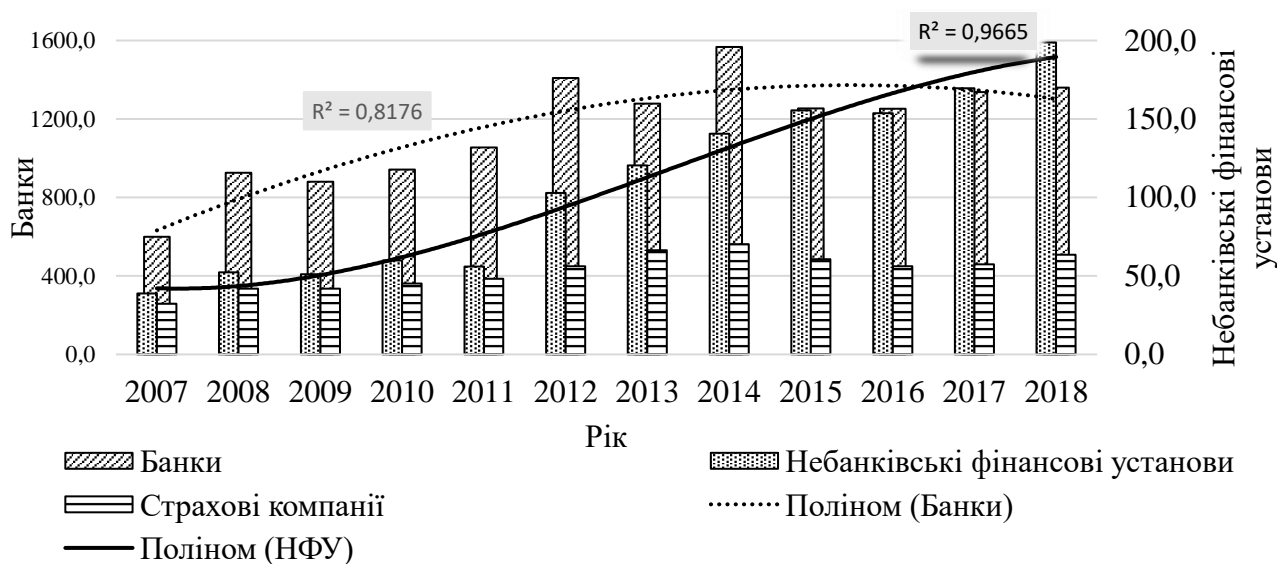

Рисунок 1. Динаміка активів банків та небанківських фінансових установ, млрд грн

Якщо розглядати питання з першої позиції, то аналіз власників банків та небанківських фінансових установ дозволяє зробити висновок, що серед всіх установ держава як власник найбільш представлена в банківському секторі та секторі недержавних пенсійних фондів. В банківському секторі банки з державною участю представлені одними з найбільш потужних банків ПАТ КБ «Приватбанк», АТ «Ощадбанк», АТ «Укресімбанк», АБ «Укргазбанк» та ПАТ «Розрахунковий центр», їх частка в активах банків, особливо після

націоналізації ПАТ КБ «Приватбанк» становить більше 50 %, а частка у ВВП – майже 21 % станом на кінець 2018 р (рис. 2).

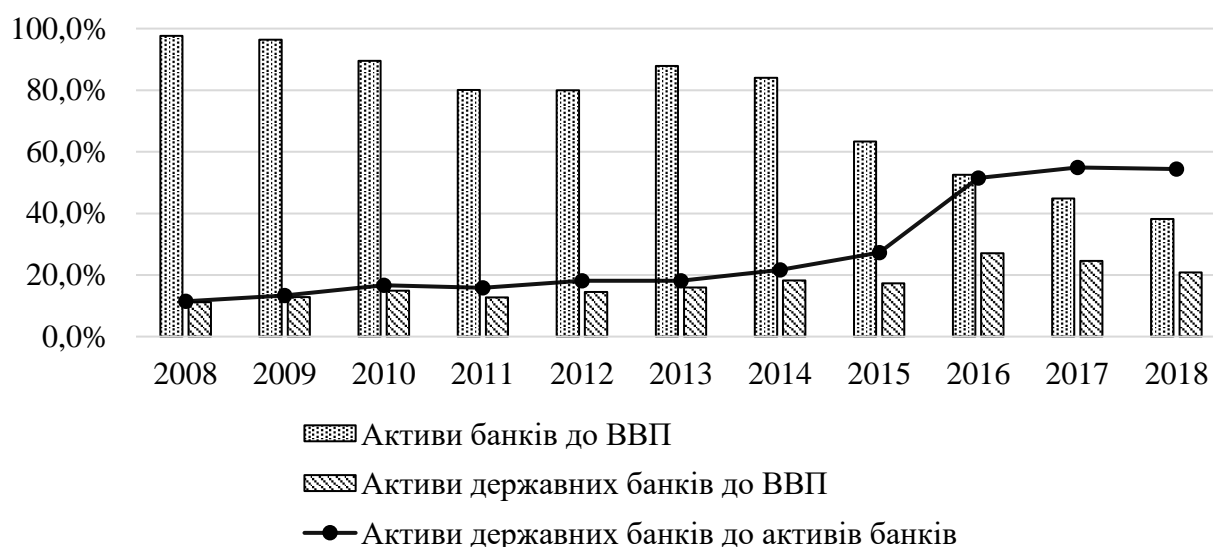

Рисунок 2. Динаміка присутності публічних фінансів у банківському секторі

Серед небанківських фінансових установ найбільшими за розмірами активів є страхові компанії - частка в структурі активів 32 %, а відносно ВВП лише 2 %. В даному випадку варто зазначити, що держава не є власником страхових компаній. Інший сегмент, близький за функціями до страхового, а саме сегмент недержавного пенсійного забезпечення за структурою власників схожий на структуру банківського сектору. В структурі активів недержавних пенсійних фондів станом на кінець 2018 року 48 % належало недержавному пенсійному фонду НБУ, жоден з інших фондів не має такого обсягу активів.

Таким чином, присутність держави як власника банківських та фінансових установ є досить вагомою. З точки зору функціонування державних банків є питання щодо ефективності їх діяльності, оскільки протягом декількох останніх років держава в особі Міністерства фінансів України активно використовувала облігації внутрішньої державної позики, а отже і нарощення внутрішнього державного боргу для докапіталізації, особливо враховуючи суму, яка була направлена для ПАТ «КБ «Приватбанк», АТ «Ощадбанк» та

ПАТ «Укрексімбанк», що за останні чотири роки становить близько 200 млрд грн.

В зв'язку з цим є друга складова присутності публічних фінансів на фінансовому ринку, а саме це структура фінансових інструментів. В даній ситуації в останні роки відбувається витискання облігаціями внутрішньої державної позики інших цінних паперів із структури торгів, станом на 2017 рік їх частка становить більше 92 % (рис. 3).

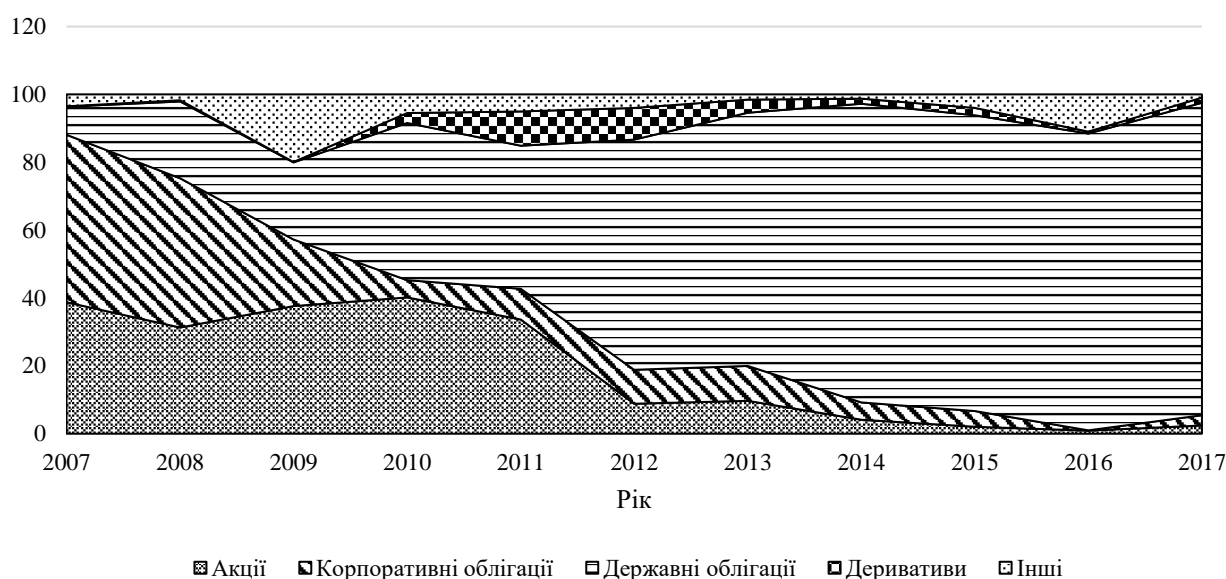

Рисунок 3. Структура торгів цінними паперами на фондовому ринку України

Якщо розглянути ситуацію не з точки зору торгів, а з точки зору емісії цінних паперів, то ситуація складається таким чином, що в переліку найбільших емітентів, основними є знову ж державні банки, а також державні підприємства, такі як ПАТ НАК «Нафтогаз України», ПАТ «Укрзалізниця», ПАТ КБ «Приватбанк», АТ «Ощадбанк», та інші. По своїй суті це фактично перетворення емітованих Міністерством фінансів України облігацій для докапіталізації цих суб'єктів господарювання на акції.

Таким чином, формується тенденція щодо домінування публічних фінансів і держави, як власника у операціях, що здійснюються на фінансовому ринку, з врахуванням фінансових результатів діяльності державних суб'єктів

господарювання, якість їх цінних паперів, а також виплат по них може бути гарантована лише державою, а точніше, має бути закладена в державний бюджет та обслуговування державного боргу.

INA LECHEVA,

Chief Assist. prof, Ph.D., Department of Financial Control,

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY,

Sofia, Bulgaria

e-mail: lecheva_i@abv.bg

ORGANIZATION OF THE INTERNAL CONTROL IN THE PUBLIC SECTOR – THE BULGARIAN EXPERIENCE

The internal control and its structuring are crucial for achieving the objectives set by each organization. Regardless of the sector in which it operates (public or corporate), the organization and the effectiveness of the internal control indicate a high level of understanding and good financial management performed by the managing team. The organization of the internal control in the public sector in Bulgaria since 2006 has been based on the COSO integrated internal control framework. The adjustment and the adaptation of the framework sets certain requirements and specific features based on the principles of the reasonable confidence, the good financial management, the lawfulness and the publicity of the management of the public sector organizations.

The organization of the internal control in the public sector in the Republic of Bulgaria in its current state dates back to 2006. During the negotiations for the accession of our country as an EU member-state, there were certain conditions that had to be met within the negotiation process under chapter 28 “Financial control” in the structuring of the internal control, the internal audit and the separation of the

inspection activities. As a result of the negotiated conditions, three laws were adopted in order to regulate these activities, namely, the Law on Financial Management and Control in the Public Sector, the Law on Internal Audit in the Public Sector and the Law on the State Financial Inspection.

The adopted internal control model is based on the COSO integrated internal control framework, taking into account the specific features of the national legislation and the peculiarities of the public administration.

A three-dimensional model has been made by the law, on the grounds of which each activity within the public organizations shall be based on certain tasks, elements and structural units and the activities in which it is to be implemented.

The tasks to be achieved are related to some of the basic principles of the internal control. The principle of lawfulness is vital. It sets certain requirements for observing the applicable legislation (European and national) in each activity performed within the public organizations, the internal acts and the applicable contracts. The second most important thing is the requirement for reliability and comprehensiveness of the financial and the operative information. The third major aspect is the indicated principles of economy, effectiveness and efficiency of the activities (the good financial management), which suggest that each activity within the organizations is aimed at finding the ultimate balance in their implementation. The fourth task set in the law is the requirement for keeping the assets and the information. A new fifth task has been introduced since February 2019. It sets requirements for prevention and revelation of frauds and irregularities and also the need of taking subsequent actions if such cases are established.

The structural units, which are a constituent of the internal control model, are applied within the organization as a whole, the structural units, the divisions and the separate functions and activities through which it performs its work.

The elements forming the structure of the internal control are five in number and correspond to the components of the COSO framework. These are: the control environment, the risk management, the control activities, information and communication and monitoring. The main requirement to the public sector

organizations is to design and build their internal control system in such a way that all the elements will be included, integrated with each other and will function for the purpose of achieving the objectives of the organization, taking into account its specific nature and observing the principle of “reasonable confidence” (achieving a satisfactory level of confidence, which stipulates that the internal control expenses do not exceed its benefits).

The essence of the elements is as follows:

- Control environment – an underlying and key element in which the objectives of the organization are set. It includes various requirements regarding personal honesty and professional ethics of both the management and the staff of the organization. In this element a focus is placed on the management philosophy and the style of work of the management. A key component is the requirement to determine an organizational structure providing a division of the responsibility for taking a decision, implementing the tasks and exercising control over them. It is necessary to ensure hierarchy and clear rules, rights, obligations and level of reporting of the conducted activities. One of the major aspects is related to the policies and the practices of the human resources management – relevant to the selection, the career growth, the training, the keeping of highly-qualified staff and the maintenance of their level of competence.
- The risk management is based on the identification, assessment and controlling of the potential events that may have an adverse effect on the targets set. Some of the requirements are related to the establishment of a risk management strategy which will involve the techniques for identification, assessment and the possible reactions to the risk that are adopted by the organization. The strategy shall define the level of the risk that the organization will consider to be acceptable and can bear as well as the methods of conducting an overview of the risks, their documenting, the involvement of the reaction to the risk depending on its level and others. The different levels within the organization have certain responsibilities that shall also be included when holding regular consultation meetings.

- The control activities constitute the third element of the system. It sets certain requirements for adequacy of the expenses to be incurred for internal control in accordance with the expected benefits. With the last amendment of the law, the control activities have been classified as preventive, revealing and corrective. They include controls like: the double signature system; rules for access to the assets and the information; policies and procedures for: preliminary control over lawfulness, current control over the implementation of contracts, subsequent assessment of the performance, reporting all the operations and activities, manifesting personal honesty and professional ethics. The control activities are aimed at controlling the major risks for the organization.

- The information and communication set certain requirements to the structuring of the information and communication flows within the organization and outside it. The element requires the identification, collection and dissemination, in an appropriate form and within the stipulated terms, of reliable and authentic information allowing each official to take a certain responsibility. The requirements towards communication are aimed at ensuring effective communication both horizontally and vertically on all levels of the hierarchy.

- The monitoring is the fifth and the last element of the internal control model which is to give an assessment of the functioning of the financial management and control within the organization. It is manifested by means of current observation, self-assessment and internal audit. The current observation is a type of monitoring of the current activity in the usual and daily activities of the organization. The self-assessment means reporting the condition of the systems for financial management and control of each organization based on parameters preliminarily selected by the minister of finance. The internal audit, as part of the monitoring, provides an independent and objective assessment of the activity of the organization conducted by specially appointed internal auditors who have the necessary qualification and professional experience.

The specified tasks and elements of the internal control need structural measures regarding each activity of the public sector organizations falling within the

scope of the law – the budget organizations; the organizations disposing of guaranteed funds from the state budget; the organizations that dispose of resources from EU funds and programmes; the municipal enterprises; the state enterprises; the trading partnerships including the healthcare establishments with over 50% state and/or municipal participation in the capital as well as their subsidiary trading partnerships.

In conclusion we can say that the organization of the internal control based on the COSO model sets a number of requirements to the managers of the public organizations. These requirements are related to finding the ultimate option for achieving the stipulated objectives when measuring their effectiveness, efficiency and economy. The observance of the separate principles when conducting the operative and financial activity contributes to gaining reasonable confidence upon achieving the objectives set.

References

1. Public Financial Management And Control Law
 2. Public Sector Internal Audit Law;
 3. Handbook of internal audit;
 4. Internal Control – Integrated Framework 1992;
 5. Internal control – Integrated Framework, Executive summary, May 2013, ISBN 978-1-93735-238-7]
 6. Lambovska,M., Simeonov,O., „Methodological features for restraining threats to organizations“, MEST Journal, 1/2017
-

ДЛЯ ПОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ ПОТАТОК

COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

**TRANSFORMATION OF FINANCIAL AND CREDIT RELATIONS
UNDER DIGITAL ECONOMY CONDITIONS**

Edited by Associate Professor L. Zherdetska

Imposed by L. Zherdetska, K. Sivkova, S. Sheludko

Printed by ONEU, Odessa, Ukraine on acid-free paper.

Conventional printed sheets _____. Circulation of 100 copies

Preobrazhenska Str., 8 Odesa 26, conference.odesa.ONEU@gmail.com

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН В
УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Секція 1. Цифрова економіка: теорія, аналітика та виклики сучасності

Секція 2. Банківська конкуренція в умовах розвитку фінансових технологій

Секція 3. Трансформація бізнес-моделей банків під впливом діджиталізації

Секція 4. Цифрові валюти: теоретичні засади та потенційний вплив на фінансову стабільність і монетарну політику

Секція 5. Сучасні трансформації регулювання діяльності фінансових посередників

Мовою оригіналу

(українською та англійською)

Відповідальні за випуск Жердецька Л.В.

Форматування та комп'ютерна верстка Жердецька Л.В., Сівкова К.О., Шелудько С.А.

Підписано до друку 25.06.2019 р. (Протокол № 11)

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гранітура Times New Roman.

Ум. друк.арк. _____. Тир. 100 прим.

ОНЕУ, м. Одеса, вул. Преображенська, 8